MAGDALENA LUPU

*

Temelii ale României de azi: credință, educație și responsabilitate

MAGDALENA LUPU

TEMELII ALE ROMÂNIEI DE AZI:
CREDINȚĂ, EDUCAȚIE ȘI RESPONSABILITATE

Editura Napoca Star
Cluj-Napoca
2026

@ Magdalena Lupu, 2026

*Volumul este rezultatul unui proiect cultural, manageriat de doamna **Magdalena Lupu,** realizat în cadrul parteneriatului dintre **Academia Elitelor, Modelelor și Valorilor** (https://elite.mcb-institute.org/) pe de o parte, și televiziunea **MPlusTV Internațional** (https://mplustv.ro/) pe de alta, parteneriat reprezentând o veritabilă tribună pusă la dispoziția purtătorilor de lumină (oameni remarcabili ai societății românești), invitați să ne vorbească nouă, tuturor, despre drumul care urcă spre înălțimi, despre modele și valori, caracter, existență, activitate, demne de urmat de către generațiile tinere, despre cum să ne regăsim și să dezvoltăm fiecare propria identitate și cale în viață, dar în același timp să învățăm să trăim frumos și virtuos, în armonie, comuniune și împărtășire cu toți ceilalți membri ai comunității umane, precum și cu dragoste, admirație și respect față de natura înconjurătoare – față de întreaga Creație, lăsată nouă spre purtare de grijă, de către Dumnezeu.*

Editura Napoca Star
Strada București Nr. 1
Cluj-Napoca, România
+40 264 432547
+40 740 167461
dinuvirgil2000@gmail.com
www.napocastar.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LUPU, MAGDALENA
Temelii ale României de azi: credinţă, educaţie şi responsabilitate
Magdalena Lupu. - Cluj-Napoca: Napoca Star, 2026
ISBN 978-630-354-248-5
821.135.1

Motto:

„O națiune se sprijină pe instituții,

dar se înalță prin conștiințe.”

Magdalena Lupu

Dragii mei cititori,

În deschiderea acestui volum – rod al unui demers de mai mulți ani – țin să exprim, din toată inima, recunoștința și mulțumirea mea profundă față de toți cei care au făcut posibilă apariția cărții **„Temelii ale României de azi: credință, educație și responsabilitate”**.

În primul rând, mulțumesc din suflet **Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor** – instituția care a tutelat și a susținut constant acest proiect cultural. Fără încrederea, implicarea și viziunea conducerii Academiei, acest volum nu ar fi existat în forma sa de astăzi. Academia a oferit nu doar un cadru instituțional, ci și un spațiu de valoare, de onestitate și responsabilitate față de generațiile tinere și față de țară.

Cu aceeași recunoștință mă îndrept către **televiziunea MPlus TV Internațional** (cunoscută anterior ca Tele Moldova Plus) și în mod special către **domnul Petru Frăsilă**, directorul acesteia. Datorită deschiderii, profesionalismului și încrederii pe care mi le-a acordat ani la rând, emisiunile din seria „Modele și Valori” au putut fi realizate și au ajuns la un public atât de larg. MPlus TV a fost și rămâne o veritabilă tribună a binelui, a adevărului și a exemplelor demne de urmat.

Un gând cald și plin de prețuire merge către toți **invitații** cărții – personalități remarcabile ale vieții spirituale, academice, culturale, medicale, artistice și publice românești. Fiecare dintre dumneavoastră ați răspuns cu o seriozitate exemplară, cu generozitate și cu o autentică dăruire față de valorile pe care le-am dorit transmise mai departe. Prezența și profunzimea dialogurilor cu domniile voastre au dat substanță și suflet acestui volum. Vă mulțumesc pentru încredere, pentru timpul acordat și pentru lumina pe care ați împărtășit-o către lume.

Mulțumesc, de asemenea, **Editurii Napoca Star** și echipei editoriale din cadrul Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor, pentru profesionalismul și răbdarea cu care au îngrijit apariția volumului.

Și, nu în ultimul rând, mulțumesc **bunului Dumnezeu** care a rânduit întâlnirile, mi-a dat puterea de a lucra și harul de a duce la bun sfârșit acest demers.

Fie ca această carte să folosească spre zidire sufletească, spre întărirea credinței, spre prețuirea educației și valorilor autentice, precum și spre asumarea responsabilității față de semenii noștri și față de România.

Cu recunoștință și dragoste creștinească,

Magdalena Lupu

Iași, 2026

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE 11

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI 15

BISERICA ORTODOXĂ – LA TEMELIA UNITĂȚII NAȚIONALE 18

*dialog cu preot profesor universitar doctor **Ion Vicovan**, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloaie" din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza" preot paroh la Biserica „Cuvioasa Parascheva", Iași;*

CONTINUITATE SI INNOIRE ÎN STRATEGIA ROMÂNIEI 46

*dialog cu academician **Victor Spinei,** istoric, vicepreședinte al Academiei Române;*

MEDIUL ACADEMIC POATE OFERI SOLUȚII PENTRU VIITORUL ROMÂNIEI 84

*IN MEMORIAM academician **Constantin Toma**, biolog, membru al Academiei Române, (1935–2020);*

IDEI ȘI PREOCUPĂRI PENTRU EMANCIPAREA ROMÂNIEI 121

*dialog cu prof. univ. emerit dr. **Traian Dinorel Stanciulescu**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" Iași, poeta **Shanti Nilaya** si pictorul **Mihai Cotovanu**;*

TREPTE SPRE DESĂVÂRȘIRE 149

*dialog cu prof.univ.dr. **Bujor Prelipcean**, Universitatea de Arte „George Enescu", directorul general al Filarmonicii „Moldova" Iași;*

DEMNITATEA DE PRIMAR, UN BLAZON CU CARE INTRI SAU IEȘI DIN ISTORIE 172

*dialog cu ing. dr. **Mihai Chirica**, primarul Municipiului Iași;*

SĂNĂTATEA ȘI EDUCAȚIA VITALE PENTRU PROGRESUL ROMÂNIEI 203

*dialog cu prof.univ.dr. **Eugen Târcoveanu**, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa", Iași;*

EXCELENȚA LA FEMININ 238

*dialog cu prof. univ. dr. **Cătălina Arsenescu Georgescu,** Universitatea de Medicina si Farmacie "Grigore T. Popa", Iași;*

EMINESCU ȘI CULTURA CA DESTIN 261

d*ialog cu prof. univ. dr. **Ioan Milică,** directorul general al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu", Iași;*

DESPRE EMPATIE, EDUCAȚIE ȘI ÎMBĂTRÂNIRE ACTIVĂ 287

*dialog cu prof. univ. dr. habil. **Daniela-Tatiana Șoitu**, Facultatea de Filosofie si Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iași;*

RITURI DE TRECERE IN CULTURA TRADIȚIONALĂ 322

*dialog cu cercetător științific principal gradul I doctor **Adina Hulubaș**, Departamentul de Etnologie, Filiala Iași, Academia Română;*

DIN ENERGIA LOCULUI SPRE ENERGIA NAȚIUNII 350

*dialog cu ing. **Sorin Năcuță**, deputat în Parlamentul României*

CUVÂNT ÎNAINTE

Temeliile României pentru omul cărții, omul liber

De veacuri, cunoașterea umană se *„depozitează”* în cărți și se tipărește cu cerneală, pentru a putea fi împărtășită generațiilor peste timp.

O carte, o bibliotecă ne dă întotdeauna sentimentul că ducem mai departe tradițiile, că luptăm pentru întărirea noastră în credința ortodoxă strămbună, în final că suntem și noi „în rândul lumii bune“, al capitalelor europene care se mândresc cu asemenea lăcașe de lectură.

De aceea, **străduința doamnei Magdalena Lupu de a îmbogăți biblioteca Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor dar și bibliotecile noastre personale cu o carte istorică despre *credință, educație și responsabilitate - ca temelii ale României de azi – precum* și despre semenii noștri care aleg urcușul spre înălțimi, merită răsplătit nu numai printr-o vizită într-o altfel de lume, lumea cărții, ci și prin aprecierea efortului tuturor seniorilor din Iași de a lupta împotriva sfârșitului cărții.**

„TEMELII ALE ROMÂNIEI DE AZI: CREDINȚĂ, EDUCAȚIE ȘI RESPONSABILITATE”

O asemenea carte nu este un obiect oarecare.

Ca să explicăm ar trebui să apelăm la câțiva mari oameni de cultură care au încercat să-i găsească locul în dicționare.

Noica, de pildă, spunea că nu doar trupul poate fi nespălat, ci și mintea, pentru că, prin cititul cărții, îți toaletezi spiritul. Ceea ce face ca acest ,,obiect" să apară ca element central în igiena mentală, ca un fel de săpun… spiritual.

Tot Noica mai afirma: *,,Cartea e un mijloc de a sta de vorbă cu departele tău*".

În același diapazon, scriitorul romantic german Jean Paul spunea despre cărți că sunt ,,*scrisori mai groase scrise prietenilor*".

Tot un german, gânditorul contemporan Peter Sloterdijk, nota în jurnalul său că orice pagină scrisă este *,,o seducție la distanță", ,,o erotică a depărtării*".

Iar scriitorul și profesorul român de filosofie contemporană Gabriel Liiceanu, afirma, într-un interviu despre libertatea de a citi, că ele, cărțile, sunt *,,cârje pentru mersul nostru către absolut"*.

Petre Țuțea, referindu-se la apanajul exclusiv al omului de a putea citi cărțile, susținea că, *fără de cărți, nu trăiesc decât dobitoacele și sfinții. Primele pentru că nu au rațiune, ceilalți pentru că au atât de multă încât nu mai au nevoie de mijloace suplimentare pentru îmbogățirea conștiinței.*

Care ar fi așadar concluziile rezultate din aceste câteva reflecții ce pot îndemna la citirea cărții despre invitați la Televiziunea MTV+, până mai ieri Tele Moldova Plus, care să ne vorbească nouă, tuturor, despre drumul care urcă spre înălțimi, despre modele, valori, caracter, existență și activitate, demne de urmat de către generațiile tinere, despre cum să ne regăsim și să dezvoltăm fiecare propria identitate și cale în viață, dar în același timp să învățăm să trăim frumos și virtuos, în armonie, comu-

niune și împărtășire cu toți ceilalți membri ai comunității umane, precum și cu dragoste, admirație și respect față de natura înconjurătoare – față de întreaga Creație, lăsată nouă spre purtare de grijă, de către Dumnezeu?!

Este, mai întâi, vorba despre ștergerea distanțelor în timp și în spațiu nu numai în *Iașii vechilor zidiri* și în *Moldova lui Ștefan cel mare și Sfânt* ci în tot locul unde locuiesc românii.

Fiind deci, un „principiu" al depărtării, pe care o anulează, înseamnă că, prin carte, poți comunica, înseamnă că ea, cartea, nu există doar în raport cu persoana ce o posedă (și o citește), ci și cu cel ce locuiește în alt oraș, în altă țară sau pe un alt continent. Ești, așadar, tot timpul contemporan cu toți și cu toate timpurile. Cu Seneca și cu Liiceanu.

Și dacă nu este un obiect obișnuit, ci unul de citit, **cartea devine un corp spiritual.** Desigur, doar din clipa în care începi să o citești. Altminteri, o carte rămasă în raftul bibliotecii, nedeschisă niciodată, rămâne doar o promisiune de carte.

În al treilea rând, un om al cărții este un om… liber. Chiar mai liber decât alții.

Dragostea pentru carte, ce se naște la o vârstă fragedă, este ca „un pariu pe libertate". Iar dacă adăugăm la acestea problematicile globalizării culturii și ale ideologiei post-adevărului, putem concluziona, în al treilea rând, că ea, cartea, trebuie citită și pentru că există posibilitatea ca națiunea noastră, Ortodoxia noastră să fie agresate cultural și spiritual, fenomenul fiind îngrijorător nu numai pentru existența României în propriul spațiu de identitate, dar și pentru securitatea națională. Pentru că națiunile se diferențiază prin cultură, care le condiționează securitatea și

le particularizează capacitățile de procesare a informației sociale și conștiința de sine.

Iar pentru cititor, pentru credinciosul creștin ortodox, cartea despre valorile Moldovei și ale Capitalei istorice a României trebuie citită și pentru că ea, **cartea, este și rămâne un corp spiritual** chiar și în fața mijloacelor multimedia (mai ales cele numite interactive) care lasă un spațiu minim dezvoltării imaginației personale, în timp ce, pe parcursul lecturării cărții puse la dispoziție cu amabilitate de către scriitorii ei, majoritatea culorilor, sunetelor și mișcărilor sunt create de însăși fantezia cititorului.

Așa cum o demonstrează cu talent, cu simplitate, cu dragoste și iubire creștin-ortodoxă, Magdalena Lupu în vorbirile ei cu preotul Ion Vicovan, academicienii Victor Spinei și Constantin Toma, profesorii și cercetătorii Traian Dinorel Stănciulescu, Ioan Milică, Daniela-Tatiana Șoitu, Adina Hulubaș, Bujor Prelipcean, poeta Shanti Nilaya (Georgeta Irimescu), pictorul Mihai Coțovanu, Primarul Iașilor Mihai Chirica, doctorii Cătălina Arsenescu Georgescu și Eugen Târcoveanu sau deputatul Sorin Nacuta.

Ei toți își împărtășesc gândurile pentru credința ortodoxă – ca axă identitară, pentru educația folositoare – ca investiție pe termen lung, pentru cultura comunităților – ca formă de continuitate, pentru administrația patrimoniului – ca exercițiu al demnității civice.

Col.(r) Grigore Radoslavescu,

Președinte al Uniunii Ziariștilor
Profesioniști din România, Filiala Iași

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul **„Temelii ale României de azi: credință, educație și responsabilitate”** face parte din Seria: *Modele și Valori Românești* și reunește o selecție de dialoguri realizate, în contexte diferite, cu personalități ale vieții academice, culturale, spirituale și publice din România. Ediția de față este concepută ca un demers editorial coerent, având drept obiectiv documentarea și valorificarea unor perspective relevante asupra domeniilor care contribuie în mod esențial la funcționarea societății contemporane.

Volumul nu urmărește elaborarea unei sinteze teoretice și nu își propune formularea unor concluzii normative. Structura sa se bazează pe dialogul argumentat, ca instrument de explorare a ideilor, experiențelor și pozițiilor asumate de interlocutori în raport cu teme de interes major: credința și rolul ei social, educația și mediul academic, cercetarea științifică, sănătatea publică, administrația și viața culturală. Diversitatea domeniilor abordate este menținută într-un cadru conceptual unitar, centrat pe responsabilitatea profesională și civică.

Selecția invitaților a fost realizată pe criterii de competență recunoscută, experiență instituțională și relevanță publică. Dialogurile reflectă poziții asumate în baza unei activități profesionale consistente și oferă cititorului acces la reflecții formulate din interiorul domeniilor reprezentate. Nu se urmărește omogenizarea opiniilor și nu elimină diferențele de perspectivă, ci le

integrează într-un ansamblu care ilustrează pluralitatea abordărilor responsabile asupra realității sociale.

Un element distinctiv al ediției îl constituie abordarea echilibrată a relației dintre tradiție și actualitate. Temele discutate sunt plasate într-un context istoric și instituțional clar, fără a fi desprinse de realitățile contemporane. În acest sens, dialogurile propun analize care valorifică experiența acumulată, dar evită interpretările speculative sau discursul conjunctural.

Din punct de vedere editorial, volumul este organizat astfel încât să asigure lizibilitate și coerență. Fiecare dialog este precedat de o introducere contextuală, menită să situeze interlocutorul în cadrul profesional și instituțional relevant, și este urmat de un **breviar** care sintetizează ideile principale. Această structură permite atât lectura integrală a volumului, cât și consultarea punctuală a unor teme sau contribuții specifice. Breviarele nu au rol interpretativ, ci funcție orientativă și sintetică, facilitând recuperarea rapidă a conținutului și oferind un instrument de lucru util pentru cititorii interesați de analiza comparativă a temelor abordate. Ele contribuie la unitatea internă a volumului, fără a substitui lectura dialogurilor propriu-zise.

Ediția integrează și elemente vizuale – fotografii și inserții grafice – cu rol documentar, destinate să completeze informația textuală și să ofere repere contextuale suplimentare. Acestea sunt utilizate cu măsură, în acord cu caracterul cultural-academic al volumului, și nu urmăresc funcții decorative sau ilustrative autonome.

„Temelii ale României de azi” se adresează unui public interesat de înțelegerea mecanismelor care structurează viața socială,

instituțională și culturală, oferind un corpus de texte care pot fi utilizate atât în lectură individuală, cât și ca material de referință. Volumul poate fi consultat de specialiști din diverse domenii, cadre didactice, studenți, precum și de cititori preocupați de evoluția societății românești dintr-o perspectivă argumentată și documentată.

În economia Seriei: *Modele și Valori Românești*, acest volum are rol introductiv, stabilind direcțiile tematice și criteriile editoriale care vor fi dezvoltate în aparițiile ulterioare. Accentul cade pe rigoarea selecției, pe claritatea discursului și pe respectarea unei structuri editoriale unitare, menite să asigure coerență și continuitate întregii serii.

Prezenta ediție nu formulează concluzii definitive și nu avansează recomandări programatice. Ea oferă un cadru de reflecție și documentare, bazat pe dialog și argument, lăsând cititorului libertatea interpretării și a evaluării critice a ideilor prezentate.

Magdalena Lupu

BISERICA ORTODOXĂ – LA TEMELIA UNITĂȚII NAȚIONALE

Invitat: preot prof. univ. dr. **Ion Vicovan**, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași; preot paroh la Biserica „Cuvioasa Parascheva” din Iași.

Motto: „*Credința reprezintă un factor de coeziune și continuitate în construcția identității naționale.”*

ML: ***Bună ziua, stimați telespectatori, bine v-am regăsit la o nouă ediție a emisiunii noastre. Este o mare bucurie pentru noi să-l avem din nou invitat pe părintele profesor dr. Ion Vicovan, decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae” din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, cu care am început emisiunea despre Modele și Valori, prin binecuvântarea căruia am derulat cu folos, timp de mai mulți ani, ediție după ediție, prezentând repere profesionale, morale și umane, demne de urmat, în multiple sectoare ale activității științifice, artistice, economice, într-un cuvânt, în aria largă a culturii și civilizației românești. Pentru aceasta îi mulțumesc cu deosebit respect și iau, pentru aducere-aminte, câteva repere din activitatea didactică și științifică a părintelui profesor dr. Ion Vicovan.***

Titular al disciplinei Istoria Bisericii Ortodoxe Române, părintele Vicovan este un neobosit propovăduitor al contribuției pe care a avut-o și o are Ortodoxia română la susținerea unității de neam și țară a poporului român, la pro-movarea valorilor moral-creștine ca fundamente ale civilizației românești. În sutele de comunicări științifice, prezentate la conferințe naționale și internaționale, la emisiuni de radio și televiziune, părintele profesor a evocat ilustre personalități ale teologiei românești, a vorbit despre patriarhi, despre mitropoliți și înalți ierarhi care, prin strădaniile lor, au lăsat în urmă frumoase ctitorii și au reprezentat cu înaltă credință duhovnicească Biserica română în vremurile nu întotdeauna liniștite ale istoriei și vieții creștine.

Se cuvine să amintim, de asemenea, neobosita-i activitate didactică de dincolo de catedră: ca membru al comisiilor de doctorat la Iași, la București și Cluj, în comisiile de promovare pentru posturile de profesor universitar, conferențiar, lector universitar, ca și în cele pentru obținerea gradului I în preoție. Ca semn de recunoaștere și prețuire a prodigioasei sale activități, părintele Vicovan a fost onorat, în decursul timpului, cu numeroase premii, diplome, distincții, între ele numărându-se și Crucea Moldavă, cea mai înaltă distincție conferită de Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Bine ați venit, părinte profesor, la emisiunea noastră și vă mulțumesc că ați acceptat invitația, că ați revenit în studiourile noastre.

I.V.: Bine v-am regăsit și mulțumesc pentru invitația adresată.

ML: ***Ca decan al celei mai vechi facultăți de teologie, cofondatoare, în 1860, a primei universități din țară, vă rog să ne spuneți: ce reprezintă Ortodoxia pentru spiritualitatea românească?***

I.V.: Ea este, de fapt, esența, sursa și scopul spiritualității românești. Dar, mai cu seamă, este izvorul acesteia, având în vedere că avem un creștinism numit ulterior ortodox, de sorginte apostolică, în sensul că în acest spațiu stră-român au predicat doi dintre Sfinții Apostoli: cel dintâi, Sfântul Apostol Pavel, și apoi Sfântul Apostol Filip. Aceasta denotă faptul că avem un creștinism apostolic, deci foarte vechi, autentic, deplin, și care a pus bazele celei dintâi instituții din istoria noastră ca români.

Mă gândeam adesea, pornind și de la cuvintele marelui istoric Nicolae Iorga, „că Biserica este cea dintâi instituție a neamului" și că, din acest punct de vedere, a avut o contribuție colosală, neprețuită, din păcate insuficient de cunoscută, la ceea ce a devenit poporul în decursul celor două milenii, cel puțin, de existență. Până astăzi, de pildă, dacă avem oaspeți — și slavă Domnului că vin din ce în ce mai mulți — din alte țări, din continentul nostru și nu numai, rămân impresionați de urmele pe care înaintașii noștri le-au lăsat în istorie, în cultură, în civilizație și în spiritualitatea noastră românească. Și la toate acestea, Biserica a avut o contribuție fundamentală.

ML: ***Ca titular al disciplinei Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vorbiți-ne puțin despre rolul Bisericii Române în marile momente ale istoriei poporului român, știut fiind că ne pregătim să sărbătorim centenarul Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.***

I.V.: Rolul ei este, cum spuneam, unul uriaș, în sensul că, fiind cea dintâi și fundamentală instituție, a avut o contribuție pe toate planurile în ceea ce privește, de pildă, limba, credința, unitatea de neam — ca să enumăr caracteristicile fundamentale ale unei națiuni. Și, mai cu seamă, după constituirea statelor feudale românești în Moldova și în Țara Românească, tot Biserica a fost cea care a avut un rol foarte important, de pildă, în înființarea celor dintâi școli, în alcătuirea primelor manuale; călugării și preoții au fost cei dintâi dascăli; apoi, în plan social, cele dintâi bolnițe — forme incipiente ale spitalelor — ca și primele spitale au fost înființate tot de către Biserică și pe lângă Biserică; cele dintâi tiparnițe, cărți, manuale, mai târziu, traduceri și așa mai departe.

Încât tot ce a fost însemnat în istorie este, într-un fel, rodul Bisericii, înțelegând prin Biserică, evident, conducătorii ei, în sensul de ierarhi; înțelegând preoții de mir, cum îi numea Iorga — umilii preoți de mir — sau smeriții călugări, dar și poporul care a făcut parte din Biserică și care a susținut, într-un fel sau în altul, lucrarea Bisericii. În ceea ce privește întrebarea propriu-zisă, Sfânta Biserică s-a remarcat mereu la evenimentele, să spunem, esențiale sau de reper din istoria ei. Și am în vedere, din ultimele două secole, de pildă: a avut o contribuție esențială la Unirea Principatelor. Sigur că da. Nu doar în istoria Bisericii, ci în istoria poporului, pentru că Biserica a străjuit poporul și este Biserica poporului. Și s-a implicat în mod decisiv la Unirea Principatelor din anul 1859, apoi a avut un rol foarte important la Războiul de Independență din 1877. Sigur că a avut o contribuție esențială la întregirea României din anul 1918 și la păstrarea unității, în general.

Aș mai aminti aici faptul că ierarhii și nu numai slujitorii Bisericii, în general, au transmis mereu această idee de unitate de neam, de limbă și de credință, ceea ce a fost foarte important. Deși unitatea s-a înfăptuit relativ târziu din punct de vedere politic, statal, administrativ, această conștiință a unității a fost dintotdeauna, chiar dacă românii au trăit în cele trei țări românești.

ML: ***Între marile înfăptuiri ale Actului Unirii de la 1918 se numără și ridicarea la rang de Patriarhie a conducerii Bisericii Române și obținerea statutului de Biserică autocefală în raport cu Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol. Ce a însemnat acest fapt pentru evoluția Bisericii, după ce s-a declarat autocefalia Bisericii Ortodoxe?***

I.V.: A existat o permanentă legătură între ceea ce numim stat și Biserică. Pentru cei mai mulți este cunoscut, dar pentru cei care nu cunosc: trebuie sa spunem că noi ne-am constituit ca Biserică și în relația aceasta cu statul după modelul bizantin. De aceea, nu întâmplător, afirma în mod foarte limpede marele Iorga, la care revin din nou, pentru că este marele istoric al neamului nostru, „că noi suntem Bizanțul de după Bizanț". Și, potrivit modelului din Imperiul Bizantin, unde era o frumoasă și benefică colaborare între Biserică și stat, la fel a fost și la noi.

De aceea vedem o permanentă legătură între mitropolitul Bisericii unei țări și domnitorul acelei țări. Și Iașiul arată aceste urme, ca și Suceava și peste tot, și în Țara Românească, în special în cele două principate, pentru că Transilvania a avut o evoluție și o istorie separată. De aceea a fost preocuparea Bisericii pentru binele statului și al poporului, după cum și preocuparea conducătorilor statului pentru binele Bisericii și al neamului.

De aceea s-a implicat în toate aceste evenimente amintite mai sus, dar și în momentele importante din istoria Bisericii. Și această legătură se poate vedea mereu. De pildă, în anul 1859 a avut loc Unirea Principatelor. Alexandru Ioan Cuza, cel dintâi domn al Principatelor Unite, a pus pentru prima oară problema unificării bisericești și l-a numit pe mitropolitul Țării Românești mitropolit primat, pentru a-i da o anumită întâietate și pentru a arăta că există o anumită legătură între cele două mitropolii, că nu sunt separate ca până atunci.

În anul 1877, țara noastră a dobândit Independența. Sigur, se transformă în regat; Carol I este numit oficial, în 1881, rege al României și s-a pus problema independenței și a Bisericii. Și astfel, în 1885, Biserica a devenit autocefală. Aceasta înseamnă independență din punct de vedere bisericesc.

În 1918 are loc întregirea României. Se adaugă, pe lângă Principatele Unite, în ordine, Basarabia, Bucovina și Transilvania, pe parcursul anului 1918, și atunci a fost și problema unificării bisericești, ceea ce s-a înfăptuit în intervalul 1919–1924. Un rol foarte important în înfăptuirea României Mari l-a avut episcopul de atunci, Miron Cristea, care va deveni, și pentru această realizare, cel dintâi patriarh al Bisericii noastre. Și pentru că era România întregită, pentru că Biserica Ortodoxă din cadrul poporului român era a doua ca dimensiune după Biserica rusă, a existat chiar inițiativa — inclusiv din partea statului — ca Biserica noastră să fie ridicată la rangul de Patriarhat, ceea ce s-a întâmplat în anul 1925, așezând-o între importantele Biserici Ortodoxe din lume, până astăzi având un rol deosebit în această relație interortodoxă și nu numai.

ML: ***Anul trecut a avut loc în Creta un eveniment sinodal care a trezit numeroase controverse, tocmai din perspectiva respectării autonomiei patriarhiilor ortodoxe. Din această perspectivă au apărut puncte de vedere divergente în legătură cu poziția Bisericii Ortodoxe Române față de unele documente adoptate. Ce ne puteți spune despre aceste lucruri, care au stârnit patimi inclusiv la Iași?***

I.V.: A fost un eveniment major din viața Bisericii, în general, din viața Bisericilor Ortodoxe, în special, evident, și pentru Biserica noastră, ca parte a acestor Biserici Ortodoxe. Trebuie să precizăm faptul că în Biserica Ortodoxă sistemul de conducere este sinodal. Adică, deși în frunte este un patriarh care, să spunem, la noi nu este singurul lider bisericesc sau teologic, el nu conduce de unul singur, ci în consens, în colaborare sau în consfătuire cu sinodul. Deci nu se ia nicio decizie de unul singur, pentru că omul este supus greșelii.

Când se adună în sinod toți membrii unei Biserici, sigur că decizia este analizată, este îmbunătățită, este luată în cunoștință de cauză, având convingerea că lucrează și Duhul Sfânt. După cum știm, în decursul veacurilor au avut loc mai multe sinoade numite locale, nenumărate, și mai multe sinoade numite ecumenice, adică ale întregii lumi, care au fost șapte la număr. Și toate s-au desfășurat în primul mileniu, începând cu anul 325, la Niceea, lângă Constantinopol, iar ultimul, în Constantinopol, în 787.

În 1054, Biserica Romano-Catolică s-a separat de Biserica Ortodoxă. În veacul al XVI-lea, începând cu anul 1517, s-a desprins din Biserica Romano-Catolică Biserica Protestantă și așa mai departe. Și dorința de unitate a Bisericii, pe de o parte, și

dorința de întâlnire în sinod, pe de altă parte — și sunt în legătură cele două idei — a fost aceea de a se aduna din nou capii Bisericii.

Sigur că nu se pot aduna cu cei de alte confesiuni, dar măcar să se adune cei care conduc Bisericile Ortodoxe autocefale și autonome. Sunt 14 la număr în lume. Și acest eveniment, care s-a consumat anul trecut, într-un fel, în Creta — „consumat", pentru că există încă, să spunem, reverberații, produce încă efecte și documente, și va fi continuat și de alte evenimente și de alte întâlniri — a fost pregătit încă din anul 1965 încoace. Deci după 50, aproape 60 de ani, s-a reușit, în final, convocarea capilor Bisericii Ortodoxe.

Au avut loc mai multe sinoade pregătitoare sau adunări pregătitoare, iar anul trecut, în luna februarie, mi se pare, s-au întâlnit toți capii Bisericii Ortodoxe la Geneva, la Chambésy, unde este centrul ecumenic, pentru a definitiva întâlnirea care s-a desfășurat în iunie 2016, în Creta. Din cele 14 Biserici au participat 10. Și acolo s-au dat mai multe documente. Cel care a determinat cele mai multe discuții a fost relația Bisericii Ortodoxe cu ansamblul lumii creștine.

Aici aș face câteva precizări. Cea dintâi este o precizare de ordin terminologic. Discuțiile s-au purtat în mai multe limbi de circulație internațională. Și traducerea s-a făcut, sigur, în mai multe limbi. Și nu se poate reda cu precizie un termen într-o limbă — de pildă greaca — să fie identic absolut în conținut, cu unul în limba rusă sau cu altul în limba română. De aceea sunt anumite diferențe de traducere, ceea ce este foarte important. Și, din câte știu, se lucrează la traducerea din nou a acestor texte, pentru a fi cât mai fidele posibil.

Al doilea lucru, și cel mai important, de fapt, este că această întrunire din Creta nu a luat decizii dogmatice, ci s-a adunat pentru a inventaria o serie de probleme cu care se confruntă Biserica Ortodoxă în interior, sau în relația cu alte biserici, și pentru a trasa anumite direcții în ceea ce privește lucrarea ei pastorală și misionară, având în vedere că s-a schimbat foarte mult realitatea confesională.

De pildă, privind doar la cei care aparțin de Patriarhia Română: Patriarhia Română nu are jurisdicție doar asupra României, ci asupra tuturor comunităților românești aflate în întreaga lume, în diaspora. Precizăm faptul că avem mitropolie, de pildă, pentru America și Canada; avem o mitropolie pentru Europa Centrală și Occidentală, cu sediul la Paris (cealaltă este în America, cum spuneam mai devreme); avem o mitropolie pentru Europa Centrală și de Nord, cu sediul în Belgia și în Germania. După cum avem și episcopii, protopopiate și parohii aproape în toată lumea. După cum se știe, în jur de 4 milioane de români trăiesc în diaspora, dacă nu și mai multe milioane, care sunt integrați în Biserica Ortodoxă Română.

Situația s-a schimbat mult față de altădată, când românii trăiau doar în România. Acum, trăind, de pildă, în Italia, în Spania — unde sunt cele mai multe comunități românești — până și în Japonia, au o comunitate românească și ne bucurăm de faptul că singurul preot român din Japonia este absolvent al facultății noastre din Iași. Și are o comunitate destul de puternică și dinamică, în același timp.

Trebuie reglementată relația Bisericii Ortodoxe cu alte biserici. Cele mai multe comunități românești din spațiul catolic, de pildă, au biserici proprii, ca și în spațiul protestant; însă comunitățile

românești își desfășoară activitatea și în biserici puse la dispoziție de către bisericile protestante sau catolice. Și atunci trebuie reglementată și această relație.

Deci acest sinod s-a înțeles greșit: nu s-au dat hotărâri dogmatice, ci de ordin pastoral și misionar. Cum trebuie să procedeze Biserica în raport cu alte biserici, când este vorba de căsătorii mixte, de pildă, când este vorba de reveniri, de treceri de la o biserică la cealaltă și așa mai departe.

ML: ***Părinte profesor, dar tocmai documentul pe care l-ați adus în discuție, relațiile Bisericii Ortodoxe cu ansamblul lumii creștine, spune mai răspicat sau mai voalat că Biserica trece printr-o profundă criză, că mișcarea ecumenică trece printr-o profundă criză. Dacă există o asemenea criză, ce efecte sunt pentru Biserica Ortodoxă?***

I.V.: Aici sunt două lucruri distincte. Vorbim, pe de o parte, de relația Bisericilor Ortodoxe între ele și, pe de altă parte, de relația acestor Biserici cu alte biserici, deci relația ecumenică. În ceea ce privește Biserica Ortodoxă, acest sinod este al Bisericii Ortodoxe, pentru a reglementa raporturile, în primul rând, dintre Bisericile Ortodoxe, pentru că sunt anumite diferențe.

Noi, slavă Domnului, am fost considerați, dintr-un început — și așa ne-a definit marele istoric și academician Gheorghe I. Brătianu — „un istoric și un miracol”: suntem singurii ortodocși de origine latină și singurii latini într-o mare de slavi. Deci facem această punte de legătură, sau suntem această punte de legătură.

Pe de altă parte, sigur că este importantă relația cu alte biserici din perspectivă ecumenică. Mișcarea ecumenică, ca structură

administrativă, a luat ființă în anul 1948. Și aceasta a permis ca Biserica noastră să fie cunoscută în afară.

De pildă, noi — și ne mândrim cu acest lucru în sensul frumos al cuvântului, în sensul de bucurie duhovnicească — purtăm numele facultății al unui mare teolog, cel mai mare teolog ortodox din secolul al XX-lea; nu doar cel mai mare teolog român, ci și cel mai mare teolog ortodox din secolul al XX-lea. Datorită dialogului lui cu profesorii teologi din alte spații, respectiv spațiul catolic și protestant, a făcut mai cunoscută Ortodoxia.

Noi, ca facultate, am propus și Universitatea i-a decernat unui mare teolog, între cei mai mari teologi protestanți în viață astăzi, în Germania, Jürgen Moltmann — care a tradus în limba germană teologia dogmatică a părintelui Stăniloae, ca să fie cunoscută și în lumea occidentală, în special protestantă — iar acesta a afirmat că, datorită teologiei părintelui Stăniloae, a reușit să înțeleagă mai bine învățătura despre Sfânta Treime și a scris el, protestantul, o lucrare teologică de înaltă ținută științifică și teologică despre Sfânta Treime.

Deci, ca urmare a acestor dialoguri, Biserica este, vrând-nevrând, în dialog, pentru că noi trăim într-o lume în mișcare, într-o Europă fără granițe, cu libera circulație, și nu ne temem de acest dialog, pentru că avem ce arăta. După cum avem ce arăta ca români — ca ținută, ca port național, ca obiective specifice — ne bucurăm și promovăm ceea ce este specific românesc; produs al țării românești. Și, ca Biserică Ortodoxă, slavă Domnului, avem ce promova.

Precizăm, pentru ascultătorii care, poate, nu știu că: monahismul în Apus a fost înființat de un călugăr de origine română; iar crezul creștin, încă de timpuriu, a circulat prin intermediul unui călugăr român. Deci avem ce spune, nu ne temem de acest dialog, cu precizarea că, pentru a nu lungi foarte mult răspunsul, poate în viitorul foarte apropiat — zile sau cel mult săptămâni — va apărea, sub egida Patriarhiei Române, un document lămuritor la documentul menționat în discuția noastră, „Relația Bisericii Ortodoxe cu ansamblul lumii creștine", care va preciza: pe de o parte, ce înseamnă „Biserică", pentru a sublinia cu fermitate și cu precizie că ea este una, sfântă, sobornicească și apostolească, cum o mărturisim în Crez; și, pe de altă parte, pentru a arăta care este punctul de vedere al acestei Biserici în raport cu celelalte biserici, catolică și protestantă, pentru a nu crea niciun fel de discuții sau suspiciuni.

Pentru că discuțiile nu au neapărat un temei dogmatic, ci țin de înțelegerea într-un anumit context. Și cu o precizare importantă: documentul, când vorbește de celelalte biserici, spune că le numește așa cum ele se definesc pe ele însele. Deci dacă Biserica Romano-Catolică spune că este „Biserică", o numim cum se definește ea. Dacă Biserica Protestantă se definește ca fiind „Biserică", o numim cum se definește ea. Dar va veni Biserica Ortodoxă cu un document pentru a arăta cum trebuie înțeleasă Biserica din punct de vedere strict teologic sau dogmatic.

ML: ***Un lucru extraordinar ați comunicat acum: că va apărea acest document lămuritor, ca replică la acel document aprobat — ca precizare, ca o clarificare, să zicem așa. Și, cu toate acestea, dacă am urmărit în ultima perioadă presa, televiziunile, continuă atacuri tot mai virulente la adresa Bisericii***

noastre strămoșești. Ce substraturi au asemenea demersuri și cum trebuie acționat pentru diminuarea efectelor lor?

I.V.: Problema cred că este foarte complicată. Noi nu cunoaștem substraturile. Ca principiu, privind istoric, Biserica, dintr-un început, s-a confruntat cu tot felul de atacuri: și în epoca în care a apărut, Însuși Mântuitorul, Capul Bisericii, a fost răstignit; apoi, în Imperiul Roman, au fost zece împărați persecutori; și apoi, mai târziu, în Ardeal și nu numai — ca să nu spun de perioada comunistă — iar acum într-o altă manieră.

Pe de altă parte, în contextul de astăzi, Biserica este văzută ca factorul fundamental de unitate. Biserica slujește neamul, ține la ceea ce are acest neam — cum spunea foarte frumos poetul, „și râul, și ramul" — ține la acestea. Biserica nu își vinde proprietățile, ci și le protejează, pentru că doar atunci ești cu adevărat proprietar, și așa mai departe. Biserica militează pentru unitatea de neam, pentru unitatea familiei, pentru consolidarea familiei, pentru păstrarea limbii, tradițiilor și așa mai departe. Și aceste lucruri nu convin unora, în contextul globalizării de astăzi, după cum știm.

Pe de altă parte, vor fi și substraturi mai greu de știut, de cunoscut sau de mărturisit. Însă avem convingerea că Biserica trebuie să-și facă datoria indiferent de timp și de atacuri. În general, oamenii sesizează că, dincolo de anumite răutăți, motive — să spunem — și reale, sunt multe contrafăcute sau forțate. Se vede cu ochiul liber acest lucru. Pe de altă parte, unde este vina noastră ca slujitori, acest lucru trebuie clarificat și amendat. Pentru că oamenii sunt supuși greșelilor; însă, comparativ cu numărul mare al credincioșilor și al slujitorilor Bisericii, cazurile acestea sunt cu totul izolate.

M-am bucurat, de pildă, aseară, urmărind știrile, pe TVR 1, de cazul unei fete din județul Vaslui, care a fost dusă inițial la o școală de reeducare, sau, mă rog, într-un centru de plasament, pentru a fi purtată în școală, pentru că nu aveau părinții hrană pentru ea; și, după aceea, ea, cu ajutorul preotului, s-a pregătit și a intrat între primii la UMF Iași. Deci un caz foarte clar, și sunt și multe alte cazuri. Acestea nu sunt la fel de excesiv arătate, aduse în atenție și mediatizate. Deci se vede că este…

ML: ***Așa cum ați spus, cel mai dur atac este îndreptat împotriva familiei tradiționale creștine. Înșuși Patriarhul Daniel apreciază că familia se găsește într-o situație fragilă și dificilă, considerându-se de către unii că modelul familiei tradiționale nu mai este actual, că este învechit, perimat. Care este punctul dumneavoastră de vedere din această perspectivă?***

I.V.: Nu poate fi altul, pentru că acesta este dovedit istoric. Vorbind și de istorie, pe de o parte, iar pe de altă parte, din punct de vedere teologic, cea mai veche instituție umană, care își are originea încă în rai, este familia. Dacă citim cartea Sfintei Scripturi, sau Biblia, Facerea, vom citi în primul capitol că Dumnezeu l-a creat pe om — și este foarte important. Spune „om" la singular și, când dezvoltă, spune: l-a creat bărbat și femeie.

De aici tradiția noastră frumoasă și sănătoasă, fundamentată biblic și patristic, spune că fiecare este o jumătate. Noi vorbim, în tradiția noastră: când cineva dorește să se căsătorească, trebuie să-și caute și să-și găsească cealaltă jumătate și abia atunci se întregește. Și familia este, cum o numește foarte frumos Sfântul Ioan Gură de Aur, marele patriarh, „Biserica mică". Și familia rămâne fundamentală.

În trecut, deși perioada comunistă, ateistă, aprecia familia foarte mult — mai mult decât poate o apreciază alții astăzi — numind-o „celula de bază a societății". Cei șapte ani de acasă erau fundamentul unei persoane în educație. Indiferent ce ajungea în viață, rămâneau fundamentali.

De aceea, pentru că nu se dorește, familia contribuie la păstrarea identității de neam, de credință, de limbă. Păstrarea a ceea ce s-a acumulat în decursul celor două milenii de istorie — slavă Domnului, foarte bogată. Pentru că nu se dorește acest lucru, se lovește în Biserică. Dacă politicienii sunt mai ușor de câștigat și de corupt, Biserica este mai greu — sau, să dea Dumnezeu, imposibil. Și familia. Și atunci se lovește în pilonii de bază.

De aceea vedem că, din păcate, nu se investește suficient, nu se acordă atenție eficientă instituțiilor fundamentale — și mă refer la Biserică, și la sistemul de educație, și la sistemul de sănătate — pentru că sunt domenii care ies mereu în discuții, cu demonstrații la periferia societăților, la periferia ministerelor și mai departe invocându-se că nu sunt fonduri — deci aceasta arată o politică.

Or, familia rămâne… Spunem adesea: copilul pleacă la școală din familie, vine în familie. Studentul pleacă la facultate din familie și se întoarce în familie. Un membru al familiei pleacă la serviciu din familie și se întoarce în familie. Iese la pensie, se întoarce în familie, are copii, are nepoți, are strănepoți; din neam în neam pomenim. Familia este cea care duce mai departe și numele, și neamul, și tradiția, și credința, și limba, și spiritualitatea.

ML: ***Biserica este criticată că s-a alăturat și susține Coaliția pentru Familie, care a strâns peste 3 milioane de semnături***

pentru redefinirea în Constituție a familiei, prin modificarea articolului 48, alineatul 1. Deci modificarea legii fundamentale a căsătoriei.

I.V.: O precizare: pentru că ați vorbit de familie, căsătoria este între soți și trebuie precizat: între bărbat și femeie. Este clar acest lucru. Și acesta este prezent în toată istoria umanității. Noi, creștinii, avem ca fundament Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți, de asemenea.

Cât de frumoasă este slujba Sfintei Cununii, de pildă, unde pomenim bărbați și femei, modele de familie, sfinți înainte de Hristos și apoi după Hristos. Și aceasta este familia, de fapt: tata, mama și pruncii.

ML: ***În afara prerogativelor didactice de la catedră, continuați să desfășurați și o activitate pastorală, în calitate de preot la Biserica „Sfânta Parascheva" din Iași. Știu că ați obținut titlul de doctor în teologie cu teza „Activitatea filantropică a Bisericii în secolele IV și V. Modele și criterii pentru activitatea filantropică a Bisericii Ortodoxe Române, în trecut și astăzi". Vorbiți-ne puțin despre acțiunile de binefacere pe care dumneavoastră le coordonați, le susțineți, le aveți la biserică, precum și despre actele de caritate ale Bisericii Ortodoxe Române. Ați mai amintit, dar vă rog să mai punctați.***

I.V.: Am încercat, foarte succint, să spun că instituțiile sociale au luat ființă în Biserică și de către Biserică, ceea ce este un lucru foarte important. Că această activitate socială a Bisericii a avut o evoluție extraordinară în decursul timpului. De la centrele de zi, la orfelinate pentru copii și adulți. Iar mai nou,

sigur că a căpătat multe forme, pentru că s-a diversificat, pe de o parte, și societatea, și nevoile sociale, sau problemele sociale.

În 1948, la venirea comunismului, la instalarea lui în spațiul românesc, această lucrare socială a Bisericii, ca și multe aspecte, a fost întreruptă brusc. Biserica a pierdut spitalele ei proprii și a fost desființată. Asta nu înseamnă că în perioada comunistă, Biserica nu și-a făcut lucrarea socială: i-a ajutat pe bătrâni, pe copiii orfani, pe văduve, pe săraci și așa mai departe, în cursul anului, într-un fel, vara, înainte de școală și așa mai departe.

După ’90, Biserica a reluat această activitate și am dorit să abordez această problematică, pentru că ea nu a fost tratată în istoria Bisericii noastre. Să vedem ce a fost în decursul istoriei Bisericii și cum modelele din veacurile IV și V, când au atins apogeul, au fost preluate în istoria noastră, separat, în Moldova, în Țara Românească, în Transilvania; cum a fost ea dezvoltată după 1918, întreruptă în 1948 și cum s-a reluat după 1990.

Precizând că există sectoare de specialitate la nivel de Patriarhie, la nivel de mitropolii, apoi arhiepiscopii, inclusiv la nivel de Patriarhie. Deci, în toate structurile bisericești, există o componentă socială.

ML: ***Adică asistență socială, medicală, știu eu...***

I.V.: Ea este foarte variată, complexă. De pildă, la nivel de Patriarhie există în jur de 800 de instituții; medicale și farmaceutice, 45. Noi, în Iași, avem Spitalul „Providența”, avem Policlinica „Providența” și o mulțime de cabinete. Dar, la nivel de Patriarhie, există 45 asemenea instituții medicale și filantropice.

ML: ***Care se adresează nu numai preoților, se adresează…***

I.V.: Săracilor, pe păcate. Sigur, oricine poate merge la Spitalul „Providența". Și, unde nu dispun de posibilități financiare, se acordă anumite servicii.

ML: ***Probabil în baza unor anchete sociale, nu?***

I.V.: Absolut. Există un departament special. Diaconia este un sector în cadrul Mitropoliei noastre, ca în toate mitropoliile, de altfel, care proiectează activitatea social-filantropică. Și unde sunt specialiști. Sunt asistenți sociali, avem medici, avem asistenți medicali și așa mai departe, care se ocupă. Dar există baza unei documentații, a unui dosar social, cum spuneam.

Sunt aproximativ 800 de asemenea așezăminte. Anual, Biserica desfășoară, pentru o mulțime uriașă, și servicii sociale. De pildă, parohia mea, ca să fac legătura, are de trei ani de zile înființat un birou de asistență socială. Funcționează cu aprobarea Ministerului Muncii și avem cazuri sociale.

De pildă, noi, ca parohie, ajutăm săracii din parohie nu doar de sărbători, ci și în cursul anului, cu medicamente, în măsura în care putem. Plătim chiria pentru o familie nevoiașă, plătim pentru un băiat fie căminul, fie bursa, depinde de necesitate; în caz de operații, intervenții chirurgicale și așa mai departe. După cum acordăm ajutoare materiale, dar și financiare, înaintea marilor sărbători.

ML: ***De altfel, sunt cunoscute deplasările la Sculeni, când era la Victoria spitalul cu bolnavi incurabili, sau acum la Bivolari, unde au fost transferați.***

I.V.: Chiar și astăzi am trimis mai multe pachete de îmbrăcăminte, pentru că am spus: este un text celebru al Sfântului Vasile cel Mare. Zice așa: haina pe care o ai în dulap și nu o porți, înseamnă că nu este a ta, ci a celui care umblă dezbrăcat. Și constatăm fiecare că avem în dulap mai multe haine; iar dacă nu le folosim pe parcursul unui an de zile, înseamnă că sunt de prisos. Și atunci această haină poate fi oferită — sigur, să fie încă utilizabilă — poate fi folosită de alții care nu au.

Deci sunt multe forme de a face activitate socială și Biserica dezvoltă acest sistem, cu precizarea că și facultatea noastră, are o specializare numită Teologie–Asistență Socială, care pregătește tocmai viitorii angajați, sau, să spunem, funcționari în domeniul social.

ML: ***Am reținut, de altfel, că ați inițiat și o sesiune de întrebări și răspunsuri pe probleme care preocupă atât preoții, cât și pe credincioșii enoriași. Cum apreciați starea de religiozitate actuală a populației? Cât de apropiați mai sunt oamenii de Biserică? Când vin pentru daruri știm, dar în rest…***

I.V.: E greu de spus, pentru că… mă rog, sunt și statistici; dacă ar fi să ne luăm după ele, se observă poate o anumită scădere, deși aceasta nu este constantă. Nu știm. Din experiența noastră personală, în general, și nu numai, oamenii se apropie mai mult de Dumnezeu în momente dificile ale vieții, în momente de încercare.

Dar noi, ca popor, după statisticile care sunt în Europa, suntem, după Polonia, sau alături de Polonia, între cele mai religioase țări din Europa. Sigur că, pe măsura dezvoltării tehnologiei, pe de o parte, iar pe de altă parte, poate, a creșterii nivelului de trai, oa-

menii se mai îndepărtează. Dar constat cu bucurie că sunt foarte mulți tineri, fiind și în zona centrală, văd că vin tineri, studenți, studente care locuiesc în cămine, care țin posturile, se spovedesc — deci este îmbucurător.

Sigur că este loc de mai bine, având în vedere frecvența la biserică. Chiar dacă bisericile sunt sau par pline, raportat la numărul de enoriași arondați unei parohii, numărul nu este suficient; adică este loc de misiune și mai multă din partea Bisericii.

ML: ***Dar… este adevărat că sărăcia îi ține pe oameni aproape de biserică?***

I.V.: Nu neapărat, nu neapărat. Sunt și oameni bogați. Omul în dificultate se îndreaptă mai ușor sau mai repede spre Dumnezeu. Pe de altă parte, slavă Domnului, dispunem și de Radio Trinitas și de Televiziunea Trinitas. Deci sunt forme de misiune. Sunt mulți oameni care nu se deplasează la biserică sau nu se pot deplasa, dar ascultă slujba sau țin radioul deschis non-stop.

ML: ***Se spunea nu de mult că secolul XXI va fi religios sau nu va fi deloc. Cât de optimist sunteți în această privință?***

I.V.: Acum, sigur, eu cred că va fi religios și deja suntem în veacul XXI. Asta se spunea înainte, însă pentru noi este foarte important ce fel de religiozitate are omul sau un popor. Adică nu ne este indiferentă.

Noi sperăm și ne bucurăm de faptul că Biserica noastră este una foarte dinamică și are o activitate foarte frumoasă în diaspora. Se înființează foarte multe comunități acolo unde nu existau nu demult, ci în timpul foarte apropiat nouă, și credem că lumea este într-o căutare.

Și este un anumit curent — nu știu cât de consistent este — în Occident, de apropiere de Ortodoxie. Cei care doresc o religiozitate profundă, temeinică, cu rădăcini, analizează unde se păstrează cel mai fidel învățătura Mântuitorului și constată că este în Biserica Ortodoxă, mergând pe urmele Sfinților Părinți; încât sunt optimist din acest punct de vedere: este nevoie de Dumnezeu, mai ales în momentele-limită, când își vede limitele proprii. Și atunci crede, are speranță; are în ființa sa, sădită, ideea de Dumnezeu.

ML: *Vă mulțumesc foarte mult. Eu, ce să spun, sunt încântată. Mă bucur că ați reușit să reveniți în studiourile Tele Moldova Plus și Prima Iași. Și cred că toate gândurile frumoase pe care ni le-ați transmis ne ajută să ne ducem mai departe misiunea la care ne-am angajat. Doamne ajută!*

Vă mulțumim și dumneavoastră, stimați telespectatori, până la o nouă întâlnire. Toate cele bune!

Iași, 2017

BREVIAR:

Dialogul cu **preot profesor doctor Ion Vicovan,** decanul Facultății de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae" din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași și preot paroh la Biserica „Cuvioasa Parascheva" din Iași se concentrează pe rolul fundamental al Ortodoxiei și al Bisericii Ortodoxe Române în spiritualitatea, istoria și societatea românească, precum și pe provocările contemporane.

I. Rolul ortodoxiei în spiritualitatea românească

- **Esența și izvorul:** Ortodoxia este considerată esența, sursa și scopul spiritualității românești, având origini apostolice timpurii (predica Sfinților Apostoli Pavel și Filip).

- **Prima instituție:** Biserica este prima și cea mai importantă instituție din istoria românilor, contribuind esențial la formarea poporului timp de peste două milenii. A influențat profund cultura, civilizația și spiritualitatea națională.

II. Contribuția bisericii la marile momente ale istoriei românești

- **Unitate națională:** Biserica a avut un rol uriaș în păstrarea și promovarea limbii, credinței și unității de neam, caracteristici fundamentale ale nației.

- **Dezvoltare socială și culturală:** A înființat primele școli, manuale (călugării și preoții fiind primii dascăli), primele spitale (bolnițe), precum și primele tiparnițe de cărți.

- **Evenimente-cheie:**
  - **Unirea Principatelor (1859):** Contribuție esențială.
  - **Războiul de Independență (1877):** Rol important.
  - **Marea Unire (1918):** Contribuție esențială la întregirea României și păstrarea unității. Ierarhii au transmis constant ideea de unitate de neam, limbă și credință.

III. Autonomia Bisericii și ridicarea la rang de patriarhie

- **Relația Biserică – stat:** Modelul bizantin de colaborare benefică între Biserică și stat a ghidat evoluția românească.
- **Unificarea bisericească și autocefalia:**
  - **1859:** Alexandru Ioan Cuza inițiază unificarea bisericească, numind mitropolitul Țării Românești mitropolit primat.
  - **1885:** Biserica Ortodoxă Română obține autocefalia (independența administrativă) în contextul dobândirii independenței de stat (1877).
  - **1919-1924:** Unificarea bisericească este consolidată după Marea Unire.
  - **1925:** Biserica Ortodoxă Română este ridicată la rang de Patriarhie, în special datorită rolului Episcopului Miron Cristea și a dimensiunii sale, devenind a doua ca mărime între Bisericile Ortodoxe.

IV. Sinodul din Creta (2016) și relațiile ecumenice

- **Sistemul sinodal:** Conducerea Bisericii Ortodoxe este sinodală, deciziile fiind luate în consens, nu individual.

- **Contextul sinodului:** Pregătit din 1965, Sinodul Pan-Ortodox din Creta (iunie 2016) a reunit 10 din cele 14 Biserici ortodoxe autocefale. Nu a adoptat hotărâri dogmatice, ci direcții pastorale și misionare.

- **Controverse:** Principalul document care a generat discuții a fost "Relațiile Bisericii Ortodoxe cu ansamblul lumii creștine", pe fondul unor diferențe de traducere și interpretare terminologică.

- **Misiunea Bisericii Române:** Sinodul a abordat și nevoia de reglementare a relațiilor cu alte biserici, având în vedere vasta diasporă românească (peste 4 milioane de români) și activitatea ei în spații predominant catolice sau protestante.

- **Dialogul ecumenic:** Biserica Ortodoxă Română nu se teme de dialog, considerând că are multe de promovat (ex: teologia Părintelui Stăniloae). Un document lămuritor din partea Patriarhiei Române este așteptat pentru a clarifica poziția teologică față de alte denominații creștine.

V. Atacuri asupra Bisericii și susținerea familiei tradiționale

- **Motivațiile atacurilor:** Biserica s-a confruntat istoric cu atacuri. Cele contemporane sunt percepute ca o reacție la rolul său de factor fundamental de unitate, la apărarea identității naționale, a tradițiilor, familiei și proprietăților, într-un context de globalizare.

- **Acuratețea criticilor:** Recunoașterea erorilor umane izolate în rândul slujitorilor, dar sublinierea că acestea sunt excepții față de numărul mare de credincioși și clerici și de impactul pozitiv al Bisericii.

- **Familia tradițională:** Familia este considerată cea mai veche instituție umană, cu fundament biblic (bărbat și femeie), fiind "biserica mică" și celula de bază a societății. Biserica susține Coaliția pentru Familie în inițiativa de redefinire a căsătoriei în Constituție ca uniunea dintre un bărbat și o femeie.

VI. Activitatea filantropică și socială

- **Istoric și reînnoire:** Biserica a înființat instituții sociale încă din secolul IV-V. Activitatea a fost întreruptă brusc în perioada comunistă, dar a fost reluată și diversificată după 1990.

- **Structură și servicii:** Există sectoare de specialitate la nivel de Patriarhie, mitropolii și parohii, inclusiv instituții medicale (ex: Spitalul Providența din Iași), farmaceutice și centre sociale. Acestea oferă asistență socială, medicală și filantropică pentru toate categoriile sociale, nu doar pentru cler.

- **Exemple concrete:** Ajutorarea săracilor cu medicamente, chirii, burse, sprijin pentru operații, donații de haine. Facultatea de Teologie are o specializare de asistență socială.

VII. Religiozitatea actuală și perspective pentru viitor

- **Populația României:** România este printre cele mai religioase țări din Europa, alături de Polonia.

- **Tendințe:** Deși există statistici care arată o ușoară scădere, se observă o bucurătoare apropiere a tinerilor de Biserică. Oamenii se îndreaptă spre Dumnezeu mai ales în momente dificile.

- **Misiune:** Există încă mult loc pentru misiunea Bisericii, chiar și prin mijloace moderne precum Radio și TV Trinitas.

- **Optimism:** Părintele Vicovan este optimist că secolul XXI va fi religios. Există un curent de apropiere de Ortodoxie în Occident din partea celor care caută o religiozitate profundă, considerând că învățătura creștină este păstrată cel mai fidel în Biserica Ortodoxă.

Iași, 2017

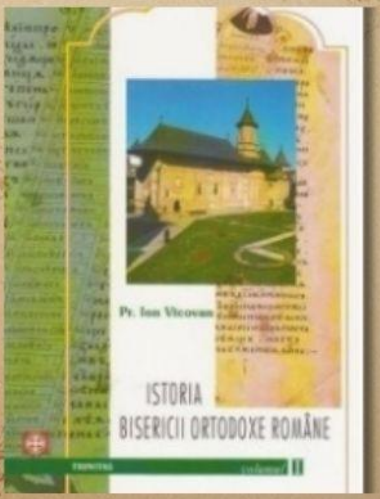
Pr. Ion Vicovan
ISTORIA
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
volumul II

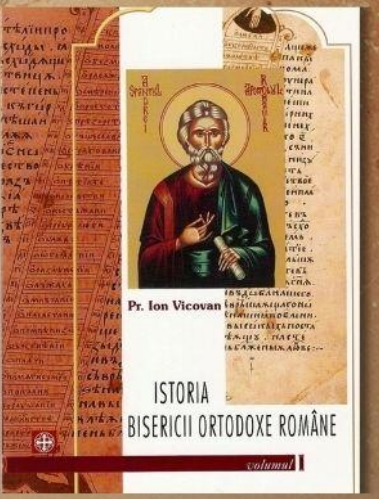
Pr. Ion Vicovan
ISTORIA
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
volumul I

Ion Vicovan

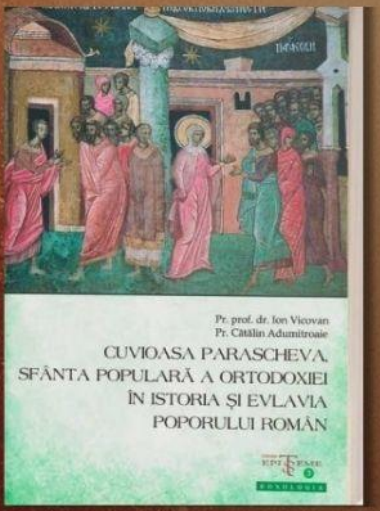
Pr. prof. dr. Ion Vicovan
Pr. Cătălin Adumitroaie
CUVIOASA PARASCHEVA,
SFÂNTA POPULARĂ A ORTODOXIEI
ÎN ISTORIA ŞI EVLAVIA
POPORULUI ROMÂN

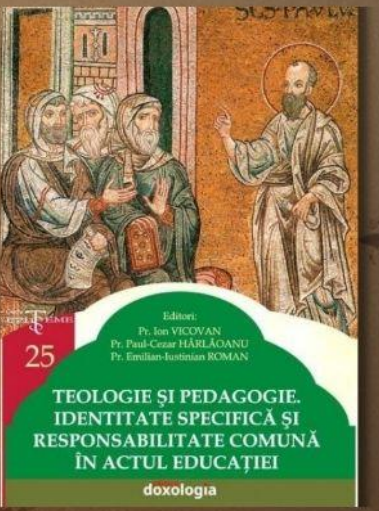
Editori:
Pr. Ion VICOVAN
Pr. Paul-Cezar HÂRLĂOANU
Pr. Emilian-Iustinian ROMAN
25
TEOLOGIE ŞI PEDAGOGIE.
IDENTITATE SPECIFICĂ ŞI
RESPONSABILITATE COMUNĂ
ÎN ACTUL EDUCAŢIEI
doxologia

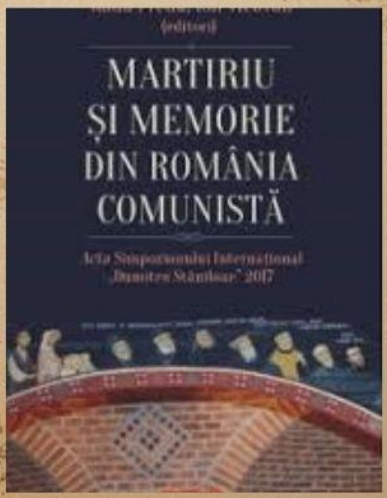
MARTIRIU
ȘI MEMORIE
DIN ROMÂNIA
COMUNISTĂ
Acta Simpozionului Internațional
„Dumitru Stăniloae" 2017

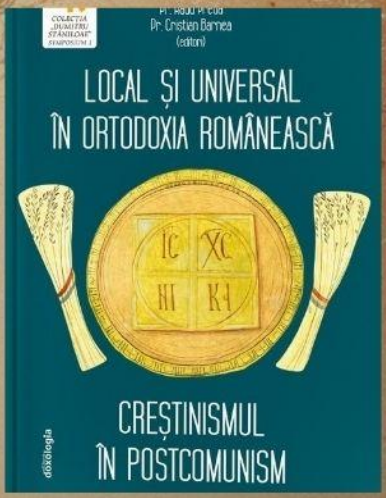
Pr. Radu Preda
Pr. Cristian Barnea
(editori)
LOCAL ȘI UNIVERSAL
ÎN ORTODOXIA ROMÂNEASCĂ
CREȘTINISMUL
ÎN POSTCOMUNISM
doxologia

„NU ESTE BINE
SĂ FIE OMUL SINGUR..."
PANDEMIE, IZOLARE, ISIHIE
Pr. Ion Vicovan, Pr. Radu Preda, Pr. Cristian Barnea
(editori)
doxologia

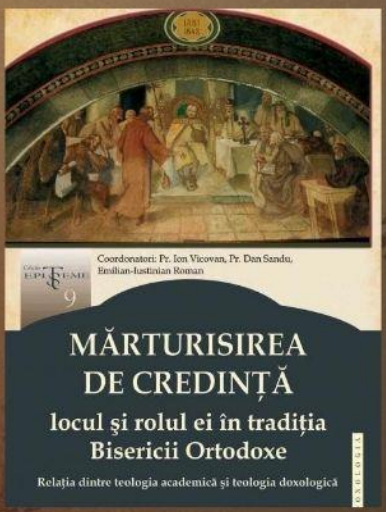
Coordonatori: Pr. Ion Vicovan, Pr. Dan Sandu,
Emilian-Iustinian Roman
MĂRTURISIREA
DE CREDINȚĂ
locul şi rolul ei în tradiția
Bisericii Ortodoxe
Relația dintre teologia academică și teologia doxologică

CONTINUITATE ȘI INNOIRE ÎN STRATEGIA ROMÂNIEI

Invitat: academician **Victor Spinei**, istoric, vicepreședinte al Academiei Române

Motto:
„Un popor fără memorie riscă să repete istoria, nu să o înțeleagă."

ML: ***Astăzi avem ca invitat pe domnul academician Victor Spinei, un reprezentant de seamă al Academiei Române și al școlii istorice ieșene, atras încă de la începuturile carierei sale de istoria și arheologia medievală. Domnul Victor Spinei este profesor universitar emerit doctor la Universitatea „Al. I. Cuza" și cercetător științific la Institutul de Arheologie din Iași, dar și vicepreședinte al Academiei Romane, reales în anul 2018, având o opera vastă atât prin cercetări teoretice fundamentale, cât și prin valorificarea științifică a descoperirilor arheologice de pe numeroasele șantiere pe care le-a coordonat sau din care a făcut parte. Este autor a numeroase volume, coordonator și îngrijitor al multor ediții de studii de sinteză, fondator al unor serii monografice arheologice de real prestigiu științific, la care se adaugă o multitudine de studii și***

articole publicate în țară și străinătate, în colecții academice și reviste universitare. Domnul academician Victor Spinei este un mesager neobosit al științei și cercetării istorice românești peste hotare, participând la stagii de studii și perfecționare în străinătate, ca membru al multor asociații prestigioase de arheologie, fiind prezent la diverse reuniuni științifice internaționale cu studii și comunicări de interes larg. De-a lungul carierei sale, istoricul Victor Spinei a fost distins cu premii ale Academiei Române, cu titluri științifice și diplome de merit oferite de societăți erudite și de universități din centre academice europene, fiind Doctor Honoris Causa la universități de prestigiu din țară și Republica Moldova.

Vă mulțumesc, domnule academician, pentru că ați răspuns invitației noastre.

VS: Vă sunt îndatorat pentru frumoasa prezentare pe care mi-ați făcut-o, poate excesiv de generoasă; nu cred că merit atâtea cuvinte de laudă. Sunt un cercetător care își vede prioritar de munca sa cotidiană, fără veleități de a epata în spațiul public, chiar dacă în prezent cumulez temporar atribuții în conducerea Academiei Române.

ML: ***Una dintre aceste atribuții se refera la desemnarea in calitate de coordonator al Programului „Centenar", elaborat de marele Forum academic al țării pentru sărbătorirea a 100 de ani de la Marea Unire, înfăptuită la 1 Decembrie 1918. În calitate de coordonator al Programului „Centenar", cum apreciați acest eveniment care și-a propus să celebreze împlinirea unui ideal patriotic fundamental, formarea Statului Național Unitar Român? Cum a fost organizată celebrarea centenarului***

în 2018? Ce așteptări au fost și ce s-a realizat la acest moment aniversar?

VS: Centenarul Marii Uniri a avut menirea de a sărbători cea mai mare împlinire de ordin politic a poporului român, punct de reper definitoriu pentru evoluția sa multimilenară: reunirea în aceleași fruntarii a tuturor conaționalilor sau, mai exact spus, a majorității entității etnice românești. Din acel moment, națiunea noastră a putut să evolueze la o anvergură superioară, având performanțe structurale în toate domeniile, de care să ne bucurăm și astăzi. Efervescența sărbătoririi nu este totuși în măsură să estompeze regretul că în prezent din conturul armonios al hărții României Mari lipsesc extremitățile dinspre est și nord-est, adică Basarabia și Bucovina de Nord, răpite samavolnic de un vecin hulpav și perfid, astfel că generațiilor viitoare le va reveni îndatorirea de a le reintegra întregului din care au fost înstrăinate. Revenind la substanța întrebării adresate, aș fi ispitit să recunosc că, din păcate, celebrarea realizării epocale de acum o sută de ani nu s-a derulat în parametrii așteptați. Nu a existat o coeziune între factorii politici cei mai importanți din țară pentru a-și reuni eforturile, disponibilitățile și competențele pentru ca sărbătorirea să se situeze la cote înalte. Nu sunt probabil îndreptățit să emit o judecată globală pe deplin pertinentă asupra problemei în discuție, fiindcă nu am dispus de informații detaliate asupra tuturor inițiativelor desfășurate la nivel național, dar cu toate acestea am sesizat numeroase disfuncționalități în implicarea organismelor administrative centrale și locale în pregătirea amănunțită a manifestărilor destinate omagierii acelei generații, care, cu voință nezdruncinată și sacrificii notabile în vremurile tulburi ale unui război devastator, a reușit să împlinească marele deziderat al

constituirii României Mari. Aș comite o impardonabilă nedreptate dacă nu aș recunoaște totuși că unele primării ale municipiilor importante și chiar ale câtorva mărunte localități rurale s-au implicat cu aplomb și rigoare la reliefarea anumitor evenimente semnificative petrecute cu un secol în urmă, ridicând monumente, grupuri statuare și troițe, editând lucrări aniversare, organizând manifestări publice și expoziții, renovând construcții emblematice ale vremurilor revolute etc. Încercând să mă detașez de sentimente subiective, am avut satisfacția să constat că Primăria municipiului Iași s-a reliefat în inițiative cu un larg spectru tematic, spre a conferi celebrării Marii Uniri o aureolă festivă, investind resurse materiale generoase și antrenând în demersurile făcute colectivități numeroase ale concitadinilor, recrutate prioritar din rândurile tineretului din școli și universități, la care au invitat, desigur nu întâmplător, confrați de dincolo de Prut. Aș putea confirma fără nicio reticență că Primăria Municipiului Iași s-a situat pe plan național în fruntea activităților dedicate sărbătoririi Centenarului.

ML: ***Domnule academician, totuși se spune în spațiul public că sărbătoarea Centenarului a fost pregătită pe alocuri superficial și că obiectivele dedicate acelei sărbători care ar fi putut fi inaugurate până în decembrie 2018, au fost modeste chiar și la Primăria de la Iași. Se spune că s-au cheltuit peste 150 de milioane de lei pentru aproximativ 2500 de evenimente, cele mai multe fiind concursuri, festivaluri, conferințe, expoziții, inaugurări de statui, monumente. Nu credeți că autoritățile au cam dus în derizoriu această mare sărbătoare națională a românilor?***

VS: Sunt, în general, de acord cu evaluarea critică pe care ați formulat-o, cu atât mai mult cu cât mulți dintre compatrioții noștri au rămas decepționați de pregătirile făcute pentru celebrarea unui moment cu semnificație specială pentru istoria patriei, chiar dacă, precum am notificat, anumite organisme regionale și instituții centrale au avut un aport pozitiv în acest sens. Nu ascund că și mie mi-ar fi plăcut ca în spațiul românofon să fi fost inaugurate monumente reliefând talentul și inventivitatea creatorilor noștri și să se fi fondat noi centre culturale și edificii de interes public, dar, din păcate, asemenea idealuri nu s-au materializat. Dacă mi-aș stimula memoria, aș reține în sfera împlinirilor mai deosebite inaugurarea și sfințirea Catedralei Patriarhiei din capitala țării, așa-numita Catedrală a Neamului, într-adevăr o construcție monumentală, chiar dacă nu este încă în totalitate finisată, lucrare care va mai dura probabil ani mulți, fiindcă sunt porțiuni din interior ce urmează să fie acoperite cu mozaicuri foarte pretențioase, aduse din străinătate. Acestea pretind nu numai costuri pecuniare substanțiale, dar și travaliu meșteșugăresc de mare migală, pentru cizelări pretențioase. Reprezintă indubitabil un edificiu emblematic pentru întreaga românitate, iar astfel de clădiri impozante ar fi de dorit să fie ctitorite și în alte colțuri ale țării. La Iași, pe bulevardul central Ștefan cel Mare, în fața Primăriei, precum pot observa toți cetățenii urbei, s-a ridicat un maiestuos monument dedicat regelui Ferdinand, inițiativă pe deplin binevenită. A fost un strălucit suveran, descendent dintr-o veche dinastie germană, care s-a atașat aspirațiilor vitale ale propășirii statului unde i s-a încredințat tronul, acceptând să lupte împotriva propriei sale patrii, astfel că merită întreaga considerație a românilor pentru ceea ce a înfăptuit. Asemenea noi grupuri statuare s-au edificat doar în cazuri destul de

rare, între acestea numărându-se recent inauguratul monument complex de la Bacău, avându-i redați în perimetrul central pe regele Ferdinand și regina Maria, flancați de o figură simbolică. Proiecte de monumente similare au fost anunțate în capitala țării și în alte orașe, dar deocamdată realizarea lor întârzie. O altă neîmplinire foarte gravă, după opinia mea, se referă la faptul că în acest moment deosebit, în care se sărbătorește o realizare „astrală" – ca să folosesc o sintagmă deja depreciată prin folosire abuzivă – principalele muzee de istorie din țară, precum Muzeul Național de Istorie din București, Complexul Muzeal Moldova de la Iași, Muzeul Național din Cluj-Napoca, precum și acelea de la Oradea și Craiova, nu sunt funcționale în totalitate, ci au deschise doar spații expoziționale limitate. Precum este cunoscut îndeobște, muzeul de istorie reprezintă un factor educativ relevant, fiind o platformă de transmitere a cunoștințelor despre trecut, un element pentru definirea profilului identitar și inocularea sentimentelor patriotice pentru toate generațiile, dar mai cu seamă pentru cele tinere. Este păgubitor că autoritățile centrale și locale nu disponibilizează fondurile necesare pentru reparațiile curente și restructurarea ansamblului expozițional. În altă ordine de idei, rețelele muzeale sunt de natură să atragă turiștii localnici și străini și, într-o anumită măsură, să contribuie la ridicarea prestigiului cultural al națiunii.

ML: ***Spre deosebire de asemenea manifestări locale, Programul „Centenar" al Academiei Române a cuprins printre multitudinea de obiective și doua direcții fundamentale, cum sunt editarea seriei bilingve de tratate „Civilizația Românească" și a colecției „Basarabica", dar și extinderea rețelei de institute de cercetare și de promovare culturală ale Academiei***

Române în străinătate, prin revigorarea activității institutelor de la Roma și Veneția și deschiderea unor noi centre la Freiburg, Berlin, Viena, Paris, Madrid și Istanbul. Vorbiți-ne vă rog despre stadiul acestor proiecte de anvergură deosebită.

VS: În privința proiectelor editoriale, o bună parte din ceea ce ne-am propus s-a finalizat sau este pe cale de a finaliza. Este vorba de colecțiile de volume cu caracter monografic „Civilizația românească" și „Basarabica". Din cea dintâi s-au tipărit 23 de tomuri, care reflectă contribuțiile din domeniile cele mai importante ale științei și culturii românești, colecție unică până în prezent în eșichierul științific național. Altele șase sunt pregătite pentru a fi remise tiparului și vor apărea probabil până spre sfârșitul anului în curs. Mi-aș permite să cotez cele 23 de volume drept realizări semnificative, ele fiind coordonate de savanți eminenți, cei mai mulți membri ai Academiei Române, cărora li s-au alăturat și cercetători din toată țara, provenind din mediile academice și universitare. Acestea pun în lumină creațiile cele mai relevante ale științei și culturii românești din cele mai vechi timpuri până astăzi, fiind elaborate lucrări de sinteză dedicate istoriei, artei, lingvisticii, etnografiei, chimiei, agriculturii, matematicii și multor altor domenii. Tomurile însumează de regulă între 400 și 700 de pagini. Forma lor sintetică se preconizează să fie tradusă în engleză și sperăm că acest program va fi dus la bun sfârșit începând din anul viitor. Volumele respective vor fi difuzate în numeroase biblioteci prestigioase din toate continentele lumii. În afară de acestea, am reușit să tipărim 12 volume din colecția „Basarabica", dedicată istoriei și culturii spațiului românesc dintre Prut și Nistru, ele fiind elaborate numai de către specialiștii din Basarabia. Proiectul s-a dorit a fi o mână întinsă ro-

mânilor basarabeni, pentru a-și tipări la un nivel elevat lu-crările de foarte bună consistență, spre a fi difuzate atât în întreg spațiul românesc, dar și pe plan european. Alte șase volume sunt în acest moment sub tipar, unele urmând să apară chiar în săptămânile următoare. Prin urmare, proiectele editoriale sunt fructificate în mod riguros, dar nu aș îndrăzni să apreciez că tot ce am preconizat la Academie s-a îndeplinit. Din păcate, cu toate demersurile stăruitoare pe care le-am întreprins, institutele de cercetări și promovare culturală pe care doream să le deschidem în străinătate, pe lângă cele preexistente la Roma și Veneția, nu au avut șansa de a fi materializate. Aceste institute – nu numai din România, dar și din alte țări – sunt coordonate de un personal științific competent, fiind patronate de Ministerul de Externe, care suportă întreținerea și plata personalului, ca și a altor necesități administrative. Considerăm regretabil că ecoul demer-surilor noastre a fost minimal, adică – să folosesc o sintagmă preluată de la reputați politicieni de la sfârșitul secolului al XIX-lea – am fost auziți, dar nu ascultați.

ML: ***Într-o altă întâlnire ați spus că proiectele sunt în derulare și speraţi ca, până la sfârșitul anului 2020, să găsiți înțelegere pentru deschiderea acestor centre ale Academiei Române în străinătate.***

VS: Împreună cu conducerea Institutului Român de la Freiburg im Breisgau, din sud-vestul Germaniei, înființat în anii postbelici de oameni de bine din diaspora românească, am convenit să se accepte coordonarea științifică a Academiei Române, astfel că suntem întrucâtva mai aproape de țintă. Celelalte însă, cu tot regretul, momentan nu au șanse de a fi deschise, deși aș aprecia că unele dintre ele nu ar fi necesitat cheltuieli foarte mari pentru

renovare și întreținere. Există câteva clădiri care s-ar putea utiliza cu destinația preconizată, iar de partea strict științifică, dotare, selectarea și îndrumarea cercetătorilor, care ar urma să lucreze acolo, s-ar preocupa Academia și filialele sale. Chiar dacă până în prezent nu am reușit să ne materializăm doleanțele, ne vom strădui în viitor să le concretizăm, sperând să conlucrăm amiabil și eficient cu politicieni mai înțelegători față de aspirațiile culturale și științifice majore. Ne face plăcere sau nu, cooperarea cu factorul politic este vital, în condițiile în care Academia Română nu beneficiază de disponibilități materiale consistente, iar subvențiile primite de la stat s-au diminuat drastic în ultimii ani.

ML: ***Anul 2019 a continuat cu alte două mari evenimente circumscrise, din perspectivă istorică, tot Programului „Centenar". Este vorba despre desfășurarea la Iași a Congresului Național de Istorie, precum și organizarea la București a celui de al XII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene. Ce au însemnat și ce ecouri au avut aceste doua evenimente științifice organizate cu puțin timp în urmă.***

VS: Cel de al doilea Congres Național al Istoricilor Români, care s-a desfășurat la Iași după modelul primului congres, care a avut loc cu doi ani înainte la Cluj, a fost o reunire amplă a elitei istoricilor români, unii dintre aceștia activând în străinătate. Au participat, potrivit datelor disponibile, peste 350 de cercetători, cadre didactice, muzeografi și arhiviști, tineri și vârstnici, cu preocupări tematice variate. Această manifestare științifică a fost cea mai mare reunire a istoricilor din ultimii doi ani, multe din comunicările mai relevante urmând să fie publicate în următoarele luni. Un congres național similar, al treilea de acest fel, se

preconizează să fie organizat anul viitor în capitala țării, cu o participare și mai amplă. Celălalt congres pe care l-ați amintit, Congresul Internațional de Studii Sud-Est Europene, s-a desfășurat la București în luna septembrie a acestui an. A fost un congres care a reunit cercetători din zona Balcanilor, dar si din Occident, care nu a fost focalizat numai spre istoria românilor, ci și spre cea a tuturor popoarelor din sud-estul Europei. Această reuniune științifică a fost programată la o sută de ani de la primul Congres Internațional de Studii Bizantine, care a avut loc tot în capitala României, la inițiativa lui Nicolae Iorga, reunind corifei ai științei românești și mondiale. Multe din comunicările prezentate la congres vor fi inserate în volume care vor fi difuzate în toate marile biblioteci din Europa și din lume.

ML: ***Prin statutul său, Academia Română, îndeplinește trei roluri majore: este for de consacrare, este pilon important al cercetării științifice și, totodată, este un participant activ la viața socială. La ce se referă acest rol activ în viața socială?***

VS: Academia Română își focalizează atenția către toate domeniile importante ale vieții științifice și culturale din țară. Viața socială face și ea parte din obiectivele cercetărilor Academiei, aferente aspectelor sociologice, demografice, juridice, medicale etc. În subordinea Academiei se află un Institut de cercetare a calității vieții, situat în București, coordonat de Cătălin Zamfir, autor a câtorva zeci de remarcabile monografii. Una din acestea este inserată în colecția „Civilizația românească", în care se fac prospecțiuni asupra aspectelor sociale vechi și contemporane din țară. Totodată, la Iași ființează Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gheorghe Zane", la Craiova, Sibiu și Târgu Mureș își desfășoară activitatea institute de cercetări socio-umane, iar

la București un Institut de Sociologie, precum și un Centru de Cercetări Demografice. În ultimul timp unele din unitățile academice de cercetare acordă o atenție deosebită și românilor de dincolo de hotare.

ML: ***De altfel, am reținut că în Strategia de dezvoltare, un capitol aparte vorbește despre nivelul de trai, coordonat am impresia chiar de către academicianul Zamfir.***

VS: Bineînțeles că nu putem să fim detașați de lucrurile efervescente care se petrec în societate. Nivelul de trai constituie o chestiune esențială, ce afectează întreaga populație, care are nevoie de un salariu decent, de condiții de trai și de muncă mai bune, de recunoașterea și aprecierea obiectivă a performanțelor muncii, între altele pentru a se stopa tendințele de emigrare spre meridiane mai prospere, care provoacă repercusiuni majore în echilibrul demografic al țării, cu consecințe grave în viitor. Specialiștii din cadrul Academiei Române au indicat diverse soluții pentru remedierea aspectelor negative, în consonanță cu posibilitățile locale, dar și cu ceea ce se întâmplă în alte țări europene. Este necesară o politică coerentă și responsabilă, nu numai agitație și experimente haotice, mai ales înaintea scrutinelor electorale. Nu trebuie ignorat faptul că, deși nivelul de trai global a crescut constant în ultimii ani, numeroși compatrioți ai noștri continuă să se zbată în sărăcie și umilință, având serioase probleme materiale în viața de zi cu zi, mai cu seamă în zone rurale defavorizate.

ML: ***În același timp, Academia Română are în societatea românească un rol constructiv, coerent și stabilizator, atașat problemelor majore, așa cum ați spus. În ce măsură sunt luate în seamă de către autorități punctele de vedere si luările de***

poziție în aspecte care vizează identitatea națională, interesul național și solidaritatea noastră, atât în condiții favorabile, cât și în condiții grele.

VS: Încă de la înființarea sa, cu circa un secol și jumătate în urmă, Academia Română a fost conectată la marile probleme ale națiunii. În stadiile incipiente ale existenței sale, s-au evidențiat în primul rând preocupările legate de stabilirea normelor de scriere corectă a limbii literare, publicarea cronicilor și documentelor autohtone și ale izvoarelor străine privind trecutul spațiului carpato-dunărean, dezvoltarea anumitor domenii științifice moderne, propagarea datelor asupra evoluției societății românești dincolo de fruntarii, păstrarea tradițiilor ancestrale, reliefarea identității naționale etc. Pe lângă aceste aspecte, specialiști eminenți din anumite branșe s-au străduit cu obstinație să ofere societății, celor care conduc administrativ țara, soluții pentru asigurarea progresului economic și social. Spre exemplificare a celor enunțate, timp de mai mulți ani s-au elaborat tratate de geologie, în care se specifică exact unde se găsesc cele mai importante zăcăminte feroase și neferoase, ale căror costuri de exploatare sunt cele mai reduse, astfel că beneficiile materiale obținute prin exploatarea lor ar fi extrem de consistente. N-am constatat că aceste concluzii pertinente să fi fost preluate de cei care ne guvernează. Desigur că membrii corpului academic care coordonează astfel de demersuri de investigație nu acționează singuri, ci împreună cu corpul de cercetare al institutelor. Pe lângă for de consacrare, Academia are și îndatorirea de a dirija cercetarea fundamentală din România, beneficiind de circa 70 de institute și centre de cercetare, disipate la nivelul întregii țări. Cele mai numeroase sunt situate, în mod firesc, în București, dar și în Iași,

Cluj-Napoca și alte orașe. Aceste institute grupează în jur de aproape 3000 de specialiști, care reprezintă elita cercetării românești. Mulți dintre ei au beneficiat de stagii îndelungate de pregătire în străinătate, sunt la curent cu orientările științifice moderne, fiind, totodată, bine conectați la nevoile stringente ale țării, or dacă li se ignoră travaliul și competențele, ca și roadele muncii desfășurate pe plan teoretic și practic, eforturile lor obstinate sunt zadarnice.

ML: ***Forul academic al țării a elaborat un amplu Program privind strategia de dezvoltare a României pe următorii 20 de ani, coordonat de 11 instituții de excelență ale Academiei Române. Cum a fost primită această generoasă ofertă prospectivă de către autoritățile care sunt chemate să asigure dezvoltarea durabilă a României?***

VS: De mai mulți ani, membrii Academiei Române și cercetători de la unele institute afiliate Academiei au lucrat la pregătirea unei strategii de dezvoltare a României pentru următorii 5, 10, 20 și chiar mai mulți ani, elaborând lucrări foarte consistente. Nu sunt cuprinse acolo doar enunțuri teoretice, ci au fost inserate și soluții pragmatice pentru dezvoltarea anumitor paliere economice, sociale și culturale. Ele au fost reunite în două ample volume ale acestei strategii, care rezumă rezultatele investigațiilor, fiind puse la dispoziția tuturor ministerelor din țară și altor organisme. Constat însă cu mâhnire și surprindere că aceste lucrări nu au fost folosite decât într-un mod foarte sumar, nu știu dacă din superficialitate sau prezumțiozitate. Când s-au făcut schimbările periodice curente în guverne, de altfel endemice, când s-au anunțat propriile strategii, nu s-a ținut deloc sau aproape deloc seama de ce s-a propus de institutele Academiei Româ-

ne, cu toate că de cele mai multe ori angajații ministerelor, însărcinați cu adoptarea măsurilor operative de dinamizare a unor programe de dezvoltare, au competențe incomparabil inferioare personalului științific din institutele academice, care coagulează elemente dotate potrivit criteriilor intelectuale și profesionale, iar nu politice.

ML: ***În cadrul celor 13 proiecte strategice de dezvoltare a României în următorii 20 de ani, dumneavoastră coordonați împreună cu academicianul Alexandru Surdu, proiectul „Cultura românească între național, localizare în zona proximă și universal – Europa multi-lingvistică. Cultura electronică”. După un asemenea studiu, cum apreciați că se va situa România în 2038, în ansamblul multiculturalității europene?***

VS: Împreună cu colaboratorii noștri, am prefigurat un plan echilibrat structural, pornind de la realitățile curente, nu de la cele iluzorii sau cosmetizate, dar, cu toate acestea, dați-mi vă rog voie să fiu circumspect în legătură cu prognozele. Precum se constată, dinamica evoluției globale și secvențiale de pe plan mondial este extrem de alertă și greu previzibilă. Vechile sintagme enunțate încă la nivelul antichității clasice și al perioadei renascentiste, care pretind „că dacă cunoști trecutul și prezentul, poți prefigura viitorul”, atractive la prima impresie, par a se demonetiza, dobândind o tentă desuetă în lumea contemporană. Vedeți și dumneavoastră câte lucruri nescontate s-au întâmplat debordant în ultimele decenii atât pe plan național, cât și mondial. Le-am trăit uneori surprinși și îngrijorați pentru generația noastră și pentru succesori. Fenomenul migrator, inoculat în Europa și în alte părți, este bulversant: suntem confruntați cu alte obiceiuri și mentalități, ni se amorfizează practicile tradiționale.

Pe de altă parte, dinamica tehnologică este fulminantă, noile invenții și practici ne impun schimbări în regimul vieții cotidiene, descoperirile moderne trebuie adoptate operativ, căci altfel nu reușim să fim competitivi. Atitudinile contemplative și letargice sunt total neindicate în vremurile noastre, pentru că timpul zboară neostoit. Împreună cu academicianul Surdu, renumit filosof cu larg evantai cognitiv, dar și cu mulți colegi de la institutele Academiei Române am pornit de la preceptul că trebuie să asigurăm o bază de dezvoltare coerentă în domeniile umaniste. Multă lume consideră că aspectele de ordin cultural necesită doar investiții minore, că unui poet, spre exemplu, nu-i trebuie spre a compune un poem decât inspirație, har și hârtie de scris, iar un filosof sau un teoretician al istoriei se poate mulțumi doar cu un raft de cărți și o ambianță meditativă liniștită. Este pe deplin adevărat că inginerii, fizicienii, chimiștii și reprezentanții altor domenii tehnice pretind aparatură și dotări mult mai costisitoare decât exponenții branșelor umaniste, dar aceasta nu înseamnă că aceștia din urmă nu au nevoie, în afara bibliotecilor bogate, de dotări complexe, pentru a efectua săpături arheologice, a organiza muzee, case memoriale, arhive, expoziții, laboratoare, a restaura monumente și edificii, a întreprinde deplasări de documentare în țară și străinătate etc. Cultura implică costuri mari, dar incultura incomparabil și mai mari. Identitatea etnică nu se poate plămădi și afirma fără tradiții culturale substanțiale și fără accederea la standardele elevate de civilizație, cu viziuni coerente și luminoase spre viitor. Cred că dispunem de un anumit cuantum de resurse intelectuale, dar pentru a le pune în valoare este necesar și un suport material constant, nu aleatoriu.

ML: ***În această perioadă, marcată și de un important ciclu electoral, se vorbește tot mai mult de diaspora românească, dar nu în suficientă măsură despre comunitățile românești din preajma granițelor României. Ce destin vor avea aceste comunități din perspectiva anilor care vin?***

VS: Mi-ați adresat o întrebare care îmi creează angoasă și chiar o anumită împovărare. Dacă prin crearea Republicii Moldova și proclamarea independenței sale la 27 august 1991, statalitatea a stopat în mare măsură procesul de rusificare și parțial ingerințele străine în guvernarea propriului teritoriu, asigurând reliefarea personalității populației locale majoritare, în alte teritorii din proximitatea granițelor României procesul de asimilare a românilor continuă să se deruleze într-o turnură relativ accelerată. S-au diminuat drastic sau chiar au dispărut unele comunități românești din Balcani, Ucraina, Ungaria si din alte zone. Astăzi prin școală, administrație, presă și rețelele de radio și televiziune, procesele de asimilare etnică se derulează rapid și nu sunt perspective să fie stopate eficient. La începutul secolului al XIX-lea, în Peninsula Balcanică trăiau între un milion si doua milioane de aromâni, meglenoromâni și istroromâni. Istroromânii sunt astăzi cifrați la doar câteva sute de oameni, care într-o generație sau două ar putea să dispară definitiv, iar meglenoromânii sunt, de asemenea, foarte puțini, destinul lor prefigurându-se pecetluit. Mai numeroși sunt aromânii, dar și față de ei se fac presiuni pentru a fi deznaționalizați. Ei sunt disipați în mai multe state, dar, în pofida afișării unor precepte democratice, se acționează persuasiv pentru asimilarea lor. În perioada de dinainte de primul război mondial, ilustrul om de stat Ionel Brăteanu preconiza, la un moment dat, ca aceste grupări românești să fie colonizate în

țară, fiindcă se profila lenta lor asimilare, dar nu își închipuia că acest proces se va activiza atât de mult ca în prezent. În deceniile interbelice s-au făcut eforturi ca să fie transmutate grupuri de aromâni în statul român, în regiuni cu o concentrație demografică românească mai puțin compactă, dar în perioada comunistă guvernanții nu s-au preocupat aproape deloc de soarta conaționalilor de dincolo de hotare. Nici imediat după prăbușirea comunismului, autoritățile de la București nu s-au interesat prea mult de aceștia, mai active, dar fără resurse suficiente, fiind în această privință anumite societăți și asociații neguvernamentale. Mai de curând însă au luat ființă mai multe organisme care se preocupă de românii din afara granițelor și de cei plecați la muncă în străinătate în ultimii 25 de ani: Institutul Cultural Român, Ministerul de Externe, Societatea „Astra". Până în zilele trecute a existat un Minister al Românilor de Pretutindeni, care a fost integrat în cadrul Ministerului de Externe. Institutul Hurmuzachi pentru Românii de Pretutindeni, care aparținea de ministerul cu același nume, a fost, de asemenea, desființat, ceea ce mă decepționează, întrucât Academia Romană a avut o convenție de colaborare cu acest institut, care s-a dovedit mobil și eficient.

ML: ***Cercetarea prospectivă privind dezvoltarea României pentru următorii 20 de ani se deschide cu tema „Școala si Educația" în viziunea Academiei Române, România Educată - Top 10. Ce înseamnă, după părerea dumneavoastră România Educată pentru că se vorbește mult despre acest concept, dar fără detalii suficiente?***

VS: Dacă ați observat, fiecare nou guvern, fiecare nou ministru dorește să se reliefeze la instalare, aducând ceva nou, or, acest nou, fie că are sau nu valențe reale, necesită un timp de maturare,

pentru a se constata dacă măsurile întreprinse au fost benefice sau nu, de aici concluzia că schimbările în cavalcadă nu sunt deloc binevenite. În cultură, învățământ, artă nu sunt posibile salturile spectaculoase și intempestive, reclamând chibzuință, responsabilitate și cooperare la nivel național. Consider că pentru reforme stimulative ar fi oportun să se așeze la aceeași masă reprezentanți competenți de la guvernare și cei de la opoziție, precum și forurile abilitate de la Ministerul Învățământului și Academia Română, care în anii din urmă a făcut mai multe demersuri îndeosebi pentru discutarea problemelor generale de educație și cercetare. În acest sens s-au organizat frecvent dezbateri în Aula Academiei, precum și la filialele de la Cluj-Napoca și Iași, menite să se pună capăt debusolărilor și să se configureze puncte de vedere cu accept generalizat.

ML: ***Se știe că Președinția Româna a preluat această temă, „România educată". Să sperăm că în perioada următoare va colabora cumva și cu Academia Română pe tema educației.***

VS: Sper și eu lucrul acesta, dar este necesar ca mai mulți factori să se implice în dezbateri constructive, dat fiind că există numeroase probleme ce trebuie limpezite. Într-un stat care dorește să ridice nivelul cultural și educațional al compatrioților nu este normal să nu se contureze măsuri coerente în acest sens, astfel că ne aflăm într-un stadiu cu totul deplorabil, în care numărul analfabeților funcționali crește constant, în loc să se diminueze. Totodată, măsurile trebuie să vizeze nu numai palierele medii ale populației, ci și pe cele inferioare, altminteri le vor eroda și pe cele de un nivel superior, la fel cum o construcție cu temelii precare prejudiciază etajele sale superioare. Suntem una din țările europene în care cărțile obișnuite au prețuri ridicate,

astfel că sunt cumpărate și difuzate mult mai puțin decât în alte părți, în condițiile în care fondurile alocate bibliotecilor comunale, orășenești, școlare și universitare sunt în drastică scădere în raport cu situația din anii anteriori, ceea ce nu este deloc un lucru benefic.

ML: ***Au apărut internetul, calculatorul. Oamenii citesc cărțile informatizat.***

VS: Este un adevăr indubitabil, dar totuși invenția epocală a presei de tipar cu litere mobile, datorată lui Johannes Gutenberg, care a tipărit la Mainz prima carte – anume *Biblia* – la mijlocul secolului al XV-lea, nu a intrat în desuetudine, producția cărții imprimate continuând să sporească pe toate meridianele globului, în pofida concurenței febrile a Internetului. Acesta are un rol major în proliferarea eficientă și necostisitoare a cunoștințelor esențiale de tot felul, însă aș dori să atenționez pe cei mai puțin informați că, pe lângă știri numeroase bine structurate, sunt colportate și foarte multe date eronate și improvizate, astfel că în lumea erudită există justificate rezerve în adoptarea lor nedife-rențiată.

ML: ***Fără îndoială că sunt multe alte teme care preocupă lumea academică, dar important ar fi ca aceste preocupări prezente și de perspectivă să își găsească ecou și aplicabilitate în deciziile autorităților de la toate nivelele, astfel încât rolul activ în societate al Academiei Române să devină realitate și nu sa rămână doar un deziderat.***

Eu vă mulțumesc mult pentru prezența la dezbaterea de astăzi. Vă mulțumesc pentru amabilitatea de a răspunde invitației postului Tele Moldova Plus.

Iasi, 2019

BREVIAR:

Dialogul cu Academicianul Victor Spinei, Vicepreședinte al Academiei Române, a abordat o serie de subiecte esențiale privind rolul Academiei în societatea românească, celebrarea Centenarului Marii Uniri și provocările actuale ale României în domenii precum educația și soarta comunităților românești de peste hotare.

I. Academician Victor Spinei: prezentare și realizări

- **Funcție și recunoaștere:** Victor Spinei este Vicepreședinte al Academiei Române, funcție în care a fost ales în 2015 și reales în 2018. Este primul istoric din Iași care ocupă această poziție înaltă, considerând-o un semn de apreciere pentru istoricii ieșeni.

- **Activitate profesională:** Autor a sute de articole științifice, 15 monografii recunoscute european și aproape 100 de volume îngrijite sau coordonate. S-a remarcat prin promovarea unor idei și viziuni noi în cercetarea istorico-arheologică, în special privind începuturile mileniului II în spațiul românesc.

- **Roluri academice:** A fost director al Institutului de Arheologie al Academiei Române, filiala Iași, timp de aproape un deceniu, și profesor la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași. Este inițiatorul și coordonatorul colecției „Civilizația Românească“ și a Programului „Centenar“ al Academiei Române.

II. Centenarul Marii Uniri (2018): realizări și neîmpliniri

- **Semnificație:** Centenarul Marii Uniri este considerat cea mai mare împlinire a poporului român – reunirea majorității entității etnice românești în aceleași granițe.

- **Critici generale:** Sărbătorirea nu s-a derulat în parametri acceptabili, lipsind coeziunea între factorii politici centrali. A fost percepută ca fiind superficială pe alocuri, cu obiective modeste și evenimente predominant de tip concursuri, festivaluri, conferințe, expoziții.

- **Exemple locale de succes:** Unele primării, precum cea a Municipiului Iași, au avut o activitate deosebită, situându-se în fruntea demersurilor de sărbătorire.

- **Realizări notabile (personale):**
  - Inaugurarea/sfințirea Catedralei Naționale din București (Catedrala Mântuirii Neamului) – o construcție monumentală, chiar dacă finisajele interioare vor mai dura.
  - Ridicarea monumentului Regelui Ferdinand în Iași – un act binevenit pentru un monarh care s-a identificat cu aspirațiile naționale.
  - Inaugurarea unui monument complex la Bacău (Regele Ferdinand, Regina Maria și o figură simbolică).

- **Neajunsuri majore:**
  - Lipsa unor monumente impozante în capitală.
  - Principalele muzee de istorie din țară (București, Iași, Cluj-Napoca, Oradea, Craiova) sunt deschise doar cu

secții restrânse, nu în toată anvergura lor, ceea ce afectează educația și consolidarea sentimentului național.

III. Programul „Centenar" al Academiei Române

- **Colecția „Civilizația Românească":**
  - Au fost tipărite 23 de volume (alte 6 sunt în curs de apariție), care reflectă realizările românești în domenii importante ale științei și culturii (istorie, istoria artei, etnografie, chimie, matematică etc.).
  - Lucrările sunt coordonate de academicieni și cercetători de elită și vor fi traduse în engleză pentru difuzare internațională.
- **Colecția „Basarabica":**
  - Au fost tipărite 12 volume (alte 6 sunt în curs de apariție), dedicate istoriei și culturii Basarabiei, elaborate exclusiv de istorici și oameni de cultură basarabeni. Reprezintă un sprijin pentru românii din Basarabia.
- **Extinderea institutelor de cercetare din străinătate:**
  - Proiectul de deschidere a unor noi centre la Freiburg, Berlin, Viena, Paris, Madrid și Istanbul (pe lângă cele existente la Roma și Veneția) a eșuat în mare parte.
  - Cauza principală a fost lipsa de sprijin financiar și administrativ din partea Ministerului Afacerilor Externe.
  - excepție este Institutul de cercetări românești din Freiburg (fondat de diaspora), care are șanse să fie afiliat Academiei Române.

- **Congrese științifice recente:**
  - Al Doilea Congres Național de Istorie (Iași): A reunit peste 350 de istorici români, fiind cea mai mare reuniune de acest tip din ultimii doi ani. Următorul congres va fi la București.
  - Al XII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene (București): a adunat cercetători din Balcani și Occident, continuând o tradiție începută de Nicolae Iorga. Volumele rezultate vor fi difuzate în biblioteci internaționale.

IV. Rolul Academiei în societate și strategia națională de dezvoltare

- **Cele trei roluri ale Academiei Române:** For de consacrare, pilon al cercetării științifice și participant activ la viața socială.

- **Implicare socială:** Academia abordează probleme sociale prin institutele sale (ex: Institutul de Studii Sociologice, coordonat de academicianul Cătălin Zamfir), cu accent pe nivelul de trai și românii de dincolo de hotare.

- **Rol consultativ ignorat:** Academia oferă soluții și expertiză autorităților (ex: studii geologice despre zăcăminte), însă aceste concluzii sunt rareori preluate de guvernanți.

- **Rețeaua de cercetare:** Academia coordonează 72 de institute și centre de cercetare cu aproximativ 3.000 de cercetători de elită, bine conectați la nevoile țării și la tendințele internaționale. Ignorarea muncii lor duce la cheltuieli nejustificate și pierderea potențialului.

- **Strategia de dezvoltare a României (20 de ani):**
  - Elaborată pe parcursul a doi ani de membri ai Academiei și cercetători.
  - Două volume consistente și un rezumat au fost tipărite și trimise tuturor ministerelor.
  - **Recepție:** Constatarea stupefiantă este că aceste lucrări au fost folosite într-un mod „foarte precar" sau chiar ignorate de guverne în elaborarea propriilor strategii, în contextul în care personalul ministerial nu este întotdeauna la fel de pregătit intelectual și profesional.

V. Cultura românească și comunitățile de peste hotare

- **Proiectul „Cultura românească în transnațional, local și universal":** Coordonat de Victor Spinei și academicianul Alexandru Surdu, acest proiect a elaborat o strategie ambițioasă, vizând inclusiv tehnologizarea domeniilor culturale.

- **Dificultatea prognozelor:** Academicianul Spinei este reticent în a face prognoze ferme pentru viitorul României în multiculturalitatea europeană, dat fiind dinamismul alert al evoluției mondiale (ex: migrația, progresele tehnologice).

- **Necesitatea investițiilor în cultură:** Este esențial să se investească în domenii culturale și umaniste (biblioteci, arhive) pentru a reduce decalajul față de știința și cultura occidentală. Institutele din străinătate sunt necesare pentru cercetare, nu doar pentru turism.

- **Soarta comunităților românești de la granițe și din diaspora:**

  - **Asimilare rapidă:** Exprimă îngrijorarea față de procesul rapid de asimilare a românilor din Balcani, Ucraina și Ungaria, fenomen amplificat de televiziune și școală.
  - **Declin demografic:** Numărul istr-românilor se reduce la câteva sute, meglenoromânii la câteva mii, iar aromânii, deși mai numeroși, sunt supuși presiunilor de deznaționalizare.
  - **Ineficiența instituțională:** Deși există instituții precum Institutul Cultural Român sau Ministerul Afacerilor Externe, fostul Minister al Românilor de Pretutindeni a fost desființat, iar Institutul Hurmuzachi (care colabora cu Academia Română) a fost, de asemenea, desființat, ceea ce afectează eforturile de prezervare a identității românești.

VI. „România educată" și sistemul de învățământ

- **Lipsa de coerență:** Sistemul de învățământ este marcat de schimbări constante și „debusolare", fiecare guvern sau ministru încercând să introducă elemente noi fără o evaluare a beneficiilor pe termen lung.

- **Necesitatea continuității și cooperării:** Este esențială o cooperare între guvernare, opoziție, Ministerul Învățământului și Academia Română pentru a asigura continuitatea politicilor educaționale.

- **Importanța culturii generale:** Se constată o neglijare a culturii generale, ceea ce este nefiresc. Un om fără o viziune de ansamblu și cunoștințe extinse riscă să nu aibă succes, chiar dacă este echipat tehnic.

- **Probleme actuale:** Creșterea numărului de analfabeți și difuzarea/ cumpărarea cărților într-o măsură mult mai mică decât în alte țări.

- **Internetul:** Deși abundă de cunoaștere, conține și informații neverificate, necesitând un discernământ ridicat din partea utilizatorilor.

În concluzie, **Academicianul Victor Spinei** subliniază importanța vitală a Academiei Române ca for de cercetare și consultant în problemele naționale, exprimându-și speranța că autoritățile vor ține cont de expertiza și propunerile sale pentru o dezvoltare coerentă și durabilă a României.

Iași, 2019

NOTA:
O mică parte din opera impresionantă a Acad. Victor Spinei

Volume

- V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV*, Edit. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1982, 383 p. + 58 fig. Recenzii-prezentări: V. Neamţu, în *Universitatea „Al. I. Cuza”*, Iaşi, ianuarie-iunie 1982, p. 118-120; S. Porcescu, în *Mitropolia Moldovei şi Sucevei*, LVIII, 1982, 10-12, p. 798-801;
- M. D. Popa, în *Flacăra*, XXXI (1411), 25, 25.06.1982, p. 8; I. Mitrea, în *Scînteia*, LII, 12517, 20.11.1982, p. 4; idem, în *Carpica,* XIV, 1982, p. 351-356; Al. Zub, în *Cronica*, XVII, 35 (865), 27.08.1982, p. 2; A. Fabritius, în *Romanian Books*, 1982, 4, p. 7; C. Preda, în *Contemporanul*, 27
- (1860), 2.07.1982, p. 2; M. Alexianu, în *Ceahlăul*, Piatra Neamţ, XV, 2358, 4.09.1982, p. 6; H. Mihăescu, în *Byzantinoslavica*, Praga, XLIV, 1983, 1, p. 142; P. Ş. Năsturel, în *Byzantinische Zeitschrift*, 76, 1983, 1, p. 202; A. Busuioceanu, în *Revue Roumaine d'Histoire*, XXII, 1983, 3, p. 267-268; L. Şimanschi, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XX, 1983, p. 527-528; Gh. Cunescu, în *Mitropolia Olteniei*, XXXV, 1983, 9-10, p. 690-693; Comitetul de redacţie, în *Archéologie médiévale*, XIII, 1983, p. 377; M. D. Matei, în *Era socialistă*, LXIII, 1983, 14, p. 47-48; F. Constantiniu, în *Luceafărul*, XXVI, 21 (1099), 28.5. 1983, p. 1, 7; I.-A. Pop, în
- *Tribuna*, XXVII, 28 (1386), 14.07.1983, p. 6; idem, în *Revista de Istorie*, 37, 1984, 1, p. 99-101; idem, în *Rumynia stranitsa istorii*, X, 1985, 4, p. 167-169; B. Diamant, Gh. Comăriţă, în *Jahrbuch für Geschichte der sozialistischen Länder Europas*, Berlin, 28, 1984, p. 362-365; V. B. Perkhavko, în *Obshchestvennye nauki zarubezhnom*, Ser. 5, *Istorija*, 5, Moscova, 1984, p. 191-195; K. Zach, în *Südost-Forschungen*, München, XLIV, 1985, p. 398-400.
- V. Spinei, *Realităţi etnice şi politice în Moldova Meridională în secolele X-XIII. Români şi turanici,* Edit. Junimea, Iaşi, 1985, 238 p. Recenzii-prezentări: Al. Zub, în *Viaţa Românească*, XXX, 1985, 6, p. 80-81; N. Zugravu, în *Acta Moldaviae Meridionalis,* VII-VIII, 1985-1986, p. 512-515; M. Alexianu, în *Memoria Antiquitatis*, XII-XIV, 1986, p. 332-334; N. Beldiceanu, în *Turcica,* Paris, XVIII, 1986, p. 253-255; I. Mamina, în *Anale de Istorie*, XXXII, 1986, 2, p. 151- 152; I. A. Pop, în *Revista de*

Istorie, 39, 1986, 7, p. 708-709; D. Gh. Teodor, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XXIII, 1986, 2, p. 592-594; I. Toderaşcu, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii "Al. I. Cuza" Iaşi*, SN, *Istorie*, XXXII, 1986, p. 88; A. Andrieş, în *Magazin*, 51 (1575), 19.12 .1987; L. Fassel, în *Südost-Forschungen*, München, XLVI, 1987, p. 290-291; A. Gawlik, în *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, München, 44, 1988, p. 331.

- V. Spinei, *Moldavia in the 11th-14th Centuries,* Edit. Academiei Române, Bucureşti, 1986, 277 p. Recenzii-prezentări: E. D. Tappe, în *The Slavonic and East European Review*, Londra, 65, 1987, 4, p. 665; J. Darrouzès, în *Revue des études byzantines*, Paris, 46, 1988, p. 270-271; K. Zach, în *Südost-Forschungen*, München, XLVII, 1988, p. 365; E. Saita, în *Nuova rivista storica*, Roma, LXXIII, 1989, III-IV, p. 489; D. Deletant, în *The English Historical Review*, Oxford, CIV, 104, 1989, 413, p. 1011-1012; H.-J. Stoll, în *Jahrbuch für Wirtschafsgeschichte / Economic History Yarbook*, Berlin, 30, 1989, 3, p. 239.
- V. Spinei, *Moldova în secolele XI-XIV,* ed. a 2-a, cu consistente completări, Edit. Universitas, Chişinău, 1994, 495 p. Recenzii-prezentări: D. Agache, în *Arheologia Moldovei*, XVIII, 1995, p. 347-348; S. D. Ivănescu, în *Historia Urbana*, III, 1995, 1-2, p. 218-220; V. Stati, în *Pământ şi oameni,* Chişinău, 2 (114), 6.01.1995, p. 1, 3; E. Oberländer-Târnoveanu, în *Byzantinische Zeitschrift*, 88, 1995, 2, p. 582.
- V. Spinei, *Reprezentanţi de seamă ai istoriografiei şi filologiei româneşti şi universale,* Edit. Istros, Brăila, 1996, 414 p. Recenzii-prezentări: I. Cândea, în *Istros*, VIII, 1997, p. 321-322; G. I. Florescu, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XXXIV, 1997, p. 472- 475; idem, în *Convorbiri literare,* SN, CXXXI, 1997, 10 (22), p. 20; P. Teodor, în *Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane "Gh. Şincai"*, Târgu Mureş, II, 2000, p. 349-350; M. Neagu, în *Buletinul Bibliotecii Române. Studii şi documente româneşti*, Freiburg i. Br., SN, V (XXVI), 2018, p. 558-564.
- V. Spinei, *Ultimele valuri migratoare de la nordul Mării Negre şi al Dunării de Jos*, (*Bibliotheca Archaeologica Iassiensis*, X), Edit. Helios, Iaşi, 1996, 327 p. Recenzii-prezentări: R. Lupescu, în *Erdély Múseum*, LX, 1998, 1-2, p. 100-102; A. M. Bodale, în *Arheologia Moldovei*, XX, 1999, p. 234-235; I. G. Konovalova, în *Средневековая Русь*, 3, Moscova, 2001, p. 232-240.
- V. Spinei, *Marile migraţii din estul şi sud-estul Europei în secolele IX-XIII,* Edit. Institutului European, Iaşi, 1999, 513 p. Recenzii-prezentări: V. Ciocîltan, în *Studii şi materiale de istorie medie*, XVIII, 2000, p. 306-307;

L. Rădvan, în *Ioan Neculce. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei*, SN, IV-VII, 1998-2001, p. 477; Claudia Furtună şi C. Furtună, în *Arheologia Moldovei*, XXIII-XXIV, 2000-2001, p. 428-431; B. Apăvăloaie, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XXXIX-XL, 2002-2003, p. 743; A. Gorodenco, în vol. *Interferenţe cultural-cronologice în spaţiul nord-pontic*, Chişinău, 2003, p. 285-286; Sz. Kovács, *Die Wandervölker – aus rumänischer Sicht*, în *Chronika. Annual of the Institute of History. University of Szeged*, 3, 2003, p. 165-174.

- V. Spinei, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century*, Romanian Cultural Institute – Istros Publishing House, Cluj-Napoca, 2003, 546 p. Recenzii-prezentări: L. Rădvan, în *Revista Română*, X, martie 2004, 1 (35), p. 19; idem, în *Revue Roumaine d'Histoire,* XLIII, 2004, 1-4, p. 315-316; B. P. Maleon, în *Arheologia Moldovei,* XXVII, 2004, p. 344; Ch. J. Halperin, în *Archivum Eurasiae Medii Aevi,* Wiesbaden, 14, 2005, p. 299-302.
- V. Spinei, *Universa Valachica. Românii în contextul politic inter-naţional de la începutul mileniului al II-lea,* Edit. Cartdidact, Chişinău, 2006, 780 p. ISBN 978-9975-900-01-6. Recenzii-prezentări: V. Muntean, în *Altarul Banatului*, XIX (LVIII), 2008, 10-12, p. 186; T. Teoteoi, în *Revue des études sud-est européennes*, XLVII, 2009, 1-4, p. 346-348.
- V. Spinei, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the the Ninth to the Thirteenth Century,* I, *Hungarians, Pechenegs and Uzes,* Second English Edition, Adolf M. Hakkert Publisher, Amsterdam, 2006, 314 p. ISBN 90-256-1207-5.
- V. Spinei, *The Great Migrations in the East and South East of Europe from the the Ninth to the Thirteenth Century,* II, *Cumans and Mongols,* Second English Edition, Adolf M. Hakkert Publisher, Amsterdam, 2006, 521 p. ISBN 90-256-1214-8. Recenzii-prezentări: D. Micu, în *Arheologia Moldovei,* XXX, 2007, p. 404-405; idem, în *Revue Roumaine d'Histoire*, XLIX, 2010, 1-2, p. 101-102.
- V. Spinei, *The Romanians and the Turkic Nomads North of the Danube Delta from the Tenth to the Mid-Thirteenth Century*, Edit. Brill, Leiden – Boston, 2009, XVII + 545 p. ISBN 978- 90-04-17536-5. Recenzii-prezentări: L. Rădvan, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LIV-LV, 2008-2009, p. 396-397; N. Midvichi, în *Arheologia Moldovei,* XXXIII, 2010, p. 371-373; N. Berend, în *The Medieval Review*, 11.03.14, Bloomington, Indiana, 2011; A. Timotin, în *Revue des études sud-est européennes*, XLIX, 2011, p. 360-361; K. Petkov, în *Speculum*, Cambridge, Mass., 86, 2011, 2, p. 554-556; D.

Shapira, în *Archivum Eurasiae Medii Aevi*, 18, Wiesbaden, 2011, p. 357-360; S. A. Kozlov, în *Вестник Тюменского государственного университета,* 2012, 2, p. 220-226; D. Ziemann, în *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters*, München, 68, 2012, 1, p. 419-420; S. Ihrig, în *Südost-Forschungen*, Regensburg, 72, 2013, p. 422-423; K. Zach, în Recensionen online: *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas – jgo.e-reviews 5 (2005) 1*.

- V. Spinei, *Principii martiri Boris şi Gleb. Iconografie şi canonizare* (*Bibliotheca Archaeologica Moldaviae*, XVII, Ediderunt V. Spinei et V. Mihailescu-Bîrliba), Edit. Istros, Brăila, 2011, 213 p. ISBN 978-973-1871-88-2. Recenzii-prezentări: A.-D. Moraru, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LX, 2014, p. 720-721.
- V. Spinei, *Les Princes Martyrs Boris et Gleb. Iconographie et Canonisation (BAR International Series 2319)*, Oxford, 2011, 182 p. ISBN 978-1-4073-0902-6. Recenzii-prezentări: G. Bilavschi, în *Arheologia Moldovei,* XXXV, 2012, p. 359-361.
- V. Spinei, *Mongolii şi românii în sinteza de istorie ecleziastică a lui Tholomeus din Lucca / Les Mongols et les Roumains dans la synthèse d'histoire ecclesiastique de Tholomeus de Lucca* (*Scripta archaeo-logica et historica Dacoromaniae,* III, Redigit V. Spinei), Edit. Uni-versităţii "Al. Cuza", Iaşi, 2012, 290 p. ISBN 978-973-703-737-4. Recenzii-prezentări: M. Adumitroaiei, în *Arheologia Moldovei,* XXXVI, 2013, p. 319-321; P. Parasca, în *History and Politics*, Chișinău, VI, 2013, 1 (11), p. 184-193; C. Zamfirache, în *Istros*, XXI, 2015, p. 711-713.
- V. Spinei, *Proiecții istoriografice / Historiographical Projections*, ed. îngrijită de C. Hriban, Edit. Karl A. Romstorfer, Suceava, 2014, 673 p. ISBN 978-606-93638-3-6. Recenzii-prezentări:
- E. Solunca Moise, în *Contemporanul*, XXVI, 2015, 8 (761), p. 39; G. Iutiș, în *Ziarul de Iași*, 23.12.2015; I. I. Solcanu, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LXI, 2015, p. 667-671.
- V. Spinei, *The Editing of Historical Sources. The Hurmuzaki Collection of Documents / Editarea izvoarelor istorice. Colecția de documente Hurmuzaki*, Edit. Academiei Române – Edit. Istros, București-Brăila, 2018, 365 p. ISBN 978-973-27-2986-1. Varianta în limba română a lucrării a fost inclusă, cu succinte modificări – cu titlul *Colecția de documente Hurmuzaki: antecedente, geneză, concretizări* – drept prefață la vol *Documente privind istoria românilor. Colecția Eudoxiu Hurmuzaki*, Seria a 3-a, I

(Coordonatori V. Spinei, I. Cândea), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, București-Brăila, 2018, p. XXI-CXVIII.

Ediţii editate / îngrijite

- *Confluenţe istoriografice româneşti şi europene. 90 de ani de la naşterea istoricului Gheorghe I. Brătianu,* Coordonator V. Spinei, Edit. Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 1988, 549 p. Recenzii-prezentări: în *The American Historical Review*, 96, 1991, 4, p. 1339.
- Gh. I. Brătianu, *Marea Neagră. De la origini pînă la cucerirea otomană*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi bibliografie de V. Spinei, Trad. M. Spinei, Edit. Meridiane, Bucureşti, 1988, I, 352 p.; II, 387 p. Recenzii-prezentări: F. Constantiniu, în *Flacăra*, XXXVII, 45 (1742), 11.11.1988, p. 10; Al. F. Platon, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii "Al. I. Cuza" Iaşi*, SN, *Istorie*, XXXIV, 1988, p. 100-101; D. Sălăjan, în *Flacăra*, XXXVII, 50 (1747), 16.12.1988, p. 14; Antonie
- Plămădeală, în *Telegraful Român. Foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Sibiului*, 137, 19-20, 5.05.1989, p. 4; C. Argatu, în *Steaua*, XL, 10 (509), 1989, p. 44-45, 60; L. Năstasă, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XXVI, 1989, p. 632; I.
- *Ibidem,* Ed. a 2-a revăzută, Edit. Polirom, Iaşi, 1999, 503 p. Cap. VII şi XI au fost reproduse în vol. *Marea Neagră: istorie şi geopolitică,* I, ed. A. Lukács, Gh. V. Nistor, Bucureşti, 2006, p. 93-125. Recenzii-prezentări.: V. Râpeanu, în *Curierul Naţional*, 2836, 1.07.2000; M. Spineanu, în *Monitorul de duminică,* 16 (97), 23.04.2000, p. 14; G. Frank, în *Arheologia Moldovei*, XXIII-XXIV, 2000-2001 (2003), p. 407-408; M. Dumitru, în *România liberă*, 30.06.2007.
- N. Iorga, *Istoria românilor,* III, *Ctitorii,* Vol. îngrijit de V. Spinei (text stabilit, note, comentarii şi posfaţă), Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 1993, 421 p. *Ibidem*, Tiraj suplimentar, cu modificări infime, Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 2014, 421 p.
- *Spaţiul nord-est-carpatic în mileniul întunecat,* Coordonator V. Spinei, Edit. Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 1997, 257 p. Recenzii-prezentări: A. M. Bodale, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie "A. D. Xenopol"*, XXXIV, 1997, p. 453-454; M. Răusanu, în *Arheologia Moldovei*, XX, 1997, p. 231-233.
- N. Iorga, *Chestiunea Dunării (Istorie a Europei Răsăritene în legătură cu această chestie)*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi indice de V. Spinei,

Edit. Institutului European, Iaşi, 1998, 334

- p. Recenzii-prezentări: L. Rădvan, în *Arheologia Moldovei*, XXI, 1998, p. 347-348.
- Basil Munteanu, *Istoria literaturii franceze. Clasicismul. Ideologia şi literatura de idei*, Ediţie îngrijită de E. Lozovan (sic !), Michaela Spinei şi V. Spinei), Edit. Dorul, Aalborg – Danemarca, 2000, vol. I, 343 p.; vol. II, 296 p.
- L. Boicu, *Principatele Române în raporturile politice internaţionale (1792-1821),* Ediţie îngrijită de V. Spinei, Edit. Institutului European, Iaşi, 2001, 327 p.
- F. Kellogg, *Drumul României spre independenţă,* Ediţie îngrijită şi prefaţată de V. Spinei, Edit. Institutului European, Iaşi, 2002, 366 p
- *Cercetări arheologice şi istorice din zona lacului de acumulare Bicaz*, Vol. îngrijit de M. Petrescu-Dîmboviţa şi V. Spinei, Edit. Constantin Matasă, Piatra Neamţ, 2003, 520 p. Recenzii- prezentări: S. Enea, în *Arheologia Moldovei*, XXIX, 2006, p. 287-288.
- W. Treadgold, *O istorie a statului şi societăţii bizantine*, I-II, Ediţie îngrijită de V. Spinei şi B. P. Maleon, vol. I, 683 p.; vol. II, 356 p.; Edit. Institutului European, Iaşi, 2004. Recenzii- prezentări: I. Toderaşcu, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie,* LI, 2005, p. 451-455; idem, în *Classica et Christiana,* 2, 2007, p. 329-333.
- *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages,* Edited by V. Cojocaru and V. Spinei, Edit. Trinitas, Iaşi, 2004, 399 p. Recenzii-prezentări: M. Ignat, în *Codrul Cosminului,* SN, 11 (21), 2005, p. 238; D. Dana, în *Studii şi cercetări de istorie veche şi arheologie*, 59-60, 2008-2009, p. 328-332.
- Basil Munteanu, *Istoria literaturii franceze. Clasicismul. Ideologia şi literatura de idei,* [ed. a 2-a revăzută,] Ediţie îngrijită de Michaela Spinei şi V. Spinei, Edit. Enciclopedică, Bucureşti, 2004, 398 p.
- *Scripta praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu- Dîmboviţa oblata,* Ediderunt V. Spinei, C.-M. Lazarovici et D. Monah (*Honoraria,* 1), Edit. Trinitas, Iaşi, 2005, 652 p. Recenzii-prezentări: R. Kogălniceanu, în *Arheologia Moldovei,* XXVIII, 2005, p. 372-373.
- Ch. J. Halperin, *Russia and the Mongols. Slavs and the Steppe in Medieval and Early Modern Russia,* Edited by V. Spinei and G. Bilavschi (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et*

Medii Aevi, Edidit V. Spinei, I), Edit. Academiei Române, Bucureşti, 2007, 329 p. ISBN 978-973-27-1619-9. Recenzii-prezentări: Ş. Papacostea, în *Studii şi materiale de istorie medie*, XXVI, 2008, p. 461; I. Vásáry, în *Archivum Eurasiae Medii Aevi*, 17, Wiesbaden, 2010, p. 285-288.

- I. Ţurcanu, *Istoria românilor (cu o privire mai largă asupra culturii)*, Editori V. Spinei, I. Cândea, Edit. Istros, Brăila, 2007, 825 p. ISBN 978-973-1871-02-8.
- *Miscellanea Numismatica Antiquitatis. In honorem septagenarii magistri Virgilii Mihailescu-Bîrliba oblata*, Ediderunt V. Spinei, L. Munteanu (*Honoraria,* 4, Redigit V. Spinei), Edit. Academiei Române, Bucureşti, 2008, 253 p. ISBN 978-973-27-1637-3.
- S. Brather, *Archaeology and Identity. Central and East Central Europe in the Earlier Middle Ages,* Edited by V. Spinei and A. Rubel (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Redigit V. Spinei, II), Edit. Academiei Române, Bucureşti, 2008, 489 p. ISBN 978-973-27-1698-4.
- S. G. Klyashtornyj, *Old Turkic Runic Texts and History of the Eurasian Steppe*, Edited by V. Spinei and C. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, IV), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2009, 489 p. ISBN 978-973-27-1785-1. Recenzii-prezentări: B.-P. Maleon, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LIV-LV, 2008- 2009, p. 407-408.
- *Historia sub specie aeternitatis. In honorem magistri Alexandru Zub*, Ediderunt V. Spinei et Gh. Cliveti (*Honoraria,* 6, Redigit V. Spinei), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti- Brăila, 2009, 472 p. ISBN 978-973-27-1854-4. Recenzii-prezentări: Gh. Burac, în *Luceafărul*, 16. 12.2009.
- M. Kazanski, *Archéologie des peuples barbares*, Édité par V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et
- Cândea, V), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2009, 491 p. ISBN 978- 973-27-1833-9. Recenzii-prezentări: B.-P. Maleon, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LIV-LV, 2008-2009, p. 410; D. Apa-raschivei, în *Arheologia Moldovei,* XXXIII, 2010, p. 365-367.
- F. Curta, *Text, Context, History, and Archaeology. Studies in Late Antiquity and the Middle Ages*, Edited by V. Spinei (*Florilegium magis-*

trorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi, Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, VI), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2009, 475 p. ISBN 978-973-27-1875-9. Recenzii-prezentări: B.-P. Maleon, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LIV-LV, 2008- 2009, p. 410-411; L. Rădvan, în *Arheologia Moldovei,* XXXIII, 2010, p. 367-369; M. Coman, în *Studii şi materiale de istorie medie*, XXIX, 2011, p. 368-374.

- Gh. I. Brătianu, *Studii şi articole de istorie*, Ediţie îngrijită de V. Spinei şi Al.-F. Platon, în colab. cu E. Adam, I. Acrudoaie şi A. Ancuţa, Edit. Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 2010, 422 p. ISBN 978-973-703-595-0. Recenzii-prezentări: A. Neculau, în *Ziarul de Iaşi,* 16.04.2011; Ş. Papacostea, în *Studii şi materiale de istorie medie*, XXIX, 2011, p. 366-367.
- H. Steuer, *European Societies in the First Millenium AD. Archaeology, History and Methodology*, Edited by V. Spinei and A. Asăndulesei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, VIII), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2010, 400 p. ISBN 978-973-27-1785-1.
- G. Jawor, *Aşezările de drept valah şi locuitorii lor din Rutenia Roşie în evul mediu târziu* (*Scripta archaeologica et historica Dacoromaniae,* IV, Redigit V. Spinei), Edit. Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi, 2012, 273 p. ISBN 978-973-703-818-0. Recenzii-prezentări: F.-V. Vasilică, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LX, 2014, p. 721-724.
- O. J. Schmitt, *Südosteuropa und die Adria im späten Mittelalter*, Herausgegeben von V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, XI), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2012,
- 418 p. ISBN 978-973-27-2279-4. Recenzii-prezentări: L. Rădvan, în *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (SN), Istorie*, LIX, 2013, p. 486-488.
- Yu Taishan, *China and the Mediterranean World in Ancient Times*, Edited by V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, XIV), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2014, 397 p. ISBN 978-973-27-2426-2.
- G. I. Brătianu, *Les Génois et les Vénitiens dans la mer Noire aux XIIIe-*

XIVe siècles, Édité par V. Spinei et I. Cândea (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, XV), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2014, 359 p. ISBN 978-606-654-096-4.

- *Retrospecții medievale. In honorem Professoris Emeriti Ioan Caproșu*, Ediderunt V. Spinei, L. Rădvan, A. M. Bodale (*Honoraria,* 10, Redigit V. Spinei), Edit. Universității „Al. I. Cuza", Iași, 2014, 653 p. ISBN 978-606-714-063-7.
- I. Zimonyi, *Medieval Nomads in Eastern Europe*, Edited by V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et Cândea, XVI), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2014, 398 p. ISBN 978- 973-27-2482-8.
- *Orbis Praehistoriae. Mircea Petrescu-Dîmboviţa – in memoriam*, Ediderunt V. Spinei, N. Ursulescu, V. Cotiugă (*Honoraria,* 11, Redigit V. Spinei), Edit. Universității „Al. I. Cuza", Iași, 2015, 728 p. ISBN 978-606-714-131-3. Recenzii-prezentări: Al. Zub, în *Cronica veche*, Iași, V, 7-8 (54-55), 2015, p. 5; L.-E. Istina, în *Carpica*, XLIV, 2015, p. 407-410; V. Diaconu, în *Zargidava*, XV, 2016, p. 297-302. Medalie de aur la a VIII-a ediție a Salonului de Carte Euroinvest, mai 2016.
- D. Monah, *Religie și artă în paleolitic*, Editori V. Spinei, C. Preoteasa (*Bibliotheca Memoriae Antiquitatis*, XXXIV), Edit. „Constantin Matasă", Piatra-Neamț, 2015, 171 p. ISBN 978-973-7777-34-8.
- J. van Heesch, *Studies in Roman Coinage*, Edited by V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, XX), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2016, 414 p. ISBN 978-973-27-2678-5.
- I. Guceac, *Constituția la răscruce de milenii*, ed. a 2-a revăzută, Vol. îngrijit de V. Spinei (*Basarabica*, Coordonatori V. Spinei și I. Cândea, I), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, București-Brăila, 2016, 535 p. ISBN 978-973-27-2707-2. Recenzii-prezentări: M. Neagu, în *Buletinul Bibliotecii Române. Studii și documente românești*, Freiburg i. Br., SN, V (XXVI), 2018, p. 476-478.
- R. Hautala, *Crusaders, Missionaries and Eurasian Nomads in the 13th-14th Centuries: a Century of Interactions*, Edited by V. Spinei (*Florilegium magistrorum historiae archaeologiaeque Antiquitatis et Medii Aevi,* Curatores seriei V. Spinei et I. Cândea, XXI), Edit. Academiei Române – Edit. Istros, Bucureşti-Brăila, 2017, 477 p. ISBN 978-973-27-2822-2.

Studii şi articole

- V. Spinei şi M. Nistor, *Un mormînt din lespezi de piatră în nordul Moldovei,* în *Studii şi cercetări de istorie veche*, 19, 1968, 4, p. 621-628.
- V. Spinei, *Necropola medievală de la Piatra Neamţ-Dărmăneşti*, în *Memoria Antiquitatis*, I, 1969, p. 215-225.
- D. Gh. Teodor, E. Neamţu, V. Spinei, *Cercetări arheologice la Lunca-Dorohoi*, în
- *Arheologia Moldovei*, VI, 1969, p. 187-212.
- V. Spinei, *Unele probleme privind vasele sferoconice,* în *Studii şi cercetări de istorie veche*, 21, 1970, 2, p. 253-265.
- V. Spinei, D. Monah, *Aşezarea prefeudală de la Brăşăuţi*, în *Memoria Antiquitatis*, II, 1970, p. 371-387 + 19 fig.
- V. Spinei, *Einige Betrachtungen über äneolitische Feuersteinbeile in der Moldau,* în *Dacia*, N.S., XIV, 1970, p. 25-50.
- V. Spinei, *O psalie din corn descoperită la Băiceni*, în *Cercetări Istorice*, S.N., I, 1970, p. 67-72.
- V. Spinei, *Unele consideraţii cu privire la descoperirile arheologice din Moldova din secolul al XII-lea pînă în prima jumătate a secolului al XIV-lea*, în *Studii şi cercetări de istorie veche*, 21, 1970, 4, p. 595-617.
- V. Spinei, *Descoperiri de topoare din silex în Moldova*, în *Memoria Antiquitatis*, III, 1971, p. 79-141.
- M. Petrescu-Dîmboviţa, D. Gh. Teodor, V. Spinei, *Les principaux résultats des fouilles archéologiques de Fundul Herţei (Roumanie, départ. de Botoşani)*, în *Archeologia Polski*, XVI, 1971, p. 363-383.
- V. Spinei, *Săpăturile de salvare de la Olteneşti*, în *Carpica*, V, 1972, p. 133-141 + 7 fig.

Conferința Acad. Victor Spinei la deschiderea anului universitar de la Universitatea "Al. I. Cuza" din Iași (foto 2013)

Academician Victor Spinei

Audiența delegației Academiei Române la Palatul Papilor de la Vatican (foto 2019)

Conferința internațională dedicată marii Uniri găzduită de Ateneul Român (13.09.2018)

Membrii Prezidiului Academiei Romane: Acad. Bogdan Simionescu, Victor Sinei, Ioan -Aurel Pop, Ion Dumitrache, Răzvan Theodorescu, Victor Voicu (foto 2018 Alina Bălan)

Ordinul Național Steaua României in rang de Cavaler

Întrevedere între prof. Oliver Jens Schmitt, membru al Academiei Austriece de Științe și acad. Victor Spinei (foto 2020)

MEDIUL ACADEMIC POATE OFERI SOLUȚII PENTRU VIITORUL ROMÂNIEI

IN MEMORIAM: academician **Constantin Toma,** biolog, membru al Academiei Române (1935–2020)

Motto:
„A cunoaște natura înseamnă a învăța respectul pentru viață.”

LM: ***Astăzi ne bucurăm de prezența unui ilustru reprezentant al Școlii Ieșene de Morfologie și Anatomie Vegetală, un om care mai bine de cinci decenii s-a dedicat învățământului și științei, devenind mentor și magistru pentru multe promoții de profesori și cercetători din domeniul anatomiei vegetale. Este vorba despre profesorul universitar doctor Constantin Toma, membru al Academiei Române, președinte de onoare al Societății de Științe Biologice din România. Telegrafic și statistic, opera academicianului Constantin Toma reunește peste 14 prelegeri de sinteza, cursuri și manuale de lucrări practice, 15 monografii și tratate, 8 studii în reviste și volume colective, peste 450 de articole publicate în reviste din țară și străinătate, peste 100 de lucrări de istoria biologiei, numeroase referate și recenzii. Nu este lipsit de interes să***

adăugăm că volumul lucrărilor publicate, ca autor sau în colaborare, totalizează peste 5.000 de pagini tipărite, însoțite de peste 4.500 de ilustrații originale. Dar cum aceste cifre statistice nu pot ilustra în totalitate munca de o viață dăruită învățământului și științei, îl rugăm pe domnul academician Constantin Toma să ne vorbească despre începuturile carierei sale universitare, despre ce înseamnă cercetarea științifică fundamentală și aplicată. Bine ați venit, domnule profesor!

V-ați format și afirmat într-o tradiție în care învățământului românesc, după nedorite și inutile reforme, revenea la adevăratele sale valențe, la valorificarea a ceea ce a creat mai de preț școala de biologie românească. A fost greu, a fost ușor, a fost un proces complex, domnule profesor?

C-tinT: Bine v-am găsit! Ca absolvent al Liceului Cuza-Vodă din Huși, am venit să bat la poarta Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, pentru a da concurs de admitere la Facultatea de Științe Naturale, cum se numea atunci. Între 1953 și 1958 am fost studentul acestei prestigioase instituții de învățământ superior, iar la terminarea studiilor am fost încadrat pregătitor la Catedra de Botanică a Universității menționate. Într-o perioadă de 20 de ani am urcat treaptă cu treaptă: asistent, șef de lucrări, conferențiar, iar în 1978 am devenit profesor titular la aceeași catedră, continuând-mi munca cu fidelitate până astăzi. Ce a însemnat această activitate? A însemnat o muncă de predare, de conducere a lucrărilor practice, de conducere a practicii pe teren, cercetare științifică în domeniul biologiei. Pentru că am crezut și cred în continuare că un dascăl trebuie să fie dublat de un cercetător adevărat pentru ca la cursuri să poată expune și din experiența sa, din rezultatele pe care le-a obținut, și nu numai

lucruri cunoscute luate din cărți. Așa se face că în timp m-am asociat cu colegii, mai întâi cu magiștrii mei, Constantin Papp, profesorul Burduja, care de altfel m-a recomandat pentru a veni în învățământul superior și, așa cum se cere, primul mi-a fost mentor, eu ucenic; apoi am devenit independent în timpul doctoratului, în continuare am condus colective de cercetare, iar astăzi, așa cum îi stă bine unui om ajuns la o vârstă frumoasă, să fiu în colective conduse de foștii mei elevi, astăzi colaboratori. În ce domenii? În domeniul biologiei, biologie structurată, așa cum bine spuneți, morfologie și anatomie vegetală, bazându-mă pe microscopia fotonică și pe microscopia electronică. În această perioadă am reușit să-mi fac un colectiv pe care l-am lăsat la Grădina Botanică, la Institutul de Cercetări Biologice, la Facultatea noastră de Biologie. Acești elevi ai mei conduc astăzi destinele cercetării biologice.

LM : ***Grădina Botanică. În vremea când ați început cariera universitară, Grădina Botanică din Iași, al cărui director ați fost o perioadă, se întindea pe un perimetru de doar câteva hectare, în partea de nord a Universității „Alexandru Ioan Cuza", pe locul unde se află complexul studențesc „Titu Maiorescu". Astăzi Grădina Botanică se întinde pe o zonă foarte mare. Și aș vrea să vă întreb ce semnifica pentru orașul și municipiul Iași Grădina Botanică, dar ce a reprezentat și ce reprezintă pentru academicianul Constantin Toma?***

C-tinT: Mai întâi, permiteți-mi să spun că mă mândresc cu faptul că la Iași, în 1856, a fost fondată prima grădină botanică din Principatele României. În 1921, marele profesor Popovici a înființat grădina la care vă refereați, doar pe 3-4 hectare, în imediata vecinătate a Palatului Universității din Iași. În preajma

sărbătoririi Centenarului Universității din Iași, în 1960, s-a socotit, că există posibilități de extindere a grădinii. Așa se face că în 1963 se mută colecțiile de la vechea grădină botanică pe un nou amplasament în dealul Copoului. Deci din 1963 și până astăzi e o etapă în care s-a conturat Grădina Botanică. Un mare botanist, Emilian Țopa, venit de la Cluj la solicitarea noastră cu experiența pe care o avea, a schițat Grădina Botanică, planul de lucru, principalele secții, pentru că la acea vreme tot spațiul de aproape 90 de hectare însemna nuci dispersați pe tot terenul, un rest de viță de vie și una din vărsătorile Iașului. Pe acest teren am început lucrul, până în '70, împreună cu profesorul Țopa; din 1970, ca director al acestei instituții, avându-l mereu alături pe profesorul Țopa, am contribuit, zic eu, după o muncă, aș spune, fără răgaz, pe teren mai ales, aducând plante care să se adapteze în condițiile noi, aducând colecții din țară și din străinătate, așa că ne mândrim astăzi cu o Grădină Botanică. Și pot spune: cea mai mare, cea mai frumoasă, cu cele mai bogate colecții, cel puțin din țara noastră. Așa se face că de două ori pe an, Grădina Botanică organizează expoziții foarte mult apreciate. Pe de o parte, o expoziție de toamnă în care crizantemele sunt vioara întâi, iar pe de altă parte, cea din timpul iernii, când azaleele sunt cele care ocupă spațiul principal. Astăzi, un elev de-al meu, profesorul Cătălin Tănase, a imprimat un nou stil de conducere care face ca grădina să se bucure de sprijin din partea Universității de ceea ce înseamnă bani, dezvoltare, afirmare. Ce a însemnat Grădina Botanică pentru mine? Locul unde mi-am cultivat plante pentru teza de doctorat, locul în care am format o echipă de cercetători, locul în care pe cercetători i-am trimis să facă doctorat și l-au făcut, și în fiecare an două luni pe teren cu un camion în toate zonele țării pentru a cunoaște și a aduce plante, pentru că aveam

în minte ce înseamnă Grădina Botanică reprezentată într-un spațiu cu flori: toate continentele, dar și crâmpeie din flora și vegetația României, un spațiu în care vizitatorii pot să facă cunoștință cu lumea vegetală vie. Un spațiu în care se educa tineretul pentru ocrotirea mediului înconjurător. Un spațiu în care fac practica studenții biologi, farmaciști, horticultori, agronomi și nu numai. Un spațiu în care sunt terenuri speciale pentru experiențe necesare licențelor, masteratelor și doctoratelor.

LM : ***E prea mult dacă vă întreb cam ce număr de specii de plante avem în Grădina Botanică din Iași?***

C-tinT: În afară de flora spontană, peste 10.000 de specii, cele mai multe exotice, parte în seară, parte în exterior. Unele din seră încercăm să le adaptăm ca să poată trăi în timpul verii și în exterior. Cu o serie de secții diferite, încadrate fiecare cu un botanist. Secții care sunt admirate pe de o parte de ieșeni, dar nu numai. Vizitatori din toată țara, și aș putea spune și de peste hotare, atunci când universitatea are oaspeți. Este unul din punctele în care acești oameni, veniți la noi, se simt bine, admiră și, prin aceasta, eu zic că Iașiul, municipiul nostru, se mărește cu un punct turistic deosebit.

LM: ***Știați că Iașii a avut un primar pe nume Constantin Toma, în vremea căruia s-a proiectat Parcul Expoziției?***

C-tinT: N-am știut.

LM : ***Din câte știu, ați condus o durată de timp în calitate de director și Centrul de Cercetă Biologice, o adevărată stație pilot pentru extinderea laturii aplicative a cercetărilor științifice fundamentale. Am în vedere unitățile de cercetare de subordine, cele de la Agigea, Stejaru, Pângărați, unde se abordau***

teme complexe de cercetare biologică. În ce măsură se continuă astăzi tradiția cercetării științifice aplicate?

C-tinT: Din nou mă întorc un pic în timp. În 1833 ia ființă Societatea de Medici și Naturaliști din Iași, care înființează în 1834 Muzeul de Istorie Naturală, iar apoi în 1856 Grădina Botanică de care vorbeam. În 1926, un mare profesor, Borcea înființează Stațiunea Biologică Marină de la Agigea, Constanța, iar în 1956, academicianul Petru Jitariu înființează o stațiune în Carpații Orientali, la Stejaru, în apropierea lacului Bicaz, la Stațiunea Pângărați. În plus, aveam la Iași și un institut de cercetare, care se subordonează stațiunii de la Pângărați. Ce a însemnat toate acestea? În primul rând un sprijin deosebit pentru Facultatea de Biologie. Niciuna din țară nu avea patru instituții care să servească învățământul superior de biologie și mai ales cercetarea științifică. Pe de o parte, la Agigea, viața în Marea Neagră, iar pe altă parte, la Pângărați, viața din noul Lac Bicaz, dat în folosință în 1960. La un moment dat acest institut cuprinde peste 100 de cercetători. Ce au făcut? Pe de o parte cercetări în zona din Carpații Orientali, iar pe de altă parte cercetări aplicative la Iași de combatere pe cale biologică a dăunătorilor, în legătură permanentă cu Fabrica de Antibiotice prin colectivele noastre de microbiologie fito-genetică, cunoașterea și ocrotirea mediului înconjurător, utilizând, pe de o parte, îngrășăminte, producția minerală pentru o parte vegetală, dar vizând și cunoașterea stării pădurilor din zonă, deoarece efectul poluării se simțea tot mai mult. Încât, toate aceste instituții, pe lângă cercetarea fundamentală, au avut o implicare serioasă în cercetarea aplicativă. Așa cum știm, biologia este o știință fundamentală, iar domeniile

aplicative sunt agronomia, horticultura, medicina veterinară, farmacia, silvicultura și așa mai departe.

LM: ***Pe mine mă interesează care mai este astăzi starea acestor institute de cercetare!***

C-tinT: Din păcate nu pot spune lucruri bune. La stațiunea de la Agigea avem un cercetător, în loc de 20, câți erau până în '89. La Pângărați avem doi cercetători. Institutul de Biologie s-a fragmentat, a rămas un colectiv de 10 cercetători la Iași, și tot atâția la Piatra Neamț. Aceasta stațiune de la Piatra Neamț, cu numele Stațiunea Biologică Stejaru, are o activitate ieșită din comun, foarte bună, cercetările axându-se pe fitochimie, studiul plantelor medicinale. Un colectiv format, prin doctorat la universitatea noastră, angajat în multe proiecte, și care face cinste vechii stațiuni de cândva, astăzi înfloritoare în cadrul unui Institut Național de Biologie și Integrare.

LM: ***Îmi amintesc că, știu eu, cu vreo zece ani în urmă, Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" a transferat un fond mare de carte celor două stațiuni pentru a veni în sprijinul echipei de cercetători, doctoranzi, studenți, care mergeau vara, la activitățile practice.***

C-tinT: Aveți dreptate. Dacă Stațiunea de la Agigea, mai veche, din 1926, avea un fond de carte donat de instituțiile noastre și de instituții străine, cea de la Piatra Neamț, de la Stejaru, n-avea nimic. Și atunci Biblioteca Centrală cu bibliotecile de specialitate au contribuit fie donând din dublete, fie făcând fotocopii, cum era la vremea aceea, așa fel încât să aibă literatura necesară, în afară de faptul că puteau veni la Iași, la

facultate, la institut pentru a consulta bibliografia din Biblioteca Centrală.

LM: ***Da, acest lucru s-a făcut cu sprijinul Facultății de Biologie, îmi amintesc la vremea aceea. Împreună cu alți oameni de știință ieșeni, faceți parte din corpul de elită al savanților români, fiind membru al Academiei Române încă din anul 1991. În ce măsură este folosit astăzi potențialul științific și academic pentru soluționarea numeroaselor probleme cu care se confruntă în prezent România? Mai exact, este măcar consultat forumul științific-academic în elaborarea unor programe, prognoze de dezvoltare a României viitoare?***

C-tinT: Pot spune mai întâi că Academia are un număr mare de institute, multe dintre acestea se află la Iași, între care principalul și cel mai mare este Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni", dar și o secție a Institutului de Antropologie care ține direct de preocupările noastre ca biologi. În toate celelalte mari orașe: Cluj, Timișoara, există secții, filiale, fiecare cu institutele sale. În ce măsură sprijinim? În măsura în care suntem solicitați și suntem adesea solicitați. Iată, de exemplu, antropologia a publicat toate atlasele regionale antropologice, iar acum atlasul antropologic al României, pe care s-a bazat și volumul din Istoria României, alături de cercetările de arheologie. Pe de altă parte, tot la Academia Română este o Comisie a Monumentelor Naturii, pentru ocrotirea mediului înconjurător, cu filiale la Iași. Sunt președintele acestei sub-comisii a monumentelor din Moldova, aș zice că suntem solicitați săptămânal pentru a merge în diverse puncte unde sunt plante rare, periclitate, unele în Cartea Roșie, unele pe cale de dispariție, iar pe de altă parte pentru a pune stavile unor preocupări barbare de

distrugere a vegetației, de distrugere a unora mai mari vorbesc. Deci, nu mă pot exprima în locul Academiei, dar la toate secțiunile vin cereri, de la guvern, de la diferitele ministere, de la diferite instituții centrale și, prin cercetarea fundamentală a noastră, urmează ca rezultatele obținute să poată fi aplicate, nu imediat, uneori după anumită perioadă, așa cum este normal.

LM: ***Adesea auzeai spunându-se că întotdeauna codrul a fost frate cu românul. Dar vă întreb, românul a rămas prieten cu natura? Mă gândesc la nenumăratele și nefericitele intervenții despre care povesteați, intervenții umane în ecosistemul natural, care a creat adesea dezechilibre cu consecințe catastrofale. Ce trebuie făcut în acest sens, domnule profesor? Deja ați spus că pădurile au fost tăiate în mod barbar. Poate intervenția Comisiei pentru Monumentele Naturii a Academiei ar fi fost utilă pentru parlamentarii noștri, mă gândesc.***

C-tinT: Din păcate, cu întârziere s-a apelat la noi. Tot din păcate, intervențiile noastre n-au fost luate în seamă la timp. Din fericire prin proiectul *Natura 2000,* realizat cu sprijinul Uniunii Europene, am reușit să cartăm toată flora și vegetația țării, punând stavile folosirii unor terenuri care înseamnă peste rezervații naturale. Iată, la Valea lui David, în preajma fabricii de antibiotice, o rezervație renumită în care calcă oricine, fie om, fie animal se distruge. Avem rezervația de la Bucium, din păcate nu este acordat statutul care trebuie. Avem în schimb parcuri naționale și parcuri naturale, așa cum sunt Ceahlăul, Călimanii, Târgu Neamț, în zona noastră, de care Comisia Monumentelor Naturii, subcomisia noastră, se ocupă. În fiecare dintre acestea avem câte un delegat. Este în anumite zone prăpăd. Pe de o parte, ți se face milă să vezi atâta teren necultivat, nefolosit, pe de altă

parte, atâtea livezi distruse, atâtea vii distruse, ca să nu mai vorbim de păduri. Este un jaf. Văd că și acum se discută în Parlament, nu știu ce intenții au, cât poate exploata cineva. S-a făcut un mare bine, pe de o parte, dând omului ce a avut înainte. Dar omul n-a înțeles acest lucru și a început să taie pădurea și livada, și via, și tot. Încât de aici, catastrofele mari, inundații, alunecări de teren, catastrofe adevărate cărora nu le putem face față.

LM: ***Vegetație uscată, în această perioadă când...***

C-tinT: Nu plouă. Și dacă măcar, tăind, am planta, este ceea ce noi recomandăm. Tai o bucată, dar plantezi. Ți se face milă când vezi la televizor păduri tăiate, oricum, n-are importanță să iasă lemn pe care să-l folosim în exterior, să-l trimitem, să-l vindem. E un mare păcat.

LM : ***Aveți o carieră didactică universitară de peste 50 de ani, aproape 60 de ani, comparabilă cu o viață de om, de altfel. Ați pregătit multe, promoții de studenți ați condus doctorate, ați îndrumat colective de cercetători. Cum apreciați mediul academic și universitar de astăzi? Se ridică la nivelul tradițiilor științifice de altădată?***

C-tinT: Am făcut o carieră didactică până în 2005, la vârsta de 70 de ani am ieșit la pensie, rămânând profesor emerit, profesor consultant și conducător de doctorat. Trebuie să vă spun că mi-am iubit studenții dintotdeauna.

Profesia necondiționat. Am ținut legătura cu toți colegii noștri care predau în învățământul preuniversitar. I-am sprijinit, i-am ajutat la conferințe, la tabere de specialitate, mai ales pe domeniul acesta al ecologiei. Am urmărit studenți de la biologie, eco-

logie, biochimie. Am format 35 de doctori, din care 5 au plecat în străinătate, în institute de cercetări, 5 în învățământul preuniversitar și diferența în învățământul superior, în institute de cercetări. Trebuie să recunosc că de vreo 10 ani nu mai avem aceleași satisfacții, nici cu majoritatea elevilor din școli, nici cu majoritatea studenților de la noi. Faptul că s-a trecut la sistemul Bologna, pe care nu l-am agreat și nu-l agreez – în loc de cinci ani, studentul să facă trei ani, masteratul nu înlocuiește în niciun caz cei doi ani diferența. Masterat care, din păcate și datorită unor condiții obiective, se desfășoară în două zile din săptămână, nu de luni cum ar trebui. După aceea, nu se mai susține examen de admitere ceea ce este o mare greșeală. Și nu numai la noi, peste tot, că altfel, dacă dăm noi admitere, pleacă toți candidații la București sau la Cluj. Deci am intervenit și prin Academie și prin Universitatea noastră la Minister ca să se desfășoare concurs de admitere. Este greu ca un om să se găsească la teologie, la matematică și la biologie și să se ducă acolo unde crede că, având media mai mare, poate deveni bursier. Nu se poate. Adică dintr-o sută de studenți într-o serie pe an dinainte de '89, 25 erau foarte buni. S-a mai ținut o vreme până prin '97-'2000, dar în momentul de față pătimim cu toții. Am coborât ștacheta. Nu mai există interesul. Iar motivarea că n-avem un viitor nu este reală. Motivarea că n-avem ce căuta la țară nu este adevărată. Eu de la țară sunt, copil de țăran, și am răzbătut prin muncă. Aveam nevoie de profesori calificați. Când am făcut cursurile primare și gimnaziale n-am avut profesori calificați. Nu erau. Dar acum, ca să prefere un student, un absolvent să vândă la un chioșc cu bomboane, în loc să se ducă într-un sat, cu toate condițiile așa cum sunt, nu întotdeauna favorabile, este de neînțeles. Au scăzut pretențiile noastre, rămânând în schimb un buchet de studenți,

un număr de oameni veniți pentru biologie, un număr de pasionați care într-adevăr fac cinste la toate întâlnirile din țară și din străinătate.

LM: ***Studenți și cadre didactice.***

C-tinT: Studenți și cadre didactice, evident. O parte din doctoranzi pe care îi trimitem în străinătate, și aduc o nouă experiență, o nouă categorie de substanțe. Am înființat un laborator de microscopie electronică imediat după 1990. E o echipă de cercetare nu putem compara ca preocupări cu ceea ce se întâmplă în străinătate. Nu ca rezultate, întotdeauna.

LM: ***Reformele acestea care vin de la fiecare mandat, de la un mandat la altul, sprijină calitatea învățământului universitar?***

C-tinT: Nu sprijină cu nimic, deloc. Nu știi ce vei avea la anul, nu știi ce plan de învățământ să faci, nu știi ce program să dai, nu știi care secții vor dăinui, la care să se înscrie studenții, nu știu cadrele didactice la un moment dat ce cursuri să pregătească pentru anul care stă să înceapă.

LM: ***Domnule profesor, eu revin. Academia Română își poate spune cuvântul în legătură cu aceste reforme?***

C-tinT: Își poate spune. Am făcut-o, am trimis în scris la minister. Dar de multe ori nu se uită, nu deschid măcar acest material pe care îl face Academia în toate domeniile, dar mai ales în domeniul literaturii, al filologiei se fac eforturi deosebite, dar manualele rămân aceleași sau se schimbă așa cum vrea un ministru și nu ceea ce ar dori Academia Română.

LM: ***Deci fiecare ministru aduce contribuția în felul lui și dacă e mai tânăr și mai fără experiență, dorește să inoveze, nu ajută comunitatea academică românească.***

C-tinT: Acesta a fost scopul lui Spiru Haret. Asta a fost școala creată de Spiru Haret, care a dăinuit atâta vreme. Ne-am stricat-o după 1948, adevărat. Eu încă sunt absolvent al unui liceu cu 11 clase. După aceea a venit vremea cu 10 clase. Dar și atunci, după aia cu 12 clase, am intrat în normal, așa cum avem și acum.

LM: ***Zilele trecute urmăream cu uimire cum un grup de copii, se minunau văzând o broască la marginea unui lac, dintr-o zonă peisagistică frumoasă a Iașului. Ce credeți că trebuie făcut pentru generația de astăzi, în special pentru copii, să cunoască și să se bucure de mediul natural autentic și nu să cunoască diferite specii de floră, de faună, din desene animate sau de pe internet sau de la televizor? Ce credeți că trebuie făcut?***

C-tinT: În primul rând, ca idee, educația pentru frumos, pentru estetic, pentru natură, pentru ecologie, trebuie începuta de la grădiniță. Dar nu trimițând copiii la calculator: „du-te, adu-mi de pe calculator un referat ca să-l testăm în clasă", ci cât mai multe ieșiri în teren. Deci legătura cu natura. Neapărat. Pe teren, în natură, acolo se arată lacul, se arată câteva din viețăți, acolo se vede diferența între arborii maiestoși și gâgâlicile de flori care primăvara răsar și ne încântă și cu această imagine rămâne mai mult. Eu merg mai departe. Se întâmplă adesea când și colegii noștri mai tineri se folosesc mai mult de calculator decât de ieșirea pe teren. Unde sunt acele luni întregi în care plecam pe teren?

La un moment dat e un pic chiar lene și iei o imagine de pe calculator ca să prezinți, să spunem, într-o secțiune când te poți duce pe teren. Avem o natură încă foarte frumoasă. Încât, cum spun și copiii de la grădiniță, de la cursul primar, gimnazial, să iasă în natură, să facă expoziții, să se ducă în tabere pe care inspectoratele le organizează și la care participăm și noi. Din fericire, la asemenea acțiuni am participat adesea împreună cu elevii și colaboratorii mei. Interes este, dar pentru un număr prea mic și trebuie generalizat acest sistem de a ajunge în natură, ca apoi să o ocrotim, de către toți elevii.

LM: ***Când m-am documentat, pentru emisiune am pus mâna pe niște lucrări din cabinetul profesorului Constantin Toma. V-aș ruga să spuneți despre fiecare câte ceva. N-am luat, decât ce am putut pune pe această masă.***

C-tinT: Am publicat în anii care au trecut un număr de peste 30 de cărți, de peste 400 de articole în țară și în străinătate. Având ca preocupare prioritară studiul plantelor medicinale, am elaborat „Atlasul plantelor medicinale: Anatomia lor", carte care a fost premiată de Academia Română. În al doilea rând, substanțele active volatile din plante medicinale, melifere și ornamentale, și am publicat împreună cu un coleg de la București o carte: „Țesuturile secretoare și substanțele volatile din plante". Am urmărit influența poluanților atmosferici asupra structurilor plantelor și am scos o monografie împreună cu o colegă. Am urmărit influența pesticidelor asupra buruienilor și plantelor de cultură. Mai multe teze de doctorat și multe teze de licență. Am urmărit în ultima decadă studiul plantelor de sărătură. Tot mai mult se observă că se sărăturează terenuri agricole.

LM : ***De la pesticide?***

C-tinT: Nu neapărat. Seceta aceasta deosebită. Pământul ca atare. Și atunci vrem să cunoaștem care este flora de sărătură, cum s-au adaptat plantele, cum le-ar sta bine dacă le-am muta într-un teren firesc, normal, făcând studii de biologie celulară, genetică moleculară.

LM: ***Și astea merg până la plantele de cultură?***

C-tinT: Neapărat, până la plantele de cultură, ca să vedem în ce măsură se adaptează la aceste terenuri, care este stresul pe care îl suportă. De aceea am și publicat o carte în cea mai prestigioasă editură din Europa, Editura Springer, cu filiale la Londra, la New York și la Heidelberg. O carte premiată, o carte susținută, o carte văzută pe internet. Ne-am dat seama, mii de capitole sunt preluate de străini. Este ultimul domeniu și în felul acesta am atras pe colaboratori să scrie; la unele sunt eu prim autor, la altele sunt autor secundar, pentru că mi-am format niște elevi care o merită din plin.

LM: ***Ați spus că pentru acest atlas ați primit premiul Academiei? Sau pentru alta lucrare?*** **„Simbioza în lumea vie”,** ***am citit pe undeva că ați primit vreo trei premii ale Academiei.***

C-tinT: Întâi pentru o lucrare de amploare publicată într-o revistă franceză. În 1976, premiile se dau după 2 ani, în 1978 am obținut primul premiul Academiei Romane, pe această lucrare publicată în limba franceză despre cotilioanele de la leguminoase, primele frunze pe care le îngrijesc plantele. Apoi, cartea aceasta, „Anatomia Plantelor Medicinale”. După doi ani am publicat o lucrare, iar de amploare, împreună cu o colegă, „Simbioza în lumea vie”, premiată de asemenea de Academia Română. Ne-am bucurat și am bucurat pe toți, de altfel în toată facultatea

am avut prilejul să selectez întotdeauna acest produs mai bun, ce au primit colegii mai mult și an de an am premiat acum mulți tineri merituoși.

C-tinT: Au venit 75 de ani, două colege s-au ocupat de o sărbătorire festivă la care au participat colegi din toată țara, colegii de specialitate, se împlineau și 55 de ani de școală morfoanatomică la Iași, singura școală de acest fel în România, cu care universitatea se poate mândri. Cu acest prilej, au scris peste 50 de oameni de specialitate din România despre școala de biologie ieșeană și contribuția lui Constantin Toma.

LM: ***Da, deci profesorul...***

C-tinT: Burduja a inițiat școala de morfoanatomie în '58, iar din '70, când el a ieșit la pensie, mi-a revenit sarcina de a prelua și activitatea didactică și științifică, conducând școala aceasta de morfologie, cu reprezentanți de seamă astăzi, este cea mai bună specialitate în România.

LM: Cei mai mulți dintre noi suntem captivii vieții virtuale din fața calculatorului. Ieșirea în mediul natural constituie un adevărat eveniment. Cum vă spuneam mai înainte, un grup de copii care se minunau că au văzut o broască, o vietate. Dar cât de prietenos mai este mediul înconjurător când este supus la atâtea și atâtea experimente? Ce poate face Academia Română pentru a salva ecosistemul și echilibrul biologic de la distrugere? Ați mai spus, aș vrea să mai punctați acest lucru. Deci este greu...

C-tinT: Să intervii la a proteja totul, pentru că am vrea să protejăm totul. Nu reușim. Dar ce am reușit? Am reușit parcurile naționale, inclusiv rezervația biosferei Delta Dunării și apoi par-

curi naționale, între care Ceahlăul. Vă amintesc că după război, o minte halucinantă a distrus tot jnepenișul de pe restul Ceahlăului. I-au trebuit 50 de ani ca să se refacă.

Vă spun, să facem parcuri naționale. Astăzi nu mai poți intra în Ceahlăul oricum. Astăzi este un centru administrativ special pentru educație ecologică, ești însoțit în drum doar dacă ai luat-o pe niște căi neoficiale, prin niște cărări undeva, să ajungi sus, dar îți face plăcere să ajungi să vezi și cabana Dochia, la care dormeam în timpul practicii cu studenții, doar pe paturi alăturate; ori în momentul de față este și apă caldă și apă rece și te poți duce cu plăcere. Dar încă românul lasă urme și urme urâte. În loc să admire frumosul, rupe floarea, o ține în mână, după câțiva pași o ofilește, îi dă drumul. Rupe o creangă de salcâm sau de tei, numai pentru a o duce cât? Câteva sute de metri, după care se usucă. Rupe din Grădina Botanică. Este o crimă aceasta, după ce ai adus din toată lumea plante ca să le crești, să se adapteze în niște condiții speciale ale grădinii noastre aici în Iași. Din păcate sunt și oameni din aceștia. Mai puțini, adevărat. Încât mediul s-a alterat, dar nu peste tot.

LM: ***Eu când am întrebat de experimente mă gândeam chiar aici, aproape de noi, la Vaslui, încercările de a descoperi gaz de șist, investigațiile care s-au făcut. Domnul profesor Popa m-a asigurat că nu crede că se vor face explorări în perioada următoare pentru a se extrage gazul de șist. Să sperăm că într-adevăr nu se va exploata. Deci și la genul acesta de experiment...***

C-tinT: Pentru a explora, nu vine din partea unui vecin de la răsărit sau de la apus lângă noi. Vine din Statele Unite ale Americii. Încât uneori este greu să spui „nu”. Cu toate acestea, lumea

de acolo din zonă ar fi putut să-și apere zona să nu fie poluată de nu știu ce gaze, ar fi putut ieși la îndemână ca să... Crească nivelul de trai.

LM: Deci și dumneavoastră sunteți optimist, natura va fi protejată? .

C-tinT: Eu cred că acolo unde pădurea a fost defrișată, cu acordul, cu aportul tinerei generații, să plantăm tot mai mult. A început, dar timid, să plantăm tot mai mult, pentru că trebuie ani unei plante lemnoase ca să ajungă copac. Încă mai avem colțuri frumoase, să le prețuim. Și eu cred în cei care vin după mine, după noi, în actualii studenți, în viitorii studenți, astăzi elevi, că vor înțelege să-și apere un mediu în care să trăiască mai relaxat, mai frumos. Așa cum grădina noastră botanică oferă pe lângă cunoștințe și loc de relaxare, de meditație, de educație estetică, de satisfacție pentru ce e frumos pe lume.

LM: ***Îmi pare rău, trebuie să vă spun și acest lucru că nu sunt suficiente banii pentru a pune în valoare tot ce poate oferi Grădina Botanică. Am intrat nu demult în serele Grădinii Botanice și simt așa un gust amar, altceva. Acum 10 ani acum 20 de ani în urmă arătau altfel decât se prezintă acum.***

C-tinT: Din partea orașului, a municipiului, n-am primit niciodată și nu primim nici acum niciun leu. Sunt doar eforturile universității care, prin înțelegerea tuturor facultăților, care trebuie să cedeze din suma ce le aparține pentru a menține Grădina Botanică cât de cât.

LM: ***Chiar dacă ne apropiem de finalul emisiunii, nu pot să nu vă întreb dacă mai aveți proiecte care urmează să le dați viață?***

C-tinT: E mai greu de spus că la 80 de ani te gândești la noi proiecte, sărut mâna, dar sunt zilnic la facultate. Scriu, public, iar în momentul de față pregătesc o lucrare de amploare ce va fi prezentată săptămâna viitoare de o colaboratoare la un mare congres din China. Avem încă o carte sub tipar despre sărături și plantele de sărătură la aceeași Editură Springer și o carte care iese săptămâna viitoare de sub tipar, la care am ținut foarte mult, intitulată „Biologii de altădată și de azi", o carte de vreo 400 de pagini. Cam acestea ar fi proiectele. Nu pot sta. Plus cele de la Academie. Și întreaga activitate pe care o desfășor și acolo, la București și la filiala din Iași. Mai ales, așa cum vă spuneam, ca președinte la Subcomisia Monumentelor Naturii. Săptămânal, ca să nu zic zilnic, ne deplasăm în diferite zone pentru a vedea ce s-a distrus sau ce trebuie ocrotit, protejat, lucrând în relații frumoase cu Agenția de Protecție a Mediului.

LM: ***Vă mulțumesc, domnule profesor.***

C-tinT: Și eu vă mulțumesc foarte mult.

LM: ***Vă reamintesc, stimați telespectatori, că invitatul nostru de astăzi a fost profesorul universitar doctor Constantin Toma, membru al Academiei Române. Vă mulțumesc și dumneavoastră, celor de acasă si până la o nouă întâlnire cu emisiunea noastră, vă dorim toate cele bune!***

Iași, 2015

BREVIAR:

Academicianul Constantin Toma, o personalitate marcantă a Școlii de Morfologie și Anatomie Vegetală din Iași, cu o carieră de peste 50 de ani dedicată învățământului și științei, a fost invitat în emisiunea „Modelele și Valorile de lângă noi" pentru a discuta despre parcursul său profesional, importanța cercetării și educației, precum și despre provocările legate de protecția mediului.

I. Cariera academică și filozofia didactică

- **Începuturile:** Constantin Toma a absolvit Liceul „Cuza-Vodă" din Huși și a devenit student la Facultatea de Științe Naturale din Iași între 1953-1958.

- **Ascensiunea profesională:** A urcat treptat, de la preparator la Catedra de Botanică (1958), la asistent, șef de lucrări, conferențiar, devenind profesor titular în 1978.

- **Principiul dascăl-cercetător:** Susține cu tărie că un dascăl trebuie să fie dublat de un cercetător activ, pentru a putea împărtăși studenților nu doar cunoștințe din cărți, ci și din propria experiență și rezultate de cercetare.

- **Mentoratul și colaborarea:** A fost ucenicul unor profesori precum Constantin Papș și Burduja, iar ulterior a devenit mentor pentru numeroase promoții de studenți, doctoranzi și cercetători, unii dintre ei devenind azi colaboratori sau lideri în domeniu.

II. Grădina Botanică din Iași: Un Model de Excelență

- **Istoric și dezvoltare:**
  - Prima grădină botanică din Principatele Române a fost fondată la Iași în 1856.
  - Actuala locație din Dealul Copoului a fost înființată în 1963, iar Constantin Toma a avut un rol esențial în dezvoltarea sa, fiind director din 1970.
  - Împreună cu botanistul Emilian Țopa, a transformat Grădina Botanică într-un spațiu de aproape 90 de hectare, cu peste 10.000 de specii, fiind considerată cea mai mare și mai frumoasă din țară.
- **Rolul și importanța:**
  - Centru de cercetare, spațiu pentru teze de doctorat și formarea echipelor de cercetare.
  - Punct turistic deosebit, cu expoziții anuale de crizanteme și azalee.
  - Spațiu educațional pentru tineret, pentru înțelegerea și ocrotirea mediului.
  - Loc de practică pentru studenți de la biologie, farmacie, horticultură și agronomie.
  - **Provocări:** Grădina se bazează exclusiv pe eforturile Universității, fără sprijin financiar din partea municipalității, ceea ce afectează dezvoltarea și întreținerea serelor.

III. Centrele de cercetare biologică și starea actuală

- **Tradiție istorică:** Iașul a avut o tradiție bogată în cercetarea biologică, incluzând Societatea de Medici și Naturaliști

(1833), Muzeul de Istorie Naturală (1834), Stațiunea Biologică Marină „Agigea“ (1926) și Stațiunea „Stejaru“ (Carpații Orientali, 1956).

- **Cercetare fundamentală și aplicată:** Aceste instituții au sprijinit învățământul superior și cercetările în domenii precum viața în Marea Neagră, Lacul Bicaz, combaterea biologică a dăunătorilor și studiul plantelor medicinale.

- **Declinul post-1989:** Majoritatea acestor instituții se confruntă cu un declin semnificativ, având un număr mult redus de cercetători (ex. Agigea cu un singur cercetător, față de 20 înainte de 1989).

- **Excepția notabilă:** Stațiunea Biologică „Stejaru" de la Piatra Neamț se remarcă printr-o activitate excelentă, axată pe fitochimie și studiul plantelor medicinale, beneficiind de un colectiv de cercetători bine pregătiți și angajați în proiecte naționale.

IV. Academia Română, protecția mediului și defrișările

- **Implicarea Academiei:** Membru al Academiei Române din 1991, Constantin Toma subliniază rolul instituției în soluționarea problemelor țării, prin institutele și comisiile sale (ex. Comisia Monumentelor Naturii).

- **Protecția naturii:** Academia este consultată săptămânal pentru protejarea plantelor rare, periclitate și a monumentelor naturii.

- **Problema defrișărilor:** Denunță „jaful" și „tăierile barbare“ din pădurile României, lipsa unei legislații adecvate și a

sancțiunilor eficiente. Impactul negativ al defrișărilor este evident prin inundații și alunecări de teren.

- **Proiectul *Natura 2000*:** Recunoaște importanța cartării florei și vegetației țării prin acest proiect european, dar atrage atenția asupra distrugerii unor rezervații locale (Valea lui David, Budi, Bucium).

- **Educația pentru mediu:** Insistă pe importanța replantării și educării tinerei generații pentru a proteja mediul.

V. Critica sistemului de învățământ superior actual

- **Declinul calității:** Academicianul Toma constată o scădere a satisfacțiilor în mediul academic în ultimii 10 ani, legată de calitatea studenților.

- **Critica sistemului Bologna:** Nu agreează sistemul Bologna (licență de 3 ani, masterat în 2 zile pe săptămână), considerând că nu poate înlocui vechiul sistem de 5 ani.

- **Lipsa examenelor de admitere:** Consideră o mare greșeală eliminarea examenelor de admitere, care a dus la o scădere a interesului și a nivelului de pregătire al studenților.

- **Instabilitate legislativă:** Reformele constante și imprevizibile din partea Ministerului Educației destabilizează planurile de învățământ, programele și carierele cadrelor didactice.

- **Rolul Academiei:** Academia Română a intervenit pe lângă Minister pentru a propune îmbunătățiri, dar demersurile sale nu sunt întotdeauna luate în considerare.

VI. Educația ecologică și conectarea cu natura

- **Importanța educației timpurii:** Educația pentru natură și ecologie trebuie să înceapă de la grădiniță, punând accentul pe ieșiri în teren și contact direct cu natura, nu pe utilizarea excesivă a calculatorului.

- **Preocupări:** Observă că tinerii sunt din ce în ce mai deconectați de mediul natural, iar ieșirile în natură au devenit evenimente rare.

- **Exemple negative:** Critica comportamentul unora care rup flori sau crengi din parcuri și rezervații, distrugând frumusețea naturală.

VII. Realizări academice și proiecte viitoare

- **Opere publicate:** Peste 30 de cărți și 400 de articole publicate în țară și străinătate.

- **Premii ale Academiei Române:** A primit trei premii:

    1. Pentru o lucrare despre cotiledoanele leguminoaselor (publicată în franceză în 1976, premiu în 1978).
    2. Pentru cartea „Anatomia Plantelor Medicinale".
    3. Pentru lucrarea „Simbioza în lumea vie", realizată în colaborare.

- **Proiecte actuale:**

    - O lucrare amplă prezentată la un congres în China de către o colaboratoare.
    - O nouă carte despre plantele de sărătură, sub tipar la prestigioasa editură Springer.

- Cartea „Biologi de altă dată și de azi“, un omagiu adus mentorilor și colegilor români și străini.

- **Activitate continuă:** În ciuda vârstei, este zilnic la facultate, scrie, publică și își continuă activitatea în cadrul Academiei Române, în special ca președinte al Subcomisiei Monumentelor Naturii din Moldova, deplasându-se constant în teren pentru a identifica și proteja zonele naturale.

Concluzie: Academicianul Constantin Toma exprimă un optimism prudent pentru viitor, crezând în potențialul tinerei generații de a înțelege și proteja mediul, dar subliniază necesitatea unor schimbări fundamentale în educație și legislație pentru a asigura un viitor mai bun României și naturii sale.

Iași, 2015

NOTA:

Dintre sutele de lucrări publicate de academicianul Constantin Toma, amintim doar câteva duzini:

Cursuri universitare şi manuale de lucrări practice

1. 1975 *Anatomia plantelor*, vol.I, Histologia, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
2. 1975 *Studiul chimiei lemnului şi ameliorarea proprietăţilor lui*, volum realizat în colaborare cu R. Butnaru, Gh. Rozmarin, Editura Institutului Politehnic Iași
3. 1977 *Anatomia plantelor, vol.II, Structura organelor vegetative şi de reproducere*, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
4. 1980 *Morfologia şi anatomia plantelor*, volum realizat în colaborare cu G. Șerbănescu-Jitariu, Editura Didactică și Pedagogică
5. 1983 *Biologie generală – prelegeri pentru perfecţionarea profesorilor de biologie*, volum coordonat împreună cu D. Mişcalencu, Șt. Kiss, Editura Didactică și Pedagogică
6. 1997 *Morfologia şi anatomia plantelor – manual de lucrări practice*, volum coordonat și realizat în colaborare cu M. Niţă, R. Rugină, L. Ivănescu, N. Costică, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, reeditat
7. 1999 *Biologie vegetală*, volum realizat în colaborare cu M. M. Zamfirache, N. Costică, I. Gostin, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
8. 1999 *Morfologia şi anatomia plantelor*, vol. I și II, realizate în colaborare cu I. Gostin, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
9. 2000 *Citologie vegetală – manual de lucrări practice*, volum coordonat și realizat în colaborare cu N. Costică, L. Ivănescu, M. Niță, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
10. 2002 *Strategii evolutive în regnul vegetal*, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași

Tratate, monografii, atlase

1. 1985 *Botanica*, I. Grinţescu, ediţie prelucrată şi îmbunătăţită, Editura Științifică și Enciclopedică
2. 1985 *Morfologia şi anatomia plantelor cultivate*, volum realizat în colaborare cu V. Zanoschi, Editura Ceres

3. 1995 *Celula vegetală*, volum realizat în colaborare cu M. Niță, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, reeditat
4. 1997 Anatomia comparată și ultrastructura fructelor la câteva soiuri autohtone de măr, realizată în colaborare cu N. Costică, B. Matienco, Editura Știința Chișinău
5. 1998 *Anatomia plantelor medicinale. Atlas*, realizat în colaborare cu R. Rugină, Editura Academiei Române
6. 2000 *Histologie vegetală*, volum realizat în colaborare cu I. Gostin, Editura Junimea
7. 2000 *Simbioza în lumea vie*, volum realizat în colaborare cu M. M. Zamfirache, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
8. 2003 *Influenţa poluanţilor atmosferici asupra structurii plantelor*, volum realizat în colaborare cu L. Ivănescu, Editura Fundaţiei „Andrei Şaguna“ Constanţa
9. 2003 *Citodiferenţiere şi morfogeneză vegetală*, volum realizat în colaborare cu I. Toma, Editura Corson
10. 2008 *Masivul Călimani. Studii ecologice şi de biodiversitate*, volum editat în colaborare cu T. Chifu și Al. Manoliu, Editura Alma Mater
11. 2008 *Fascinanta lume a plantelor carnivore*, volum realizat în colaborare cu I. Stănescu, Editura Graphys
12. 2009 *Genul Euphorbia în Flora României. Sistematică, corologie, anatomie*, volum realizat în colaborare cu R.C. Galeş, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
13. 2010 *Halofitele. Aspecte de anatomie ecologică*, volum realizat în colaborare cu M.-N. Grigore, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
14. 2010 *Structuri secretoare de săruri la halofite. O abordare integrativă*, volum realizat în colaborare cu M.-N. Grigore, Editura Academiei Române
15. 2010 *Olga Necrasov – Opera paleoantropologică*, volum editat în colaborare cu L. Bejenaru, M. Știrbu, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași
16. 2012 *Ţesuturile conducătoare şi substanţele volatile din plante*, volum realizat în colaborare cu I. Burzo, Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași, reeditată în 2013
17. 2014 *Ţesuturile secretoare şi substanţele volatile din plante*, ediţia a II-a, revizuită şi adăugită Editura Universității „Al. I. Cuza“ din Iași

18. 2014 *Nume populare româneşti de plante – expresie a caracterelor lor morfologice şi ecologi*, volum realizat în colaborare cu A. Toniuc, Editura PIM
19. 2014 *Halophytes. An Integrative Anatomical Study*, volum realizat în colaborare cu M.-N. Grigore, L. Ivănescu, Ed. Springer, Heidelberg, New York, Dordrecht, London
20. 2015 *Biologia de altă dată şi de azi*, Editura Universității „Al. I. Cuza" din Iași
21. 2017 *Anatomical Adaptations of Halophytes. A Review of Classic Literature and Recent Findings*, în colaborare cu M.-N. Grigore, SPRINGER Verlag, Heidelberg, New York, Dordrecht, London

Capitole de cărți

1. 2019 *Ecological anatomy of halophytes from Mediterranean climate*, în colaborare cu M.-N. Grigore, în: *Handbook of Halophytes. From molecules to ecosystems towards biosaline agricultur*, ed. by M.-N. Grigore, Springer (accepted, in press)
2. 2019 *A review of morphological and anatomical adaptations of halophytes. An integrative approach*, în colaborare cu M.-N. Grigore, în: *Handbook of Halophytes. From molecules to ecosystems towards biosaline agriculture*, ed. by M.-N. Grigore, Springer (accepted, in press)

Lucrări științifice originale de biologie vegetală

Publicate în reviste românești

1. Burduja C., Andone D., **Toma C**., 1959 – Note floristice şi geobotanice. Stud. şi cerc. şt., Acad. R.P.Române, Fil. Iaşi, ser. Biol. şi Şt. agric., **10**(1): 69-75
2. Burduja C., **Toma C**., Lazar M., 1963 – Materiale pentru flora localitaţii Cotnari şi împrejurimi. Stud. şi cerc. şt. Acad. R.P.R., Fil. Iaşi, ser. Biol. şi Şt. agric., **14**, 1: 23-44
3. Mihai Gh., **Toma C**., 1963 – Contribuţii la studiul arborilor şi arbuştilor ornamentali cultivaţi în spaţiile verzi din oraşele şi parcurile din Nordul Moldovei. II. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 9(1): 115-126
4. Mihai Gh., **Toma C**., 1963 – Contribuţii la studiul arborilor şi arbuştilor ornamentali cultivaţi în spaţiile verzi din oraşele şi par-

curile din Nordul Moldovei. I. Acta Botanica Horti Bucurestiensis (volum festiv), 2(1961 -1962, Bucureşti): 1173-1182

5. Burduja C., **Toma C**., 1964 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică referitoare la unele graminee. I. *Agrostis tenuis* Sibth. An. şt. Univ. Iaşi, s.1I a (Biol.), **10**, 2: 243-256
6. Mihai C., **Toma C**., 1964 – Câteva plante noi în flora ornamentala a Moldovei. Natura, ser. Biol., **1**: 74-76
7. Burduja C., **Toma C**., 1965 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică referitoare la unele graminee. III. *Deschampsia flexuosa* (L.) Trin. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 11, 2: 259-267
8. Burduja C., **Toma C**., 1965 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică referitoare la unele graminee. II. *Festuca rubra* L. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 11 (1): 39-46
9. **Toma C**., 1965 – Cercetări de histo-anatomie comparată la *Onobrychis viciifolia,* Scop. în condiţii experimentale. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **11**, 1: 47-60
10. Burduja C., **Toma C**., Cruceanu V., 1966 – Particularităţile anatomice şi histologice ale lăstarului de *Ephedra distachya* L. din staţiuni diferite din ţară. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **12**, 1: 41-48
11. Burduja C., **Toma C**., Rugină R., 1966 – Contribuţii la studiul histo-anatomic al genului Convolvulus (*C. persicus* L., *C. lineatus* L., *C. cantabricus* L.). An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **12**, 1: 309-324
12. **Toma C**., 1966 – Contribuţii la studiul morfologiei comparate a plantulelor de leguminoase (*Trifolium* L., *Coronilla* L., *Onobrychis* Adam.). An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.),**12**, 1: 27-40
13. **Toma C**.., 1966 – O anomalie aparte la *Lycopersicum esculentum* Mill. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **122**: 419-422
14. **Toma C**., 1967 – Variaţii ale morfologiei şi structurii histo-anatomice la diferite soiuri de *Trifolium pratense* L. tratate cu îngrăşăminte minerale. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **13**, 2: 205-222
15. **Toma C**., 1968 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Onobrychis* Adans. ce cresc în România. III. Tulpina. An şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **14**,2: 31- 40
16. **Toma C**., 1968 – Recherches d'histo-anatomie comparée sur les

espèces *d'Onobrychis* Adans. qui vivent en Roumanie. I. La feuille. 1. Le Limbe. Lucr. ses. şt. Staţ. cerc. marine „Prof. Ioan Borcea" Agigea, 1-2 noiembrie 1966, Iaşi: 137- 149

17. Mititelu D., **Toma C.**, 1968 – Arbori, arbuşti şi liane cultivate ca ornamentale în Moldova. Stud. şi com. Muz. şt. nat. Bacău, **I**: 91-120
18. **Toma C**., 1968 – Recherches d'histo-anatomie comparée sur les espèces *d'Onobrychis* Adans. qui vivent en Roumanie. 1. La feuille. 2. Petiole. Acta Botanica Horti Bucurestiensis: 49-57
19. Burduja C., **Toma C**., 1969 – Date experimentale de anatomie şi histologie experimental-ecologică la unele graminee. V. Frunza la *Agrostis tenuis* Sibth. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **15**, 1 49-55
20. Burduja C., **Toma C**., 1969 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică referitoare la unele graminee. VII. Frunza la *Deschampsia flexuosa* (L.) Trin. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 15, 2: 295-301
21. Burduja C., **Toma C**., 1969 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică la unele graminee. VI. Frunza la *Festuca rubra* L. şi *Nardus stricta*. An şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 15 2: 289-294
22. Burduja C., **Toma C**.,1969 – Date orientative de anatomie şi histologie experimental-ecologică referitoare la unele graminee. IV. *Nardus stricta* L. An. şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **15**, 2: 285-288
23. **Toma C**., 1969 – Câteva particularităţi de structură ale frunzei de *Alnus*. Rev. păd., **11**: 557-560
24. **Toma C**., 1969 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Coronilla* L. ce cresc în România. I. Frunza. 1. Limbul. Comunic. de Bot. ale S.S.B., **10**: 63 – 71
25. **Toma C**., 1969 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Onobrychis* Adans. ce cresc în România. II. Rădăcina. Comunic. de Bot. ale S.S.B., **11**, 23-31
26. **Toma C**., 1969 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Coronilla* L. din Romania. II. Rădacina. Stud. şi cerc. de Biol., ser. Bot., **20**, 5: 329-334
27. **Toma C**., 1969 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Trifolium* L. din flora României. I. Frunza. 1. Limbul. An şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), **15**, 2: 279-283
28. **Toma C**., 1969 – Cercetări de morfologie şi histo-anatomie la unele leguminoase (*Onobrychis* Adans., *Coronilla* L., *Trifolium* L.).

Rezumatul tezei de doctorat, Univ. Bucureşti, 52 p

29. **Toma C**., 1969 – Contribuţii la cunoaşterea structurii embrionului şi a plantulei de *Trifolium pratense* L. Stud. şi com. Muz. St. nat. Bacău: 45-50
30. **Toma C**., 1969 – Cercetări de histo-anatomie comparată la speciile de *Coronilla* L. ce cresc în România. I. Frunza. 2. Peţiolul. Comunic. de Bot. ale S.S.B**., 10: 73** – 78
31. Băra I., Ghiorghiţă G., **Toma C**., 1970 – Recherches sur la biologie de certaines especes de *Ranunculacées*. Lucr. Staţ. de cerc. „Stejarul", 3: 431-450
32. Burduja C., **Toma C**., Rugină R., 1970 – Cercetari de histo-anatomie comparată la specii ale genului *Vicia* L. II. An şt. Univ. Iaşi, s. II a (Biol.), 16,1: 73-80
33. Burduja C., **Toma C**., Rugină R., 1970 – Cercetari de histo-anatomie comparată la specii ale genului *Vicia* L. I. Stud. şi com.Muz. St. nat. Bacău: 7-22
34. Miron I., Bâra I., **Toma C**., Simalcsik Fr., 1970 – Comportarea unor macrofite acvatice transplantate în Lacul de acumulare Bicaz. Lucr. Staţ. de cerc. „Stejarul", **3**: 221-230
35. **Toma C**., 1970 – Anatomia organelor vegetative la *Coronilla varia* L. Stud. şi com.Muz. Şt. nat. Piatra Neamţ: 303-317
36. Grigore M.N., **Toma C**., Zamfirache M.M., Boşcaiu M., Ivănescu L., 2012 – Histo- anatomical and ecological aspects on medicinal species (*Lamiaceae*) from mediterranean climate. Lucr. Şt. USAMV Iaşi, ser. Hortic., 55, 1: 23-28
37. Afemei M., Gille E., Boz I., **Toma C**., Zamfirache M.M., 2012 – Aspects regarding the qualitative and quantitative phytochemical analysis of the Inula helenium L. species. An. șt. Univ. „Al. I.Cuza" Iaşi, s. II a (Biol.veget.), 58, 1: 29-34
38. Grigore M.N., **Toma C**., Zamfirache M.M., Ivănescu L., Daraban I., 2013 – Anatomical and ecological observations in succulent (articulated) halophytes from *Chenopodiaceae* . Lucr. șt. Univ. Șt. Agric. şi Med. veter. Iaşi, secţ. Hortic., 56, 2: 19-24
39. Mereacre A.D., Toniuc A., **Toma C**., 2014 – Histo-anatomical observations upon *Viola* L. species growing in the forest park Gârboavele (Galaţi District), An. şt. Univ. „Al. I.Cuza" Iaşi, s. II a (Biol. veget.), 60, 1: 13-24
40. Grigore M.N., **Toma C.**, 2014 – Integrative ecological notes on

halophytes from „Valea Ilenei" (Iaşi) nature reserve. Mem. Secţ. Şt. Acad. Rom., ser. IV, 37: 19-36

41. **Toma C**., Ifrim C., Gaţu I., 2015 – Some aspects concerning the anatomy of the shoots of *Acer* L. species from the collection of the Botanical Garden Iassy, An. șt. Univ. „Al. I.Cuza" Iaşi, s. II a (Biol. veget.), 61, 2: 14-23
42. Grigore M.N., **Toma C**., 2016 – Structure of salt glands of Plumbasginaceae. Rediscovering old findings of the 19-th century: 'Metenius' or 'Licopoli' organs ? Journ. Plant Development, Grăd. Bot. Iaşi, 23: 21-47
43. Ivănescu L., Toma C., 2017 – Poluare atmosferică şi răspuns foliar. Ecologia complexului cuticular. COLUMNA (supl. cult.-șt. rev. Stud. și Com./DIS), Acad. Rom., 6 : 25-34

Publicate în reviste străine

44. **Toma C.**, 1975 – Der Botanische Garten der Universitat Iaşi. Zu Problemen Botanischer Garten. Wissenschaftliche Beitrage (Halle), 6: 23-25
45. Lal N.K., **Toma C.**, Butnaru R., Simionescu Cr., 1976 – Studies în the field of the chemicomorphological structure of tropical species of hardwoods. Cellulose Chem. Technol., **10**, 3: 265-285
46. **Toma C.**, 1976 – Etude histo-anatomique des cotylédons de certaines Légumineuses (*Onobrychis* Adans., *Coronilla* L., *Trifolium* L.). Adansonia (Paris), sér. 2, **11**, 4: 421-446
47. **Toma C.**, Sârbu I, 1976 – General considerations on the spon-taneous Orchids în Roumania. Proc. 8th World Orchid Conference (Frankfurt am Main, 1975): 120-122
48. **Toma C.**, 1977 – Les particularites morpho-anatomiques de l'espèce *Alyssum borzaeanum* Nyar. Feddes Repertorium (Berlin), 88, 7-8: 477-489
49. Simionescu Cr., Aly H.I.M., **Toma C.**, Rozmarin, 1984 – Possibilities of turning to account juvenil poplar wood în the paper and hydrolysis industry. I. Biometrical data and chemical compo-sition. Cellulose Chem. and Technol., **18**, nr. 1: 55-62
50. Costică N., **Toma C.**, Matienco B.T., 1993 – Unele aspecte de anatomie comparată a pedicelului la câteva soiuri autohtone de măr din România. Bul. Acad. St. Republica Moldova, ser. biol. -chim., 4: 10-16

51. **Toma C.**, Toniuc A., Niță M., Aiftimie A., Ivănescu L., 1997 – Modifications induced by the atmosphere polluants on the leaf structure of some wooden plants.
52. Căpraru G., Cîmpeanu M., Cîmpeanu C., **Toma C.**, 2006 – Comparative karyotype analysis in members of *Apiaceae* (*Umbelliferae*) family. Proc. 3 th Conference on Medicinal and Aromatic Plants of Southeast European Countries (MAPSEEC), Belgrade: 113-119
53. Huţanu-Bashtawi L.,**Toma C.**, 2006 – Considerations on the histo-anatomical study of the leaves of *Cynara scolymus* L. treated with methylthiophanate (Topsin M.). Proc. eedings 4 th Conference on Medicinal and Aromatic Plants of Southeast European Countries (MAPSEEC), 28-31 mai, Iaşi: 126-132
54. Volf I., Toma I., **Toma C**., Popescu G. M., Popa V. I., 2006 – Aromatic compounds from wood as regulating agents for grafting processes. Cellulose Chem. and Technol., **40** (1-2): 13-18
55. Zamfirache M. M., **Toma C.**, Burzo I., Adumitresei L., Toma I., Olteanu Z., Mihăiescu D. Tănăsescu V., Apetrei R. I., Surdu Șt., 2006 – Morphological, anatomical, biochemical and physiological researches upon taxa of *Rosa* genus cultivated in Iasi Botanical Garden (note II) 25, Proceedings of 4CAMAPSEEC: 291- 297
56. Galeş R. C., **Toma, C.**, 2007 – Aspects regarding the morpho-genesis of the cyathium of two subspecies of *Euphorbiamyrsinites* L. *(Euphorbiaceae* Juss.), Conference Collection of papers, 7 th International Scientific Conference (SGEM 2007) Modern Management of Mine Producing Geology and Environmental Protection, 11-15 iunie 2007, Bulgaria: 164-165
57. Grigore M.N., **Toma C.**, 2008 – Ecological anatomy of halophyte species from the *Chenopodiaceae* family. Advanced Topics on Mathematical Biology and Ecology (Proceedings of the 4th WSEAS International Conference on Mathematical Biology and Ecology – MABE'08, Acapulco, Mexic. 25-27 ianuarie 2008: 62-67
58. Zamfirache M.M., **Toma C**., Olteanu Z., Truță E., Galeş R.C., 2009 – Biochemical, physiological, morpho-anatomical and cytogenetic effects induced by magnesium in *Triticum aestivum* L. during early ontogeny. Magnesium Research, 22, 3: 218-219
59. Şesan T. E., Oancea F., **Toma C.**, Matei G.M., Matei S., Chira F., Fodor E., Mocan C., Ene M., Alexandru M., **2010 –** Approaches to the study

of mycorrhizas in Romania. În volumul „The potential of exploiting mycorrhizal associations in semi- arid regions. Symbiosis Springel Science, published on line, 29 October, 2010, 11 pagini, DOI 10.007 / S 13199 – 010 – 0093 – z

60. Andro A.R., Zamfirche M.M., Boz I., Păduraru C., Burzo I., Badea M., **Toma C.**, Galeş R., Olteanu Z., Truţa E., Gostin I., **2010** – Comparative research regarding the chemical composition of essential oils from some *Lamiaceae* taxa. Journ. Acad. Sci. of Mol-dova, Life Science, Chişinău, **2** : 161-165.
61. Grigore M.N., **Toma C.,** 2011 – Halofitele, o categorie ecologică polimorfă. Între seceta fiziologică a solului şi stresul salin. Revista Botanică, Chişinău, **3**, 3: 38-46
62. Boz I., **Toma C.,** 2011 – Aspecte privind structura organelor vegetative la plantule de *Thymus* sp. Rev.Bot. Chişinău, **3**, 3: 28-37
63. Grigore M.N., **Toma C.,** 2011 – Observaţii ecologice referitoare la specii de halofite de la rezervaţia naturală „Valea Ilenei" (Iaşi). Materialele Simpozionului Ştiinţific Internaţional, Rezervaţia Codrii (Republica Moldova): 180-183
64. Adumitresei L., Tănăsescu V., Gostin I., **Toma C.,** Mihalache M., 2012 – Anatomical considerations on annual shoots on some cultivar hybrids of *Rosa* L. Lucr. Simp. internat. „Conservarea diversităţii plantelor", Chişinău: 63-76
65. Grigore M.N., **Toma C.,** Zamfirache M.M., Ivănescu L., 2012 – A survey of anatomical adaptations in romanian halophytes. Towards an ecological interpretation. Fresenius Environmental Bulletin, **21**, (11b): 3370-3375
66. Grigore M.N., **Toma C**., Zamfirache M.M., Boşcaiu M., Olteanu Z., Cojocaru D., 2012 – Ecological anatomy in halophytes with C4 photosynthesis: discussing adaptative features in endangered eco-systems. Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences, **7**, 2: 13-21
67. Boz I., Dobrescu A., Zamfirache M.M., **Toma C.,** Cojocaru D., 2013 – Data regarding the essential oils from seven populations of *Thymus balcanicus* Borbás. Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences, **8**, 1: 217-222
68. Grigore M.N., **Toma C.,**Zamfirache M.M., 2013 – Ecology of halophytes in Romanian endangered nature reserve. Abstract Book COST action FAD901. Workshop and conference „Utilisation and

protection of halophytes and salt-affected landscapes (4-6 september, 2013, Keeskemét, Trudkampt : 21)

69. Burducea M., Lobiuc A., Resenhech E., **Toma C.**, Zamfirache M.M., 2015 – Morpho-anatomical aspects of two basil cultivars plantlet's under experimental heavy metal contamination. Journ. Acad. Sci. of Moldavia, Live Science (Chişinău), **2** (236): 160-166
70. Mereacre A., Boz I., **Toma C.**, 2015 – Contribution to the know-ledge of vegetative organs structure of *Paeonia peregrina* Mill., Journ. Acad. Sci. of Moldavia, Live Science (Chişinău), 2 (236): 16-19

Academician Constantin Toma

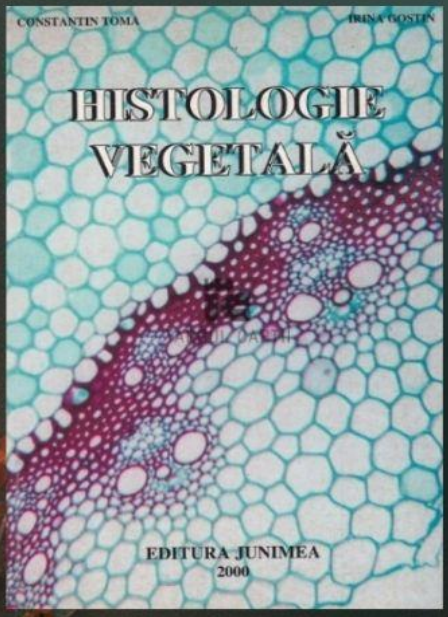

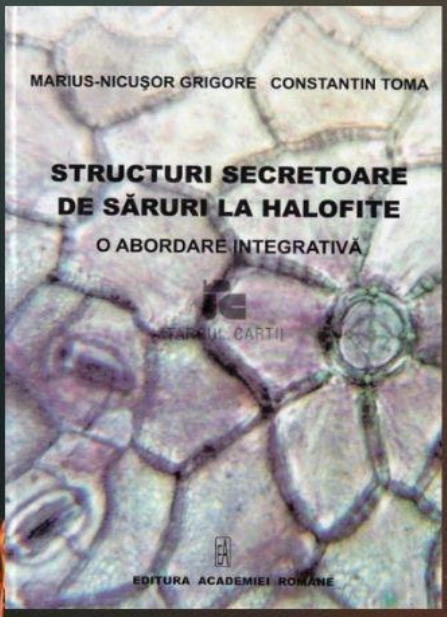

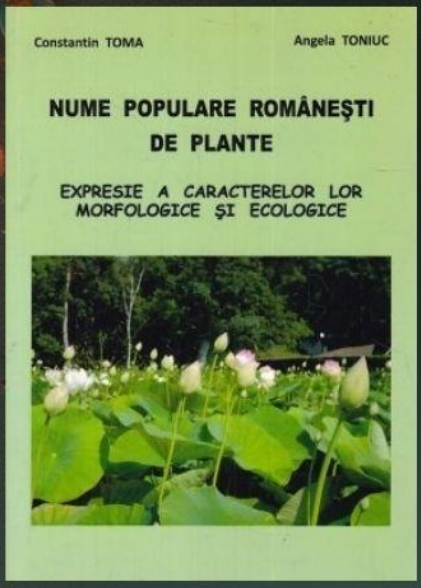
Constantin TOMA
Angela TONIUC
NUME POPULARE ROMÂNEŞTI DE PLANTE
EXPRESIE A CARACTERELOR LOR MORFOLOGICE ŞI ECOLOGICE

Constantin Toma
Irina-Elena Stănescu
Fascinanta lume a plantelor carnivore
Editura Sfinx
Iaşi
2008

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA" IAŞI
FACULTATEA DE BIOLOGIE
Naela Costică
Mihaela Niţă
Lăcrămioara Ivănescu
COORDONATOR:
Constantin Toma
CITOLOGIE VEGETALĂ
Manual de lucrări practice
EDITURA UNIVERSITĂŢII „ALEXANDRU IOAN CUZA" IAŞI

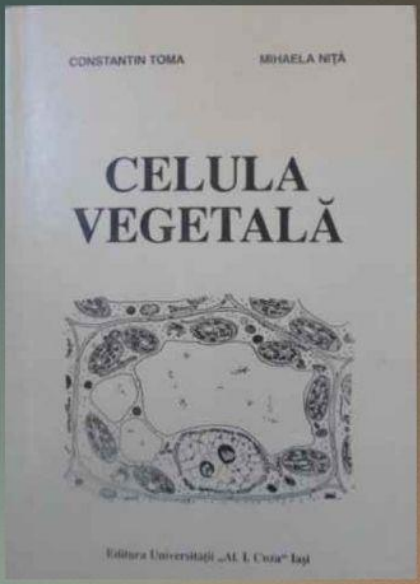
CONSTANTIN TOMA
MIHAELA NIŢĂ
CELULA VEGETALĂ
Editura Universităţii „Al. I. Cuza" Iaşi

IDEI ȘI PREOCUPĂRI PENTRU EMANCIPAREA ROMÂNIEI

Invitati: profesor universitar emerit doctor **Traian-Dinorel Stănciulescu**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" Iași, poeta **Shanti Nilaya** și pictorul **Mihai Coțovanu**

Motto:
„Progresul nu se naște din zgomot, ci din întâlnirea valorilor."

ML: ***Bună ziua, stimați spectatori, bine v-am regăsit la o nouă întâlnire. Astăzi suntem onorați de prezența unui invitat de seamă care a mai fost în emisiunea noastră și revenirea domniei sale se datorează unui eveniment de excepție în centrul căruia s-a aflat. Este vorba despre profesorul universitar emerit doctor Traian Dinorel Stănciulescu de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, căruia i s-a conferit într-un ceremonial de emoționantă solemnitate patriotică demnitatea de membru de onoare și comandor al Ordinului Militar de România. Festivitate ce a avut loc la Sala Voievozilor din Palatul Culturii din Iași.***

Pentru că puțini sunt cei care acced la înaltul grad de comandor, permiteți-mi să prezint doar câteva merite pe care domnul profesor Stănciulescu, care a fost onorat cu această

înaltă distincție, le are și care au fost luate în discuție pentru acordarea acestui titlu. Cadru didactic universitar la Facultatea de Filosofie, profesor asociat la Universitatea Acamay din Statele Unite, director științific al Institutului Național de Inventică, membru al Academiei Oamenilor de Știință, președinte al Asociației Române de Studii Semiotice, membru a numeroase alte academii și asociații științifice internaționale.

Domnul profesor Traian Dinorel Stănciulescu este cunoscut ca o personalitate academică și științifică de prestigiu, cu o operă de vastă întindere teoretică în domenii de pionierat ale cunoașterii umane, cum ar fi, de exemplu, Biofotonica. Este suficient să menționăm că pe parcursul a peste 25 de ani a susținut sute de comunicări la congrese și simpozioane științifice internaționale. A publicat peste 250 de articole și studii în volume și reviste de specialitate de cultură din țară și străinătate. Cărțile și cursurile universitare pe care le-a semnat, peste 40 la număr, din care mai mult de jumătate în calitate de autor unic, ne înfățișează un om de știință dedicat afirmării și promovării valorilor esențiale ale cunoașterii umane în general, ale cunoașterii românești în special. Să adăugăm, de asemenea, numeroasele titluri și distincții, între care Premiul Academiei Române, Premiul Academiei Regale de Medicină din India, Medalia Institutului Internațional de Comunicologie pentru Semiologie Aplicată, ca și alte 40 de medalii de aur și trofee dobândite prin participarea la saloanele de inventică.

Iată doar câteva dintre argumentele care au îndemnat Ordinul Militar de România să-i confere această înaltă distincție.

Bine ați venit, domnule profesor, la emisiunea noastră, vă felicit pentru onoarea care vi s-a făcut.

TDS: Bine v-am găsit!

ML: ***V-am invitat și cu doi dintre cei mai apropiați prieteni și colaboratori, poeta Șhanti Nilaya și pictorul Mihai Coțovanu, cărora am să vă rog la momentul potrivit să le faceți dum-neavoastră un laudatio. Pentru că cei care ne urmăresc nu cunosc prea multe despre Ordinul Militar de România, vă rog să ne oferiți mai multe amănunte despre filosofia și misiunea acestui ordin, despre modul în care rigoarea militară se regă-sește în ordinul care vi s-a conferit.***

TDS: Înainte de altele, vă îmbrățișez cu inima în palmă, așa cum fac de obicei, și vă spun că atunci când vorbeați despre mine, mă uitam în jur să văd dacă chiar despre mine este vorba, pentru că am avut și datorită dumneavoastră și datorită acelui laudatio pe care l-am ascultat, parcă aș fi fost în afara lui, să mă bucur de câte s-au împlinit într-o viață de om. Iar acum ceea ce îmi spuneți dumneavoastră este o întoarcere a darului, pentru că am primit, dăruind la rândul meu, este o întoarcere a darului către ceea ce se cheamă instituția de neam, de patrie, care se cheamă Ordinul Militar de România, despre care sigur că ar fi trebuit să vorbească președintele ei, doctorul colonel Adrian Constantin, dar pentru că el nu este aici, am să povestesc în două cuvinte, atât cât știu eu. Este o instituție care s-a înființat în urmă cu zece ani și este afiliată altor organisme internaționale, Euromil, buna oară, în care instituția care se cheamă Armata unei țări este implicată cu valorile și cu aspirațiile sale, pentru că, până la urmă, ar trebui să spunem că axa acestei opțiuni, într-un cuvânt spus, este militarul cetățean în uniformă. Aceasta înseamnă că,

oarecum, toți cei care am trecut prin instituția care ne-a învățat să fim verticali, în raport cu norme, cu valori, cu patrie, este prezentă în ființa noastră. Pe de altă parte, dincolo de această, să spunem, instituțională asociere, valoarea care este urmată ca ax al Ordinului este aceea al emancipării națiunii române. În aceste temeiuri am fost unul dintre privilegiații care au primit o demnitate de membru de onoare și de comandor, prin aceea că, prin tot ceea ce s-a întâmplat în viața mea și a tuturor celor care au fost numiți până acum, am urmărit această promovare a valorilor de neam, a valorilor românești, într-o operă care s-a configurat pic cu pic pentru întreg. Așadar, pe lângă această, să spunem, axă de valoare, încă una este asociată Ordinului și aceea de a respecta senectutea academică și profesională, instituțională a universitarilor, a Academiei Române, având în vedere că cine nu are înțelepți, gândesc ei ca și cei de dinainte, ar trebui să și-i cumpere. Ori, noi pare-se că avem și mă plec în fața înțelepciunii românești în acest schimb.

ML: ***La amintita ceremonie din Sala Voievozilor au fost prezenți și cei doi invitați ai noștri, Șhanti Nilaya și Mihai Coțovanu. Îi rog să ne spună, să vorbească despre semnificația acestui eveniment, știind că îi leagă o statornică prietenie și îndelungată colaborare cu domnul profesor Stănciulescu***.

ȘN: Vă spun bună ziua din nou și o să fac o precizare. Echipa noastră a debutat, să spunem cu lucrul, la volumul meu, la „Lelea Mare”. De atunci au trecut aproape 2 ani de zile, timp în care am derulat foarte multe activități culturale împreună, științifice și inclusiv artistice, iar acest eveniment despre care vorbim astăzi l-am trăit personal ca pe un unic sentiment de, Doamne, se întâmplă ceva firesc. Se întâmplă ceva ce eu percep că ar fi fires-

cul de zi cu zi, într-o societate umană care trece cu pași, să spunem, nu așa cum i-am dorit foarte rapid, dar cu pași asumați de la un nivel de societate de consum, inclusiv consum de emoții, consum de produse, consum de ori și ce, de stări, la o societate a conștiinței, la o societate de împreună. Despre acest împreună, domnul profesor a vorbit întotdeauna, dincolo de demersul științific, în toate întâlnirile și o să-l las pe dumnealui să detalieze semnificația, să detalieze puterea lui impreuna. În întâlnirea de la Palat, noi ne-am propus artiștii, pentru că eu am fost, să spun așa, prezentatoarea părții a doua, în organizarea Palatului, mi-am propus ca împreună, iată din nou împreună, deci nu separat de prima parte care a susținut ceremonialul de investire, împreună să armonizăm limbajele, limbajul a ceea ce s-a petrecut, limbajul științific, ceremonial cu limbajul artistic, limbajul lui Dumnezeu cu limbajul uman.

ML: ***De altfel, proiectele dumneavoastră comune sunt recunoscute în comunitatea ieșeană. Aș vrea să aflăm și părerea domnului Mihai Coțovanu vizavi de acest eveniment de la Palatul Culturii. Ați fost prezent printr-o mini-expoziție apreciată de toată lumea. De aici vă rog să porniți în a vă expune părerea.***

MC: Am fost prezent cu lucrările pictate în spațiul românesc, printre care și lucrările pictate la Săcărâmb, pentru că vara trecută am fost împreună la Săcărâmb, o întâlnire de suflet și s-au întâmplat acolo lucruri foarte importante, dar cel mai important lucru, revenind la Palatul Culturii, titlul pe care l-a primit domnul profesor si bucuria pe care o am pentru că dumnealui fiind foarte modest, foarte apropiat de noi, s-a comportat atât de firesc și însăși modestia dumnealui confirmă valoarea autentică, pentru că o personalitate puternică este foarte modestă. Așa cum

spunea și Leonardo da Vinci, spicele de grâu care sunt uscate se înalță sus, spicele de grâu bob cu rod se apleacă către pământ. Domnul profesor s-a plecat și asupra noastră, ne-a susținut, ne-a promovat și chiar mi-a făcut o foarte mare plăcere când mi-a prezentat prima expoziție, nu prima mea expoziție, a participat la primul vernisaj care mi l-ați susținut dumneavoastră și a fost într-un moment în care bucuria sau întâlnirea de a fi împreună, pentru că noi ne cunoșteam cu ceva timp în urmă. Faptul că soția dumnealui, Aritia, și o să trebuiască să aducem aminte și despre Aritia, a fost colegă cu mine de facultate de an și datorită acestui fapt ne-am cunoscut dinainte și nu în ultimul rând faptul că am fost și un semestru student al domnului profesor, numai că din motive sociale n-am putut să continui cursul care mi-a fost foarte drag, dar sper ca în continuare să fiu alături la cursurile domnului profesor și legat de atmosfera sau ținuta înaltă care a fost din punct de vedere cultural, spiritual și de distincția pe care a primit-o, pot spune doar cât de frumos a spus în câteva cuvinte Costel Fartaiș, care a făcut parte din ansamblul cultural „Columna" a spus, doamne, pur și simplu, parcă era o altă lume. Adică s-a încărcat acea sală cu atâta spiritualitate, atâta frumusețe și ținută înaltă spirituală și culturală, încât a zis, parcă am fost într-o altă lume.

ML: ***Voi continua. Domnul academician Teodor Dima, care, așa cum am înțeles, v-a fost și profesor, domnule Stănciulescu, v-a prezentat activitatea printr-un laudatio de excepție. Ce ați putea să mai adăugați acestei sintetice descrieri cu privire la evoluția dumneavoastră, umană și profesională, la determinările care v-au influențat devenirea?***

TDS: Spuneam mai înainte că, ascultându-l pe domnul Dima, parcă nu era vorba despre mine, că atunci când le-am numărat pe toate, am zis, ia uite, Traian Dinorel, cât ai reușit să împlinești. Dar tot în același timp am înțeles că acestea s-au petrecut printr-o conexiune de viață, pentru că omul este opera și opera este omul, care m-au dus înapoi și am realizat că fără o demnitate de român, buna oară, eu sunt născut în Muntenia, sunt trăit în Ardeal, acum în Moldova, iar părinții sunt basarabeni, deci român mă numesc, n-aș fi putut să valorizez ceea ce acum am primit ca recunoaștere, valorile neamului românesc, adică emanciparea națiunii române prin picăturile pe care le-am adunat. Iar toate acestea s-au petrecut sub semnul unei copilării care au avut o componentă magică undeva sub umbrele castelului lui Brâncoveanu. Apoi o copilărie în Ardeal între concetățeni de etnie germană, de la care am învățat rigoarea. Apoi am făcut un liceu de excepție care m-a deschis către cuprinderea matematicii și a științelor, ce mi-au îngăduit mai apoi să devin arhitect. A fost voia Înaltului, adică așa, de acolo unde a venit să fie aspirația mea de a face filosofia, ca prin forța lucrurilor să renunț la arhitectură. N-a fost o decizie ușoară. Dar încă odată, evenimentele s-au rulat astfel încât venind ca student la Universitatea din Iași, făcând filosofie, sociologie și ajungând șef de promoție, iată, m-a mângâiat mult acest dar, dar apoi să ajung din nou în Ardeal undeva între cei care construiau furnalele românescului și acolo am făcut primii ani de învățământ care a fost și acela magic, pentru că cu copiii care nu știau prea multă filosofie am reușit valori în care eu m-am mândrit, pe care m-am mândrit să le pot povesti. După '90 am venit înapoi la universitate, tot prin forța lucrurilor, renunțând la sociologia care mi-a fost dragă în beneficiul semioticii, adică știința semnelor, fără de care n-aș fi putut

niciodată face ce fac acum, pentru că semnul înseamnă deopotrivă natură și spiritualitate, substanță, energie și informație. Ceea ce fac de 25 de ani în orizontul inventicii ca și cercetător, iar aceasta mi-a deschis porțile către disciplina care mi-a marcat creator viața, disciplina științifică a luminii vii: biofotonica, cu care am reușit toate cele povestite, adică și teorii fundamentale și invenții laureate în varii întâlniri și realizările de excepție în aplicațiile practice pe care le-am împlinit românește, de la haine la casă și așa mai departe. Deci toate aceste conjuncții au fost menite să mă aducă aici, recunoscând cu bucurie că am făcut câte ceva în beneficiul neamului.

ML: ***Din câte am reținut până în prezent, au primit titlul de comandor academicieni, personalități de seamă, de prestigiu din mediul academic din țara noastră, chemați să participe activ la emanciparea națiunii române, să coboare din turnul de Fildeș al contemplării și să se implice în soluționarea problemelor din Agora, probleme cu care se confruntă astăzi România și poporul român. Nu demult a fost lansată o declarație-apel a unui număr de academicieni privind amenințările naționale ale României. Pentru această temă am avut și noi invitat în cadrul emisiunii pe vicepreședintele Academiei, pe domnul academician Victor Spinei. Este aceasta o problemă atât de importantă încât a trezit interesul multor reprezentanți ai celui mai înalt forum academic românesc? Mă refer la declarația-apel. Cum poate acționa mediul academic în mod concret în sensul depășirii unor astfel de tensiuni? Vă interesează lucrarea de aici și vă rog...***

TDS: Vă rog să mi-o dăruiți ca să pornesc de la ea, pentru că întrebarea dumneavoastră este foarte complexă. Am să pornesc

de la „Pietrele de hotar românesc". Iată volumul în care este consemnată pentru întâia oară calitatea mea de comandor al Ordinului Militar de România, alături de personalități de prim rang și am să citesc aici pe verso, unde sunt trecute doar câteva dintre ele, numele lui Dinu Giurescu, Constantin Bălăceanu-Stolnici, Dan Berindei, Mircea Malița, Alexandru Surdu, Irinel Popescu și o mulțime de alții. Ileana Vulpescu, admirabilă doamnă, și câți alții, între care și Traian Stănciulescu. E o listă nominală care face cinste gândului că există aspiranți înțelepți sau aspiranți la înțelepciune, între care mă aflu și eu.

ML: ***Deci, primii citați au fost printre cei care au semnat, Dinu Giurescu, ceilalți au semnat.***

TDS: Exact, adică a fost într-o... într-o plenară decisă alegerea mea în calitatea pe care am primit-o și, repet, aici este o succesiune de nume de o anvergură care mă emoționează pentru că îi știu de când eram tânăr, erau personalități care au rămas călăuzitoare. Buna oară cu Mircea Malița am avut prilejul unei conferințe cândva, atât de frumoase încât îmi plec și acum fruntea în fața amintirii. Apropo de ceea ce spuneți dumneavoastră că Academia trebuie să ia atitudine față de evenimentele majore cu care ne confruntăm, este adevărat. Pentru că cine ar trebui să dea, să spunem, o orientare atitudinală decât înțelepții neamului. Și atunci, în preajma unor confruntări care s-au petrecut nu cu multă vreme în urmă, academicienii au decis să semneze simbolic din nou ideea de împreună, adică înțelepți și iubitori împreună. Apropo de această atitudine în care înțeleptul este dator să justifice și să susțină actul politic, mă gândeam la un moment dat că noi nu putem fi, de pildă, ca și cercetători, decât în situații particulare, oameni de acțiune politică, dar avem datoria să le stăm în spate

acestora cu tot ceea ce ne succede pe filiera științifică și ca strategie de facere. Spuneam la un moment dat că, în urmă cu ceva vreme, când România s-a confruntat cu câteva tensiuni, că am avut o înțelegere a unui fenomen pe care vreau să-l spun acum. Și anume, acela că dincolo de rațiunea noastră care este tulburată, ceea ce poate să afecteze situația noastră, să spunem, cosmo-geografică, este și starea noastră afectiv-emoțională. Deci, ca om de știință, știu bunoară că afectele, emoțiile sunt cele care generează la nivelul inimii noastre un câmp magnetic foarte puternic, mai puternic de 5.000 de ori decât al creierului. În situația în care o astfel de stare emoțională devine perturbantă la nivelul unei grupări mari de oameni, o sută de mii câți au fost în piață, acolo, în Piața Victoriei, această tulburare se resimte la nivel cosmic, adică la nivelul câmpului magnetic terestru perturbat. Iar efectul este că se poate întâmpla, repet, prin acțiune de rezonanță, la nivelul cutremurelor de pământ, al inundațiilor, al unui tsunami sau mai știu eu ce. Deci, inima noastră este mult mai implicată decât credem în starea de a fi bine sau nebine a situației telurice. Asta vreau să spun, mai ales că după ce am scris acest lucru, a doua zi au avut loc cele două cutremure de pământ de care lumea știe și au zis, ia uite...

ML: ***La care adăugăm și frica.***

TDS: Neîndoielnic, frica, stresul, acestea sunt evenimente tulburătoare, entropice, care afectează relația noastră cu cosmosul. Trebuie să ținem seamă de această ordine.

ML: ***În sensul celor spuse, dintre toate realizările pe care le-ați împlinit până acum, care vă sunt mai dragi? Cum ați ales să le particularizați, să le unificați într-o construcție integratoare, cu care viața dumneavoastră se identifică? Și v-am invi-***

tat aici și cu câteva lucrări. Vă dau prilejul să le prezentați și să răspundeți la această întrebare!

TDS: Că întrebarea iarăși este cuprinzătoare, cum dumneavoastră formulați de obicei și ar trebui să povestesc întreaga mea viață ca să spun, din punct de vedere științific, că întotdeauna ultima realizare este cea mai dragă, pentru că ea le cuprinde pe toate. Practic, ceea ce s-a întâmplat în exercițiile mele de înțelegere, că ați menționat 40 de cărți, vreau să vă spun că acestea au fost scrise ca să-mi răspund întâi propriilor mele întrebări, propriilor mele tulburări. Un curs pe care îl promovăm acum se cheamă „Vindecarea de necunoaștere". Deci eu însumi m-am străduit să răspund unor provocări de viață pe care nu le știam la început a asuma. Ei bine, după ce am făcut-o acum, a venit timpul marii integrări, iar ultima realizare, că ați spus-o, și aceasta va fi de aici încolo până la adânci tinereți, cum îmi e drag să spun, va fi una care se cheamă proiectul „Ariteia" și poartă numele Aritiei, pentru că am făcut împreună atât de multe. Ea sintetizând toate împlinirile noastre în plan științific, în plan cognitiv, în plan aplicativ, pe varii direcții în care lumina vie, aceasta fiind biofotonica, este implicată. Ar trebui să spun doar cele opt direcții pe care, sau opt spițe de cunoaștere pe care acest proiect este implicat, de la cercetarea fundamentală, pe care, cu palma pe inimă și cu bună mândrie, o numesc românească, pentru prima oară în lume formulată, pentru că nimeni nu a explicat această geneză a luminii vii în termenii biofotonicii, adică a teoriei laserelor, cum cercetătorii germani care au deschis câmpul acesta, au făcut-o dar fără să aibă explicație. Noi am putut explica. Apoi am împlinit prin diseminarea acestor rezultate, inclusiv în

limbi străine, așa încât de multe ori ne cunosc mai degrabă străinii decât românii. Apoi am realizat...

ML: ***Da, vreau să și exemplificați cu lucrările care sunt aici.***

TDS: Fundamentele bio fotonice ale medicinei alternative, integrative, iar aceasta este un suport de curs pentru ceea ce fac la Universitatea Akamai din Statele Unite. Nimeni nu mai predă biofotonica în lume în acest schimb. Apoi, faptul că am realizat în orizontul, să spunem, producției alimentare, posibilitatea stimulării produselor agricole, produselor, știu eu, animaliere, folosind acele rezonatoare bio fotonice ale noastre. Am reușit să facem case, am reușit să facem haine care stimulează starea de sănătate. Deci, vedeți, toate se învârt în jurul stării de bine, de well-being, ar spune englezul, iar strămoșii noștri spuneau așa: noi vindecăm trupul, vindecând mai întâi sufletul. Și aceasta au făcut-o, inclusiv cu componentele energiei vii pe care le-am deslușit, putem să generăm energie din câmpul electromagnetic și altele, toate acestea în beneficiul unei științe a viitorului, pe care în cele din urmă, sau poate nu în cele din urmă, arta ar trebui să o promoveze, astfel încât în acest proiect de împreună, pe care alături de frățiorii mei și frățioarele...

MC: Proiectele de care ne-ați spus dumneavoastră despre importanța artei sau a gândurilor bune, a conținutului de bine sau de frumos. Când vorbim despre frumos, frumosul conține în sine armonia și noțiunea de bine. Și un împărat chinez, nu știu numele exact, în antichitate, nu permitea ca în împărăția lui să existe manifestări artistice sau culturale care să aducă dizarmonia, pentru că este foarte important în artă manifestările să fie cât mai armonice, cât mai frumoase, pentru că omul se simte bine unde

este frumos, unde este armonie, unde este cultură, unde toate lucrurile înalță spiritul omului. Și legat de tabăra de la Săcărâmb, avem aici ca mărturie ceea ce am făcut acolo, tabloul din stânga mea, cu Biserica Trăsnită. Această biserică trăsnită este consemnată în monografia lui Sandu Toka, că acum nu mai există și că a fost construită pe un loc unde a fost altarul dacilor. Eu pot mărturisi că am pictat acolo foarte mult timp și mai multe peisaje, dar nu mi s-a întâmplat niciodată, adică nu pictez eu, ca să stau să privesc natura și într-adevăr locul unde am pictat și locul unde are domnul profesor casa este pe un platou în care se văd toți munții în depărtare și există această stare de dilatare a conștiinței în spații cum privim nemărginitul și bineînțeles că în acel peisaj era nemărginitul care sub privirea mea și ușor, ușor privind am ajuns să mă debarasez sau să intru în starea de contemplare. A înțelege ce înseamnă starea de contemplare este a te detașa de tot ce înseamnă efemer. Efemer înseamnă egoism, orgoliu, invidie, răutate.

ML: Vă ***invit la o altă emisiune să discutăm mai mult pe această temă.***

MC: Revenind, la ceea ce ați afirmat dumneavoastră este foarte obiectiv și așa și este. Este foarte important să facem acțiuni care să aducă armonia, pentru că armonia conduce societatea către bine.

TDS: Vom face și în termenii biofotonicii am promis că vom evalua cu aparatura noastră de măsură ce efect poate să genereze asupra stării de bine, stării inimii, de pildă, un tablou încărcat cu verdeață pe care îl povestești, dar în același timp că făcând conexiunea cu ceea ce noi la Săcărâmb am realizat, adică limbaje

interdisciplinare, am arătat cât de puternic este efectul cuvântului asupra stării de bine și pentru că tu ai povestit...

ML: Eu zic că o lăsăm pe Șhanti să ne spună printr-o poezie cât de puternic este efectul cuvântului și haideți să o ascultăm cu unul din poemele...

SN: Am pregătit un poem care a fost scris în conjunctura în care Mihai a povestit deja că am fost împreună în tabăra de la Săcărâmb, tabără care între timp a devenit o școală, un dialog al artelor, Școala de inițiere Ariteia, dar înainte de a rosti poemul, vreau să... că tot m-ați întrebat o impresie de la Palat, am să vă spun o impresie generală a întregului timp de când suntem atât de aproape de toate facerile domnului profesor, ascultând pentru a nu știu câta oară vorbim despre aplicațiile biofotonicii, arhitectură, testamentație...

ML: ***Faceri și desfaceri...***

SN: Și desfaceri, cu adevărat, cu adevărat. Mi-a venit în minte acum o zicere pe care țin să o împărtășesc cu dumneavoastră și anume Teilhard de Chardin spunea așa: „Într-o bună zi, după ce vom fi stăpânit vânturile, valurile, mareele, gravitația, abia atunci vom pune la treabă energiile iubirii. Și pentru a doua oară în istoria omenirii, poate vom considera că ființa omenească a descoperit focul.” Eu consider că domnul profesor deja a ajuns în această fază în care mobilizează și pune la treabă energiile iubirii, iar noi în jurul dumnealui simțim din plin. Poemul se numește „Suspin de Silvanit”. Silvanitul este un element din zona Săcărâmbului, ca și Săcărâmbitul și la final poate vorbim puțin despre bogăția spațiului numit Săcărâmb.

Purtam în gând un trăsnet despre tine,
Iar tu purtai în gând venirea mea.
Pe banca cu arginți și catifea
Istoria mea depăna ruine.

Și mă plecam pios înaintea ta,
Nu pentru dogma-amintirilor deșarte,
Ci doar că de-aici până departe,
Ningeai țeluri, Săcărâmbit de nea.

Prin aerul bogat de-atâta humă,
Câte stele noi, semințe de-alte flori,
Cu pasul risipind cărări de nori,
Să le încolțească palmele de mumă.

Și-ți plâng la sân, suspin de silvanit,
Cum ud în toiul verii taina-ți pură.
Cald spulber te-a lovit, fără măsură,
Și-n albastrul lunii te-a zidit.

Pe ceasul tău se învârte-n nemurire,
Scrisori-ți scriu în gând, mult mai departe,
În lumea unde zidul-i libertate,
Biserică trăsnită de iubire.
Suspin de Silvanit.

ML: ***Ceremonii asemănătoare cu cea de la Sala Voievo-zilor, din Palatul Culturii, au mai avut loc în mai multe provincii istorice ale țării, mai cu seamă în centrele academice din Transil-***

vania. Să trecem puțin de la starea de bine. Tot ne aflam în Transilvania. Se poate vorbi de o redeșteptare a spiritului patriotic românesc, care să reunească valorile umane cele mai reprezentative, care să devină modele și simboluri naționale?

TDS: Ați văzut că ne aflam deja în Transilvania. Este adevărat că această distincție a fost conferită cu precădere celor din zonele de vest și de sud ale țării, iar pentru întâia oară, și sunt atât de mândru pentru această demnitate, conferită Moldovei, am primit-o eu ca reprezentant al glasului moldav, al inimii moldave. Și atunci vreau să vă spun că ceea ce dumneavoastră ați configurat, adică ideea de recuperare a trăirii de patrie, de neam, de istorie, se poate face într-un singur chip prin educarea limbii de neam pe care am moștenit-o și am spus-o de atâtea ori că limba noastră este o limbă rădăcină care s-a dus după diluviu și în răsărit până în India și în sud, în Sumer și apoi, mai apoi, în Italia, generând latina pe care noi o considerăm matricea noastră. În realitate, este viceversa. Și atunci, în acest chip, sigur că ar trebui să fim mândri de rădăcina care ne încununează acum puterea de a fi coroană. Copiii noștri sunt încoronați în altă parte a lumii decât aici, pentru că au fost datori să plece, ceea ce nu se poate, a reîntoarce ideea de patrie. Eu când le vorbesc studenților de patrie, ei nici nu mai știu acest cuvânt parcă. Și eu spun, ce-a fost vinovat acest sentiment pe care îl spunem atât de simplu, patrie, locul pe unde au pășit părinții, tații și mamele noastre, ce este vinovat că a fost așezat pe toate gardurile în mod nefiresc, asociat cu fel de fel de alte noțiuni. Deci trebuie să ne descoperim această valoare de neam care este limba de înainte și înainte, adică limba de ieri și limba de mâine, că numai noi avem un cuvânt care se cheamă înainte.

ML: ***Ați fost și ați rămas un căutător al adevărului prin înțelesuri semantice și semiologice. Vă preocupă sensurile unificatoare ale relației om-cosmos-Dumnezeu. Invocați mereu nevoia de a fi împreună, de a acționa în unitate și în armonie și dumneavoastră și invitații susțin același lucru. Ce îi trebuie acestui popor ca să-și adune din nou forțele și să acționeze unit, așa cum a mai făcut-o în momentele astrale ale istoriei?***

TDS: Ar trebui să-și aducă aminte. Să-și aducă aminte, de pildă, ceea ce cred că și în emisiunea trecută v-am arătat și o repet în două cuvinte, ceea ce mi-a spus înțeleptul Părinte Ghelasie, atunci când primind o carte de la mine și deschizând-o, m-a întrebat, dar ce înțelegeți prin lumină, prin iubire, prin nu știu ce. A pus-o jos și a zis, luați-le pe acestea și mi-a dat zece din cărțile lui zicând, înainte de a sta de vorbă, trebuie să ne armonizăm limbajul. Toți vorbim limbajul lui Dumnezeu, dar am uitat acest lucru. Ei bine, acest lucru trebuie să ni-l aducem aminte că vorbim sub semnul frumosului, al integralului, al energiei care vine de acolo, ca o ploaie bună, dar pe care ați văzut cum noi putem să o pervertim într-una nebună cu stările inimii noastre. Deci ar trebui să ne aducem aminte că putem fi buni, că putem fi înțelegători unii cu alții și nu sunt vorbe acestea. Cutremurele de pământ denotă acest lucru, că putem să ne armonizăm prin facerea noastră.

ML: ***Vă mai gândiți la altul?***

TDS: Mă mai gândesc? Desigur. Eu mă gândesc doar la faptul că cu starea inimii noastre putem să modificăm în bine orice. Ei bine, dacă ne vom aduce aminte acest lucru, ideea de unitate și de împreună, iată, am formulat-o într-o carte care îmi este atât de dragă, nu că vine doar sub semnul chipului Aritiei, ci din ace-

ea că vine sub semnul lui Eminescu, pentru că este o metafizică eminesciană în care cosmologia, adică cerul și pă-mântul sunt unite sub semnul acelui vers din „Scrisoarea întâi" care spune: „Dar deodată un punct se mișcă". Și atunci am înțeles, desenând acum 35 de ani pe hârtiuță, cum suntem noi prin implozii-explozii născuți, implozii-explozii. „Căci toți se nasc spre a muri și mor spre a se naște." Și am desenat un model omenesc și româ-nesc mai ales, care trebuie dăruit mai departe. Ea, Șhanti, a scris un poem din care eu am să-mi îngădui să-i citesc o strofă dăruit lui Eminescu în care spune așa: *„Nu-i umbră încă pe pământ de om / Ca tu din haos întinzând aripe / Să mai străbați prin mări de galactom / De mii de ani în tot atâtea clipe."* Și vreau să vă spun cu demnitatea aducerii aminte că am descoperit în manu-scrisul 2267 cum Eminescu cu 25 de ani înainte de Einstein for-mulează ecuația: energia este egal cu greutatea ori repejunea fi-nală la pătrat. Ghiciți care este această repejune. Iată ce avem a ne aduce aminte.

ML: ***Ca să încheiem într-un tonus optimist, vă propun ca privind prin proiectele viitoare, să strecurați în gânduri celor care ne ascultă forța limbajului creator și amplificator al artelor de la Școala de Creație Ariteia, de la Săcărâmb, de unde ideea, cuvântul și lumina, transfigurate în imagini, dau măre-ție omului în armonia sa existențială cu Dumnezeu și în ne-mărginirea cosmică.***

TDS: Ați spus o mulțime de lucruri pe care nu știu de unde să le asum. Dar...

ML: ***Avem și doi prieteni de aici, colaboratori, care o să ne ajute.***

TDS: O să ne ajute, pentru că trebuie să...

ML: ***Încheiem într-o armonie de gând.***

TDS: Am să spun că toate acestea se originează și-și aduc aminte de ele cei care au convingerea că fundamentele valorilor românești sunt cu adevărat vii, fără să le smulgă cineva, chiar dacă unii încearcă să o facă. Dar noi, dacă ne aducem aminte că avem un spațiu care este excepțional hărăzit, Mihăiță a avut deunăzi o expoziție în care a vorbit de spațiu românesc. Deci suntem veniți într-un spațiu care s-a născut cu o mie de ani după glaciațiune înaintea altora. Ne-am îngăduit să fim în cultură mai puternici decât ceilalți. Avem un timp istoric în care și cascada și havuzul se întâlnesc, îl citez acum pe Blaga, „în fluviul timpului ce suntem". Acum este important, dar făcând ce am făcut ieri și mâine. Și toate acestea în beneficiul unei învățături excepționale care se cheamă „Impreună cerul și pământul". Iată o carte pe care, alături de Aritia, am configurat-o în timpul cât ea pășea pământul și care spune așa...

Cerul și pământul, învățați să priviți înainte, iar noi toți să deslușim enigma omului nemuritor care suntem. Sunt cuvin-tele pe care ea ni le-a lăsat moștenire și pe care eu sunt dator, împreună cu ei, și românește să le ducem cumva mai departe.

SN: Încât despre spațiu și cuvânt: „*M-am întâlnit pe seară cu cuvântul, / Purta accente de săcărâmbit / Pe vârful de săgeată ascuțit. / Muia tântușul ce sloboade gândul, / Și-și pierduse-n timp latin triftongii, / Statornicit ca Ulpia Traiana, / Dar mie îmi suna Cosânzeana, / Când își urma prin iarbă inorogii."* Deși limba română, limba cu rădăcini dacice, poate să arate și Cosânzeana cu un viitor așa cum am scris.

MC: Împreună cerul și pământul poate deveni, dacă vom fi atenți la mintea noastră și vom curăța mintea de minciuna ei.

TDS: Iar mie îmi îngăduiți acum că sunt fericit să-i văd cât de mult am coborât, ceea ce spuneam acum un an, semnele în agora. Deci eu fiind semiotician și vorbind doar ex-cathedra, de la catedră, am zis nu, aici trebuie să se întâmple limbajele noastre creative, acolo unde sunt artiști, unde sunt poeți, unde sunt muzicieni. Și am reușit acest lucru și atunci am să închei prin acest „împreună" ce ar trebui să devenim, amintind cuvintele lui Brâncuși care sunt atât de dragi, care spune așa: „Priviți până veți vedea. Cei mai aproape de Dumnezeu au văzut." Și mai apoi încheia cu acest gând: „Creator de frumos, de util, de semne, de valori, de românesc, tot ceea ce realizați astăzi devine premiză pentru ceea ce se va realiza mâine." Ori, azi e mâine.

ML: ***Ce frumos, emoționant chiar!***

MC: Cum a spus Brâncuși, „sufletul se odihnește prin artă și în artă".

ML: Vă mulțumesc!

TDS: Iar sufletul este cel care, ca să închei eu acum, este cel care ne motivează totul. Da, prin ceea ce facem cu lumină vie.

ML: ***Vă mulțumesc și vă doresc să aveți succes deplin în ipostaza de comandor al unui ordin aflat în serviciul eternei propășiri a României. Stimați telespectatori, dialogul nostru de astăzi se încheie aici. Vă mulțumim tuturor celor care ne-ați fost aproape, pana la o nouă întâlnire „Toate cele bune!"***

Iași, 2017

BREVIAR:

Modele, valori și emanciparea națiunii române

Emisiunea prezintă o discuție amplă cu profesorul universitar doctor Traian-Dinorel Stănciulescu de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, prilejuită de conferirea titlului de Membru de Onoare și Comandor al Ordinului Militar de România. Dialogul explorează parcursul excepțional al profesorului, filosofia Ordinului, importanța valorilor românești, rolul academiei în societate și viziunea sa asupra artei și științei, în special a biofotonicii, sub semnul conceptului de „împreună".

1. Recunoaștere și distincții:

- **Ocazia:** Profesorul Stănciulescu a primit distincția de Membru de Onoare și Comandor al Ordinului Militar de România, într-o ceremonie solemnă la Palatul Culturii din Iași.
- **Motivele conferirii:** Această înaltă distincție a fost acordată pentru merite excepționale în afirmarea și promovarea valorilor esențiale ale cunoașterii umane și românești.

2. Profilul academic și științific al profesorului Stănciulescu:

- **Roluri:** Cadru didactic universitar la Facultatea de Filosofie, profesor asociat la Universitatea Akamai (SUA), director științific al Institutului Național de Inventică, membru al Academiei Oamenilor de Știință, președinte al Asociației Române de Studii Semiotice, membru al numeroase academii și asociații științifice internaționale.

- **Opera:** Teoretică, de o vastă întindere, în domenii de pionierat, precum biofotonica. A susținut sute de comunicări internaționale, a publicat peste 250 de articole și studii și a semnat peste 40 de cărți și cursuri universitare.

- **Premii și distincții:** Premiul Academiei Române, Premiul Academiei Regale de Medicină din India, Medalia Institutului Internațional de Comunicologie pentru Semiologie Aplicată, peste 40 de medalii de aur și trofee la saloanele de inventică.

3. Filosofia și misiunea Ordinului Militar de România:

- **Context:** Înființat acum zece ani, afiliat organismelor internaționale (EuroMilb), implică armata unei țări prin valorile și aspirațiile sale.

- **Axa principală:** Conceptul de „militar cetățean în uniformă", promovând verticalitatea, normele, valorile și patriotismul.

- **Obiectiv:** Emanciparea națiunii române și respectarea senectuții academice și profesionale a universitarilor și academicienilor, subliniind importanța înțelepților neamului.

4. Perspective din partea colaboratorilor (Shanti Nilaya și Mihai Coțovanu):

- **Shanti Nilaya (poetă):** A perceput evenimentul ca pe ceva firesc, o trecere de la o societate de consum la o „societate a conștiinței, a faptului de a fi împreună". A evidențiat efortul de a armoniza limbajele științific și artistic, menționând că profesorul mobilizează „energiile iubirii", citându-l pe Teilhard de Chardin.

- **Mihai Coțovanu (pictor):** A fost prezent cu o mini-expoziție de lucrări inspirate din spațiul românesc, inclusiv din tabăra de la Săcărâmb. A subliniat modestia profesorului ca semn al valorii autentice și rolul artei în aducerea armoniei și înălțarea spiritului, prin detașarea de efemer.

5. Evoluția umană și profesională a profesorului Stănciulescu:

- **Identitate:** Se definește ca român, născut în Muntenia, trăit în Ardeal, acum în Moldova, cu părinți basarabeni, subliniind o conexiune profundă cu valorile neamului.

- **Parcursul educațional:** Copilărie magică sub castelul lui Brâncoveanu, rigoarea învățată în Ardeal de la etnicii germani, liceu axat pe matematică și științe.

- **Schimbare de direcție:** Deși inițial arhitect, a renunțat în favoarea filosofiei și sociologiei la Universitatea din Iași, devenind șef de promoție. După 1990, s-a dedicat semioticii și biofotonicii, „știința semnelor", care unește natura și spiritualitatea, substanța, energia și informația.

- **Biofotonica:** Cercetarea luminii vii a marcat decisiv viața sa, ducând la teorii fundamentale și invenții premiate, cu aplicații practice în domenii diverse (de la îmbrăcăminte la case, sau pentru sănătate).

6. Rolul mediului academic în confruntările naționale:

- **Declarația-apel:** Profesorul susține că academicienii au datoria de a lua atitudine și a oferi o orientare atitudinală înțe-

leaptă în fața tensiunilor naționale, justificând și susținând actul politic cu strategii științifice.

- **Impactul emoțional:** A subliniat că starea afectiv-emoțională colectivă (frică, stres) poate genera un câmp magnetic perturbator, afectând echilibrul cosmogeografic și putând influența fenomene telurice (cutremure, inundații). Inima, cu câmpul său magnetic puternic, joacă un rol crucial.

7. Proiectul „Ariteia" și semnificația biofotonicii:

- **Realizarea cea mai dragă:** Proiectul „Ariteia" (numele soției sale), care sintetizează toate împlinirile științifice, cognitive și aplicative în opt direcții majore ale biofotonicii.

- **Cercetare fundamentală românească:** A formulat, pentru prima oară în lume, teoria genezei luminii vii în termeni biofotonici, oferind o explicație acolo unde alți cercetători (germani) au deschis doar câmpul.

- **Aplicații practice:** Diseminarea rezultatelor (inclusiv în limbi străine), crearea unui curs de „Fundamentele biofotonice ale medicinei alternative, integrative" (predat la Akamai University), stimularea produselor agricole și animaliere, realizarea de case și haine care stimulează sănătatea, generarea de energie din câmpul electromagnetic.

- **Filosofia:** Rezonează cu ideea strămoșilor: „noi vindecăm trupul, vindecând mai întâi sufletul" promovând starea de bine integrativ.

8. Redescoperirea spiritului patriotic și unitatea:

- **Context transilvan:** Distincția de Comandor a fost conferită predominant în vestul și sudul țării, profesorul fiind mândru că o primește ca reprezentant al Moldovei.

- **Limba română:** Recuperarea trăirii de patrie, neam și istorie se face prin educarea limbii române, pe care o consideră o "limbă rădăcină" antică.

- **Necesitatea unității:** Poporul român trebuie să-și amintească (verbul "a-și aduce aminte" fiind central) valorile, să-și armonizeze limbajul sub semnul frumosului și integralului, să fie bun și înțelegător.

- **Moștenirea eminesciană:** A menționat o carte, „Unind Cerul și Pământul“ (cu Ariteia), inspirată dintr-o metafizică eminesciană, și a subliniat că Eminescu ar fi formulat ecuația $E=mc^2$ cu 25 de ani înaintea lui Einstein, în manuscrisul 2267 (utilizând termenul „repejunea finală“).

9. Concluzie și viziune pentru viitor:

- **Școala de Creație „Ariteia“ de la Săcărâmb:** Un proiect viitor unde ideea, cuvântul și lumina se transfigurează în imagini, oferind măreție omului în armonia existențială cu Dumnezeu.

- **Valori românești:** Profesorul Stănciulescu subliniază că fundamentele valorilor românești sunt vii, ancorate într-un spațiu excepțional și un timp istoric unic.

- **Împreună:** Mesajul final, inspirat de Brâncuși, este acela de a privi până vom vedea, de a fi creatori de frumos, util, semne

și valori românești, pentru că „ceea ce realizați astăzi devine premisă pentru ceea ce se va realiza mâine. Ori, azi e mâine.“ Arta este locul unde sufletul se odihnește și se motivează, prin lumina vie.

Iași, 2017

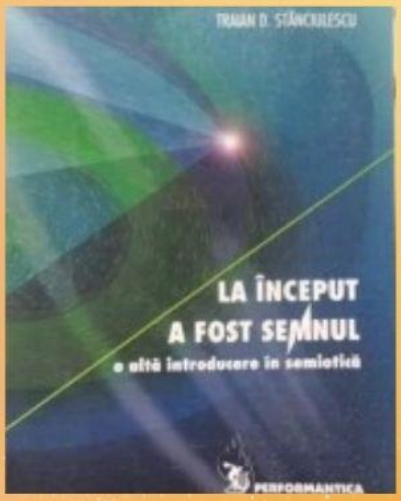

Traian Dinorel Stănciulescu

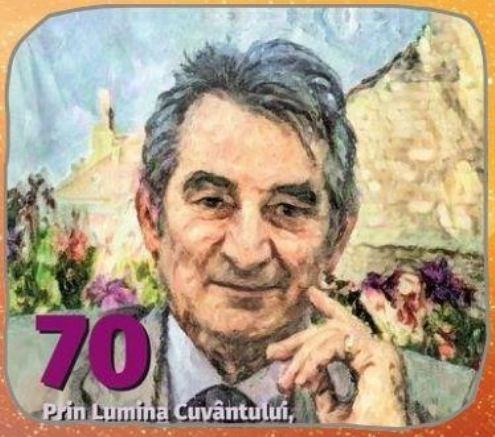

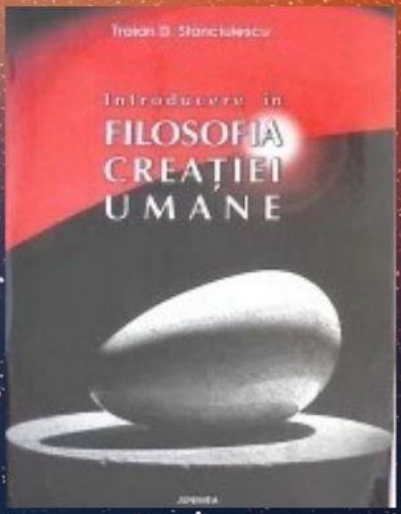

DUHOVNICUL DE TAINĂ
Simple secvențe de viață

TRAIAN D. STĂNCIULESCU
PARAPSIHOLOGIA
o cale a rațiunii
către Dumnezeu?

MITURILE CREAȚIEI

Traian D. Stănculescu
Daniela M. Manu
METAMORFOZELE LUMINII
Biofotonica, știința a complexității

Aritia POENARU
VESTIMENTAȚIA
LUMINII

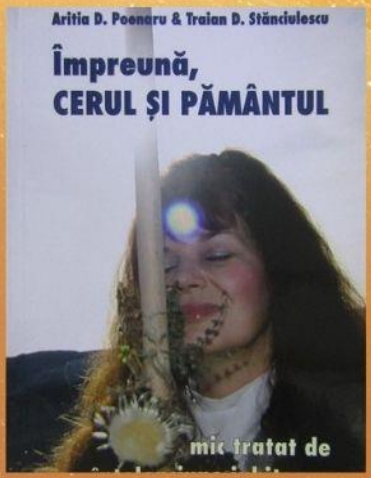
Aritia D. Poenaru & Traian D. Stănculescu
Împreună,
CERUL ȘI PĂMÂNTUL

TREPTE SPRE DESĂVÂRȘIRE

Invitat: prof. univ. dr. **Bujor Prelipcean,** Universitatea de Arte „George Enescu", directorul general al Filarmonicii „Moldova", Iași

Motto:
„Sunetul trece, armonia rămâne."

LM: ***Astăzi vom avea ca partener de dialog o mare personalitate muzicală, cunoscuta si apreciată în marile centre artistice din Europa și din lume, în cele mai reprezentative spații de istoricitate muzicală.***

Este vorba despre profesorul universitar doctor Bujor Prelipcean, de la Universitatea de Arte George Enescu, directorul general al Filarmonicii Moldova din Iași, întemeietorul celebrului Cvartet „Voces", cel mai longeviv și valoros cvartet de coarde din istoria muzicală a României, ajuns la peste patru decenii de activitate, înscriindu-se printre primele 5-6 formații de acest gen din lume.

Cu toate că mulți dintre noi i-am cunoscut, i-am ascultat și aplaudat pe cei patru virtuozi cavaleri ieșeni ai muzicii de cameră îl rog pe oaspetele nostru, căruia îi spun încă odată bun venit, să ne prezinte atât cât se poate despre uimitoarea

aventură artistică a Cvartetului „Voces" care s-a întors de la concertele de pe marile scene ale lumii nu numai cu distincții și premii ci și cu aprecieri din partea unor titani ai muzicii, ce îi situează în panteonul nemuritor al artei interpretative.

Ați parcurs un drum în spațiu și timp nu tocmai generos și prielnic pentru atingerea și împlinirea piscurilor de elită ale muzicii de cameră și cu toate acestea ați reușit. Care este cheia succesului Dumneavoastră?

BP: Până să vă arăt cheia, am la mine un lanț de chei și sigur, între ele se găsește și această cheie a succesului de care vorbiți dumneavoastră. Vreau să vă mulțumesc pentru generoasa prezentare pe care mi-ați făcut-o mie și implicit colegilor mei și Cvartetului „Voces". Și celor care nu mai sunt astăzi în Cvartetul „Voces" și nu mai sunt printre noi, pentru că vârsta, cele patru decenii și peste, e firesc că deja unii dintre noi au început să dispară. Le port un gând pios celor care au fost cu mine de la începutul existenței acestui cvartet, pentru că membrii fondatori sunt eu, cu fratele meu Dan Prelipcean, regretatul coleg Adrian Anania și regretatul coleg Gheorghe Haag. Îi pomenesc pentru că așa se cuvine. Și încă o dată vă mulțumesc, nu numai pentru generoasa prezentare, ci și pentru faptul că ați spus că ați fost îndrăgostită de Cvartetul „Voces". Vă mulțumesc pentru acest lucru, și cred că mai sunteți, pentru că Cvartetul „Voces" încă nu și-a terminat de spus ultimele cuvinte. Nu mă refer la faptul că noi prezentăm, în tradiții, de fiecare dată, înaintea sărbătorilor pascale, vestitele ultime șapte cuvinte ale Mântuitorului pe cruce, într-o formă de sonate admirabil alcătuită de Joseph Haydn, un ciclu de sonate în prezentarea unui cvartet. Dar mă emoționează faptul că ați punctat un lucru extrem de important. Noi

suntem primul cvartet de stat al României. Noi am făcut carieră și poate că acesta este motivul pentru care astăzi Bujor Prelipcean este cetățean român și nu cetățean american sau german sau din orice altă zonă geografică a lumii. Ne-am păstrat identitatea si tocmai datorita acestui fapt că am iubit pământul, acest public care a crescut de odată cu noi, care a crescut alături de visurile noastre, de împătimirile noastre, alături de microbul nostru față de muzica de cameră.

Vreau să vă spun că mi-am făcut un jurământ de credință. Nu știu dacă sunt la sfârșitul unui mandat ca director general sau la începutul unei noi ediții. De ce? Pentru că anul 2021 reprezintă o provocare pentru noi toți, pentru toți ieșenii. Măg gândesc astăzi că a părăsi reduta culturii ar fi un act de lașitate, un act care ar putea genera multe comentarii, multe bănuieli, unele mai mult sau mai puțin arbitrare. Dar acum mă gândesc că implicarea mea și a Cvartetului „Voces“ poate fi decisivă în acest moment.

LM: ***Pentru telespectatorii noștri care ne urmăresc, cheia aceea despre care vorbeam, cheia succesului!***

BP: Doamnă, cheia succesului sau formula succesului, mai bine zis, nu este deținută apriori de cineva. Sigur că dumneavoastră ne șoptiți ca unui elev sârguincios care n-a dat încă de formula matematică a rezolvării acestei probleme. Vă mulțumesc. Nu munca doamnă, nu munca, nu talentul. Talentul, munca este destinul și binecuvântarea pe care ți-a dat-o Dumnezeu ca să alegi acest drum. Eu puteam foarte bine să plec în 1970, mai bine zis în 1968, puteam să plec la bursa pe care am câștigat-o de drept la Moscova și să studiez cu vestitul profesor și violonist de talie internațională, David Oistrah. Nu știu dacă atunci s-ar fi

împlinit acest deziderat sau această muncă, acest ideal sau această infestare a micului copil cu bucuria cântatului împreună, respectiv a muzicii de cameră.

Dar iată că Dumnezeu așa a vrut, deci eu pun înaintea ființei mele această soartă care mi-a fost hărăzită, acest lucru rar cu care am fost binecuvântat. Și eu cred că acesta este primul lucru pe care trebuie să-l pomenesc. Sigur că această enormă cantitate de muncă pe care am investit-o a făcut să-mi dispară copilăria, poate și o parte din tinerețe. Mai important este că această muncă, această activitate de turnee, acești 40 de ani, au trecut, eu nu mi-am dat seama când a trecut timpul m-am trezit bătrân, doamnă, am 67 de ani și nu știu când au plecat anii de lângă mine. Veneam acasă într-o furibundă trece prin România, schimbam doar cămășile și luam alte note și plecam mai departe în turneu. A fost o viață vijelioasă, o viață extrem de dinamică, o viață cu foarte multe momente frumoase. Acum, când stau și memorez toate aceste bucurii, mă mai uit din când în când la un teanc enorm de poze. Poate o dată facem o discuție și vă arăt și dumneavoastră și telespectatorilor câteva dintre ele. Îmi aduc aminte acel concert frumos din data de 8 aprilie, când, la 25 de ani, Cvartetul „Voces“ cânta pe celebra scenă a sălii de concert Bigmore Hall din Londra, alături de fostul nostru profesor Martin Lavet. Regret doar că încă țara noastră, care are tot dreptul să aspire la înaltul titlu, așa cum și Sibiu l-a avut, mă gândesc acum la Iași, orașul meu drag, în care am crescut, în care am amintiri, în care am iubit, în care e familia și casa mea, are dreptul absolut, indubitabil, de a aspira la acest titlu de Capitala Europeana a Culturii.

Iașiul are o tradiție enormă, este o capitală indubitabil și comparată cu cele mai mari capitale culturale din lume. Dar eu mă

gândesc la ce poate da Iașiul. De ce? Acum luptăm și mulțumesc celor din Consiliul Municipal, respectiv domnului primar interimar Mihai Chirică. Îi mulțumesc și domnului Președinte tot interimar, Victorel Lupu. Sunt oameni care au priceput repede de tot că un oraș în care Filarmonica nu are sala, este ca o mașină care are o roată, dezumflată. Nu poți evolua la un traseu de mare consistență, la un traseu de Formula 1, să zicem, cu o mașină care nu are toate roțile perfecte. Am folosit această sintagmă ca să ilustrez că zilele astea deja s-a semnat și cred că acest Consiliu Municipal, în foarte scurt timp, va acorda Filarmonicii această sală minunată, care a fost sala Cinematografului „Victoria", ca să putem să ne reluăm, să avem, sala noastră cu sediul nostru, o sală generoasă pe care să o reparăm și în care Filarmonica poate dezvolta niște programe excepționale. Deocamdată sunt legat de mâini și de picioare. Mulțumesc bunului Dumnezeu, mulțumesc celor de la Consiliul Municipal și mulțumesc Inspectoratului Școlar că ne-au primit în sala Liceului de Muzică. Așa cum este ea deocamdată, e bine și la Biblioteca Centrală Universitară, dar are o scenă mică, unde facem doar producțiile camerale. Dar mulțumesc lui Dumnezeu că este și asta, adică puțin e mult, pentru că nu e egal cu nimic.

LM: ***Ați evoluat în cele mai renumite săli ale lumii, v-ați intersectat cu mari personalități componistice, dirijorale și interpretative, ați predat cursuri de măiestrie artistică la Academia Regală de cvartet din Amsterdam și nu numai, apropiindu-vă, cum se spune de zonele celeste ale perfecțiunii. Până unde se poate urca pe scara valorilor?***

BP: Până unde se pot ridica valorile? Dar cine, acum filozofic vorbind, pentru că probabil că o mică esență filozofică există în

fiecare întrebare sau în fiecare răspuns, cine stabilește înălțimea adevărată a unor valori? Din păcate, în meseria noastră nu e ca în tenis. În tenis, de pildă, iată, păpușa asta a noastră, admirată de toată lumea, inclusiv de subsemnatul, chiar dacă a pierdut ieri cu Sharapova, noi o să o iubim pe Simona Halep pentru că este româncă de-a noastră. Dar nu faptul că ea este în primii zece dă adevărata ei valoare. Este valoroasă pentru noi. La fel și cu Cvartetul „Voces", nu am spus de fiecare dată că suntem între primele cvartete ale lumii. Nimeni n-a făcut un clasament, că noi n-am avut competiție cu Cvartetul Juilliard, Cvartetul Tokyo, cu Smetana, cu Janáček și cu marile formații din lume. Am fost nominalizați printre cele mari. Asta e adevărat, dar asta este spusă de cronicari care au fost impresionați de vreun concert de-al nostru de la ConcertGebouw din Amsterdam sau la Bigmore Hall din Londra sau la Hercules Sală în weekend. Toate sălile mari au fost vizitate de Cvartetul „Voces". Dumneavoastră știți ce înseamnă să cânți în fața unui auditoriu de 4-5000 de oameni? Nu vreau să vă spun, că în momentul în care simți ca ești mic, inima îți bate enorm de repede, ai adrenalina în corp, cât să spargi un oraș întreg sau 1000 de bănci din orașul respectiv. Ai o implicare socială și din faptul că te afli acolo ca reprezentant al unei entități naționale. Și ăsta este unul din motivele pentru care n-am rămas în străinătate, pentru că foarte multă lume, inclusiv pe vremuri, Europa Liberă, tot făcea câte un expozeu de genul asta: „A rămas Cvartetul „Voces" în Germania" și noi ne întoarceam acasă. Și ăștia toți căscau ochii la noi, spuneau: „Băi, dar n-ați rămas? Că la Europa Liberă a spus că sunteți deja dizidenți." Nu știu unde nu n-am rămas, am venit acasă. Ideea asta este interesantă, tocmai ca te întorci, vii demonstrezi că ești în primul eșalon mondial. Asta deja, cum să vă spun, merge, este

o creație orală care merge prin gura celor care vă fac cronicile de concert. Aceste cronici sunt citate, sunt discutate, sunt analizate și astfel primim, să zicem, aplauzele după concertul respectiv.

Ultimul nostru concert a avut loc pe date de 10 septembrie, la Festivalul Enescu. Festivalul Enescu, iertați-mă, este un festival de mare prestigiu. Scrie doamna Corina Bura, una dintre cele care au făcut cronica acestui cvartet, că întâlnirile cu „Voces" generează un fel de pace care se instalează în suflet. Ce frumos! Dar alt cronicar, acum doi ani, când am cântat „Arta fugii" de Bach, spunea că a fost catedrala de suflet care a adus Cvartetul „Voces" în Ateneu și în sufletul românilor. Și pot să vă mai dau asemenea aprecieri. Deci ce face Cvartetul „Voces"? Sau ce aduce în sufletul oamenilor? Unul din lucrurile cele mai importante este că Voces s-a școlit la cele mai înalte școli interpretative muzicale din lume, având profesori de talie internațională. Cred că nu există o binecuvântare mai mare. Ne-am dorit din totdeauna, idolul și visul nostru a fost să ajungem la Cvartetul „Amadeus". În momentul când am ajuns acolo, apropo de emisiunea dumneavoastră și de titlul ei, acolo am înțeles adevărata vrajă a interpretării. Dumneavoastră probabil că știți, dar nu știu dacă toți telespectatorii dumneavoastră știu, muzica este cea mai săracă artă dintre toate. Pictura, poftim, are culoare, are imagine, are forță de expresie. Opera are și culoare, are și muzică, are și vorbă, are mișcare scenică, are tot ce vreți. Cinematografia, mai mult decât toate, acum este cinematografie tridimensională. Muzica ce are? Nu avem decât muzica. E cu atât mai puternică arta noastră de a ne infiltra în sufletul unui om ca dumneavoastră, și ca multe alte mii de ascultători ai noștri, pentru că noi vă dăm o

șansă unică să funcționeze creierul dumneavoastră, să analizeze munca noastră și să trăiți experiența muzicală pe care o propunem noi prin simțurile dumneavoastră și prin capacitatea intelectuală a dumneavoastră. Cu atât mai mare este arta vrăjitorului care te face să transpiri în scaun și să-ți facă pielea de găină, cu mijloace puține.

LM: ***Vorbiți într-un anumit context despre recompunerea creativă, în sensul că fiecare lectură publică a unei partituri este altceva, un nou început. Ce noutăți se mai pot scoate din capodopere ale lui Beethoven, Mozart sau Brahms?***

BP: Nu știu dacă ați ascultat și nu știu dacă este foarte popularizată prima integrală absolută, dintr-un anume punct de vedere, pe care o să vi-l explic imediat: integrala Beethoven, pe care Cvartetul „Voces" a realizat-o în 1998 în sala Toscana Zal, în cadrul unor seri de excepție. Mulțumesc lui Dumnezeu și celor care au avut mintea să facă acest lucru și posibilitatea financiară, pentru că nu am fi avut o imprimare în direct, adică o creație live, deci nu tăiată, nu scurtată, nu poluată, ci exact ceea ce s-a întâmplat. Toată lumea, mă rog, din curiozitate sau din neștiință, întreba: „Domnule, dar de ce integrală premieră mondială absolută?" Interpretarea integralei Beethoven a fost făcută de foarte multe cvartete mari din lume, dar „Voces" n-a făcut-o în studio, ci a făcut-o live, în fața publicului, în șase concerte consecutive. Deci, una este să stai în odăița ta și să studiezi partitura și altceva este să scoți din buzunar, adică un vrăjitor, ca un magician care scoate bagheta de sub haină și nu scoate iepurașul alb, ci o integrală Beethoven. Sunt chestii care, iertați-mă, nu s-au mai întâmplat. Si nu cred că va mai întâmpla curând.

Am adăugat interpretării atunci, de moment, deci nu a fost ceva ca să spun: „Hai să pregătim." Fiecare a cântat din cunoștințele acumulate în zeci de ani. Dar interpretarea este cea care... Aici fac și un mic apel la o discuție foarte interesantă între Glen Gould, unul dintre cei mai mari pianiști din lume, și Yehudi Menuhin. Gould spunea: „Dom'le, eu sunt omul studioului." De ce? Păi mă duc și repar fiecare notă care nu-mi place. Am avut o notă care n-a sunat bine sau un arpegiu care nu mi-a ieșit corect la pian. Iar Yehudi Menuhin spunea: „Dar în momentul ăla e artificial totul. Tu ce faci în studio? Tu tai, ai pus? Da, din respect pentru cel care mă ascultă, tai, pentru că vreau să aibă perfecțiune absolută. Dar perfecțiunea, îi spunea Yehudi Menuhin, este exact acolo când ești în momentul maxim al interpretării tehnice pentru tine, când ești pentru publicul ăla, acolo dăruiești totul." Acolo este. Sigur că e un dialog foarte interesant. Noi am ales să zicem așa, calea maestrului Yehudi Menuhin, care, iată, pentru noi a făcut ca această integrală să fie epuizată în momentul respectiv. Deci, ea nu mai există. Dacă mergeți acum la magazinele Cărturești sau la magazinele care vând foarte multă carte și CD-uri, nu mai găsiți integrala Beethoven. Ea e epuizată și cred că o să scoatem a doua ediție, deși a fost vândută foarte scump. Electrecordul a scos-o pe piață, e un CD epuizat. Știți în ce ediție a fost făcută? Într-o ediție mare, am spus la 8 lame. „Mama, nu scoateți așa de multe exemplare, că sigur o să rămână acolo nevândute."

LM: ***Ați început să vă afirmați încă din timpul studenției, v-a surâs șansa dar ați avut și multe obstacole de trecut despre care acum vorbiți cu detașare. Ca profesor la Universitatea de***

arte cum apreciați dorința de afirmare și împlinire la studenții de astăzi? Sunt ei preocupați de ridicarea ștachetei valorice?

BP: Chiar cu detașare, nu. M-au marcat toate aceste momente și toate aceste neîmpliniri. Faptul că mi-a fost furată bursa la care tânjeam și pe care o câștigasem pe drept și trebuia să plec la Moscova. Nu pot să vorbesc cu detașare despre momentul ăsta. A fost o înfrângere care nu mi-a fost datorată mie, ci sistemului. Sistemul m-a plesnit exact când trebuia să explodez eu ca violonist, ca om de muzică. Nu pot să vorbesc cu detașare de faptul că îmi doream, fiind în liceul de muzică, să ies din țarcul de copil sărman și să pot să am și eu o viață de scenă adecvată copiilor care veneau la liceul de muzică din Galați, unde am studiat eu, cu o tartină de pâine, cu haine neadecvate. Am crescut ca un copil foarte sărman. Nu uităm momentele astea. Astea m-au ajutat însă să parcurg drumul, asta înseamnă evoluția. Deci nu pot să uit acele momente. Dar să trecem peste ele.

Întâi de toate, vă spun că iubesc enorm această meserie minunată de dascăl. Deci eu cred că nu există ceva mai frumos pe acest pământ decât să fii dascăl. Să fii profesor. Nu există pentru mine o bucurie mai mare decât a avea plăcerea enormă de a arăta copiilor, tinerilor, cum se cântă, ce să facă, drumul pe care să meargă. Și am fost dăruit cu tineri care au învățat și au ajuns foarte departe. E suficient să vă spun că acum, când se închid aceste minunate zile pentru care Universitatea vine si sărbătorește un număr record de ani, eu voi cânta cu foștii mei studenți din Cvartetul „Ad Libitum“, care încă nu a fost ascultat. Deci deja este, cum să spun, proiectat pe marea scenă a lumii muzicale. Cvartetul care are trei premii internaționale, toate câștigate cu Premiul I. Ce poate dori un profesor mai mult, stimată doam-

nă? Ce poate dori un profesor mai mult decât să aibă laureați cum este Cvartetul „Gaudeamus“? Ei au lucrat mai mult cu fratele meu, iar eu m-am mai infiltrat prin zona lor. Ce poate dori mai mult un profesor care a lucrat cu Remus Azoiței, care va veni în curând în Iași? Veți asculta in Aula Bibliotecii Centrale Universitare, într-un splendid recital pe Dragoș Mânza, care este acum concert maestru la Düsseldorf. Ce poate dori un profesor mai mult decât ca unul din concert maeștrii Filarmonicii, Teodora Stoica, sau cealaltă, șeful de partida la Vioara II, Alina Tudorache, de pildă, sunt laureate la concursul internațional de vioară Ion Voicu? Ce poate dori un profesor mai mult? Să vă spun că mai mult de 30 din foștii mei studenți sunt peste tot în toată lumea, cum ar fi: Orchestra din München, cum e Orchestra din Baden-Baden sau Orchestra din Cleveland.

LM: ***Ați fost modelul lor...***

BP: Da, am fost modelul lor, dar sunt foarte mulți care mi-au urmat exemplul și care, vreau să vă spun, binecuvântați de mine, tocmai prin bucuria cu care fac muzică. Cel mai frumos lucru este să-l auzi pe Cătălin Desagă, care este unul din cei mai buni concertiști din Europa, poate din lume. El este concertmaistru la orchestra de tineret a Germaniei, dirijată de Yuri Șușman, și este invitat permanent să exercite profesiunea de concert maestru la Filarmonica George Enescu sau la Filarmonica Radio. Deci, ce să spun, când îl aplaudă, el spune: „Vă mulțumesc foarte mult, e profesorul meu care m-a făcut așa.” Nu uită niciodată, este extraordinar. Credeți că mai e nevoie pentru un profesor de o alta confirmare? Confirmările vin și la profesori. Eu și nu numai eu, ci și colegii mei din „Voces“, suntem profesori de onoare ai Universității de Muzică din Freiburg și ai Universității de Muzică

din Viena. În momentul când eu mă duc la Viena, eu din Iași, le predau la copii, copiii ăia de acolo, studenții ăia din Viena, eu din estul României, din zona Moldovei, apropiată de Prut de Chișinău, de Kiev, de cine vreți dumneavoastră. Mergem acolo în Vestul ăsta al Vienei, poleită cu aur, în care există Filarmonica din Viena, în care există cultura asta tradițională și îi învăț pe copii cum se cântă Mozart. Dacă va fi posibil o să vă rog să-mi dați și mie un DVD, cu aceasta emisiune, că vreau să-l trimit întâi părinților mei, mamei mele, care trăiește încă la Galați și care are 89 de ani. Cred că mai frumos cadou decât să-i ofer acest DVD nu va fi, dar vreau să-l trimit și unora dintre foști studenți ai mei, pe care parte din ei i-am citat. Nu poți să citezi pe toți, că sunt foarte mulți, foarte mulți, și chiar îmi cer iertare că s-ar putea unii să simtă deranjați că nu sunt numiți. Am studenți și în Italia, am studenți în Germania, în Anglia, în Franța, peste tot, dar nu pot să-i citez pe toți, că nu aveți spațiu în emisiune, dar vreau să vadă că profesorul lor își amintește de fiecare dintre ei, inclusiv de Cristian Pintilie, care nu mai cântă muzica clasică. E fostul meu student, dar el nu mai cântă muzică clasică, ci cântă cafe concert. Nu mă deranjează. Când am fost, de pildă, în Veneția, am avut un concert cu Cvartetul. A venit Cristian Pintilie. E plecat din Iași, tatăl lui a fost directorul întreprinderii de transport auto aici, la Iași. Acest băiat mi-a fost student și a venit la Veneția, și am avut un concert mare de gală. A doua zi în piața San Marco m-a invitat și de față cu toți, piața San Marco, este enormă, cât două-trei stadioane, a început la microfon să spună: „Am o mare bucurie, alături de mine, sunt profesorii mei Bujor și Dan Prelipcean și pentru ei voi cânta acum, aici.” Și împreună cu un alt fost student de-al meu, cu Cristian Cioacă, Dumnezeu să-l odihnească, a murit acum câțiva ani, au cântat pentru oamenii

care au fost acolo și pentru noi. Doamne, este o mare bucurie. Vreau să vă spun că mi-au dat lacrimile de emoție, atât de frumos cântau. Cântau cafe concert. Nu are importanță, pentru mine a fost important că oamenii au ajuns undeva și în România își câștiga existența frumos și, în ultimă instanță, dacă le spui români, nu fac România de ocară.

LM: ***Sunteți de foarte mulți ani directorul general al Filarmonicii ieșene, o instituție cu o valoroasă biografie artistică. Dar și de mai mulți ani, celebra Casă Balș este străjuită la intrare de schelele lucrărilor de reparații care au început si nu se mai termină ca într-un mit sisific. Ce orizont de speranțe mai avem noi ieșenii să scăpăm de astfel de apăsătoare imagini?***

BP: E o întrebare la care nu pot răspunde în câteva cuvinte. Casa Balș a primit fondurile necesare încă de pe vremea când era ministrul educației și cercetării Cristian Adomniței. Acest om a făcut posibil și vreau să vă spun că a luptat foarte mult. A prins ideea, pentru că este un creier tânăr și un om extrem de laborios și sprinten la minte. Imediat a înțeles nevoile și a trecut la acțiune, adică a dat banii. Din păcate, sistemul nostru este astfel alcătuit, (cine l-a alcătuit să fie blestemat din punctul meu de vedere), pentru că se schimbă miniștrii, se schimbă și președinții, se schimbă și guvernele. La noi se schimbă o dată la patru ani, din patru în patru ani sau din cinci în cinci ani constant.

LM: ***Care vine dorește să-și lase amprenta ...***

BP: Sunt unii care nu doresc. Eu nu dau niciun fel de exemple și nu arunc acum anatema în nimeni, dar după ce a plecat Adomniței de acolo, lucrările s-au terminat. Noroc că această

Casă Balș există, ea a primit, să zicem așa, binecuvântarea întâi a Celui de Sus, că s-au terminat lucrările. Toată această aventură a început în 1990 și s-a terminat abia în 2012. Iertați-mă, și piramidele au fost făcute mai rapid. Da, în fine, cert este că deocamdată restul lucrărilor, așa cum era ea antamată în tot protocolul făcut cu Dioceza Catolică din Iași, care e deținătoarea acestui imobil, nu s-a mai continuat. Și aici nu comentez motivele, de ce, cum, pentru ce. De aia și orientarea noastră a Filarmonicii. Și de aia sper ca cei care vor primi acest semn din partea mea chiar dacă se vor supăra de ce am spus-o public, deși vreau să vă spun că eu mă simt ca Moise în pustiu. Adică poți să vorbești, câinii latră, caravana trece. Și dacă am spus și eu ce parcă trebuie să fie făcut mâine, ce spun eu? Nu, nici vorbă, dar totuși îmi fac datoria și de om și de cetățean și de director general al Filarmonicii să spun: Filarmonica are nevoie de o sală, de o locație care să fie a ei, numai a ei, indiferent că aceasta e sala Consiliului Municipal, a primăriei, acolo să fie acordată Filarmonicii. Adică să nu mai trăim de azi pe mâine cu sabia lui Damocles deasupra capului că nu mai putem să nu dăm concert și să nu mai putem face nimic. Va duceți la Victoria, așa cum ați povestit? Da, eu cred că dumneavoastră nu se poate să nu fi călcat măcar o dată sau de două ori la niște filme în sala respectivă. Și dacă o știți, înseamnă că s-a auzit bine de tot ce se întâmplă pe ecran. Deci acustica există, ea sigur că va fi refăcută după cerințele unei săli de concert, dar la 900 de persoane. Vreau să vă spun că va fi aproape 100%, o sală de concert, foarte bună. De altfel, Filarmonica din Timișoara duce concertele într-o sală fostă de cinematograf. Filarmonica din Brașov, fostă sala de cinematograf. Filarmonica din Ploiești, fostă sala de cinema. Eu nu cred că noi ieșenii suntem mai proști

decât toți ăștia. Iertați-mă, poate cuvântul este puțin prea brutal. Ne dorim această sală.

LM: ***Autoritățile ieșene se zbat să unească forțele pentru a împlini proiectul mult visat de Iași – Capitală europeană a culturii. Ce șanse avem, domnule profesor, în concurența cu alte centre de referință ale țării?***

BP: Ne place să vorbim despre tradițiile artistice și culturale ale Iașului. Sunt suficiente acestea pentru a accede la standardele moderne ale culturii europene? După cum se observă cel puțin în domeniul muzicii, la Iași cresc și se formează valori autentice. ***Este asigurat suportul necesar pentru lansarea în lume a acestor valori?***

Cvartetul „Voces" este prezent, aproape an de an la Festivalul internațional „George Enescu" de la București. Cum apreciați că este valorificată moștenirea artistică a operei enesciene? Spun aceasta gândindu-mă la faptul că uneori uităm de marile valori pe care le avem, ba chiar unii le și desconsideră, ca să nu mai vorbim de încercările de demolare pe diferite criterii.

BP: Nu, eu vă contrazic, nu vă supărați pe mine. Iașiul, de pildă, este deținătorul cheilor succesului și în această direcție, dacă vreți să revin la întrebarea dumneavoastră cu cheia succesului, Iașiul nu a uitat să facă prima integrală a tuturor lucrărilor de camera ale lui George Enescu, pe care a făcut-o Cvartetul „Voces". A tuturor lucrărilor pentru orchestră care au fost făcută de Alexandru Lăscaie. Iașiul n-a uitat niciodată să reinstaureze acel faimos eveniment sută la sută românesc, adică gândit, creat și simțit românește. *Festivalul de muzică românească* nu există

decât la Iași, El a fost întrerupt la un moment dat din prostia și tâmpenia unor conducători pe care i-a avut Filarmonica și Consiliul Județean din aceeași perioadă și Consiliul Municipal. Nu dăm nume, că tâmpiți au fost și vor mai fi. Dar mă bucur să vă spun că a fost readus aici, la Iași, unde a ființat din 1971 până la așa-numita presupusă revoluție. După aia a avut o perioada moartă când s-a transformat într-un Festival de muzică contemporană la București. A fost luat de bucureșteni. Și odată cu anii, cu venirea subsemnatului ca director, am readus festivalul de muzică românească la Iași, unde se cântă numai muzică românească, nimic altceva, muzică făcută de compozitorii români, care, har Domnului, sunt și foarte buni și foarte numeroși si prolifici, iar printre ei, la loc de mare cinste, figurează Enescu. Dacă pe data de 13 noiembrie veniți la concertul Filarmonicii, este un concert care se cheamă „Enesciana“ și acolo veți audia vestita Simfonie a II-a de George Enescu, o mare capodoperă care va fi dirijată de Tiberiu Soare și care arată preocuparea noastră și față de muzica lui Enescu și față de muzica și a compozitorilor noștri români. Deci eu zic că un asemenea lucru, băgați bine de seamă că nu mai există în România, deci este unic și a fost șuntat, ca să zic așa, tăiat fără explicație, fără nimic. După aia, greu de tot, l-am remontat, l-am repornit aproape pe neobservate, că lumea nu a fost foarte mișcată de gestul nostru, care eu consider că-i un gest patriotic, dar nu îmi place să mă bat cu cărămida în piept, dar este un gest românesc cu adevărat, un gest de român get-beget, de bucovinean, dacă vreți. Si am readus acest festival de muzică românească, care, vreau să vă spun, are o savoare aparte, o bucurie de a cânta muzică românească, aici, la Iași.

LM: ***Am reținut că v-ați făcut un crez din îndemnul enescian de a sluji țara cu armele artistice din dotare vioara și arcușul. La ce surprize artistice să ne mai așteptăm din partea lui Bujor Prelipcean și a Cvartetului „Voces" în perioada următoare. Dar Filarmonica ieșeană ce evenimente pregătește pentru actuala stagiune?***

BP: Avem foarte multe, foarte multe lucruri de făcut. Întâi gândiți-vă de fapt că aici, practic, Filarmonica are un cvartet de stat care se numește „Ad Libitum". În același timp, există în această locație și Cvartetul „Voces". Deci vă dați seama că existând două formații camerale, am mișcat o idee care, la început, nu prea a dat roade, dar a prins excepțional un mini festival de cvartet la Iași, care va deveni un macro festival. Deci un festival al celor mai bune cvartete. Noi, deocamdată, ne-am mișcat așa să vedem cum prinde public. A mers formidabil anul trecut, a fost prima ediție. Anul ăsta, în noiembrie, se va desfășura ediția a doua. La sugestia prietenilor care conduc Consiliul Județean, și care pun umărul la multe dintre ideile noastre, s-a cerut să mai facem un pas înainte. Am făcut și cred că anul viitor avem primul Festival internațional de cvartet la Iași.

Grozav! Una din surprize, după aia vreau să fac un Festival internațional al orchestrelor. Deocamdată, vreau să fac Festivalul național în care să aduc orchestra din Târgu Mureș. Am acolo un bun prieten care îmi este foarte drag este director general Vasile Cazan care își dorește foarte mult un parteneriat, cu Orchestra română din Iași. Vrea la fel să facă Orches-ra din Timișoara, directorul de acolo, prieten foarte bun, a spus, doamne vrei, da, PAC! PAC! tot așa si Clujul, ies cu un asemenea parteneriat. De ce? Ca să-i cunoaștem mai bine, să ne cunoască și ei

pe noi, să vadă într-adevăr care este formidabila valoare acestei Orchestre. Acum 2 sezoane, când orchestra cânta la București sub cupola Ateneului, Cristian Adomniței ca președinte al Consiliului Județean a venit cu mine la Festivalul Enescu și i-am spus, domnule președinte, hai să vi-l prezint pe Holender un prieten de al meu! Eu joc tenis cu el. Suntem prieteni de o viață, dar hai să-l cunoașteți, l-am prezentat și am audiat împreună concertul Filarmonicii din Iași, pe scena Ateneului și la sfârșitul concertului se ridica Ioan Holender, și spune președintelui că „cea mai bună orchestră românească din țară este Iașiul".

Doamnă, trebuie să știți ca ți se umple inima ca o pâine caldă și mie mi se umflă inima de bucurie și sunt fericit din punctul meu de vedere.

Acest colectiv merită să aibă și un director care să le vrea binele și un director care să fi făcut totul să aibă cele mai bune salarii din România și mă mândresc cu lucrul ăsta. Eu spun tot timpul președintelui de sindicat. Salariile sunt date de mine, tu ca șef al sindicatului nu ai cum să faci lucrurile astea, puteai să te zbați 100 de ani, deci eu am fost și director și președinte de sindicat. De ce? Pentru că în momentul când dai, poți să pretinzi că ăsta a fost țelul meu de o viață.

LM: ***Vă mulțumesc încă odată pentru că ați dat curs invitației noastre urându-vă să urcați, în continuare, împreună cu Cvartetul „Voces", pe scara fără de sfârșit a afirmării în arta muzicală interpretativă.***

BP: Cu toată dragostea. Sper că nu v-am plictisit prea mult.

Iași, 2015

BREVIAR:

Moștenirea muzicală și viziunea culturală la Iași

Interviul îl prezintă pe profesorul universitar doctor **Bujor Prelipcean,** o personalitate marcantă a muzicii românești, Director General al Filarmonicii Moldova din Iași și fondator al celebrului Cvartet „Voces". Discuția se concentrează pe parcursul său artistic, succesele Cvartetului „Voces", angajamentul său față de cultura română și provocările și aspirațiile culturale ale orașului Iași.

1. Cvartetul „Voces": patru decenii de excelență muzicală

- **Fondare și istoric:** Cvartetul „Voces",, fondat de Bujor Prelipcean, fratele său Dan, Adrian Anania și Gheorghe Hagg (ultimii doi fiind memorie), a depășit patru decenii de activitate, situându-se printre cele mai valoroase formații de acest gen la nivel mondial.

- **Cheia succesului:** Profesorul Prelipcean atribuie succesul nu doar talentului și muncii asidue, ci și binecuvântării divine, destinului și pasiunii pentru muzica de cameră.

- **Identitatea românească:** În ciuda nenumăratelor oportunități de a rămâne în străinătate (ex. o bursă la Moscova cu David Oistrach sau oferte în Germania), membrii cvartetului au ales să-și păstreze identitatea românească, rămânând devotați publicului și pământului natal.

- **Educație și interpretare:** Membrii Cvartetului „Voces", s-au perfecționat la cele mai înalte școli muzicale, inclusiv alături de renumitul Cvartet Amadeus, unde au descoperit „misterul și adevărata vrajă a interpretării". Profesorul Prelipcean subli-

niază că muzica, fiind o artă „săracă“ în mijloace vizuale, devine cu atât mai puternică prin capacitatea sa de a se infiltra în sufletul auditoriului.

- **„Integrala Beethoven“ în premieră mondială absolută:** În 1998, Cvartetul „Voces“, a realizat o performanță unică, înregistrând integrala cvartetelor de Beethoven live, în fața publicului, în șase concerte consecutive la Würzburg. Această abordare live a fost o premieră mondială absolută, contrastând cu majoritatea înregistrărilor de studio. Înregistrarea, produsă de Electrecord, s-a epuizat, demonstrând succesul și recunoașterea valorii acestei realizări.

- **Recunoaștere internațională:** Cvartetul a fost constant apreciat de critici, fiind considerat printre cele mai bune din lume, nu pe baza unui clasament formal, ci prin impresia puternică lăsată la concertele susținute pe mari scene europene (Wigmore Hall din Londra, Concertgebouw din Amsterdam, Hercules Hall din München). Criticile laudative vorbesc despre „pacea care se instalează în suflet“ și de „Catedrala sufletului“ create de Cvartetul „Voces“.

2. Implicarea culturală și administrativă la Iași

- **Iași – Capitală Europeană a Culturii 2021:** Profesorul Prelipcean susține vehement candidatura Iașului la titlul de Capitală Europeană a Culturii, considerând abandonarea acestui demers un act de lașitate. El subliniază tradiția culturală imensă a Iașului și potențialul său de a oferi valoare pe viitor.

- **Problema sălii de concerte a Filarmonicii:** O preocupare majoră este lipsa unei săli proprii pentru Filarmonica din Iași, o

situație pe care o compară cu o „mașină cu o roată desumflată.“ Face apel la autoritățile locale pentru alocarea sălii Cinematografului Victoria Filarmonicii, o soluție adoptată cu succes de alte filarmonici din țară (Timișoara, Brașov, Ploiești).

- **Festivalul de muzică românească:** Profesorul Prelipcean a readus la Iași, după o lungă pauză, Festivalul de Muzică Românească, un eveniment unic în România dedicat exclusiv compozitorilor români, inclusiv George Enescu. Această inițiativă este un gest patriotic și o modalitate de a valorifica moștenirea artistică națională.

- **Viziunea directorului:** Ca director al Filarmonicii, este mândru că a reușit să asigure cele mai bune salarii pentru muzicieni, considerând că un director trebuie să ofere pentru a putea pretinde. Ioan Holender a descris Filarmonica din Iași drept „cea mai bună orchestră românească din țară.“

3. Profesoratul și moștenirea pedagogică

- **Pasiune pentru educație:** Bujor Prelipcean își exprimă dragostea profundă pentru meseria de dascăl, considerând că nu există o bucurie mai mare decât aceea de a îndruma tinerii în muzică.

- **Succesul studenților:** Este mândru de numeroșii săi studenți care au devenit artiști de succes la nivel național și internațional, precum Cvartetul „Ad Libitum“ (trei premii internaționale I), Remus Azoiței, Dragoș Mânza (concertmaster la Düsseldorf) și peste 30 de foști studenți care activează în orchestre de pres-tigiu din lume (München, Baden-Baden, Cleveland).

- **Recunoaștere academică:** El și colegii săi din Voces sunt profesori de onoare la universități de muzică din Würzburg și Viena, demonstrând influența lor pedagogică internațională.

4. Planuri de viitor

- **Festivalul Internațional de Cvartete:** Planifică transformarea unui mini-festival de cvartet într-un Festival Internațional de Cvartete la Iași, având deja sprijinul Consiliului Județean.

- **Festival Național al Orchestrelor:** Dorește să organizeze un festival național al orchestrelor, cu parteneriate cu orchestre din Târgu Mureș, Timișoara și Cluj, pentru a promova și schimba experiențe muzicale.

Profesorul Prelipcean subliniază un parcurs artistic dedicat excelenței și identității românești, un angajament profund pentru educație și o viziune clară pentru dezvoltarea culturală a Iașului.

Iași, 2015

Bujor Prelipceanu

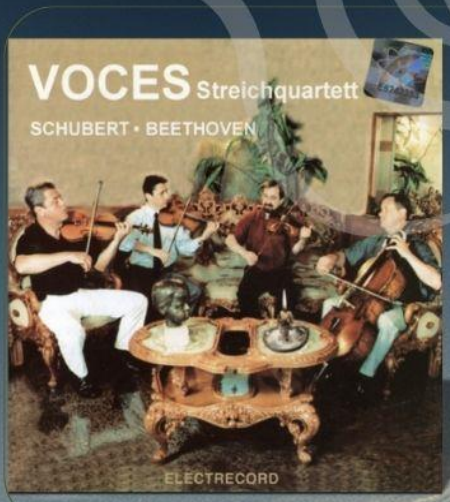

DEMNITATEA DE PRIMAR, UN BLAZON CU CARE INTRI SAU IEȘI DIN ISTORIE

Invitat: ing. dr**. Mihai Chirica,** primarul Municipiului Iași

Motto:
„Administrația trece, orașele rămân.”

ML: ***Bună ziua, stimați telespectatori, bine v-am regăsit la o nouă ediție a emisiunii noastre despre modele și valori. Astăzi ne vom întâlni cu o personalitate mai mult decât vizibilă în comunitatea noastră ieșeană. Un primar despre care unii spun că a făcut multe pentru urbea în care s-a născut, a racordat-o la cotele înalte ale civilizației moderne, alții nu numai că îi neagă meritele și succesele, dar îi pun în cârcă, vrute și nevrute, acuze cu oarecare iz de realitate sau total nefondate sau chiar răutăcioase. Este vorba despre inginerul Mihai Chirica, primarul în funcție al municipiului Iași, care se pregătește să încheie un mandat de 4 ani și să solicite electoratului încă un mandat ca să-și finalizeze proiectele începute, să-și pună sem-***

nătura pe alte obiective de interes edilitar-gospodăresc major. Pentru cine nu-l cunoaște pe inginerul Mihai Chirica, trebuie să spunem că este get-beget din Iași, este ieșean. O raritate în ultimii zeci de ani pentru cei care au ocupat această funcție în municipiul Iași. Mihai Chirica a urmat cursurile Colegiului Național din Iași, specializarea matematică-fizică, apoi Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Facultatea de Geografie, specializarea Inginerie Geologică și Geofizică, absolvent șef de promoție, ceea ce nu-i puțin lucru. După mai multe masterate obținute la Universitatea Cuza și la Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi" din Iași, a devenit doctorand cu tema „contribuții privind dinamica și monitorizarea alunecărilor de teren cu referire la municipiul și județul Iași". Specialist în inginerie civilă, în inginerie geotehnică, pe domnul Mihai Chirica l-am întâlnit cu mulți ani în urmă, aproape două decenii, ca director general al Direcției Tehnice de Investiții din cadrul Primăriei Iași, apoi viceprimar, apoi primar interimar, primar ales și acum candidat pentru un nou mandat de 4 ani.

Să-i spunem bun venit la întâlnirea noastră de astăzi. Vă mulțumesc că ați răspuns invitației noastre. Și sunteți, domnule primar, dacă statistica nu greșește, al 64-lea primar al Iașului. Purtați pe umeri povara unui imens patrimoniu de cultură și civilizație, lăsat de înaintașii dumneavoastră, unii de o celebritate greu de întrecut. Cum se vede acest patrimoniu astăzi în Casa Roznovanu?

MC: Da, o prezentare generoasă, vă mulțumesc. Se vede cu o mare responsabilitate, exact cum ați și spus, cu o greutate mare pe umerii mei în calitate de primar, al 64-lea primar al municipiului Iași. Cred că Dimitrie Gusti a fost primul primar ales al

Iașiului după Regulamentul Organic, după venirea Principelui Cuza la putere, când s-a votat și prima Constituție, după care au început să apară primari. Deci modernizarea României a început cu Dimitrie Gusti acum mulți ani în urmă. Ce să zic, mă uit și eu cu invidie pe tablourile din sala mare a primăriei, niște nume celebre, începând cu familia Negruzzi, care a dat mai mulți primari și mulți alții, puncte de referință pentru mine. Încărcat de istorie, eu încep să racordez Iașiul la prezent și cred că în mare parte am reușit. Asta prin muncă și recunosc, nu doar munca mea, ci este munca unei echipe care a fost trimisă să slujească interesele ieșenilor. Ieșenii sunt niște oameni mai diferiți decât am văzut că se întâmplă în alte colțuri ale țării, niște oameni care au pretenții, au ștaif, cum ne place nouă să spunem, pentru că stau pe o comoară de civilizație și cultură de care nu poți să nu ții cont, motiv pentru care m-am și angajat pe drumul acesta. Prima mea incursiune, ca să spun, a fost de a readuce mândria de a fi ieșen. Toți mi-au zis că mândria este catalogată ca un viciu, dar de data aceasta eu am privit-o ca o calitate, mândria de a-ți respecta orașul, de a te simți bine cu această etichetă de ieșean și cred că am reușit.

ML: ***Deci galeria aceea de tablouri din sala de ședințe, numai când o priviți, simțiți obligația de a face ceva mai mult și mai bine pentru ieseni.***

MC: Este o chestiune de timp, trecând cu ochii peste numele mari, să nu uităm faptul, că au fost primari care au dus Primul Război Mondial și mai departe au creat România Mare, oameni de referință. Din punctul meu de vedere, această funcție nu trebuie privită decât cu onoare. Le-am spus tuturor să nu privească poziția de primar ca pe o chestiune personală pe care s-o poți

adăuga în CV-ul tău. Pentru mine a fost o mare onoare să fiu reprezentantul ieșenilor și al Iașului în această perioadă. Și sper să nu dezamăgesc.

ML: ***Ce a adăugat durabil primarul Mihai Chirica la aura strălucită, metropolă a Iașilor în cultura și civilizația românească?***

MC: Cred că am reușit să dezvelesc o comoară care rămăsese ascunsă și prăfuită, din păcate, din neglijența unor generații care n-au avut răbdare să se apropie de sufletul acestui oraș, de sufletul ieșenilor, și am reușit să readuc, așa cum spuneam, din valorile care l-au consacrat. Iașul este, în primul rând, un oraș al culturii, și am devenit, să spunem, cel mai recunoscut din acest punct de vedere. Suntem Capitala Istorică a României, suntem prin lege Capitala Istorică a României, un proiect comun pe care l-am împărtășit împreună cu Președintele României, Klaus Iohannis, și practic de atunci Iașul a intrat ca fiind capitala recunoscută din punct de vedere al patrimoniului cultural al acestei țări. Ei n-au sesizat foarte bine lucrul ăsta și probabil că aici e și vina mea, n-am reușit să punctez foarte bine în dinamica lucrurilor, sigur s-a întâmplat acest lucru, că noi suntem a doua capitală a României. Țara are o capitală administrativă care se numește București, toată lumea știe, și o Capitală Istorică, care este Iași. Deci orice altă competiție cu orice alt oraș din România, pe acest teritoriu al istoriei și culturii de peste mii de ani, așa cum ne place și de fapt cum este, este câștigată de Iași. Apoi Iași a reușit să devină brand internațional, pentru că am câștigat aproape toate competițiile în care am intrat. Am câștigat în 2016 competiția pentru orașul cu cel mai mare ritm de creștere în domeniul IT. Apoi am reconfirmat în 2019, când am ieșit pe locul 2 pe Europa,

pe locul 1 a fost un oraș din Germania, Darmstadt. Am reușit să devenim orașul cel mai curat, orașul cel mai verde din România, un lucru recunoscut de către Asociația Municipiilor din România anul trecut. Am confirmat de fiecare dată, punctând creșterea economică, am racordat salariile din Iași la salariile marilor orașe la care ne uitam cu invidie și în sfârșit am văzut și clasamentele de luna trecută. Iașul este în top la nivel european în fața Clujului. N-a fost ușor, a fost o muncă foarte grea. Mi-am asumat câteva lucruri care mi-au tras și puncte negative, pentru că această creștere, să spunem, de vizibilitate în domeniul IT trebuia să o fac la pachet cu creșterea capacității de locuire a Iașului, pentru că nu aveau cum să-mi vină 20.000 de IT-iști să le spun că nu aveți unde să stați. Și atunci am abordat și modificarea, din punct de vedere urbanistic, a capacității de locuire a Iașului. Am fost orașul cu cea mai mare rată de creștere la numărul de apartamente pe an. Anul trecut am ajuns la aproape 4.000 de locuinţe puse în funcţiune într-un singur an, ceea ce a fost pentru noi şi succesul faptului că acei copii care au lucrat în domeniul IT au avut unde... să-și cumpere o casă.

ML: ***Deci Iașul este în top la nivel european, ceea ce înseamnă muncă, susținere personală, dar și o echipă cu care ați lucrat și ați adus Iașul la acest nivel. În primul dumneavoastră mandat de primar am sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Istoricii spun că programul aniversar de la Iași a fost cel mai consistent. Ce argumente îi îndreptățesc pentru asemenea apreciere?***

MC: In primul rând, a fost coerent, în sensul că a luat tot momentul Centenar, cu anul 2016 am dat startul împreună cu Majestatea Sa, Regina Margareta, și cu Principele Radu. Știți

foarte bine când a venit trenul regal la Iași, am adus din toată Moldova, am inițiat același traseu pe care Regele Ferdinand și Regina Maria l-a făcut cu 100 de ani în urmă. Și am luat-o pas cu pas prin toate momentele istorice centenare, care sigur au culminat cu anul 2018. Nu ne-am oprit, ne-am dus mai departe și anul acesta ar fi trebuit într-o manieră mai fastuoasă să închidem cu Tratatul de Pace de la Trianon, pe care l-am aniversat luna trecută, în iunie. Nu s-a mai putut face un eveniment public din cauza pandemiei, dar noi nu am rămas indiferenți, am editat cărți în aceeași manieră și am reușit să ducem programul coerent. Am fost premiați de Academia Română pentru moda-litatea în care am întreținut și publicațiile Academiei în această perioadă centenară. Am fost apreciați și de Președintele României care ne-a și desemnat prin legea promulgată privind instituirea calității de Capitală Istorică a României. Zicem noi că ne-am făcut datoria față de țară. N-a fost nimic special.

ML: ***Deci evenimentele acestea nu se încheie aici, ele continuă. Probabil în perioada următoare vom mai avea parte și de alte evenimente de conținut.***

MC: Încercăm să... nu uităm ce s-a întâmplat și cât de valoroși au fost oamenii de atunci. Ce trebuie să... sau ce am înțeles eu, în primul rând, este că proiectul României Mari l-au făcut oamenii, generația lor. Oamenii care au avut o putere de sacrificiu care, din păcate, noi nu o avem. Și de fiecare dată, an de an, atunci când vreau să fac o critică la adresa clasei politice, le spun să se uite cu 100 de ani în urmă să vadă cum se comporta omul politic de atunci, cum avea puterea de sacrificiu, cum se ducea pe front neplătit și făcea muncă, să spunem, pentru națiune, fără să se uite la averile sale și alte lucruri. Și o echipă bună, coor-

donată de Daniel Șandru, căruia nu încetez să-i mulțumesc, chiar dacă el, să spunem, că a avut o traiectorie politică în alt partid, va deveni colegul nostru și pentru mine va fi o mândrie să pot să lucrez cu el.

ML: ***Un alt eveniment de impact care nu se va uita este prezența la Iași a Suveranului Pontif, Papa Francisc. A fost doar o vizită de curtoazie sau a avut alte conotații ecumenice de importanță pentru Iași ca metropolă a creștinătății?***

MC: Eu cred... Că aici a fost mâna lui Dumnezeu. Eu sunt un om creștin care sunt și practicant și mă mândresc cu acest lucru. Și mă rog la Dumnezeu să nu-mi ia gândul ăsta până când nu voi pleca de pe pământ. Suveranul Pontif a ales Iași dintr-o decizie pe care n-a putut s-o justifice. Pentru că Iași nu este orașul cu cea mai mare comunitate de catolici sau nici măcar județul Iași. E Bacău, e Neamțul înaintea noastră. Dar când a vrut să facă alegerea a spus: „Vreau la Iași!“ A citit despre Iași, a aflat că eram și Capitala Tineretului și suntem încă, și a spus: „Vreau la Iași!“ Chiar dacă este un miez de ortodoxie, chiar dacă Biserica Ortodoxă Română poate spune că este datoare Iașului dintotdeauna, a ales Iașiul. E un moment de glorie pentru noi, providențial, aș putea spune, prezența unui Suveran Pontif pentru prima oară în istoria Moldovei, pentru prima dată în istoria Moldovei ajunge aici și mai mult de atât a ajuns la Iași. Ieșenii au arătat ceea ce de altfel mă așteptam, că știu să fie niște gazde exemplare, iar Suveranul Pontif când s-a urcat în avion împreună cu Preasfințitul Gherghel, i-a zis, citez: „Dumnealui m-am simțit aici ca la mine acasă.“ Cu aceste cuvinte a părăsit Iașul și s-a întors la Vatican. Eu cred că datorez foarte multe ieșenilor și nu numai celor care locuiesc în Iași, ci și celor care au venit de peste tot în

acele momente în care nimeni nu credea că nici ploaia, nici grindina, nici furtuna, nici măsurile extreme de securitate nu ne vor împiedica să-l privim ca pe un Suveran Pontif.

ML: ***A fost o întâlnire de mare succes pe care ieșenii nu o vor uita.***

MC: Și ne-am... legat ușor de istoria acestei țări în felul acesta, în sensul că cuvintele frumoase pe care Suveranul Pontif le-a spus despre Iași, le-a spus despre români, și despre...

ML: ***Oamenii de cultură ieșeni, și despre citatele din Eminescu, și familiile foarte frumoase...***

MC: Despre care a vorbit și a văzut că de fapt nu suntem un popor de oameni care cerșesc sau oameni care fură în străinătate sau oameni care se țin de lucruri mai puțin utile, ci e un popor de oameni muncitori, frumoși, credincioși, care știu să respecte și credința, dar și munca. Și această imagine va conta pentru că, gândiți-vă, vor veni momente grele în istoria Europei, când va trebui să decidă cineva în afara noastră să spună: „Oare ce facem cu românii ăștia? Ba ne supără, ba nu ne supără“. Ei, totuși atunci vorba unui Suveran Pontif care va spune: „Da, dar eu am fost acolo și am scris că e un popor deosebit“, va conta. Și cred că ne va fi de folos pe... viitor acest lucru.

ML: ***În acești ani, așa cum ați spus, Iașul, al cărui primar sunteți, a devenit cu acte în regulă oraș Regal, Capitală Istorică a României, fiind chiar și premiat pentru cel mai curat oraș din țară. Cu toate acestea, criticile la adresa dumneavoastră continuă. De ce? Cum ripostați? Cum vă... apărați?***

MC: Nu e normal să nu fie critică. Nimeni nu este profet în țara lui și cu atât mai mult nici eu nu voi fi profet aici. Orice persoană care se urcă pe vârful piramidei primește de fiecare dată critici. Gândiți-vă, pentru toți cei dinaintea mea care au fost mult mai valoroși, dintre primarii, să spunem, interbelici, care toți aveau critici. Și e normal, pentru că această funcție are și o învăluire politică. Dacă nu faci parte din toate partidele și nu poți face parte din toate partidele, dacă ești independent sau orice altă formulă ai alege, de fiecare dată va apărea și o critică la adresa ta. Critica trebuie susținută, pentru că critica duce, toată lumea știe, la progres, critica te trezește la realitate, critica te face să fii mai bun, de aceea nu trebuie combătută cu ură. Din păcate, am avut parte de o critică îmbrăcată cu ură din partea unor adversari politici. Eu asta n-am mai putut să accept și, probabil, eu n-am să critic niciodată pe nimeni cu ură. Dimpotrivă, o critică constructivă este una necesară de care trebuie să ții cont. Au fost capitole, au fost capitole care m-au durut, recunosc. Deci cu atac la persoană, la familie, cu inventarea unor situații, mai ales cele legate de patrimoniul personal, ajunsesem la un moment dat să am șase case, șapte case, nici eu nu mai știam câte case am. Toate fabricate pentru a discredita imaginea. M-am folosit și eu de instanțele judecătorești, de justiție și sunt în continuare, pentru că am zis să ripostez. Nu este corect. Nu este nici moral. Această replică nu este nici morală și am spus că voi merge până la capăt, așa, ca un soldat disciplinat, fără să ies de pe calapodul meu.

ML: ***Răsfoind pagini de istorie, se observă că Iașul a progresat cel mai mult în vremea primarilor liberali. Ați devenit liberal. Ce blazoane noi veți mai aduce Iașului contemporan?***

MC: Da, o... întrebare bună, foarte bună. Toată lumea zice că... mă rog, cei care sunt vehemenți în alte partide, de tipul celor din PSD, care n-au înțeles că eu am plecat din PSD dintr-un singur motiv, care a fost unul definitoriu pentru mine. Nu poți să accepți minciuna și nici bătaia de joc. În momentul în care m-am dus cu proiectele Iașului, am fost dat afară pe cealaltă ușă. Și acest lucru s-a întâmplat foarte repede. Plus, un partid când guvernează, în primul rând, trebuie să-și respecte cetățenii, iar în momentul în care ți-a dispărut respectul pentru cetățenii care te-au ales și te-au pus pe funcție și îți oferă, să spunem, posibilitatea de a deveni un element al istoriei milenare, pe care în România nu ai voie să-i dezamăgești. Motiv pentru care am plecat. Am intrat în familia liberală. Nu cred că mi-am schimbat punctele de vedere aproape deloc, pentru că eu n-am făcut o politică, să spunem, social-democrată, slujind decât interesul cetățeanului. La fel voi face și acum, voi face o politică liberală slujind interesul cetățeanului. Asta nu înseamnă că nu voi avea aceeași grijă de pensionari, de persoanele aflate în dificultate, de cei care au nevoie de mine. Dimpotrivă, voi avea și resursele cu care să-i pot sprijini mai mult. Relația mea liberală a avut, să spunem, un cârlig, un inel foarte important care se numește Președintele României. Și mi-am dat seama că oameni cu verticalitate, cu moralitate, oameni care nu-și încalcă cuvântul, oameni care cred în ceea ce spun, cu... ei trebuie să merg mai departe.

ML: ***Grădina Copou, cu teiul lui Eminescu, cu Aleea Junimiștilor, a devenit un loc de referință atât pentru ieșeni, cât și pentru cei care ne vizitează Iașul. Înțeleg că există deja un program aprobat, un proiect de restaurare și reabilitare a Grădinii Copou. Despre ce este vorba și ce presupune acest proiect,***

pentru că în oraș se vorbește că se va reduce foarte mult spațiu verde prin lucrările care se vor efectua acolo?

MC: Da, a... fost o reacție a unor adversari politici, din nou, din partea USR. De asta am și pus panou acolo, să vadă lumea care este realitatea. Nu se reduce, dimpotrivă va crește suprafața de spațiu verde prin desființarea unor anexe gospodărești care în momentul de față nu mai sunt utile și vor deveni spațiu verde. Și mai mult decât atât, vrem să-l șlefuim. Acum este ca un parc, să spunem, aproape rural, nu vreau să jignesc pe nimeni, dar vrem să-i aducem mai multă noblețe, să nu uităm că acolo este primul monument de for public pe care-l au românii. Este monumentul Obeliscul cu Lei, care a fost clădit în cinstea primei reforme constituționale, a primei Constituții din România. Deci românii, dacă vor să afle unde s-a cinstit transformarea noastră într-un stat modern, trebuie să vină la Iași, în Grădina Copou. Nu poți să vii pe asfalt. Pe asfalt trebuie să mergi cu camionul. Și am spus, toate aleile trebuie să le punem cu o piatră nobilă, trebuie să șlefuim toate monumentele. Aleea Junimiștilor, sunt trei junimiști într-un colț, trei junimiști în alt colț. Dacă e Aleea Junimiș-tilor, trebuie să stea toți junimiștii. Nu am făcut-o de capul meu. A fost un colectiv de oameni de cultură care i-au zis: „Domnul primar, pe aleea asta să fie Junimiști, acolo să fie Pașoptiști, pe aici să intrăm, pe aici să ieșim, să fie și zona de relaxare, să aibă lumea unde să vină să se plimbe cu copiii, să facem o zonă cu luciu de apă.“ Toate parcurile frumoase din lumea asta au luciu de apă. Au fântâni...

ML: ***Arteziene, au luciu de apă. Cu fântâni...***

MC: Arteziene, cu nuferi. Am făcut un experiment și chiar vă invit, am adus nuferii. N-am spus, am zis să rămână o sur-

priză. Surpriza o facem chiar astăzi. Am umplut bazinul cu apă săptămâna trecută, am pus nuferi, am adus nuferi de la Galați, dintr-o pepinieră de la Galați și încercăm să-i aclimatizăm tot pe ei, o să-i folosim, se vor îmblanzi acolo și o...

ML: ***Să avem Parcul Nuferilor în Grădina Copou. Spuneți-ne câteva vorbe și despre proiectul privind Esplanada Teatrului Național.***

MC: Da, Esplanada Teatrului Național va comporta o modificare substanțială, în sensul că ea în momentul de față e complet dezorganizată. A rămas așa ca un colț de pădure care n-a fost niciodată pus la punct. Toată vegetația înaltă rămâne acolo. Noi avem aliniamente de platani foarte valoroși, care fac aproape imposibil în momentul de față să mai poți reconstitui. Rămân acolo. Vom desființa tot ce este uscat, aleile se refac în totalitate, monumentele care sunt foarte prețioase de acolo, pe care lumea nu le vede că sunt ascunse în tot felul de boscheți, vor deveni vizibile. Facem o fântână în mijloc, dar nu o fântână în care să putem să vedem gunoi, deci va fi o fântână de pardoseală, exact cum sunt în alte state, în care apa țâșnește doar la anumite momente, în rest poți circula peste ea, cu un amfiteatru în care să putem să facem seri de poezie, seri de teatru în exterior, mai ales că și pandemia ne invită. Proiectul este în proporție de 80% gata. La sfârșitul lunii septembrie lansăm licitația de execuție. Dacă vremea ne permite pe parcursul iernii, dăm drumul la lucrări, dacă nu, imediat în primăvara anului viitor. Și va fi un punct de referință și o cale de legătură între două dintre cele mai frumoase clădiri din Iași, Clădirea Teatrului Național, care este și chiar din lume în primele zece, și Mitropolia Moldovei.

ML: ***Și aici... v-ați consultat cu o echipă de oameni valoroși ai Iașului.***

MC: Am avut o echipă foarte bună condusă de domnul profesor Vișan și cu domnul arhitect Ciobănașu. Acum, întâmplarea face că a lucrat la actualizarea acestui proiect fiul domnului arhitect Ciobănașu, care este tot arhitect și dumnealui, și s-a legat foarte bine această succesiune.

ML: ***Ne ducem viața într-un oraș istoric cu monumente, instituții de cultură și de artă. Suntem invidiați de mulți români care ne trec granița, care ajung la Iași. Și cu toate acestea există nemulțumiri în legătură cu nivelul de poluare și mai ales cu precaritatea zonelor de agrement. Ce gânduri aveți? Ce proiecte aveți pentru zonele de agrement ale Iașului și pentru diminuarea poluării în Iași.***

MC: În principiu aici sunt două teme pe care aș vrea să le aduc în atenție publică. În primul rând, Iașiul nu a fost niciodată cel mai poluat oraș al României. A fost o falsă problemă introdusă pe un site internațional de o firmă care vinde sisteme de ventilare, și ea vrea să creeze o problemă, poate domnul primar se duce și începe să cumpere filtre de la ei. Domnul primar le-a transmis într-un mod cât se poate de oficial, că nu mă interesează persoana lor. Iar o jignire adusă în aceeași manieră Iașului pentru mine înseamnă deja un divorț calificat. După care a insistat cu aceeași temă, același site internațional cu Bucureștiul, pe urmă a trecut pe la Cluj, pe urmă a ajuns pe la Brașov în final. Lucrurile s-au întins aici. Iașiul este un oraș mare. Este al doilea oraș al României, după Capitala României, București, care are o densitate aproximativ egală cu a Bucureștiului. Asta înseamnă și avatarurile pe care le aduce civilizația: aglomerație, poluare, tot ceea

ce vedem în jurul nostru. Dar nu este la nivelul în care să ne îngrijoreze sau să ne dea statutul de cel mai poluat oraș. Mai mult decât atât. În acest an, deci anul trecut, 2019, prin planul de măsuri împotriva poluării, am reușit să nu mai avem depășiri, astfel încât în procesul de la Curtea de la Bruxelles, Iașiul n-a făcut obiectul analizei Curții de la Bruxelles, ci doar Bucureștiul. Iașul a fost scos afară, a zis: „Iașul și-a făcut treaba, rămâne doar Bucureștiul în analiză". Anul acesta n-am avut nicio depășire, tot prin planul de măsuri pe care l-am inițiat și pe care îl coordonez cu colegii mei de la Salubris. Plus tot ceea ce vă făceam cunoscut de fiecare dată. Suntem primul oraș care am adus instalații de pulverizare ca să domolim praful, care am introdus substanțe pe care le folosesc danezii pentru fixarea prafului la sol să nu mai ajungă în atmosferă. Primul regulament din România pentru măsuri în șantiere. Deci am dat sute de amenzi, s-au strâns miliarde de lei la bugetul local, date camioanelor fără prelată. Ieri am amendat din nou câteva camioane cu 5.000 de lei și îmi pare foarte rău să le spun camionagiilor, amenda este maximă pentru că nu vrem să aducem niciun prejudiciu la sănătatea populației. Sigur, nemulțumirea mea rămâne pentru faptul că România a importat foarte multe mașini vechi, iar primarii nu se pot opune înmatriculării lor. Eu am țipat atunci, pe vremea guvernării Dăncilă, „Nu mai lăsați să poluăm România!" Ei au considerat că este o chestiune inutilă. Alte state au luat măsuri, cum au fost, de exemplu, Franța, Belgia, care au pus taxa de primă înmatriculare, pe care România a scos-o și a pus-o foarte sus, tocmai pentru a evita pătrunderea în țară a vehiculelor poluante, și a mers mai departe cu planul de salubrizare și de înverzire a orașului. Suntem cel mai verde oraș în momentul de față.

În acest mandat am refăcut 37 de hectare de spații verzi, cu gazon și udate automat. 37 de hectare!

ML: ***De spații verzi. Deci Grădina Botanică...***

MC: Are doar 22 de hectare. Gândiți că e aproape de două ori suprafața grădinii.

ML: ***Vă referiți și la zonele de agrement ale Iașului?***

MC: Fără ele, fără... zonele de agrement... Zona de agrement, Ciric, cred eu, din punctul meu de vedere, este una din cele mai frumoase din România în momentul de față și chiar ne mândrim cu ea. Continuăm să investim acolo. Am reușit să facem și proiectul pentru zona Roșeți. Știți foarte bine, anul trecut, când am făcut o zonă de camping și de grătare. În fine, din punctul acesta de vedere, ieșenii pot găsi de lucru în vacanță și acasă. Deci n-ar fi nevoie să plece. Mai sunt lucruri de făcut între blocuri și asta s-a făcut o parte prin banii noștri și o parte avem proiecte finanțate pe fonduri europene. Suntem singurul oraș din regiunea Nord-Est care investim în spații verzi pe bani europeni. Am făcut noi o chestiune și avem în momentul de față chiar lucrăm în zona Cantemir, acolo avem niște suprafețe foarte mari, Strada Romană, în zona Dacia Alexandru, suntem pe strada Si-mionescu și lângă Școala Coșbuc, zona Roșeți, unde vom avea un parc modern. Este în lucru deja, dacă v-ați uitat la intersecția cu Bulevardul Cantemir și ne-am dus în continuare în cartier. Și ne-am dus mai departe și spre zona Roșeți, unde lucrăm acum la un parc de 1,7 hectare. De fapt va fi o zonă educativă. Deci el devine un parc, în fine, așa cum îl știe toată lumea, dar la fel vom avea un amfiteatru, vor fi zone de cultura-lizare, etc., cu instalații de

sonorizare și altele. Și proiectul costă destul de mult, aproape 3 milioane de euro. Pe bani europeni. Proiect european, da.

ML: ***Ca specialist în inginerie geotehnică, cunoașteți că Iașul și împrejurimile sale mai au nevoie de lucrări tehnice pentru consolidarea versanților și pentru eliminarea alunecărilor de teren. Ce proiecte are primăria pentru asemenea lucrări?***

MC: L-am și finalizat proiectul. Este făcut de domnul profesor Boțu, de la Catedra de Geotehnică a Facultății de Construcții. Un proiect mare, cu o valoare de 42 de milioane de euro, care presupune executarea unor lucrări de stabilizare pe versantul Țicău, în special, care este, să spunem, cel mai în suferință în momentul de față. De altfel, la ora la care noi vorbim, lucrăm pe Țicău, sunt următoarele categorii de lucrări. Apavital a început cu procesul de modernizare a rețelelor de apă și canalizare, care a fost, de altfel, un aport negativ în ceea ce privește stabilitatea versantului Țicău. Noi am venit acum cu lucrări de modernizare ca să sigilăm oarecum aportul de apă din versantul Țicău și vom încerca pe fonduri europene să venim cu parte din costurile pentru stabilizarea definitivă a versantului. Nu sunt probleme deosebit de grave decât, să spunem, într-un singur punct pe Șoseaua Ștefan cel Mare, acolo de altfel de unde se chinuie de la Manolache de când tot încearcă să-l stabilizeze și n-a reușit. O să încercăm și noi să facem, să spunem, acest lucru, sper să ne iasă nouă de data aceasta după mai bine de 60 de... ani și să stabilizăm versanții.

ML: ***Încet și greu, Iașul își formează și modernizează o zonă metropolitană, așa cum au toate marile orașe europene. Cum colaborați cu primarii din comunele zonei metropolitane***

și ce proiecte comune aveți în intenție pentru perioada următoare?

MC: Cum cele cinci degete nu seamănă unul cu celălalt, așa și relațiile cu primarii din zona metropolitană sunt de la primar la primar. Colaborez foarte bine cu Tomești. Este un primar foarte bun acolo. Colaborez bine cu Bârnova, cu Holboca. Are o echipă foarte bună tânără de viceprimar. Este un băiat foarte bun acolo de asemenea. Încerc să colaborez și cu Valea Lupului, dar aș fi vrut mai multă implicare din partea primarului de la Valea Lupului. De asemenea, e un primar foarte bun la Ciurea, domnul Lupu. Și sigur, o să încercăm să facem proiecte în comun. Acum nu mergem pe culoare politică, pentru că sunt de diverse culori politice, dar în primul rând să le rezolvăm câteva din cerințele majore. Aceasta este, în special, cea legată de mobilitate, transportul public. Am avut o ședință cu primarii din zona metropolitană și chiar mai îndepărtați. A venit și primarul de la Costuleni și de la Probota și alții. Dumești, Lețcani. Și am discutat care, să spunem, ar fi topul problemelor localităților învecinate municipiului Iași. Și în capul listei a rămas transportul public. Un transport public care, de altfel, în perioada asta de COVID a fost și principala sursă de infectare, pentru că ei au fost transportați îngrămădiți în acele minibuze și acolo a fost, să spunem, raportul de transfer cel mai accentuat de la persoanele bolnave, la persoane sănătoase. Acesta va fi proiectul prioritar al Iașului. De altfel, în ședința de Consiliu de săptămâna viitoare a Municipiului Iași, înființăm Asociația de Dezvoltare Inter-comunitară pe Transport. La început vom fi 16, să spunem, UAT-uri, localități, după care o să începem să creștem. Miezul va fi la Iași, pentru că aici este zona cea mai de interes. Aici lumea muncește, aici

lumea învață, aici sunt serviciile medicale de care localitățile noastre au nevoie. Asta nu înseamnă că rupem din independența celorlalți primari sau celorlalte primării, dar vrem să-i sprijinim. Vrem să facem proiect de iluminat public în comun. Vrem să facem un proiect educativ în comun. Ăsta a fost proiectul meu de suflet, așa cum am spus. Rețeaua publică educativă a municipiului Iași trebuie să difuzeze în toată zona metropolitană cu aceeași valoare, ca să putem să ajutăm copilul de la țară.

ML: ***Proiecte în domeniu cultural.***

MC: În domeniul cultural, sigur, unii dintre ei au un patrimoniu cultural care trebuie exploatat, așa cum discutam și cu primarul de la Bârnova și nu numai, și trebuie să-l integrăm oarecum într-un circuit turistic și cultural al Iașului. Miezul culturii, sigur, tot aici va rămâne, pentru că toate instituțiile mari culturale sunt în municipiul Iași, dar pot profita și ei de acest lucru. Și noi mai avem o valență, pe care am descoperit-o de la începutul mandatului. Cea balneoclimaterică. Deci Iașul, are încă un atu si trebuie pus mai bine în valoare. Celelalte municipii, reședințe de județ din Moldova, nu au niște izvoare de apă sulfuroasă, apropiate ca valoare terapeutică de cele din Cehia, din Karlovy Vary, apro-piate cu cele din zona Slănic Moldova, ceea ce ne invită să înce-pem să dăm, să spunem, valoare și acestei bogății naturale. Și o voi face.

ML: ***Domnule primar, despre concurența în alegeri, Topârceanu spunea cam așa: „Sus în deal la primărie, un primar stă ca să plece și vreo șapte-opt să vie.“ Dumneavoastră, cum stați cu concurența în alegerile care se apropie în septembrie?***

MC: Cum stau? Ca în orice piață concurențială trebuie să stai foarte atent. N-am plecat de la premisa că sunt câștigător. Câștigător sau învingător ești la sfârșitul bătăliei. Până atunci ești un challenger ca și toți ceilalți. Am avut o experiență foarte interesantă stând de vorbă iarna aceasta care a trecut cu șeful de campanie al doamnei Angela Merkel. Era o discuție destul de lungă. Cum ar aborda el, să spunem, o campanie electorală din poziția unui primar în funcție sau din poziția unui primar sau unui candidat care vrea să ia funcția de primar. Și m-a învățat câteva lucruri. Eu le-am numit foarte înțelepte. Niciodată să nu te lauzi cu ce ai făcut într-o campanie electorală. Pentru că asta trebuia să faci. Și trebuie să atragi atenția cu ce vrei să faci, cu ceea ce le poți promite ieșenilor, în cazul meu, ca ei să fie convinși că următorii patru ani putem rămâne parteneri sau nu. Așa încât le transmit și celorlalți challenger-i ai mei, pe care sigur îi respect din orice poziție și partizan s-ar afla. Sigur, primăria este o instituție foarte grea. Dacă veniți cu premisa că partidul va câștiga ceva sau dumneavoastră personal, trebuie să renunțați la ea. Aici primiți doar un pachet de sarcini care sunt greu de dus și fără cunoștințe este foarte greu de stăpânit o asemenea funcție. Din punctul meu de vedere, dacă mâine mi-ar spune cineva: „Scrie tu Constituția," aș lansa următoarea obligație: primăriile, comunitățile locale nu trebuie lăsate doar la interesul public al partidelor politice, ci trebuie să existe o școală de primari. Așa cum un diplomat trebuie să treacă printr-o școală de diplomație, înainte de a ne reprezenta peste hotare, așa și primarii trebuie să intre printr-o școală de primar, ca să ai măcar câteva cunoștințe generale sau, în fine, aplicate pentru ceea ce vrei să faci, pentru că între ceea ce crezi că știi și ceea ce trebuie să știi, este o mare diferență când vorbești din funcția de primar. Cred că Dumnezeu

m-a hărăzit cu această demnitate trimițându-mă întâi prin cea mai grea direcție a unei primării, care este Direcția Tehnică. Acolo m-a dus domnul primar Simirad. Și a fost pentru mine o școală de 10 ani în care am învățat foarte mult. În primul rând am învățat orașul și am învățat greutățile orașului și am cunoscut potențialul. Acolo am știut ce poate să facă un oraș și ce nu poate să facă un oraș. De asta auzeam de fiecare dată în campanii electorale, eu fiind, să spunem, în exteriorul lor, extraordinar de multe aberații și nu-mi venea să cred când apărea câte un primar și promitea marea cu sarea și tuneluri și nu știu ce. Și habar n-aveau cum se sapă o groapă de plantat un copac, dar vorbeau și promiteau oamenilor vrute și nevrute. Nu. Cel mai cinstit și cea mai corectă modalitate, din punctul meu de vedere, al unui om politic care vrea să reprezinte o comunitate este să fii corect cu ei și să le spui ce poți și ce nu poți.

ML: ***Aș vrea să vă spun că vă urmăresc, vă urmăresc în emisiunile „Audiența în Direct" și urmăresc modul în care dumneavoastră răspundeți cetățenilor. În cunoștință de cauză, cunoașteți Iașul ca pe palmă, cunoașteți problemele, cunoașteți și oamenii. Vă știu, am trecut pe acolo, am discutat, aproape că nu-și mai amintește cel care vă apelează. Din experiența în alegeri, noi știm cu toții că oamenii aleg omul înainte de toate. Aleg omul. Dar nu trebuie să pierdeți din vedere că aveți și alți concurenți de nota 10 în preajma dumneavoastră, nu sunteți singur, deci va fi o luptă grea pentru primăria municipiului Iași.***

MC: E destul de dezamăgitor din punctul meu de vedere, să alergi singur pe un culoar. Adică n-aș putea să punctez o victorie, să spun: „Dom'le, am fost singur în competiția asta și am ieșit pe

primul loc", alergând singur. Nu. Sunt concurenți de care trebuie să țin cont. Nu sunt toți la fel de valoroși, recunosc, și nici nu putem fi la fel, dar e o mare provocare. Există acum un curent nou, politic, cel al USR-ului, dacă tot am discutat despre politic. Îi stimez pe toți USR-iștii. Sincer, îmi sunt la fel de dragi cum îmi sunt la fel de dragi și pesediștii și toți ceilalți cetățeni din Iași care nu au culoare politică. Când voi face al doilea mandat, ca și în acest mandat până la finalizarea lui, nu o să fac niciodată o diferențiere între culorile politice ale celor care au votat. Și cele mai mari satisfacții în calitatea mea de primar le-am avut când m-au oprit oameni pe stradă și nu puțini care mi-au zis: „Domnul primar, nu v-am votat în 2016, dar am s-o fac la următoarele alegeri și vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut." Pentru mine a fost, să spunem, cea mai autentică formă de recunoaștere a faptului că mi-am făcut datoria, cât am putut din ea.

ML: ***Demnitatea de primar nu este doar o funcție administrativă, ci un blazon cu care intri sau ieși din istorie. Dumneavoastră, ce doriți să mai adăugați în plus la strălucirea Iașului ca al 64-lea primar? Un proiect propriu, pentru care nu puteți dormi noaptea!***

MC: Este cel legat de Spitalul Regional de Urgență. Acum am înțeles cu atât mai mult, a fost un proiect la care am luptat de la începutul mandatului, anterior sau actual, și pe care vreau să-l duc la bun sfârșit. Nu știu dacă eu voi tăia panglica la Spitalul Regional de Urgență din calitate de primar, că lucrările vor dura șapte ani de zile. Dar sunt sigur că voi tăia panglica la începutul lui. Sunt sigur că voi tăia panglica la începutul lucrărilor pentru autostradă. Sunt sigur. Și când sunt sigur simt așa această energie. Sunt sigur că voi tăia panglica la primele lucrări pentru noul

stadion de care Iașul are nevoie pentru a ne putea lăuda și noi în sfârșit cu o echipă puternică. Și sunt sigur că voi fi primarul sub mandatul căruia nu va mai fi nicio stradă neasfaltată din cele vechi, pentru că am găsit străzi în cartierul Crucea Roșie, cartierul Galata, case de 80 de ani, de 90 de ani construite acolo și care încă stăteau pe străzi de piatră sau de pământ. Și am spus că nu pot accepta lucrul ăsta și trebuie să le dau șansa ca să intre în civilizație după atâtea zeci de ani.

ML*: **Vă mulțumesc! Din studio mi s-a făcut semn că timpul s-a dus. Vă propun să ne oprim aici. Propun să continuăm dialogul după ce veți convinge electoratul ieșean să vă mai acorde încă un mandat. Invitatul nostru de astăzi, stimați telespectatori, a fost inginerul Mihai Chirica, primarul municipiului Iași. Echipa de emisie, Petru Frăsilă, Gheorghe Maxim, Marius Archip, Cristian Trincă, vă mulțumesc pentru atenție. Până la o nouă întâlnire, toate cele bune!***

BREVIAR:

Mandatul lui Mihai Chirica și viziunea pentru Iași

Această emisiune discută despre mandatul primarului în funcție al municipiului Iași, inginerul Mihai Chirica, în perioada de pregătire pentru candidatura la un nou mandat. Conversația acoperă realizările sale, viziunea pentru dezvoltarea orașului și modul în care abordează provocările și criticile.

1. Despre primarul Mihai Chirica și responsabilitatea istorică

- **Context:** Mihai Chirica este al 64-lea primar al Iașiului, o raritate prin faptul că este un „ieșean get-beget" în ultimele decenii.
- **Formare profesională:** Inginer geolog și geofizic, șef de promoție, cu multiple masterate și doctorat pe dinamica alunecărilor de teren din zona Iași.
- **Parcurs administrativ:** A început ca director general al Direcției Tehnice de Investiții din Primăria Iași, apoi viceprimar, primar interimar și primar ales.
- **Responsabilitate:** Se simte încărcat de o mare responsabilitate față de patrimoniul cultural și civilizația lăsată de înaintași, dorind să racordeze Iașiul la prezent prin muncă de echipă.
- **Mândria de a fi ieșean:** Primul său obiectiv a fost să readucă mândria de a fi ieșean, transformând-o dintr-un viciu într-o calitate, respectând orașul și identitatea sa.

2. Realizări cheie în mandatul actulului primar

- **Capitală culturală și istorică:**
  - Iașiul a fost reconfirmat ca oraș al culturii și a devenit, prin lege, „Capitala Istorică a României", un proiect împărtășit cu Președintele Klaus Johannis.
  - Este considerat a doua capitală a României (pe lângă București, capitala administrativă), având o superioritate istorică și culturală de peste milenii.
- **Brand internațional și creștere economică:**
  - Iașiul a câștigat competiții internaționale: orașul cu cel mai mare ritm de creștere în IT (2016), locul 2 în Europa în IT (2019).
  - Recunoscut de Asociația Municipiilor din România drept cel mai curat și cel mai verde oraș din țară.
  - A egalat salariile cu cele din marile orașe, situându-se în top la nivel european (înaintea Clujului).
  - A gestionat creșterea populației din IT prin dezvoltarea capacității de locuire, ajungând la aproape 4.000 de locuințe noi pe an.
- **Centenarul Marii Uniri (2018):**
  - Programul aniversar de la Iași a fost cel mai consistent și coerent din țară, începând cu vizita Trenului Regal în 2016 și culminând cu evenimentele din 2018.
  - Programul a continuat, marcând chiar și Tratatul de la Trianon în contextul pandemiei (prin editări de cărți).

- A fost premiat de Academia Română și apreciat de Președinție, prin instituirea legii „Capitala Istorică a României”.
- Subliniază sacrificiul oamenilor politici de acum 100 de ani ca exemplu pentru clasa politică actuală.

- **Vizita Papei Francisc:**
  - Un moment „providențial de glorie” pentru Iași, ales de Suveranul Pontif în ciuda faptului că nu este orașul cu cea mai mare comunitate catolică.
  - Ieșenii au demonstrat o ospitalitate exemplară, Papa Francisc afirmând: „M-am simțit aici ca la mine acasă.”
  - Evenimentul a contribuit la o imagine pozitivă a poporului român ca fiind „muncitor, frumos, credincios, care știe să respecte credința și munca”.

3. Provocări și critică

- **Critică:** Primarul acceptă critica constructivă ca fiind necesară pentru progres, dar condamnă atacurile personale și minciunile (e.g., acuzații false despre patrimoniul personal), pe care le combate prin justiție.

- **Schimbare politică:** A părăsit PSD din cauza „minciunii și bătăii de joc” și a lipsei de susținere pentru proiectele Iașului. A aderat la PNL, fiind atras de verticalitatea și moralitatea Președintelui României. Promite să continue o politică liberală axată pe interesul cetățeanului, cu grijă pentru pensionari și persoane în dificultate.

4. Proiecte de Dezvoltare Urbană și Mediu

- **Grădina Copou:**
  - Proiect de restaurare și reabilitare care va crește suprafața spațiilor verzi prin desființarea anexelor inutile.
  - Va aduce „noblețe" parcului, reabilitând monumente (Obeliscul Cuza – primul monument de for public din România) și alei, adăugând luciu de apă și fântâni arteziene cu nuferi.
  - A fost realizat în colaborare cu specialiști în cultură.
- **Esplanada Teatrului Național:**
  - Un proiect de modificare substanțială pentru a reorganiza o zonă „dezorganizată".
  - Va păstra vegetația înaltă valoroasă, va reface aleile și va face vizibile monumentele ascunse.
  - Va include o fântână zidită și un amfiteatru pentru evenimente culturale în aer liber.
  - Proiectul este 80% finalizat, licitația de execuție se lansează în septembrie.
- **Poluare și spații verzi:**
  - A respins acuzațiile că Iașiul ar fi cel mai poluat oraș, considerându-le o „farsă" a unei firme care vinde aparate de aer condiționat.
  - A confirmat că Iașiul nu mai face obiectul analizelor Curții de la Bruxelles privind poluarea datorită măsurilor eficiente luate în 2019-2020.

- Măsuri anti-poluare: instalații de pulverizare pentru praf, substanțe daneze pentru conglomerarea prafului, primul regulament național pentru șantiere (amenzi pentru camioanele fără prelată).
- Regretă importul de mașini vechi poluante și lipsa de acțiune la nivel național.
- A refăcut 37 de hectare de spații verzi cu gazon și sisteme de irigații automate.

- **Zone de agrement** Ciric este una dintre cele mai frumoase din țară, iar investițiile continuă. Proiecte pentru Cetățuia Rosetti (camping, grătare) și parcuri în cartiere (Cantemir, Strada Romană, Dacia, Alexandru, Simionescu, Coșbuc – un parc educațional de 1,7 hectare).

- **Inginerie geotehnică:**
  - A finalizat un proiect de 42 milioane de euro pentru stabilizarea versantului Țicău, cu modernizarea rețelelor de apă și canalizare și căutarea de fonduri europene pentru stabilizare definitivă.
  - Speră să stabilizeze punctul problematic de pe șoseaua Ștefan cel Mare după peste 60 de ani de încercări.

5. Zona metropolitană și viziunea pentru viitor

- **Colaborare metropolitană:** Colaborează bine cu primarii din Tomești, Bârnova, Holboca, Ciurea, dar dorește o implicare mai mare de la Valea Lupului.

- **Proiecte comune:**
  - **Transport public:** Prioritar, va înființa Asociația de Dezvoltare Intercomunitară pe Transport (cu 16 UAT-uri inițial).
  - Iluminat public și proiecte educative (extinderea rețelei educaționale a Iașului în zona metropolitană).
  - Proiecte culturale și integrarea patrimoniului local în circuitul turistic al Iașului.
  - **Potențial balneoclimateric:** Iașul are izvoare de ape sulfuroase cu valoare terapeutică comparabile cu cele din Cehia (Karlovy Vary) sau Slănic Moldova, care trebuie valorificate.
- **Ambiții pentru un nou mandat:**
  - Se prezintă ca un „challenger" în campanie, învățând de la șeful de campanie al Angelei Merkel să se concentreze pe promisiunile viitoare, nu pe cele deja realizate.
  - Consideră funcția de primar o sarcină grea, care necesită „școală de primari" și cunoștințe aplicate.
- **Proiecte de suflet:**
  - Construirea Spitalului Regional de Urgență.
  - Începerea lucrărilor la autostradă.
  - Începerea lucrărilor pentru un nou stadion.
  - Asfaltarea tuturor străzilor vechi neasfaltate din oraș.

Primarul Mihai Chirica încheie, subliniind satisfacția de a primi recunoaștere chiar și de la cetățeni care nu l-au votat inițial și reafirmând angajamentul său de a servi comunitatea ieșeană fără diferențieri politice.

Iași, 2020

Mihai Chirica

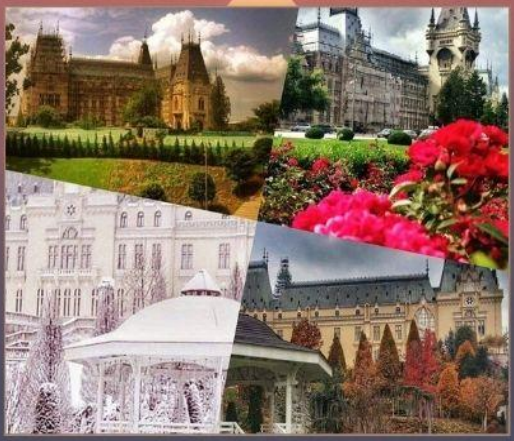

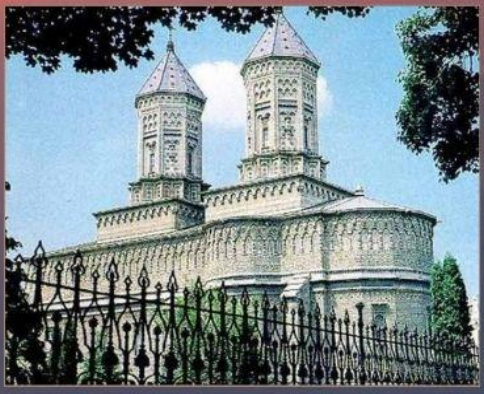

SĂNĂTATEA ȘI EDUCAȚIA VITALE PENTRU PROGRESUL ROMÂNIEI

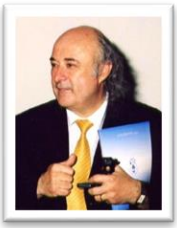

Invitat: prof.univ.dr. **Eugen Târcoveanu,**
Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Iași

***Motto*:**
„A vindeca trupul fără a forma conștiințe este o victorie incompletă.”

ML: ***Bun găsit stimați telespectatori la o nouă ediție a emisiunii despre Modele și Valori. Astăzi, avem privilegiul de a ne întâlni cu o personalitate deosebită din lumea medicală, a cărui activitate se măsoară prin mii de intervenții chirurgicale, peste 20.000 la număr, prin pregătirea, timp de aproape 50 de ani a numeroase promoții de studenți din rândul cărora s-au ridicat alte celebrități medicale, prin publicarea a numeroase cărți și tratate de medicină, comunicări științifice apărute în prestigioase reviste de specialitate din țară sau din străinătate.***

Este vorba despre medicul chirurg Eugen Târcoveanu, profesor universitar doctor la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, fost director în mai multe rânduri al Spitalului Universitar „Sf. Spiridon” din Iași, dar și

șef , timp de câteva decenii al Clinicii I Chirurgicale, unde s-a format și afirmat ca mare specialist, în chirurgia abdominală. Aici a introdus profesorul Eugen Târcoveanu, printre primii din țară chirurgia laparoscopică, si mai apoi termonecroza, o metodă nouă în tratarea cancerelor hepatice. Să menționăm, de asemenea, că reputatul profesor ieșean conduce de câțiva ani Revista Medico Chirurgicală a Societății de Medici și Naturaliști din Iași, publicație care a apărut aproape neîntrerupt din 1887, fiind printre primele reviste științifice medicale din România.

Iată doar câteva dintre domeniile în care s-a consacrat și i-au adus atâtea satisfacții profesorului Eugen Târcoveanu, pe care-l avem astăzi ca invitat de seamă al emisiunii noastre.

Bun venit domnule profesor și vă mulțumesc pentru că ați acceptat să ne fiți partener de dialog la Tele Moldova Plus, televiziune la care colaborați încă de la înființare.

Sunt atâtea de discutat cu dumneavoastră încât nu știu cu ce să încep. Vă propun să pornim de la începuturile formării dumneavoastră profesionale în perioada în care mai erau active mari celebrități medicale. Cum era atunci și cum este astăzi?

ET: În primul rând, vreau să vă mulțumesc pentru invitație. Vreau să spun că admir emisiunile dumneavoastră.

ML: ***Mulțumesc domnule profesor.***

ET: Vă felicit pentru efortul dumneavoastră de a scoate în evidență particularitățile acestui oraș, capitală culturală a României, care a dat oameni de valoare. Eu m-am format ca medic

înainte de 1989, într-o școală valoroasă și am avut șansa să am multe modele. Vremurile s-au schimbat în bine, nu numai în medicină, în chirurgie, ci și în viața socială. Lucrurile au avut o întorsătură favorabilă. Să nu uităm că noi, cel puțin generația mea, n-am prins un război, și sper să nu-l prindem, iar aceasta este un lucru extraordinar. Am trăit în pace și am putut să progresăm. Eu nu sunt ieșean, dar iubesc Iașul la fel de mult ca toți ieșenii autentici. Cand am ajuns la Iași, nu văzusem Iașul niciodată, dar m-au călăuzit versurile lui Topârceanu (*Tu, oraș de hanici dascăli, de poeți și cărturari, / Leagănul atâtor gânduri și-al atâtor fapte mari, / Care-ai adunat în juru-ți, ca un jar incandescent, / Tot ce e inteligență, suflet mare și talent).* Cred că fiecare român trebuie să vadă Iașul, pentru că acesta este un oraș al valorilor și într-adevăr, asta o simt și acum.

Revenind la perioada formării mele ca student, am intrat la Facultatea de Medicină Generală la I.M.F Iași în 1965. La Facultatea de Medicină din Iași am avut șansa să am profesori foarte talentați, dascăli adevărați. Această facultate a avut un învățământ extraordinar de bun și îl mai are încă. Atunci când am început facultatea, primul obiect de studiu intens a fost anatomia, foarte grea. Am avut șansa de a avea un profesor foarte bun, profesorul Ion Iancu, de care m-am legat și sufletește. Vreau să vă spun că Profesorul Iancu I., de o modestie extraordinară, era un chirurg desăvârșit. Mi-a oferit o cameră în Institutul de Anatomie, în care să locuiesc. Profesorul era destul de sever, dar avea o bibliotecă extraordinară și îmi plăceau cărțile vechi din această bibliotecă. Cred că anatomia m-a determinat să fac chirurgiei, pentru că cel pe care mi l-am ales ca model era chirurg urolog și oncolog. Profesorul mă lua cu el în sala de operații,

unde opera cu anestezie locală cancerul de sân, într-o sală la Oncologie la Spitalul Sf. Spiridon. Nu curgea nicio picătură de sânge și de aceea operațiile mi se păreau așa de ușoare, încât am crezut că metodele chirurgicale sunt relativ simple. Pentru mine anatomia a fost ca o dragoste la prima vedere. Am avut profesori foarte mari în fiecare an de studii. În al doilea an, am făcut fiziologia cu academicianul Ion Hăulică. Cartea lui, din care se învăța fiziologia pe întreg teritoriul țării noastre, era – și este – manualul unic de fiziologie. Profesorul Hăulică, fiu de țăran, avea studii în Statele Unite și ne captiva cu lucrările lui foarte moderne. Aveam o anumită înclinație spre cercetare, iar pasiunea profesorului Hăulică s-a scurs spre mine și aș fi vrut să merg pe această cale; dar m-am oprit la anatomie și, implicit, la chirurgie. În anul III, am avut profesori deosebiți: la anatomie patologică, doamna profesor Gioconda Dobrescu și profesorul Wassermann, la fiziopatologie pe prof J. Nițulescu, la farmacologie pe prof. Gh. Popovici, la virusologie pe prof. M. Duca, expert OMS, dascăli extraordinari care m-au făcut să învăț din plăcere. A urmat perioada clinică. La medicină internă l-am întâlnit pe profesorul Negoiță, un clinician desăvârșit; nu cred că în următorii 100 de ani o să mai apară un profesor de talia profesorului Negoiță; întruchipa rigoarea germană fiind un diagnostician de excepție. Tot internist era și prof. George Popa, un spirit universal, poet, critic de artă, care m-a determinat să-l iubesc pe Eminescu, să iubesc pictura, sculptura, filozofia. L-am cunoscut pe profesorul Vladimir Bușureanu, ultimul maestru în arta chirurgiei; am fost ultimul lui doctorand. Era un om frumos și cult, un artist al bisturiului. Profesorul Bușureanu era deosebit, cânta la vioară, avea o cultură deosebită dar și o mare bibliotecă. Avea toate revistele și toate tratatele care se apăruseră în perioa-

da interbelică, legate in piele. Știa atât de multe lucruri. Mă duceam acasă la profesor să-mi corecteze teza și dintr-o dată intram din griul sărăcăcios exterior într-o altă lume, o atmosferă de poveste, unde se vorbea frumos, se asculta muzică bună. Profesorul Bușureanu a lăsat casa lui și biblioteca Universității de Medicină. Vreau să văd și eu azi cine mai face așa un gest. Nu exista disciplină, la care să nu fi existat o somitate, măcar națională, în domeniu. Astfel la Boli Infecțioase am avut ca profesor pe doamna Ala Vâță, la epidemiologie pe prof Gr Teodorovici, la ginecologie pe prof. V. Dobrovici, la psihiatrie pe profesorul P. Brânzei, la medicină legală pe prof. Gheorghe Scripcaru. După ce am terminat anul șase, mi-am dat lucrarea de diploma la profesorul Oblu, o altă personalitate a neurochirurgiei românești, un alt caracter deosebit, care a construit primul spital de neuro-chirurgie din țară.

ML: ***Sunteți un om de curaj, ați luptat, nu fără riscuri pentru introducerea unor noi tehnici chirurgicale pentru creșterea prestigiului profesiei de chirurg. De unde această cutezanță? Este moștenire genetică sau este dobândită de la marii profesori si medici cu care v-ați format profesional?***

ET: Eu am un singur medic în familie, un chirurg militar care a operat la Pitești, dar cred că de la profesorii mei am învățat, pentru că erau cu adevărat curajoși, unii au făcut închisoare politică. Dar pot să spun că am fost inconștient de curajos, dar și Dumnezeu m-a ajutat. Laparoscopia era o cu totul altă concepție chirurgicală, un alt abord, o altă chirurgie. Știți că în chirurgie nu există modă? Adică ai nevoie de timp ca să verifici metodele noi, care apoi se introduc în practică. Practic, laparoscopia a apărut după anii '90, în Europa și SUA ca un concept nou

de chirurgie minimă invazivă, în care abordările largi, agresive pentru bolnav, au fost înlocuite cu un abord minim, *chirurgie de catifea.* Imediat după revoluție, când toți am scăpat în străinătate (erai în stare să te duci pe jos numai să participi la un congres, să vezi un spital din străinătate) am crezut ca nu o să mai pot practica chirurgia. Am fost la Paris în 1990 și după aceea la Bruxelles, unde am văzut pe viu primele intervenții laparoscopice și am zis că trebuie să-mi schimb meseria, fiindcă n-am să pot face asemenea operații niciodată. De ce? Pentru că, prețurile acelor noi dotări erau foarte mari, în jur de 35.000 EUR, cea mai simplă trusă de laparoscopie. Am făcut un proiect, nici nu știam că se cheamă granturi, ca acum, și am cerut la firma STORZ pentru antrenament o trusă de laparoscopie, pe care am primit o în 1993 și am efectuat prima operație laparoscopică din Moldova și a doua din țară. Dumnezeu ne-a ajutat, fiindcă la început pot să apară complicații. Primul bolnav operat a fost directorul Oficiului de Protecției a Consumatorilor, un om deosebit, domnul Niculescu Ghe. Eram cu o echipă mixtă româno-belgiană, dar noi am făcut intervenția, pentru că ne-au lăsat pe noi să ne descurcăm. Făcusem intervenția în Belgia înainte, făcusem și antrenament pe animale de experiență, dar pe viu, cap-coadă, nu făcusem. Am ajuns să operăm peste 15.000 de cazuri și să exportăm metoda în alte centre: Moinești, Suceava, Buzău, Galați, Botoșani. Am organizat apoi la Iași congrese naționale cu participare internațională, la care au venit marii profesori din Europa care m-au ajutat (Fig. 1). Am fost sprijinit de mari profesori de chirurgie din țara noastră care și-au pus amprenta pe educația mea (Fig. 2).

ML: ***Ca medic chirurg vă luptați cu boala, dar chiar si cu moartea, pe care uneori o învingeți alteori o îndepărtați o vreme. Cat de complicată este această bătălie pentru viață, pentru a da bolnavilor o nouă speranță că pericolul a trecut?***

ET: Da, într-adevăr, o întrebare foarte bună. Este foarte complicat. Știți ce se întâmplă? Eu și acum mă încarc cu suferința unui bolnav. Dar dacă te lași apăsat, și mă refer la tumorile maligne, la cancer, dacă ești complexat și dezarmat, transmiți acest sentiment bolnavului și nu-i bine. Să știți că transmiterea unui sentiment de optimism bolnavului este foarte important, pentru a determina bolnavul să lupte alături de tine, element important. Da, noi avem puteri extraordinare, iar viața este un miracol și trebuie să credem în miracole. Avem puteri extraordinare să luptăm cu boala și trebuie să câștigăm această bătălie, să determinăm bolnavul să lupte alături de noi.

ML: ***Sunteți un om credincios?***

ET: Sunt credincios, și pentru că am văzut miracole, pe care nu pot să le explic. Știți că astăzi se vorbește despre medicina bazată pe dovezi, pe date; este o chestiune foarte complicată să vezi un bolnav care nu are șanse mari să supraviețuiască și trăiește 30 de ani post operator și alții la care statistica spune ca va trai 3-5 ani se pierd. Această credință a dat curaj chirurgiei și chirurgilor. Și dacă ar fi să vorbim de istoria chirurgiei, s-au schimbat atâtea lucruri, atâtea concepții, încât medicul care învață continuu se adaptează la tot ce este nou. Dacă nu participi măcar la doi ani la un congres mondial în specialitatea ta rămâi în urmă. Azi inteligenta artificială ne ajută mult. Chirurgia s-a schimbat total. Chirurgul, conducătorul echipelor terapeutice a coborât din turnul de fildeș și conlucrează cu alți specialiști în echipă multi-

disciplinară, dar răspunderea rămâne tot a lui. Deci, orice boală complicată se abordează în echipă, se tratează în echipă și ai nevoie și de alți specialiști de altă specialitate, de exemplu, gastroenterolog, hepatolog, radiolog (imagistică medicală). În cancer pe lângă un diagnostic ai nevoie de oncolog, de un radioterapeut, imunolog, ai nevoie chiar de un psiholog. Chirurgul a pierdut acest statut de prima doamnă. Chirurgul de acum trebuie, în primul rând, să știe să negocieze. Primul cu care negociază este anestezistul, dar după aceea trebuie să negocieze cu ceilalți membri ai echipe și el nu mai spune, cum spuneam înainte, *„din experiența mea", „după părerea mea"*. El trebuie să respecte niște protocoale. Acum trebuie să te bazezi pe această muncă în echipă. Cine nu poate să lucreze în echipă, nu poate să facă medicină și mai ales chirurgie.

ML: ***Comunicarea este un concept care vă definește personalitatea. Comunicați cu bolnavii mai mult decât cu alții, comunicați cu studenții de la care spuneți că aveți multe de învățat. Cât de importantă este comunicarea în actul medical? Astăzi mai este timp de comunicare?***

ET: Comunicarea a fost și rămâne esențială în chirurgie. Este așa de importantă încât ar trebui predată ca materie de studiu. In primul rând, trebuie să comunici cu bolnavul. S-a schimbat și aici totul. Știți, înainte nu spuneam unui bolnav, știi că ai cancer, mai ai puțin de trăit, ci doar familiei. Rău dacă nu spui, rău să-i spui prea tăios cruda realitate. Și atunci preluăm asupra noastră o parte din această responsabilitate și din posibile complicații. Și asta nu este bine, pentru că omul în suferință învinuiește medicul, nu boala, în cazul unei evoluții nefavorabile. Dar trebuie un optimism prudent, adică trebuie să-i dai speranța bolnavului, să-i dai

încrederea ca să lupte cu boala. Dacă bolnavul dezarmează și nu mai luptă, nu mai ai cu cine lucra, deci comunicarea, cum ați spus dvs., este esențială. Trebuie să știi să comunici și cu studenții, pentru că profesorul nu mai este singurul distribuitor de cunoștințe, studentul fiind la un click distanță de orice informație. Da, este foarte greu să predai cursuri studenților de azi, dar este provocator. De când medicina s-a tehnologizat așa de mult, în imensa sală virtuală a aparatelor, roboților, bolnavul, omul a devenit un număr. Când am văzut asta în străinătate am fost șocat. Nu mai este bădia Gheorghe, este numărul 6 din foaia 7813 din salonul X. La Bruxelles după 1990, fiecare bolnav de pe masa de operații avea pe mână o brățară pe care, din jumătate în jumătate oră, cineva o verifica. Răspunsul la întrebarea mea naivă de atunci a fost: să nu încurcăm bolnavii. Azi și la noi am fost obligați să introducem brățara cu cod de bare la fiecare bolnav internat.

ML: ***Ați operat și încă mai operați mulți bolnavi de cancer. Se pare că această boală a escaladat și tot mai multă lume suferă de o asemenea afecțiune. Care ar fi cauzele acestei escaladări a cancerului și care sunt bolile chirurgicale mai frecvente azi?***

ET: Să știți că structura patologiei chirurgicale s-a schimbat. Când eram tânăr chirurg sau când eram student, erau mai frecvente alte boli, spre exemplu erau multe ulcere peptice gastroduodenale, cu multe complicații. Acum nu mai operăm ulcere necomplicate pentru că majoritatea sunt provocate de Helicobacter pylori, o bacterie, care poate fi eradicată prin tratament medical. Chistul hidatic era frecvent, azi aproape a dispărut – o notă bună a sistemului sanitar (prevenție). Într-adevăr, aveți drep-

tate și în privința cancerului care a crescut în incidență, prin creșterea speranței de viață și printr-un diagnostic mai bun, poate și prin schimbarea obiceiurilor alimentare și toxice, stress. Sigur este implicată obezitatea. 60% din populația României este supraponderală sau obeză. Obezitatea nu exista în trecut. Nu exista obezitate la copii. Lipsa activității fizice, este o alta problemă. În perioada anilor '70, când vedeam un bolnav care avea 50 de ani îl consideram bătrân; vârsta medie a bolnavilor operați în perioada aceea era 55 ani. Vârsta medie a bolnavilor operați acum este 75-80. Deci s-a dublat speranța de viață. Dublându-se speranța de viață, a crescut și numărul bolilor și, în special, al neoplaziilor. Un alt exemplu, zeul automobil, prin accidentele de trafic face azi de 10 ori mai multe victime decât în trecut. Înainte nu aveam mașini, dar aveam șosele. Azi avem mașini cât vrem și de care vrem, dar nu avem autostrăzi.

ML: ***Profesia de medic a fost mereu căutată și prețuită. Dovadă concurența mare la admitere în anii din urmă. Se pare că acum lucrurile s-au mai schimbat. Concurența la admitere nu mai este atât de mare, prestigiul medicilor a mai scăzut, ba uneori sunt blamați zi de zi chiar și cei celebri. Cum s-a ajuns la o asemenea situație? Ce alte provocări vedeți în viitor?***

ET: Într-adevăr, înainte, la medicină erau cam 10-14, pe un loc; eu am susținut examenul de admitere cu 12 pe loc și am avut noroc, fără să fac meditații. Da, vedeți că medicina a rămas totuși o facultate la care se dau examene și consider asta un lucru foarte bun și chiar esențial. Pentru că aceste examene sunt foarte grele, volumul de muncă este enorm, iar responsabilitățile sunt uriașe, în țările vest-europene mulți tineri nu mai vor să urmeze facultatea de medicină. Există și un Numerus Clausius care limitează

numărul de studenți la medicină. În aceste condiții vesticii preferă să angajeze absolvenți din România, inteligenți, harnici în care n-au investit nimic, fiindcă la ei costă foarte mult învățământul. Vis-a-vis de prestigiu, într-adevăr, dumneavoastră ați observat un lucru. Prestigiul medicului, numai e ca in trecut, și pot să spun că aici mass-media are o influență, pentru că un jurnalist bun, ca și un chirurg bun devine renumit și cunoscut. Dacă critici un model sau dacă a dat jos de pe un piedestal o personalitate devii cunoscut. De aceea, azi e riscant să fii o personalitate, fiindcă ești ținta unora care vor să-și facă un nume prin faptul că demonetizează un mare chirurg. Și dacă vă uitați pe net și dați o căutare la un medic chirurg mare, celebru, primul lucru care vă apare este că a avut un malpraxis. Nu cred că aceasta ajută cuiva. Ați văzut în străinătate știri despre incompetența unui doctor și mai ales român? Acolo medicul este respectat pentru că sunt conștienți de importanța medicilor în societate. Aceasta influențează relația medic-pacient adică încre-derea. Eu nu mă pot supăra niciodată pe un bolnav. Orice ar face el, orice ar avea el, ori este imposibil, pentru că în sufletul meu eu sunt făcut să ajut pe omul care suferă, indiferent de ce a făcut sau a spus el. Eu pot să îngrijesc și un criminal. Pot să îngrijesc pe oricine, unul care mă înjură, trebuie să fac totul, ca să-i salvez viața și să-i dau altă calitate a vieții. Deci, relația asta de încre-dere este zdruncinată prin articolele care apar. Bolnavul nu mai are încredere în medic, iar medicul nu mai crede în bolnav. Ați văzut dumneavoastră vreun medic care să fie violator, care să fie eu știu, criminal, să fie prins beat la volan, sau mai știu eu ce?

Inteligența artificială care a pătruns în chirurgie a schimbat multe lucruri. Construim deja roboți care să depășească omul în

multe domenii. Complexitatea ființei umane va fi cu greu depășită. S-a ajuns la dezvoltarea unor noi tehnici și la modernizarea medicinei, am asistat la schimbarea dramatică nu numai a concepțiilor despre niște boli, ci și a tratamentului. In fața acestor tehnologii, omul este uneori înstrăinat. Relația medic-bolnav este relația umană de a ajuta un om și asta se uită în ziua de azi. Omul devine un număr cum am spus, un număr care intra într-un tunel în care îi fac toate analizele și după aceea, la sfârșit vorbești cu el. Clasic este să examinezi clinic întâi amănunțit bolnavul și să ceri analizele după examenul clinic. Și costul asistenței medicale este din ce în mai mare.

ML: ***Sistemul de sănătate românesc se confruntă încă și azi cu acel exod al medicilor spre țările vest-europene. Care sunt cauzele acestor plecări în număr așa de mare?***

ET: Este un număr impresionant de absolvenți care părăsesc România, o veritabilă hemoragie de creiere. Si înainte medicii plecau. În primul rând plecau de curiozitate, din dorința de a se afirma, de se testa, dar se întorceau. Modelele mele așa făceau, atât timp cât au putut. Profesorul Bușureanu se ducea în fiecare an la Paris, să vadă operând pe cei mai mari profesori de chirurgie. La Paris a publicat o carte la cea mai cunoscută editură din lume. Toți se întorceau acasă ca să aplice metodele noi învățate. Acest lucru este valabil și astăzi. foarte mulți ar putea să se întoarcă, pentru că aici este foarte mult de schimbat și mai ales modul de lucru. Ei ar putea veni cu concepții noi. Mai ales că acum să știți că salariile în sectorul medical s-au dublat. Eu am făcut mii de gărzi fără să iau un ban. Cu cât erai mai tânăr, cu atât făceai sâmbăta, duminica, de Paști, de Crăciun. Acum, dacă faci gărzi și dacă ai un salariu la stat, mai lucrezi și în privat poți

depăși veniturile medii a unui medic de afară. Deci poți avea o viață decentă. Absolvenții noștri s-ar putea întoarce și cred că asta ar fi cel mai important pentru sistemul nostru de sănătate, care ar trebui să le ofere condiții rapide de dezvoltare.

ML: ***Și să fie și o legislație adecvată și oameni care să înțeleagă că tinerii medici trebuie mai mult sprijiniți financiar și material la început de drum.***

ET: Să știți că în afară îi momește cu asemenea lucruri. Dacă te duci în Franța, dacă eu acum, la vârsta mea, mă duc în Franța, pot să mă duc ca medic generalist sau chirurg, și imediat am o casă. Ei pleacă și pentru că nu sunt apreciați, nu doar de salariu se plâng. Deci statutul medicului nu mai e ca altădată. Pentru mine este un paradox. Vedeți că urmărim cu toții emisiuni televizate, și, apar uneori medici cu probleme. Ei, în Franța, nu au asemenea probleme, să știți că în Franța și în Belgia nu există spital să nu fie cel puțin cinci medici români, iar în unele spitale mari a doua limbă vorbită este limba noastră. Ei se simt apreciați acolo, dar și volumul de muncă este impresionant, mai mare ca la noi.

ML: ***Din perspectivă profesională aparțineți și sănătății și educației. Două domenii esențiale despre care se vorbește mult, se întocmesc planuri și programe, se elaborează prognoze, dar aceste sectoare sunt mereu criticate, se vorbește de rămâneri în urmă, de nevoia unor schimbări. Dumneavoastră cum priviți lucrurile din această perspectivă?***

ET: Din această perspectivă, într-adevăr, educația este mai importantă, dar și sănătatea. Educația este esențială. Noi am făcut saltul uriaș în momentul când Spiru Haret a organizat învăță-

mântul, românesc. Fără educație, nimic nu e. Am ajuns în anomia asta socială în care suntem astăzi, în care auzim lucruri terifiante, după ce educația a fost părăsită. Poporul român nu a fost așa niciodată este inteligent, harnic, răbdător. Știți cât investește Japonia în sănătate și învățământ? Nici nu se compară. Deci gradul de civilizație a unui popor și gradul de prosperitate se măsoară după educația și starea de sănătate a populației.

ML: ***Iar noi, în clasamentele europene, suntem pe ultimele locuri la capitolul sănătate.***

ET: Nu este chiar așa. Să știți, că noi, ăștia care suntem pe ultimele locuri, exportăm europenilor cadre bine pregătite, care nu apar ca modele negative nici în ziare, nici la emisiunile TV. Vreau să vă spun că la centrele de transplant din Europa sunt români șefi de servicii. Cum au ajuns ei acolo, dacă nu erau bine pregătiți? Să știți că noi am recuperat handicapul înapoierii medicale din comunism și am trecut de la o eră la alta extrem de tehnologizată. Cred ca am făcut progrese uriașe în medicină și rezultatele se vor vedea în timp.

ML: ***Școala de medicină românească este recunoscută în toată lumea!***

ET: Este adevărat. Un student care face medicina de abia învață cum să învețe. După ce termină medicina, începe marea aventură a cunoașterii în domeniu fascinant al specialității, fiindcă în medicină lucrurile se schimbă cu o viteză fantastică. Da, medicii români sunt muncitori și inteligenți și fac față provocărilor în orice țară. Absolvenții facultății de Medicină (Alumni) sunt de fapt cei mai buni ambasadori ai noștri peste tot în lume.

ML: ***Menționam la început că în ciuda multitudinii de obligații profesionale ați găsit și încă mai găsiți timp pentru a colabora cu postul regional Tele Moldova Plus. Ce v-a determinat și ce vă îndeamnă să continuați o astfel de colaborare?***

ET: În primul rând, pentru că îmi place televiziunea. Patronul acestui post de televiziune domnul Petrică Frăsilă este un prieten vechi și bun, care m-a ajutat mult în carieră. După Revoluție, când am scăpat în străinătate la congresele mari m-a ajutat la filmat, montat filmele cu operații pe care le – am prezentat la manifestări internaționale. Înainte de 1990 videomagnetofoanele, xeroxurile erau practic interzise, iar camerele de filmat costau o avere. Atunci pentru mine a fost o gură de oxigen și am realizat multe premiere împreună. Acest post timp de 30 de ani a făcut educație sanitară în Moldova pro bono. Pot să spun că domnul Petrică Frăsilă, are un suflet frumos, profund, optimist, este un luptător, are o familie frumoasă și este un model. Este un bun psiholog; când a trebuit să ies la pensie din învățământ, m-am simțit debusolat, inutil. Atunci mi-a propus să coordonez o emisiune la Tele - Moldova Plus, generoasă. Fin observator a spus că lumea academică nu prea se vede și eu aș fi putut să o fac vizibilă. În turnul de fildeș al Academiei am descoperit o lume fascinantă, de o modestie dusă la extrem, pe care o cunoșteam și pe care nu voiam să o deranjez. Știți ce oameni sunt în Academia Română? La Academie au făcut un program, un proiect de țară, pentru fiecare domeniu. Fiecare disciplină inclusiv educație și sănătate au proiect, pentru 5 ani, pentru 10 ani, pentru 15 ani, cu resurse, implementare și scenarii de realizare. Există 3 scenarii, optimist, normal și dificil. Sunt niște proiecte extraordinare, ar trebui cunos-

cute și aplicate de politicieni, care în loc să se certe ar trebui să aibă consilieri numai academicieni.

ML: ***Prin intermediul micului ecran ați adus în actualitate numele unor mari personalități românești în special din lumea medicală, dar nu numai. În ce măsură opera acestor deschizători de drumuri, întemeietori de scoală este preluată și continuată? Mai avem astăzi valori la nivelul celor de altă dată? Mergem pe drumul cel bun? Ori suntem pe o direcție cu consecințe pe care încă nu le bănuim?***

ET: Eu sunt încrezător. Cred că suntem pe drumul cel bun, pentru că avem modele. Pe mine, spre exemplu, m-au marcat interviurile cu trei academicieni: Răzvan Teodorescu, care a ajutat cultural orașul nostru, Bogdan Simionescu și Solomon Marcus. Academicianul Bogdan Simionescu este un om extraordinar, modest, organizator de excepție și un mare cercetător. Știți câte a făcut acest mare profesor pentru Iași? Știți că Institutul Petru Poni, pe care îl conduce este pe primul loc din țară la absorbția fondurilor europene? Știți că în fiecare an la Institutul Petru Poni vin 4-5 premiați Nobel? Aici, în dulcele târg al Iașului, calcă oameni care au Premiu Nobel. Academicianul Solomon Marcus, a fost un om extraordinar ne îndemna să ne bucurăm de zâmbetul unui copil. Noi nu mai știm să ne bucurăm, nu știm să ne bucurăm de natură și de minunățiile vieții. Cred ca suntem uneori cârcotași și nu știm să apreciem ce avem.

ML: ***Și deci sunteți un optimist? Credeți că mergem pe drumul cel bun, că mai avem valori și trebuie să le prețuim și să le urmăm. Ne-au făcut semn din regie ca trebuie să ne apropiem de final. Aș vrea să ne spuneți câteva cuvinte despre școala de la Iași și despre proiecte de viitor.***

ET: În clinicile vechiului spital „Sf. Spiridon", leagăn al medicinei din Moldova, înființat în 1757, au fost făcute multe premiere medicale din țară noastră. Acolo există o școală la fiecare clinică. Clinica l-a chirurgie din Iași este cunoscută în întreaga țară. Știți că se vorbește de această fractură între generații; dar dacă știi să te porți cu cei care vin după tine, ei te acceptă, te apreciază. Și chiar dacă n-au nevoie de tine, te tolerează. În clinica în care lucrez am urmași extraordinar de buni. Deci urmașul meu prof dr. Cristian Lupașcu a făcut ceea ce eu n-am reușit să fac transplantul hepatic la Iași. Niciodată n-am crezut că acest lucru va fi posibil, cunoscând bine sistemul. Particip la proiecte, țin cursuri și stagii cu studenții și rezidenții (Fig. 3). Deci eu am redevenit asistent, ca acum 40 și ceva de ani. Îmi face o plăcere deosebită să discut, să învăț, să le arăt. Eu lucrez și cu studenți străini, că noi avem studenți străini de limbă franceză din toate țările francofone. Sunt copii buni și chiar dacă îi pregătim pentru alții, merită învățați. Este o mare satisfacție, este foarte greu, dar e frumos. Satisfacție și bucurii, ai de la bolnavi, de la studenți. Ne mândrim cu trecutul, dar trebuie să ne pregătim pentru viitor. Școala ieșeană de medicină a avut și are mari personalități: patronul Universității noastre a fost un asemenea profesor. Profesorul Grigore T. Popa, născut la Dănești, Vaslui, a fost un intelectual deosebit, un om al cetății, cu spirit civic, un om de cultură. A întemeiat revista, „Însemnări ieșene", pe care noi o reeditâm astăzi. Și dacă citim cărțile și articolele lui Grigore T. Popa, să știți că sunt actuale și pline de învățăminte, mai ales astăzi (vezi Pericolele neisprăviților). A fost un profesor genial, care merita premiul Nobel, dacă se afla în altă epocă și în altă țară. Un spirit universal, democratic, născut și educat inter-belic la cele mai mari universități a lumii libere a fost victima terorii comuniste sovietice. Descoperirea sistemului venos port hipofizar a pus bazele neuro – endocri-

nologiei în lume. Fiica marelui profesor Marilene D"Albon Popa trăiește la Iași și se bucură de revista noastră (Fig. 4).

ML: ***Mi-aș fi dorit ca dialogul cu dumneavoastră să nu se oprească dar timpul ne obligă. Eu vă mulțumesc încă o dată că ați acceptat invitația și ne-ați oferit o imagine despre ceea ce înseamnă profesionalism, despre tenacitatea cu care trebuie luptat pentru realizarea unui scop în viață. Un frumos și convingător exemplu de urmat. Până la o nouă întâlnire, celor de acasă toate cele bune!***

Iași, 2016

BREVIAR:

Subiectul principal: Interviul explorează parcursul profesional al profesorului universitar doctor Eugen Târcoveanu (un reputat chirurg român) și oferă o perspectivă profundă asupra evoluției medicinei, educației medicale, provocărilor și valorilor profesiei medicale în România, precum și a contextului social și cultural al Iașului.

Argumente și puncte cheie:

- **Cariera și realizările profesorului Târcoveanu:**
  - Este descris ca o personalitate medicală de excepție, cu peste 20.000 de intervenții chirurgicale, aproape 50 de ani de activitate didactică și numeroase publicații științifice.
  - A fost printre primii din țară care a introdus chirurgia laparoscopică și termonecroza pentru tratamentul cancerelor.
  - A condus Clinica I Chirurgicală din Iași timp de decenii și este directorul revistei medico-chirurgicale a Societății Medicilor și Naturaliștilor din Iași.
- **Formarea profesională și modelele sale:**
  - Subliniază rolul crucial al profesorilor săi din Iași (Iancu, Bușureanu, Teodorovici, Vîță, Ionescu etc.) în formarea sa, descriindu-i ca „modele adevărate“ și personalități emblematice, recunoscute la nivel național și internațional.

- Menționează că Iașiul a fost o „pepinieră“ pentru marii chirurgi români.

- **Evoluția medicinei și a chirurgiei:**
  - Evidențiază schimbările dramatice, în special trecerea de la chirurgia invazivă la cea minim invazivă (laparoscopie) după 1990.
  - Recunoaște costurile inițial mari ale noilor tehnologii și rolul „ajutorului divin“ în implementarea lor.
  - Subliniază trecerea de la o abordare unilaterală a chirurgului la munca în echipă multidisciplinară (gastroenterologi, radiologi, oncologi, psihologi etc.) ca fiind esențială pentru tratarea bolilor complexe.

- **Provocările în lupta cu boala și moartea:**
  - Recunoaște complexitatea luptei împotriva bolilor, în special a cancerului.
  - Punctează importanța optimismului și a încrederii pacientului, chiar dacă nu se dezvăluie „adevărul complet“ pentru a nu-l dezarma.
  - Evidențiază că viața este un miracol și că oamenii au puteri extraordinare de a lupta cu boala.

- **Comunicarea în actul medical:**
  - Este considerată „esențială“ și ar trebui predată ca disciplină.
  - Constată o schimbare în modul de comunicare cu pacientul, de la secretizarea totală a diagnosticului de

cancer la necesitatea unui echilibru între informare și menținerea speranței.

- Relatează că studenții de astăzi sunt la un „click distanță“ de informație, ceea ce face predarea mai provocatoare.

- **Tehnologizarea și relația medic-pacient:**
  - Își exprimă îngrijorarea că medicina modernă, puternic tehnologizată, riscă să transforme pacientul într-un „număr“, diminuând relația umană și empatia.
  - Subliniază că „relația umană de a ajuta un om“ este fundamentală și se uită în ziua de azi.
- **Creșterea incidenței cancerului:**
  - Explică creșterea prin îmbunătățirea diagnosticului precoce, dar și prin schimbarea obiceiurilor alimentare (alimente modificate genetic), stres, lipsa activității fizice și obezitate (mai ales la tineri și copii).
  - Menționează că speranța de viață s-a dublat, ducând la o incidență mai mare a bolilor de vârstă, inclusiv neoplazii.
- **Prestigiul profesiei medicale și exodul medicilor:**
  - Constată o scădere a prestigiului medicilor în România, atribuită și influenței mass-media care se axează pe cazuri de malpraxis, subminând încrederea medic-pacient.
  - Remarcă paradoxul că medicii români sunt „cadre bine pregătite“ și foarte apreciate în Europa de Vest

(unde limba română este a doua sau a treia limbă în multe spitale), în ciuda lipsei de apreciere și a salariilor mai mici de acasă.

- Subliniază că medicii pleacă mai degrabă din cauza lipsei de apreciere decât exclusiv pentru salarii, deși cele din România s-au dublat.

- **Educația și sănătatea – piloni esențiali:**
  - Afirmă că educația este poate mai importantă chiar și decât sănătatea, fiind esențială pentru progresul social și civilizație.
  - Critica faptul că România se află pe ultimele locuri în Europa în ceea ce privește investițiile în aceste sectoare, deși produce specialiști valoroși.
  - Menționează proiectul de țară al Academiei Române, cu scenarii concrete și soluții pentru ieșirea din „marasm".
- **Proiecte personale și optimismul pentru viitor:**
  - Își exprimă bucuria de a colabora cu Tele Moldova Plus, un post care promovează valori și nu este partinic.
  - Continuă să lucreze cu studenții ca asistent, considerând că este o provocare și o plăcere să le predea.
  - Este mândru de succesorul său care a reușit să introducă transplantul hepatic la Iași.

- Rămâne optimist cu privire la viitorul României, crede că suntem pe drumul cel bun și că avem nevoie de modele, de a aprecia viața și de a ne bucura mai mult.
- Subliniază importanța reeditării revistei "Însemnări Ieșene" și a actualității ideilor lui Grigore T. Popa.

Iași, 2016

NOTA:

O parte din activitatea științifică a Prof. univ. dr. Eugen Târcoveanu

CONTRIBUȚII LA DEZVOLTAREA CUNOAȘTERII ȘTIINȚIFICE: DIRECȚII DE CERCETARE ȘI REZULTATE Morfologie și chirurgie experimentală (1968-1975) Cercetarea pieselor de disecție prin injectarea de substanțe plastice în sistemul vascular și modele experimentale pe animale de laborator de carcinogeneză și tehnici noi chirurgicale de reconstrucție a tubului digestiv la câine, transplant renal; Chirurgia gastrică (din 1974-1984) Studiu complex etiologic, anatomoclinic și terapeutic pro- și retrospectiv a unui lot de 700 bolnavi cu ulcer perforat; studiu computerizat al datelor obținute a permis stabilirea de corelații între factori etiologici, anatomoclinici și terapeutici contribuind la aprecierea prognosticului și codificarea criteriilor privind strategia și tehnica chirurgicală; cercetare finalizată cu o teză de doctorat și o monografie; Chirurgia hepatobiliopancreatică (din 1985-prezent) Studiul litiazei biliare, al tumorilor hepatice, tumorilor endocrine pancreatice; termonecroza tumorilor maligne hepatice – rezultatul unei colaborări cu o echipă de cercetare din Franța constituie subiectul a două granturi de cercetare; Chirurgie endocrină (din 1995 – prezent) Chirurgia cancerului tiroidian, a tumorilor paratiroidiene, gușilor cervicomediastinale, tumorilor suprarenale privite prin prisma abordului minim invaziv; Chirurgia laparoscopică (1993-prezent) Introducerea colecistectomiei laparoscopice în tratamentul litiazei biliare, chirurgia funcțională esogastrică, apendicectomia laparoscopică, chirurgia chistului de ovar, chirurgia laparoscopică colorectală, splenectomia laparoscopică, suprarenalectomia laparoscopică au constituit subiecte de cercetare privind avantajele și rezultatele abordului mini invaziv.

PROIECTE DE CERCETARE FINANȚATE (competiții naționale) - Grant CNCSIS 839/2006 – Consecințe biologice ale termonecrozei cu vapori de apă sub presiune a metastazelor hepatice de origine colorectală - director de proiect; - Proiect CEEX 22/2006- Criterii de selecție a metodelor terapeutice în cancerul hepatic secundar: fundamentare clinico-biologică și moleculară (TERMOMET) - director de proiect. 3.

PUBLICAȚII ȘI PARTICIPARE LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE - lucrări ISI – 33 (24 prim autor, autor corespondent) -lucrări în reviste de specialitate de circulație internațională, indexate Index Medicus, Medline, PubMed: 145 (60 prim/unic autor); lucrări în volume ale unor manifestări științifice internaționale în rezumat: 45 (30 prim autor); lucrări în reviste de specialitate din România recunoscute CNCSIS: 60 articole (32 prim/unic autor); lucrări în volume ale unor manifestări științifice naționale: în rezumat: 231 (156 ca prim/unic autor); cărți: 13 (6 unic autor); capitole în cărți: 18 (11 unic autor). 4. PARTICIPARE ÎN COMISII DE EVALUARE ȘTIINȚIFICĂ expert evaluator CNCSIS (din 2004); membru ARACIS (din 2007); membru în colegiul de redacție: Revista "Spitalul" (București), din 1969 până la desființare, Revista Medico-Chirurgicală Iași, 1989-1998, Rev. Chirurgia, Arta Medica – Chișinău, Romanian Journal of Gastroenterology, Journal of Gastrointestinal and Liver Diseases; Rev. Clinica, Rev. Cercetări Experimentale Medico-Chirurgicale, Ars Medica Tomitana, editor șef la Jurnalul de Chirurgie (publicație on-line), Revista Istorie a Medicinii Constanța

DISTINCȚII/PREMII

Doctor Honoris Causa al Universității N. Testimițeanu Chișinău 2012 Profesor BOLOGNA Timișoara 2011 Premiul „OPERA OMNIA" pentru întreaga activitate de cercetare științifică, acordat de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior, mai 2007; Premiul I pentru cea mai bună lucrare, EuroCancer, Paris, iunie 2005; Diplomă Honoris Causa pentru promovarea relațiilor dintre Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași și Universitatea „Albert Ludwig" Freiburg, mai 2005; Diplomă de excelență acordată de Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași cu ocazia împlinirii a 125 de ani de învățământ medical superior la Iași pentru susținerea și promovarea școlii de medicină din Iași, dec. 2004; Diplomă de Excelență acordată de Societatea Română de Chirurgie Laparoscopică și Suturi Mecanice pentru merite deosebite în promovarea chirurgiei laparoscopice, mai 2001; Diplomă de onoare acordată de Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași pentru contribuția la formarea primei promoții a Facultății de Bioinginerie Medicală, decembrie 1999; Laureat al Reuniunilor Chirurgilor din Moldova (Premiul I), 1996.

Membru de onoare al Asociației Chirurgilor "N. Anestiadi" din Republica Moldova

ACTIVITATE ÎNDRUMARE DOCTORATE - coordonator / indrumator doctorat din 2000, prorector științific 2000 – 2005, secretar științific Facultatea de Medicină 2008 – 2011; - teze de doctorat finalizate UMF Iași și confirmate de Comisia Superioară de diplome 20; - teze de doctorat în curs de finalizare – 8 - participare în comisii de doctorat ca referant științific în țară -62, din care la Chișinău -12, inclusiv teze de doctor habilitat

LISTA ISI A LUCRĂRILOR 1. Moldovan R, Vlad N, Curca G, Borcea M, Ferariu D, Dimofte G, Tarcoveanu E. Total necrotizing colitis proximal to obstructive left colon cancer: case report and literature review. Chirurgia (Bucur). 2013 May-Jun;108(3):396-9. 2. Makkai-Popa ST, Luncă S, Dimofte G, Vrânceanu A, Franciug D, Ivanov I, Zugun F, Târcoveanu E, Carasevici E. Corelation of lymphocytic infiltrates with the prognosis of recurrent colorectal cancer. Chirurgia (Bucur). 2013 Nov-Dec;108(6):859-65. 3. Makkai-Popa ST, Luncă S, Târcoveanu E, Carasevici E, Dimofte G. Lymph node status assessed through the log odds ratio - a better tool in the prognosis of colorectal cancer relapse. Rom J Morphol Embryol. 2014;55(1):97-102. 4. Tarcoveanu E, Vasilescu A, Dorobat D, Romanec C. Dan Gavriliu (1915-2012), the patriarch of Romanian surgery, dies at 97. World J Surg. 2013 May;37(5):1174-5. 5. Vlad N, Lupașcu C, Dănilă N, Georgescu S, Moldovanu R, Târcoveanu E. Atypical Hepatic Resection Technique for Hepatocellular Carcinoma Using Radiofrequency Habib™ 4X Device. Chirurgia (Bucur). 2013 Jan-Feb;108(1):51-5. 6. Târcoveanu E, Vasilescu A, Georgescu S, Dănilă N, Bradea C, Lupascu C, Cotea E, Crumpei F, Vintili D, Motoc-Vieriu R, Dimofte G. . Laparoscopic approach to ovarian dermoid cysts. Chirurgia (Bucur). 2012 Jul-Aug;107(4):461-8 7. Moldovanu R, Dimofte G, Stefan I, Filip V, Vlad N, Curcă G, Crumpei F, Fotea V, Ferariu D, Dănilă N, Georgescu S, Târcoveanu E. Right colon cancer--clinicopathological findings.Chirurgia (Bucur). 2012 May-Jun;107(3):314-24 8. Trifan A, Târcoveanu E, Danciu M, Huțanașu C, Cojocariu C, Stanciu C. Gastric heterotopic pancreas: an unusual case and review of the literature. J Gastrointestin Liver Dis. 2012 Jun;21(2):209-12. 9. Târcoveanu E, Vasilescu A, Georgescu S, Filip V, Vlad N.The porcelain gallbladder-laparoscopic approach. Chirurgia (Bucur). 2012 Mar-Apr;107(2):246-51 10.

Moldovanu R, Târcoveanu E, Dimofte G, Lupașcu C, Bradea C. Preoperative warm- up using a virtual reality simulator. JSLS. 2011 Oct-Dec;15(4):533-8 11. E. Târcoveanu , A. Vasilescu. Laparoscopic propertioneal approach of inguinal hernia. Chirurgia (Bucur). 2012 Jan-Feb;107(1):95-102. 12. G. Dimofte, E. Târcoveanu , Tarași M, Panait C, Lozneanu G, Nicolescu S, Porumb V, Grigoraș O. Mean number of lymph nodes in colonic cancer specimen: possible quality control index for surgical performance.Chirurgia (Bucur). 2011 Nov-Dec;106(6):759-64. 13. E. Târcoveanu , Dimofte G, Georgescu S, Vasilescu A, Lupașcu C, Bradea C, Van Hee R. Laparoscopic retrieval of gossypibomas--short series and review of literature. Acta Chir Belg. 2011 Nov-Dec;111(6):366-9. 14. Lupașcu C, Moldovanu R, Andronic D, Ursulescu C, Vasiluță C, Răileanu G, Fotea V, E. Târcoveanu .Posterior approach pancreaticoduodenectomy: best option for hepatic artery anatomical variants. Hepatogastroenterology. 2011 Nov-Dec;58(112):2112-4. 15. E. Târcoveanu , Roca M, Mihăescu T. Writing and publication of a clinical case report]. Chirurgia (Bucur). 2011 Sep-Oct;106(5):581-4. 16. E.Târcoveanu, Georgescu S, Vasilescu A, Dănilă N, Lupașcu C, Dimofte G, Neacșu CN, Moldovanu R. Small bowel tumours from barium meal to capsule endoscopy and from open to laparoscopic approach. Chirurgia (Bucur). 2011 Jul-Aug;106(4):451-64. 17. Lupașcu C, E Târcoveanu, Bradea C, Andronic D, Ursulescu C, Niculescu D. Laparoscopic adrenalectomy for large solid cortical tumours--is it appropriate? Chirurgia (Bucur). 2011 May-Jun;106(3):315-20 18. E. Târcoveanu Moldovanu R, Bradea C, Dimofte G, Lupașcu C, Georgescu S, Andronic D, Lotz JC, Vlad N, Vasilescu A. Laparoscopic surgical education--the experience of the first surgical unit Iași. Chirurgia (Bucur). 2011 Jan-Feb;106(1):67-76. 19. Andronic D, Lupașcu C, Târcoveanu E, Georgescu S. Gossypiboma--retained textile foreign body. Chirurgia (Bucur). 2010 Nov-Dec;105(6):767-77. 20. Tinica G, Butcovan D, Cimpeanu C, Târcoveanu E. A mediastinal germ cell tumor of yolk sac type--case report. Chirurgia (Bucur). 2010 Nov-Dec;105(6):831-4. 21. Lupașcu C, Andronic D, Moldovanu R, Târcoveanu E, Georgescu S, Ferariu D. Treatment of gastrointestinal stromal tumors--initial experience. Chirurgia (Bucur). 2010 Sep- Oct;105(5):657-62. 22. Lupașcu C, Andronic D, Ursulescu C, Vasiluță C, Raileanu G, Georgescu S, Niculescu D, Crumpei F, Târcoveanu E. Palliative gastrectomy in patients with stage IV gastric cancer--our recent experience. Chirurgia (Bucur). 2010 Jul-Aug;105(4):473-6 23.

Dimofte G, Moldovanu R, Crumpei F, Grigoras O, Tarcoveanu E. Incomplete deployment of an expandable metallic stent in a patient with esophageal malignant stenosis. J Gastrointestin Liver Dis. 2010 Sep;19(3):325-8. 24. Târcoveanu E, Dimofte G, Vasilescu A, Bradea C, Ferariu D. Laparoscopic management of gastrointestinal stromal tumours. Acta Chir Belg. 2010 May-Jun;110(3):295-302 25. Trifan A, Singeap AM, Cojocariu C, Sfarti C, Tarcoveanu E, Georgescu S. Single- balloon enteroscopy following videocapsule endoscopy for diagnosis of small bowel tumors: preliminary experiences. Chirurgia (Bucur). 2010 Mar-Apr;105(2):211-7 26. Moldovanu R, Vlad N, Târcoveanu E, Dimofte G, Lupașcu C, Filip V, Bradea C, Răileanu G, Tuțuianu B, Crumpei F.Acute appendicitis--open or minimally-invasive approach? Chirurgia (Bucur). 2010 Jan-Feb;105(1):45-51.

LUCRĂRI PUBMED CIRCUIT INTERNATIONAL

1. Târcoveanu E, Vasilescu A, Cotea E, Vlad N, Palaghia M, Dănilă N, Variu M. Parastomal hernias -- clinical study of therapeutic strategies. Chirurgia (Bucur). 2014 Mar-Apr;109(2):179-84. 2. Târcoveanu E, Vasilescu A, Vlad N, Niculescu D, Cotea E, Crumpei F, Dănilă N, Georgescu S, Mogoș V. Retrosternal goiters.Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2012 Apr-Jun;116(2):523-31 3. Makkai-Popa ST, Zugun-Eloae F, Stefănescu C, Târcoveanu E, Carasevici E. Laser microdissection--a novel approach for accessing the molecular basis of cancer. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2012 Jan-Mar;116(1):233-9 4. Moldovanu R, Târcoveanu E, Lupașcu C, Dimofte G, Filip V, Vlad N, Vasilescu A. Training on a virtual reality simulator--is it really possible a correct evaluation of the surgeons' experience? Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2009 Jul-Sep;113(3):780-7 5. Târcoveanu E, Scerbina R. Academician Gheorghe Ghidirim to 70 years.Chirurgia (Bucur).2009 Nov-Dec;104(6):773-4. 6. Târcoveanu E, Copăescu C.National Congress of Romanian Endoscopic Surgery and other Interventional Techniques. October 29-31, 2008, Iassy. Chirurgia (Bucur). 2008 Nov- Dec;103(6):727-29. 7. Târcoveanu E, Niculescu D, Cotea E, Moldovanu R, Vasilescu A, Crumpei F, Zbranca E, Zugun F, Rusu V, Ferariu D. Parathyroid glands involvement in multiple endocrine neoplasia. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2009 Apr-Jun;113(2):482-96. 8. Vintilă D, Neacșu CN, Popa P, Vlad N, Târcoveanu E, Georgescu SO, Dănilă N. Abdominal wall endometriosis after gynecologic procedures: an under-appreciated

diagnosis in general surgery. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2008 Apr-Jun;112(2):393-7. 9. Giușcă SE, Carasevici E, Eloae-Zugun F, Târcoveanu E, Căruntu ID. Structural changes of tumor microenvironment in liver metastases of colorectal carcinoma. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2008 Jan-Mar;112(1):165-73. 10. Târcoveanu E, Vasilescu A, Moldovanu R, Vlad N, Rusu V, Stanciu C. Unusual forms of liver abscesses. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2008 Jul-Sep;112(3):688-97. 11. SO Georgescu, CN Neacsu, D Vintila, P Popa, L Fortu, A Nistor, D Ferariu, E Tarcoveanu: Long-term results after surgery for colorectal adenocarcinoma, stage I-III. Problems of prognosis. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi, 2007 Oct-Dec;111(4):932-9. 12. R.Moldovanu, F. Grecu, E Tarcoveanu, VScripcariu, SGeorgescu etal: Pancreaticoduodenectomy with or without pylorus preservation: a retrospective analysis of 137 patients. Chirurgia (Bucur), 2007 Nov-Dec;102(6):651-64. 13. R. Moldovanu, F. Grecu, E. Tarcoveanu, S. Georgescu, V. Scripcariu, D. Niculescu, C. Burcoveanu, N. Danila, l. Andriescu, C. Bradea, C. Bulat, M. Chifan, C. Dascalescu, A. Grigorovici, D. Lazescu, S. Padureanu, M. Stoian, d. Ferariu, F. Crumpei, C. Plesa, C. Dragomir: Pancreaticoduodenectomy for pancreatic head cancer, 54 cases. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi 2007 Apr-Jun;111(2):402-15. 14. Târcoveanu E, Lupașcu C, Moldovanu R, Vlad N, Bradea C, Vasilescu A. Fibrin-collagen patch (TachoComb) in general surgery. Indications and results. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2007 Apr-Jun;111(2):396-401. 15. R. Moldovanu, C. Lupașcu, C M Moldovanu, G. Dimofte, B. Țuțuianu, E. Târcoveanu, F. Crumpei, D. Ferariu, L. Cozma, A. Vasilescu, V. Filip, N. Vlad: Gastric stromal tumor. Case report. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi, 2006 Apr-Jun;110(2):372-6 16. E. Tarcoveanu, St. Georgescu, C. Lupascu, C. Bradea, Felicia Crumpei, R. Moldovanu, A. Vasilescu: Chirurgia laparoscopica a ficatului. Consideratii asupra a 92 cazuri. Rev Med Chir 2006, 110, 2, 334-346 17. E. Târcoveanu, V. Filip, R. Moldovanu, G. Dimofte, C. Lupașcu, N. Vlad, A. Vasilescu, O. Epure: Abdominal tuberculosis - a surgical reality. Chirurgia (Bucur), 2007 May-Jun;102(3):303-8 18. Târcoveanu E, Eloae FZ, Lupașcu C, Vasilescu A, Moldovanu R, Epure O, Crumpei F, Nicorici C, Negru D, Mehier H. Thermonecrosis in nonresectable colorectal hepatic malignant tumors. Preliminary results. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi. 2007 Jan- Mar;111(1):161-74 19. E. Târcoveanu, V. Strat: Vladimir Bușureanu. Chirurgia (Bucur.), 2006, Sep-Oct; 101 (5), 453-6 20. E. Tarcoveanu, C. Bradea, G. Dimofte, D. Ferariu, A

Vasilescu: Laparoscopic wedge resection of gastric leiomyoma. JSLS (USA). 2006 Jul-sep;10(3):368-74 21. E Tarcoveanu, G. Dimofte, C.Bradea, F. Crumpei, R. Anton, R. Moldovanu: Multiple peritoneal hydatid disease after rupture of a multivesicular hepatic hydatid cyst. Case report. J Gastrointestin Liver Dis. 2006 Sep;15(3):301-5 22. E. Tarcoveanu, D. Niculescu, C. Bradea, G. Dimofte, A. Vasilescu, D. Ferariu, F. Crumpei: Incidence and management of the ovarian fibroma and thecoma. Experience of The First Surgical Clinic Iasi. Chirurgia (Bucur). 2006 May-Jun;101(3):325-30 23. E. Tarcoveanu, R. Moldovanu, S. Georgescu, D. Niculescu, C. Lupascu, G. Dimofte: Tumori pancreatice endocrine. Chirurgia, 2006, 101, 2, 175-183 24. D. Perju, E. Tarcoveanu, C. Lupascu: Studiu experimental comparativ privind anastomozele colo-colice stangi efectuate in ocluzia colica: valoarea protezarii anastomozei cu lambou peritoneal liber. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi, 2005, vol. 109, nr. 4, p. 781-786 25. E. Tarcoveanu, C. Lupascu, St. Georgescu, Fl. Zugun, Felicia Crumpei, Oana Epure, Cristina Nicorici, Gabriela Canschi, D. Ferariu: Rezectia hepatica in carcinomul hepatocelular dezvoltat pe ciroza. Rev Med Chir Soc Med Nat Iasi, 2005, vol. 109, nr. 4, p.770-780 26. 23. Tr. Țăranu, A. Covic, E. Târcoveanu, Laura Florea. Criterii anatomoclinice privind suprimarea cateterului dialitic (de dializă peritoneală) – studiu de evaluare a 9 ani de dializă peritoneală în Centrul de Dializă și Transplant Renal Iași. Rev Med Chir Soc Med Nat, Iași, 2005, 109 (2): 300-304 27. V. Filip, D. Niculescu, E. Târcoveanu, N. Dănilă, D. Ene, Paula Popa, C.N. Neacșu, R. Moldovanu, Felicia Crumpei. Chistul hidatic hepatic. Considerații asupra a 33 cazuri. Rev Med Chir Soc Med Nat, Iași, 2005, 109 (2): 294-299 28. E. Tarcoveanu, Fl. Zugun, H. Mehier, C. Lupascu, Oana Epure, A. Vasilescu, R. Moldovanu: Metode paliative de tratament al tumorilor hepatice maligne prin hipertermie. Rev Med Chir Soc Med Nat 2005, vol. 109 (3), p. 516-527 29. E. Târcoveanu, D. Niculescu, Șt. Georgescu, Oana Epure, C. Bradea. Conversia în colecistectomia laparoscopică. Chirurgia Sept. – Oct. 2005, 100 (5): 437-444 30. S.O.Georgescu, L. Dubei, E.Târcoveanu, C.Bradea, D.Lăzescu, F.Crumpei, I.Stratan. Minimally invasive treatment of hepatic hydatid cysts. R J Gastroenterol 2005, 14 (3), 249-252 31. Cr. Lupașcu, E. Târcoveanu, M. Chifan, R. Moldovanu, C. Pleșa, F. Crumpei, S.Nicolescu, C. Lupașcu: Diverticulul Zenker: considerații asupra a 6 cazuri operate în Clinica I Chirurgie. Rev Med Chir 2004,108(2):39 –42 32. V. Filip, Șt.Georgescu, C. Stanciu, Gh. Bălan, E. Târcoveanu, CN

Neacșu, C. Cârdei, V. Drug: Metoda endo-lap în tratamentul litiazei biliare. Rev Med Chir 2004, 108,1, 220-223 33. D. Niculescu, E. Târcoveanu, Șt. Georgescu, C. Lupașcu, V. Filip, CN Neacșu, D. Andronic, D. Ene: Tendințe și rezultate în tratamentul actual al cancerului rectal. Rev Med Chir, 2004, 108, 1, 99-106 34. E. Târcoveanu, D. Niculescu, Șt. Georgescu, C.N. Neacșu, G. Dimofte, R. Moldovanu, Oana Epure: Diverticulul Meckel în era chirurgiei laparoscopice. Chirurgia, 99 (4), 2004, 227-232 35. E. Târcoveanu, D. Niculescu, Șt. Georgescu, C. Bradea, Oana Epure: Litiaza veziculară după chirurgia gastrică – posibilitățile și limitele laparoscopiei. Chirurgia, 2004, 99 (1), 35-41 gia. 1994; 3: 28-30.

LISTA CĂRȚILOR AUTOR E. Târcoveanu, A. Vasilescu, R. Moldovanu,: Chirurgia in imagini – patologie hepato- bilio – pancreatica și splenică. . DVD interactiv. ISBN 978-973-670-437-6, Ed. SEDCOM Libris, 2012 A. Vasilescu, V. Fotea, E. Târcoveanu: Obstrucții biliare maligne – posibilități actuale de tratament. Ed. Gr. T. Popa U.M.F. Iași, 2012, ISBN 978 -606-544-087-6, 179 pp E. Târcoveanu, R. Moldovanu, A. Vasilescu: Chirurgia in imagini – patologia tubului digestiv. DVD interactiv. ISBN 978-973-670-268-6, Ed. SEDCOM Libris, 2008 E. Târcoveanu (sub red.): Patologie chirurgicală hepatică, tumori hepatice, ISBN 978- 973-7682-33-8, Ed. Gr. T. Popa Iasi, 2007, 279 pagini, format A5 E. Târcoveanu: Tehnici chirurgicale, ISBN 973-681-372-X, Ed. POLIROM, 2003, 486 pagini, format A4 E. Târcoveanu: Elemente de chirurgie laparoscopică, Vol. II, ISBN 973-683-211-2, Editura POLIROM, Iași, 1998, 286 pagini, format Letter E.Târcoveanu: Elemente de chirurgie laparoscopică, Vol. I, ISBN –973-9135-20-X, Editura Dosoftei, Iași, 1996, 189 pagini, format Letter E.Târcoveanu: Patologia chirurgicală - esofag, stomac, duoden, ISBN 973-9135-05-6, Ed.Dosoftei, Iași, 1995, 249 pagini, format A5 E.Târcoveanu, D.Lăzescu: Abdomenul acut chirurgical, ISBN 973-95941-1-5, Ed.Contact International, Colecția ATMA - 9, Iași, 1994, 134 pagini, format B5JIS/Academic E.Târcoveanu: Patologia chirurgicală a abdomenului - Intrebări cu răspunsuri multiple, Ed. Intreprinderea poligrafică, Iași, 1990, 184 pagini, format A5 E.Târcoveanu: Perforația ulcerului gastric și duodenal, Ed.Litera, București, 1988, 143 pagini, format B5JIS/Academic E.Târcoveanu, C. Romanescu, M. Lițu - Ctitorii prestigiului, ISBN 973-7906-72-1, Ed. Gr.T.Popa UMF Iasi, 2004, 470 pagini, format B5JIS/Academic E. Târcoveanu, M. Lițu, Oana Epure -

Epitropia "Sf.Spiridon" de la origini la glorie, desființare și noi începuturi. Vol.2, ISBN 973-86752-1-9, Ed.Scripta Manent, Iași 2004, 417 pagini, format A5 E. Tarcoveanu, I.Chiriac, M. Lițu, Oana Epure - Epitropia "Sf. Spiridon" de la origini la glorie, desființare și noi începuturi. Vol.1 Ed. Danaster, 2000, ISBN 973-98580-5-8, 201 pagini, format A5

CAPITOLE ÎN CĂRȚI IMPORTANTE E. Târcoveanu, A. Spânu: ″Generalități. Aspecte ale eticii și deontologiei în practica activității chirurgicale ″ în ″Chirurgie generală și semiologie chirurgicală″ (sub red. A. Spânu). Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008, p. 13 -15 E. Târcoveanu: ″Secția de cgirurgie. Blocul operator″ în ″Chirurgie generală și semiologie chirurgicală″ (sub red. A. Spânu). Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008, p. 16-20 E. Târcoveanu: ″Asepsia și antisepsia″ în ″Chirurgie generală și semiologie chirurgicală ″ (sub red. A. Spânu). Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008, p. 21-32 E. Târcoveanu: ″Instrumentarul chirurgical″ în ″Chirurgie generală și semiologie chirurgicală″ (sub red. A. Spânu). Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău 2008, p. 33-47 E. Târcoveanu: „Complicațiile ulcerului gastro-duodenal" în "Patologie Chirurgicală pentru admiterea în rezidențiat", Ed II revizuita si adaugită, vol. I (sub red. N. Angelescu, C. Dragomirescu, I. Popescu), ISBN 973-98531-8-8, Ed. Celsius București, 2003, pp.469-493, 25 pagini, format A5 N. Angelescu, E. Târcoveanu: "Istoricul chirurgiei românești" în "Patologie chirurgicală", vol. 1 (sub red. N. Angelescu), ISBN 973-39-0445-7, Ed. Medicală, 2001, pg. 29-39, 11 pag., format A4 - două coloane E. Târcoveanu, M. Grigoraș, V. Rusu, Cipriana Ștefănescu: "Metode moderne de explorare în chirurgie" în "Patologie chirurgicală", vol. 1 (sub red. N. Angelescu), ISBN 973-39-0445-7, Ed. Medicală, 2001, pg. 113-163, 51 pag., format A4 - două coloane E. Târcoveanu: "Tumorile traheale și pulmonare" în "Chirurgie generală" Vol. II (sub red. Prof. C. Pleșa), ISBN 973-612-020-1, Editura Timpul, Iași, 2002, pg. 270-288, 19 pagini, format A4 - o coloană E. Târcoveanu: "Patologia chirurgicală a sânului" în"Chirurgie generală" Vol. II (sub red. Prof. C. Pleșa), ISBN 973-612-020-1, Editura Timpul, Iași, 2002, pg. 659-712, 54 pagini, format A4 - o coloană E. Târcoveanu: „Infecțiile chirurgicale" în "Chirurgie generală", Vol. I (sub red. Prof. C. Pleșa), ISBN 973-9333-36-2, Editura Apollonia, Iași, 1999, pg. 99-129, 31 pagini, format format B5 JIS/Academic E. Târcoveanu: "Transplantul de

organe" în "Chirurgie generală", Vol. I (sub red. Prof. C. Pleșa), ISBN 973-9333-36-2, Editura Apollonia, Iași, 1999, pg. 427-463, 37 pagini, format B5 JIS/Academic E. Târcoveanu: "Complicațiile ulcerului gastroduodenal" în "Patologie Chirurgicală pentru admiterea în rezidențiat", Vol. I (sub red. N. Angelescu, C. Dragomirescu, I. Popescu), ISBN 973-0-00358-0, Ed. Celsius București, 1997, pg. 246-271, 26 pagini, format A5 E. Târcoveanu, M. Grigoraș, Felicia Crumpei, V. Rusu, Cipriana Ștefănescu"Metode moderne de explorare în chirurgie: ecografia, tomografia computerizată, imageria prin rezonanță magnetică, angiografia, scintigrafia, PET-SCAN" în "Patologie chirurgicală" (sub red. I. Popescu), Vol. VIII, partea IA, Ed. Academiei Române, București, 2008, p.112- 165 E. Târcoveanu, R. Moldovanu "Tumori endocrine pancreatice" în "Patologie chirurgicală" (sub red. I. Popescu), Vol. IX, partea a II-a, Ed. Academiei Române, București, 2009, pp 508 - 533 N. Angelescu, E. Târcoveanu: „Chirurgia românească" în „Scurt istoric al chirurgiei", Capitolul 1 în "Patologie chirurgicală" (sub red. I. Popescu), Vol. VIII, partea IA, Ed. Academiei Române, București, 2008, p.33-44

PREMII, DISTINCȚII. Profesor Bologna Timișoara 2011 Premiul „OPERA OMNIA" pentru întreaga activitate de cercetare științifică, acordat de Consiliul Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior, mai 2007 Premiul de excelență „Medic.ro", pentru realizări profesionale deosebite, Ediția a 2-a, dec. 2005 Diploma de excelență „Medicul Anului" pentru rolul activ in dezvoltarea chirurgiei românești. Gala Premiilor de Excelență „Sunt ieșean, deci european", Iași, 2008, ediția a II-a Premiu pentru Cea mai bună lucrare, EuroCancer, Paris, iunie 2005 Diplomă Honoris Causa pentru promovarea relațiilor dintre Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași și Universitatea „Albert Ludwig" Freiburg, mai 2005 Diplomă de excelență acordată de Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași cu ocazia împlinirii a 125 de ani de învățământ medical superior la Iași pentru susținerea și promovarea școlii de medicină din Iași, dec. 2004 Diplomă de Excelență acordată de Societatea Română de Chirurgie Laparoscopică și Suturi Mecanice pentru merite deosebite în promovarea chirurgiei laparoscopice, mai 2001 Diplomă de onoare cu ocazia celei de-a X-a aniversări a primei operații celioscopice la Constanța, 2001 Ordinul Cavalerilor Legiunii Albe – Chirurgie pentru strălucite realizări în nobila profesie de chirurg, acordat de al XX-lea Congres Național de Chirurgie, mai

2000 Diplomă de onoare acordată de Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" Iași pentru contribuția la formarea primei promoții a Facultății de Bioinginerie Medicală, dec. 1999 Premiul Societății Române de Chirurgie pentru cel mai bun poster la al XIX-lea Congres Național de Chirurgie, București, mai 1989 Laureat al Reuniunilor Chirurgilor din Moldova (Premiul I), 1996 Diploma Fundației "Andrei Șaguna" cu prilejul comemorării a 120 de ani de la trecerea în neființă a marelui român, martie 1994 Distincția "Paul Harris", Rotary International Distincția Rotary International in Great Britain and Ireland, in recognizion of world community service

ALTE ASPECTE: FONDAREA- DEZVOLTAREA UNEI SPECIALITĂȚI, A UNEI UNITĂȚI DE ÎNVĂȚĂMÂNT ȘI SAU CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ BIOMEDICALĂ, FONDAREA UNEI ȘCOLI DE ÎNVĂȚĂMÂNT ȘI SAU CERCETARE - dezvoltarea Disciplinei de Chirurgie în plan educațional (introducerea demonstrațiilor practice, a testelor din patologia chirurgicală ca manieră de examinare pe calculator, utilizarea tehnicilor educaționale tip Internet, inițierea serilor clinice pentru medicii rezidenți); promovarea tradiției Școlii de Chirurgie de la Iași și relansarea activității Epitropiei Sf. Spiridon, prin editarea unor lucrări monografice care evocă personalitățile medicale ieșene) - fondarea și dezvoltarea specializării în chirurgie laparoscopică (învățământ universitar: cursuri opționale de chirurgie minim invazivă și chirurgie robotică; învățământ post- universitar: 30 de cursuri pentru medicii rezidenți, specialiști și primari, chirurgi și ginecologi, finalizate prin obținerea competenței, inclusiv medici din Republica Moldova) - fondarea Centrului de Cercetare în Chirurgie Generală Clasică și Laparoscopică (2004), acreditat CNCSIS, - editarea on-line a Jurnalului de chirurgie, recunoscut CNCSIS B plus și indexat în DOAJ și COPERNICUS, baze de date internaționale specifice domeniului medical

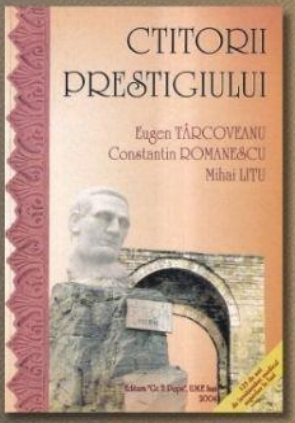

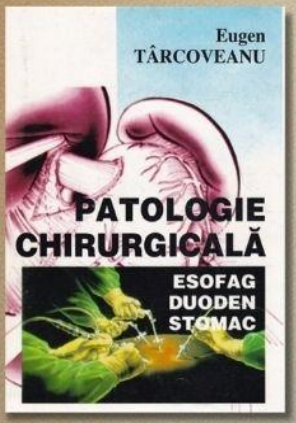

Eugen Târcoveanu

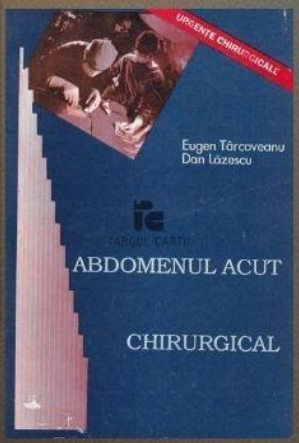

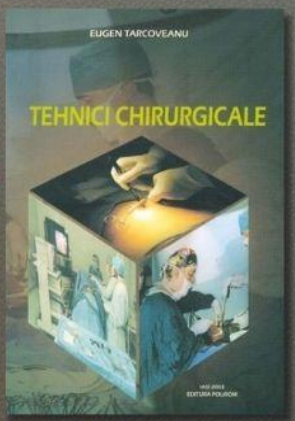

EXCELENȚA LA FEMININ

Invitat: prof. univ. dr. **Cătălina Arsenescu Georgescu,** Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Iași

Motto:„*Performanța devine valoare doar atunci când este pusă în slujba oamenilor.”*

ML: ***Bun găsit stimați prieteni la o nouă întâlnire cu emisiunea despre Modele și Valori. Pentru că ne aflăm la început de primăvară anotimpul reîntoarcerii la viață în care principiul neîntrerupt al regenerării este marcat de ani și ani prin diferite ritualuri și simboluri, avem astăzi un invitat de seamă din rândul purtătorilor de halate albe, cei care se preocupă zi de zi pentru a întreține și prelungi focul nestins al vieții, pentru a da speranță și dorință de viață celor care adesea văd moartea cu ochii, cum se spune. Este vorba despre profesorul universitar doctor Cătălina Arsenescu Georgescu, de la Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași, Șeful Clinicii de Cardiologie Medicală din cadrul Institutului de Boli Cardiovasculare și Transplant, profesor doctor „George I.M. Georgescu” din Iași. Cu toate că poartă povara strălucitului renume al regretatului soț, distinsa noastră invitată de astăzi și-a construit prin munca de o viață o strălucită cariera univer-***

sitară și științifică, înscriindu-și numele printre personalitățile de prima mărime ale vieții medicale ieșene.

Bine ați venit! Mă bucur mult că ați răspuns invitației noastre și pentru că sunteți și realizatoarea de succes a emisiunii „De la inimă la inimă" de la televiziunea noastră de suflet Tele Moldova Plus, v-aș ruga să ne vorbiți, pentru început, despre semnificația apariției la Iași a Centrului Medical de Cardiologie, care, pe bună dreptate, poartă numele distinsului dumneavoastră soț George Georgescu cel ce a pus bazele cardiologiei moderne și a fost un model pentru tânăra generație.

CAG: Bună ziua, tuturor. Vă mulțumesc pentru invitație și mă simt onorată pentru atmosfera de sărbătoare cu care m-ați întâmpinat cu mare plăcere. Am acceptat invitația dumneavoastră și mi-ați aruncat o minge la fileu în ceea ce privește întrebarea despre semnificația înființării unui centru de cardiologie, actualmente, Institut de Boli Cardiovasculare în zona Moldovei. Am să încep cu o dată aniversară, nu știu dacă ați făcut un calcul cu privire la anii care s-au scurs de la înființarea Centrului de Cardiologie. Iată că anul acesta, pe hârtie se împlinesc 20 de ani, spun pe hârtie pentru că au mai trebuit câteva luni bune până să intrăm chiar în activitate, s-au împlinit 20 de ani de la înființarea acestei unități.

ML: ***Si veți marca în vreun anume fel această aniversare?***

CAG: Sigur că da. Și iată, dacă tot ați anticipat dumneavoastră, răspunsul meu: m-am obișnuit să derulez o manifestare științifică din doi in doi ani „Zilele Cardiologice George Georgescu". Anul acesta trebuie să se deruleze, iarăși acest eveniment. Este

un eveniment național, care s-a bucurat la celelalte ediții de o largă audiență și o înaltă calitate științifică, încât sper ca în toamnă sa fie la fel, de obicei o fac în aceeași perioadă. Nimic nu este întâmplător, 27 – 30 octombrie, când de fapt și de drept se împlinesc un număr de ani de când nu mai este printre noi, cel care este ctitorul și cel care a înființat Centrul de Cardiologie, deci în această manieră voi marca acest eveniment, această cifră rotundă de 20 de ani.

M-ați întrebat dacă este importantă această unitate si ce semnificație are. Gândiți-vă că în momentul în care profesorul Georgescu a pornit la drum să proiecteze, să conceapă o asemenea instituție, în Moldova erau (și există și la ora actuală) doar spitalele tradiționale, dar care nu se bucurau de un centru care să fie dotat să fie consacrat pentru cardiologia modernă și aș vrea să reținem acest lucru pentru că, firesc, cardiologie se face de mulți ani de sute de ani, dar o cardiologie modernă presupune cu totul și cu totul altceva, încât în acea perioadă, în urmă cu 20 - 25 de ani, s-a proiectat existența și înființarea în țară a unor centre de cardio-logie, care să fie dotate cam după același tip și este vorba de București, de Târgu Mureș, de Timișoara, de Cluj și iată că a răsărit și Iașul. Cel care a avut ideea și care și-a pus tot sufletul pentru înființarea acestei unități, evident a fost profesorul Georgescu. Gândiți-vă că pentru Moldova și la ora actuală este singura unitate de vârf, singura unitate unde se poate aborda o cardiologie modernă. Ce înseamnă acest lucru? Pentru că nu vreau să se înțeleagă că nu se face cardiologie și în alte zone, în Iași sunt alte clinici de cardiologie în toate județele principale din Moldova, sunt clinici de cardiologie, dar acest lucru înseamnă cu totul altceva, pentru că institutul de boli cardiovasculare și mani-

era în care a conceput profesorul Georgescu această unitate înseamnă o clinică de cardiologie. Înseamnă laboratoarele aferente care sunt de ultimă oră ca și dotare ca și performanță. Este vorba de laboratorul de ecocardiografie, laborator de electro fiziologie. Este vorba de Unitatea de terapie intensivă coronariană și nu este suficient pentru că alături de această înseamnă o cardiologie modernă intervențională, deci laboratoare de cateterism. Și, evident, nu putem concepe un centru de cardiologie fără să aibă o clinică de chirurgie cardiacă, să aibă o unitate de terapie intensivă chirurgicală. Deci gândiți-vă că toate acestea funcționează monobloc într-o singură unitate. Acest Centru de Cardiologie din Iași, transformat ulterior în Institut de Boli Cardiovasculare ”George I.M.Georgescu”. Și mai este un lucru foarte important, această unitate deservește tot ceea ce înseamnă urgențe cardiovasculare. Și voi spune care este profilul nostru, în mod particular pentru toată Moldova, deci noi non-stop primim un anumit tip de urgențe din toate județele Moldovei să spunem din Nord, de la Rădăuți, Dorohoi până în partea de sud, Focșani, Galați și așa mai departe. Deci gândiți-vă ce înseamnă afluența, adresabilitatea și importanța acestei unități, tot ce înseamnă sindrom coronarian acut. Tulburări de ritm majore, fie că este vorba de blocuri atrioventriculare care necesită stimulatoare cardiace, fie că este vorba de ablații, tahiaritmii, deci când inima bate tare bate repede și atunci are nevoie de anumite intervenții iar singurul loc unde se pot efectua asemenea proceduri sunt laboratoarele de electro-fiziologie ale unității noastre. Nu mai vorbim despre chirurgia cardiacă, iată altă situație în care singurul loc unde pacienții din Moldova se pot opera este în acest institut în secția de chirurgie cardiacă. Iată doar câteva repere.

ML: ***Deci anul acesta vom sărbători 20 de ani de la înființarea acestui institut, înființare pe care o datorăm distinsului profesor George Georgescu, cel care a pus bazele cardiologiei moderne și care, repet, a fost un model pentru tânăra generație.***

CAG: O minte creatoare, o minte inovatoare care a știut să planifice și să facă, să stabilească, să străbată toate etapele până ce se poate pune în activitate o asemenea unitate, că știți s-ar putea să avem un spațiu, dar în acel spațiu trebuie să fie în primul rând forța umană, cardiologii, pregătiți pe diversele domenii care în momentul în care s-a deschis Centrul de Cardiologie, nu aveam intervenționiști, nu aveam chirurgi, nu aveam anumite profiluri. Eco-cardiografie de o anumită performanță nu aveam, unitate de implantat stimulatoare cardiace, deci toate acestea s-au proiectat și ulterior s-au reunit toate într-un mănunchi, pentru ca la ora actuală să funcționeze ca un tot unitar foarte fiziologic. Aceasta este fața văzută, dar îndărătul acestor lucruri, până ce să funcționeze toate într-un tot unitar, firesc a trebuit o minte luminată care să selecteze și a trebuit un om care să iubească pacienții care să dorească într-adevăr să finalizeze un asemenea proiect. Și, evident, acest lucru s-a înființat. El s-a dezvoltat ulterior, au trecut 20 de ani de când s-a înființat. Sunt 10 ani, din păcate, de când nu mai este profesorul Georgescu, dar lucrurile funcționează, lucrurile se dezvoltă, lucrurile merg mai departe și fiecare dintre noi recunoaște că a trebuit să fie o scânteie. El este cel care a inițiat, după care lucrurile evident că au decurs și au decurs frumos și se desfășoară frumos și la ora actuală.

ML: ***Vă numărați printre specialiștii și cercetătorii care se dedică zi de zi asigurării sănătății motorului vieții. Acest organ***

vital care este inima. Ce trebuie să știm fiecare dintre noi, ca să nu fie prea târziu și să nu ajungem la intervențiile chirurgicale pe cord.

CAG: Știți că nu este cel mai rău lucru că ajunge la o intervenție chirurgicală. Ați spus dumneavoastră ca un lucru extrem pentru că este impresionant pentru un pacient să spună ajung la operație, dar să știți că sunt multe trepte intermediare până să se ajungă la necesitatea unei intervenții operatorii. Ați precizat, într-adevăr, sunt medic, în primul rând sunt medic internist și cardiolog și sunt cadru didactic, iubesc atât profesia și profilul pe care l-am ales cât evident și arta de a fi cadru didactic și nu întâmplător folosesc acest termen. Îl folosesc cu plăcere pentru că îmbrățișez cu plăcere și acest profil didactic și în continuare sper să-mi desfășor activitatea cu aceiași dăruire. Această dublă activitate, la patul bolnavului și la catedra.

ML: ***Deci nu trebuie să se sperie nimeni de intervenția pe cord!***

CAG: Nu trebuie să ne sperie. Să vă spun ce trebuie să facem până acolo. În primul rând, evident că este mai bine să prevenim. Și dacă putem într-adevăr să preîntâmpinăm apariția unei boli, este situația ideală. Ce ar trebui să facem pentru acest lucru? Ar trebui, să știm în primul rând fiecare dintre noi, ce factori de risc avem? Pentru că nicio boală nu apare pe cer senin. Chiar dacă aparent a apărut pe cer senin, sigur au fost niște lucruri pe care poate nu le-am sesizat, poate pacientul sau individul nu a încercat să afle pe ce factori de risc stă și iată uneori ne ia prin surprindere. Când spun factori de risc, spun despre colesterol, despre diabet zaharat, obezitate, hipertensiune arterială. Să nu uităm bagajul genetic pentru că fiecare dintre noi ne naștem cu niște factori

de risc nemodificabili, niște lucruri pe care nu le vedem. Dar ulterior, din păcate, noi îmbogățim, adăugăm niște factori de risc cu bună știință, uneori. În primul rând, ar trebui să știm pe baza acestor factori care este riscul cardiovascular și în raport cu aceasta putem să corectăm acești factori. Cei care sunt modificabili și atunci iată că ne îndepărtăm de acel moment critic de care ați spus dumneavoastră intervenția operatorie, dar nu este nicio tragedie. Dacă avem niște factori de risc, îi putem trata, dacă într-adevăr nu s-a putut preveni și individul a făcut o boală și aici există soluții pentru că un consult la un cardiolog poate descoperi și diagnostica afecțiunile cardiovasculare, lucru care presupune evident, pe lângă examenul clinic și niște explorări care sunt țintite, pe anumit tip de boală. Dacă am făcut o evaluare, după aceea putem trata pacientul și îl putem trata nu neapărat cu bisturiul. Putem trata medicamentos, putem folosi niște tehnici invazive, interjecționale, adică un cateterism cardiac cu coronografie, o ablație a unei aritmii, implantarea unui stimulator cardiac toate acestea am putea spune că nu sunt chiar chirurgie adevărată, ci este o medicină cardiologică modernă, intervențională, după care noi chiar descoperim niște boli pe care le evaluam și există foarte multe situații în care soluția terapeutică radicală este cea chirurgicală. Nu este o dramă, este un lucru foarte bun că se poate face și inclusiv în zona Moldovei se poate face. Este vorba de clinica chirurgicală din cadrul institutului de boli cardiovas-culare și în care se operează un spectru foarte larg de afecțiuni și după care, dacă intervenția operatorie este indicată atunci când trebuie, dacă ea este făcută cu performanță, așa cum este și normal, atunci pacientul se reface foarte bine. Există o perioadă de recuperare și iată că se poate recupera fără să fie chiar așa o dramă sau pacientul chiar poate fi reîncadrat în activitatea obiș-

nuită cotidiană și speranța de viață și calitatea vieții să fie într-adevăr cea care trebuiește. Deci, să nu se sperie telespectatorii noștri, să nu-și închipuie că este un lucru atât de grav să ajungi la o soluție chirurgicală sau intervențională. Este foarte bine că se poate face, dar important este să se facă în timp util. Pentru că dacă se face într-o fază avansată a bolii, evident că rezultatele nu vor fi chiar cele pe care le sperăm și pe care le așteptăm.

ML: ***Ne este cunoscut faptul că vă ocupați de hipertensiunea arterială. În aceste situații, care sunt factorii de risc și cum am putea să-i ținem la distanță?***

CAG: Mă ocup, într-adevăr de hipertensiunea arterială, dar să știți că aceasta aș putea spune, că este mai nou o ultimă stație a tot spectrului de domeniu cardiologic de care mă ocup. Poate n-o să vă vină să credeți, dar să știți că sunt un om intervenționist. Sunt o persoană care am abordat foarte devreme medicina modernă, adică am fost în echipa profesorului Georgescu de implantarea stimulatoarelor cardiace și este una din pasiunile mele. Am fost unul dintre primii, tot alături de profesorul Georgescu, când am pus bazele unui laborator de ecocardiografie modern și în cadrul acestuia sunt diverse alte tehnici performante pe care le-am abordat cu plăcere. Le-am abordat atunci, pentru că la ora actuală, firesc, generațiile tinere au preluat aceste lucruri, le fac în continuare cu performanță și îmi face plăcere și mă bucur că am putut contribui la formarea unor tineri în diverse domenii. Evident că mă ocup și de hipertensiune arterială care este principalul factor de risc cardio vascular și nu numai. De fapt este o boală de sine stătătoare, foarte complexă. Hipertensiunea arterială singură este un factor de risc, dar din păcate îmi place să spun că un rău, nu vine niciodată singur, totdeauna hipertensiunea ar-

terială, se asociază cu ceilalți factori de risc pe care i-am spus și cu niște obiceiuri alimentare nesănătoase și aș vrea să subliniez acest lucru pentru că hipertensiunea arterială pornește și de la un exces de sare și de la o alimentație nesănătoasă, respectiv o alimentație bogată în grăsimi, rezultă dislipidemie, colesterol și alte afecțiuni patologice, apoi ajunge la diabet zaharat, la obezitate, la sindrom metabolic, deci ajungem la o complexitate de factori de risc în centrul cărora stă hipertensiunea arterială și de aici hipertensiunea arterială, ca boală. Din păcate, nu doare foarte devreme și ne trezim că putem descoperi această afecțiune, chiar în condițiile în care s-au instalat deja niște complicații. De ce nu putem spune că este doar hipertensiunea arterială totdeauna, pentru că pe lângă mai există și altceva. Ne bucurăm că există un arsenal terapeutic, poate unul din cele mai bogate arsenale terapeutice pentru controlul tensiunii arteriale. Pentru că am pornit, discutia hipertensiunea arterială începe de la un stil de viață nesănătos. Stilul de viață nesănătos începe de la obiceiurile alimentare, de la sedentarism. Iată doar aceste lucruri, dacă le-am corecta, să știți că am avea o calitate a vieții mult mai bună și am putea preveni mult mai multe lucruri.

ML: ***În ultima vreme au apărut tot felul de rețete și recomandări alternative de tratamente alternative. Cum apreciați aceste recomandări? Considerați că sunt utile, pot înlocui tratamentul cu medicamente?***

CAG: Medicamentele sunt făcute din plante, evident, cele mai multe, nu chiar toate. Aș spune la ora actuală că o boală se vindecă dacă este tratată, bine diagnosticată și cu un tratament bine statuat pe bază de ghiduri, deci niște legi ale medicinii pe care noi trebuie să le respectăm. Ghidurile înseamnă niște sfaturi,

niște recomandări, niște strategii terapeutice. În aceste ghiduri n-o să găsim niciodată în loc de medicația care se recomandă, ca alternativ, putem folosi o medicină naturistă, o medicină alternativă. Nu spun că nu este bună. O putem asocia la medicația tradițională, medicația conform ghidurilor, conform recomandărilor specialiștilor. Spun o putem alătura și cu variante de medicină alternativă sau naturistă, dar nu în loc de, niciodată să nu înlocuim medicația tradițională cu altceva, pentru că s-ar putea să facem un rău și s-ar putea să accelerăm evoluția unei boli pentru că nu o ținem sub control. Poate că ne place mai mult să folosim această medicină alternativă, că ne este teamă să nu afectăm ficatul, să nu se întâmple alte complicații. Aș spune și aș insista dacă specialistul a recomandat o strategie terapeutică să fie acceptată și să fie urmată cu toată convingerea că este recomandarea care trebuiește pentru pacient dar în perioada de prevenție. În perioada de prevenție, evident că sarcina noastră ca și medici este de a preveni și a corecta niște factori de risc.

În primul rând, să-i depistăm. Apoi, dacă i-am depistat să-i tratăm. Și evident, dacă putem să-i menținem în niște parametri normali, atunci sigur că va scădea din procentul de risc cardiovascular. Știți folosesc acest termen de risc cardiovascular pentru ca este foarte simplu, există niște markere, există niște elemente esențiale care dacă noi le controlăm, atunci scade semnificativ riscul de a face o boală cardiovasculară, deci iată că se poate să prevenim, prima idee este să facem prevenție, după care ne adaptăm în raport cu momentul în care depistăm niște elemente patologice.

ML: ***Cum ați spus la început, la Iași s-a creat o valoroasă școală medicală de cardiologie. Cum este privit acest centru pe plan național? Cum este privit de întreaga lume medicală?***

CAG: Sigur că da, o întrebare pe care mi-ați pus-o și care se adaptează perfect la situația reală din punct de vedere al poziției institutului de boli cardiovasculare în ansamblul acelor unități similare din țară și chiar din străinătate. Am spus, s-au înființat aproape simultan 5 sau 6 centre în țară. Aceste centre sunt dotate aproape similar. Firesc se particularizează de ce să nu spunem și prin factorul uman, fiecare centru are echipa sa de lucru și care vrem să credem că noi, ne dovedim ospitalitatea moldovenească și profesionalismul. Evident avem o colaborare absolut excelentă cu toate aceste centre. Să știți că ne întâlnim suficient de des în diverse conferințe pentru a dezbate problemele de actualitate și a face schimbul de informații între noi. Am foarte des invitați din toate centrele din țară. Am o relație colegială și prietenească și poate cea mai bună dovadă pentru această relație și recunoaștere echivalentă între centre este faptul că noi avem pacienți din București din extrema cealaltă a țării din Timișoara, din toate colțurile țării care fie n-i adresează colegii, pentru că, poate noi avem o performanță mai bună într-un anumit domeniu, pe o anumită patologie cardiovasculară sau tehnologia noastră ne permite acest lucru sau specialistul care este familiarizat, mai obișnuit cu un anumit tip de patologie. Fără niciun fel de reticență, ni se adresează pacienți, după cum în egală măsură, și noi avem aceeași deschidere pentru a recomanda un pacient, dacă știm că există o tehnologie pe care noi nu o avem, recomandăm cu cea mai mare plăcere și aceeași recunoaștere. Același schimb de experiență îl avem și pe plan internațional. Deci noi avem totdeauna la mani-

festările noastre științifice naționale, invitați din străinătate sau chiar sunt proceduri care se fac cu ajutorul colegilor din străinătate, ca schimb de experiență. Deci iată că există o echivalență ca recunoaștere. În același timp, noi am avut posibilitatea, eu personal am avut posibilitatea la fel și mulți dintre colegii mei să vedem cum se desfășoară medicina și în alte țări din Europa sau dincolo de Europa și în care am constatat că suntem pe aceeași lungime de undă că practicăm o medicină modernă cu care ne mândrim și nici într-un caz nu ne simțim complexați. Din contră este o mândrie că poate în condiții mult mai grele și cu mult mai puțină finanțare, noi am reușit să dezvoltăm o medicină performantă. Și ne mândrim cu acest lucru.

ML: ***Asta o dovedește și numărul mare de premii de medalii de recunoașteri naționale și internaționale pe care le ați primit în decursul timpului.***

CAG: Multe diplome, avem multe recunoașteri, avem multă simpatie din partea colegilor din țară, din partea colegilor din străinătate, ceea ce este un lucru important pentru că totdeauna pentru a putea ști unde te situezi trebuie să te compari cu ceilalți Dacă te consideri cel mai bun fără să te uiți ce se întâmplă în jur nu este corect ori noi avem această satisfacție și această recunoaștere și noi recunoaștem pe colegii noștri, dar și reversul este valabil încât ne mândrim cu acest lucru.

ML: ***Pe holurile universității de medicină in amfiteatrele facultăților ne întâmpină numeroase tablouri cu chipurile marilor personalități medicale ieșene. Cum este privită de către studenți memoria și celebritatea înaintașilor, îi complexează sau îi motivează să ducă mai departe, să preia și să continue ce au făcut înaintașii?***

CAG: Știți, îmi place să spun, tinerii au nevoie de modele. De multe ori tinerii aleg o specialitate pornind de la un model, i-a plăcut un curs, i-a plăcut o vizită, i-a plăcut o ținută academică a unui cadru didactic, l-a inspirat și a spus, vreau să fiu și eu ca acea persoană. Deci sigur tinerii au nevoie de modele încât prin știu eu tipologia fiecăruia dintre noi, cei care am îmbrățișat și cariera didactică trebuie să ne gândim dacă, activitatea noastră ar putea să constituie modele. Sigur, profesorul Georgescu că ați făcut referire la acest lucru este un model și a fost un model pentru toate generațiile și poate cel mai bun exemplu este că la manifestările științifice pe care le facem, la care de multe ori fac referire și aș face referire la precedenta ediție a Zilelor Cardiologice George Georgescu, vreau să vă spun că sala de conferințe a fost plină si jumătate erau numai tineri. Lor li se adresează și tinerii doresc să vadă care este modalitatea de desăvârșire profesională de a fi competitivi și a fi competenți și acest lucru îl fac și prin ceea ce le inspirăm noi lor, deci noi trebuie să fim convingători să fim un exemplu. Un exemplu a fost profesorul Georgescu și dacă mi-ați permite, eu aș cita un lucru. Sunt câteva fraze, doar câteva pe care colegii în semn de recunoaștere au făcut diverse aprecieri care realmente au rămas și nu de puține ori mă trezesc că aud în jurul meu, aceleași remarci când ne referim la pro-fesorul Georgescu și ne raportăm la ceea ce spun. Deci, uitați-vă, mă refer la profesorul Georgescu. Cele ce am să vă citesc eu sunt spuse de către profesorul Leonida Gherasim, care aș putea spune ca este părintele medicinii interne în România. Este o persoană deosebită, a avut o relație de suflet, prietenească și de mare prețuire cu profesorul Georgescu. Iată doar câteva cuvinte: „a avut calitatea de a atrage, selecta și recruta tineri de valoare, de a-i capacita, de a, le mobiliza și cataliza energiile, model de

rigoare profesională a impus colaboratorilor aceleași standarde de calitate și aceeași manieră de a trai exigent și eficient în beneficiul bolnavilor. Profesorul Georgescu rămâne un reprezentant de seamă al medicinii românești cu recunoaștere internațională. Un model inspirator pentru generațiile tinere, clinician, universitar de excepție, cercetător, creator de școală medicală". Iată, aș putea spune că este un corolar la tot ceea ce ați spus dumneavoastră și tot ceea ce am discutat și aceste cuvinte, să știți că nu sunt deloc o exagerare, pentru că se vede, a rămas un institut, a rămas un Centru de Cardiologie de care se bucură bolnavii, este o unitate de învățământ care este folosită de către tinerele generații și cadre didactice care continuă tradiția și duc mai departe ce e ce a făcut profesorul.

Într-adevăr, am putea spune că se duce mai departe ceea ce a dorit. Mesajul lui l-au receptat tinerele generații și de ce să nu spunem, la ora actuală există un colectiv de medici care aș putea spune tineri în ghilimele, pentru că deja sunt persoane, mature, sunt medici primari, sunt cadre universitare cu grade didactice și care desfășoară o activitate performantă și mă bucur când văd acest lucru și ar trebui și ei la rândul lor, să fie niște exemple pentru generațiile mai tinere.

ML: ***Ați reușit să mă impresionați cu citatul prezentat. Mergem mai departe. Cu toate că frumoasele tradiții medicale cu toate aceste frumoase, realizări medicale, mulți dintre tinerii noștri absolvenți își leagă speranțele afirmării profe-sionale și materiale de plecarea din țară spre alte unități medicale. Ce se poate face pentru a-i determina pe acești tineri să rămână la noi?***

CAG: Eu vreau să vă spun că sunt coordonator al specialității de Cardiologie, Deci în Centrul de Cardiologie, Institutul de Boli Cardiovasculare se formează foarte multe generații de cardiologi. Dintre ei, un procent suficient de mare fac un schimb de experiență cu străinătatea, adică în cadrul anilor de rezidențiat un an fac și în alte locuri din Europa, în țări, ca Belgia, Franța si Italia. Pe parcursul acestor stagii, evident că ei sunt remarcați și ne mândrim cu acest lucru, pentru că dacă nu ar fi dacă n-ar avea o pregătire profesională pe măsură, nu s-ar putea atât de ușor să fie acceptați să profeseze în altă parte, deci ne bucurăm că sunt performanți, că pregătim generații de mâine competitive.

Eu spun că îmi pare rău să pregătim ca să profeseze în altă parte. Știți, poate ca tinerii noștri ar trebui să înțeleagă că medicina și mai ales cardiologia, când au îmbrățișat acest profil, este de cursă lungă. În primul rând necesită mulți ani de studiu. Și în al doilea rând trebuie să aibă răbdare, să fie motivați, să practice acolo unde se simt că sunt la ei acasă. Îmi este greu să spun că un tânăr care acceptă să spunem o ofertă în străinătate, se va simți ca fiind de acolo, indiferent cât de performanți vor fi. De aceea aș spune, evident că ar trebui să aibă răbdare. Dacă ai răbdare, dacă perseverezi imposibil să nu te regăsești performant și util la tine acasă, dar ca să se întâmple acest lucru, trebuie să-i înțelegem și pe ei trebuie să regăsim și un corespondent din punct de vedere al înțelegerii a forurilor care le asigură calitatea vieții pentru că un medic, are nevoie un minim de condiții, un medic face o medicină performantă. Cardiologia este foarte solicitantă. Eu spun medicul trăiește foarte intens, viața cu foarte mult stres. Trebuie să aibă și o calitate a vieții pe măsură ori pentru acest lucru ar trebui alții să perceapă care este importanța

socială a unui medic și pe ce treaptă a societății, trebuie să stea medicul. Medicul este un om performant, un om care muncește fără ceas nu există un medic să termine un număr de ore, după care să fie propriul lui stăpân a timpului. Nu există acest lucru fără să exagerez. Un medic intră în gardă 24 de ore a doua zi continuă în același ritm pentru că a doua zi niciodată un medic nu va fi liber. In ce profesie se mai întâmplă acest lucru, lăsând la o parte responsabilitatea medicului, nu putem compara cu nimic orice gest orice recomandare poate să constituie un risc pentru un medic, deci înseamnă că trebuie să fie performant. Trebuie să știe exact ceea ce spune și ca să se întâmple așa, el trebuie să studieze o viață întreagă. Firesc va trebui să fie răsplătit pe măsură și răsplata să fie absolut oficială, fără să fie niciun fel de răsplată tendențioasă, ci statul român să asigure poziția medicului acolo unde trebuie și atunci va fi respectat și atunci și el va da absolut tot ce poate, pentru că va fi convins că ceea ce a ales a meritat și că este și răsplătit pe măsură. Deci aici, ce ține de noi, ca și formare a medicului, este un lucru care se desfășoară absolut excelent, dar pe partea cealaltă, poate că nu este încă aceeași percepție a importanței medicului în societate.

ML: ***Ca practician în domeniul medical, prin intermediul emisiunii „De la inimă la inimă" vă întâlniți cu numeroși oameni, mulți dintre ei potențiali pacienți. Cum apreciază ei grija socială pentru apărarea sănătății cetățeanului?***

CAG: Să știți că pacienții noștri sunt foarte receptivi la orice fel de recomandare sau la orice fel de grijă pentru a-i instrui in domeniul medical, pentru că, în definitiv, noi, pe baza emisiunilor pe care le facem venim în sprijinul populației, pentru că îi instruim, le aducem un minim de cunoștințe care le sunt necesare

pentru a înțelege necesitatea de a ni se adresa. Am deosebita plăcere să spun că lumea este mulțumită în momentul în care într-un dialog direct, în momentul în care e suficient să dai o direcție, un sfat care este util. Deci iată o modalitate de a instrui lumea este prin grija socială atâta timp cât noi dăm niște sfaturi, cât facilităm o adresabilitate mai bună a pacientului. Considerăm că ajutăm și din punct de vedere social pacienții noștri, pentru că dacă eu intru într-un dialog cu pacientul în direct și i-am spus exact ideea pe care a dorit-o, sigur l-am ajutat, deci este o modalitate, este o picătură într-un ocean, dar o picătură care este importanta.

ML: ***Pentru că ne apropiem de sfârșitul emisiunii v-aș ruga să adresați un gând de primăvară, de la inimă la inimă, celor care urmăresc emisiunile noastre.***

CAG: Da îmi face mare plăcere să ne vedem la început de primăvară, dar indiferent poate de sezonul în care ne adresăm telespectatorilor noștri, le-aș ura câteva lucruri care sunt niște lucruri simple de bun simț utile și pornite din suflet. În primul rând doresc tuturor sănătate, pentru că dacă ai sănătate, atunci sigur, pe lângă, mai ai și dorința de a face și alte lucruri. Pe lângă sănătate, le doresc speranță, fiecare dintre noi trebuie să sperăm că putem să realizăm niște lucruri, că putem să avem o viață plăcută, că putem să facem ceva care să ne fie pe sufletul și pe placul nostru. Deci, iată al doilea, lucru care îl doresc, sănătate, speranță și evident doresc, și succes, când spun succes, dacă nu ai bucuria unor lucruri pe care le-ai realizat, atunci nu ai stimulentul pentru a merge mai departe. Consider că aceste trei lucruri, sănătate, acest succes și această dorință de a face niște lucruri sunt importante pentru toți și dacă sunt niște mici repere, cred că

poate o să avem fiecare dintre noi, mulțumirea sufletească, Și în ansamblu doresc inima cea bună tuturor! Este o expresie pe care o folosea profesorul Georgescu și o spunea din inimă și o spun și eu cu aceeași bucurie în suflet: inima cea bună tuturor!

ML: ***Vă mulțumim foarte mult că ați răspuns invitației noastre, vă mulțumim și dumneavoastră stimați telespectatori, vă dorim multă sănătate și să rămâneți în armonie cu aceste zile frumoase de primăvară!***

Iași, 2015

BREVIAR:

Prof. univ. dr. **Cătălina Georgescu Arsenescu** vorbește despre rolul Institutului de Boli Cardiovasculare „George I.M. Georgescu" din Iași în cardiologia modernă din Moldova, importanța prevenției cardiovasculare, provocările și recunoașterea școlii medicale ieșene, și necesitatea valorizării medicilor în societate.

Puncte cheie și argumente:

- **Institutul de Boli Cardiovasculare „George I.M. Georgescu" din Iași:**
  - Aniversează 20 de ani de la înființare în acest an, fiind fondat de regretatul profesor George Georgescu, un vizionar și ctitor al cardiologiei moderne în Moldova.
  - Este unica unitate medicală de top din Moldova dedicată cardiologiei moderne, deservind întreaga regiune pentru urgențe cardiovasculare complexe.
  - Integrează clinici de cardiologie, laboratoare avansate (ecocardiografie, electrofiziologie), terapie intensivă coronariană, cardiologie intervențională (cateterism) și chirurgie cardiacă, toate funcționând ca un sistem monobloc.
- **Prevenția și tratamentul bolilor cardiovasculare:**
  - Prevenția este crucială: identificarea și corectarea factorilor de risc modificabili (colesterol, diabet, obezitate, hipertensiune, sedentarism, dietă nesănătoasă).

- Diagnosticul timpuriu prin consult cardiologic și explorări specifice permite intervenții eficiente.
- Opțiunile terapeutice variază de la medicație la proceduri intervenționale (cateterism, ablație, stimulator cardiac) și chirurgie, care nu trebuie privită cu teamă, ci ca o soluție eficientă atunci când este indicată și realizată la timp.

- **Tratamente alternative:**
  - Medicina naturistă sau alternativă poate fi un adjuvant, dar *nu trebuie să înlocuiască niciodată* medicația tradițională și recomandările specialiștilor bazate pe ghiduri medicale.
- **Recunoașterea școlii medicale din Iași:**
  - Centrul de Cardiologie din Iași este foarte bine cotat la nivel național și internațional, având colaborări extinse și primind pacienți din diverse regiuni ale țării și din străinătate.
  - Se mândrește cu o medicină modernă și performantă, realizată adesea în condiții financiare mai dificile comparativ cu alte țări.
- **Motivarea tinerilor medici:**
  - Tinerii medici au nevoie de modele (cum a fost profesorul Georgescu) pentru a se dezvolta profesional.
  - Pregătirea în Iași este la un standard înalt, mulți rezidenți efectuând stagii în Europa.

- Pentru a-i reține în țară, statul român trebuie să recunoască și să răsplătească corespunzător importanța socială a medicilor, asigurându-le o calitate a vieții pe măsura responsabilităților și efortului profesional continuu.

- **Mesaj final:** Un gând de primăvară care include sănătate, speranță și succes, precum și urarea *„inima cea bună tuturor”!*

Iași, 2015

Cătălina Arsenescu Georgescu

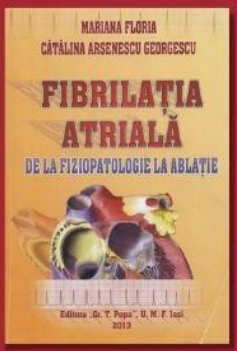

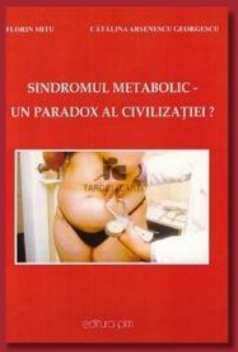

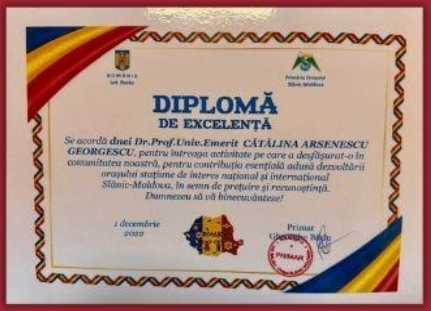

DIPLOMĂ
DE EXCELENȚĂ

Se acordă dnei Dr.Prof.Univ.Emerit CĂTĂLINA ARSENESCU GEORGESCU, pentru întreaga activitate pe care a desfășurat-o în comunitatea noastră, pentru contribuția esențială adusă dezvoltării orașului stațiune de interes național și internațional Slănic-Moldova, în semn de prețuire și recunoștință.
Dumnezeu să vă binecuvânteze!

1 decembrie 2022

Primar
Gheorghe Baltă

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE
GRIGORE T. POPA IAȘI

U.M.F. "Grigore T. Popa" Iași conferă

D-NEI PROF. UNIV. DR.

MARINA CĂTĂLINA ARSENESCU

titlul de

PROFESOR EMERIT

al Universității de Medicină și Farmacie "Grigore T. Popa" Iași
pentru excelență didactică și de cercetare

Prof. Univ. Dr. Viorel SCRIPCARIU

ECO - EUROPA

Platforma Națională de Premiere a Excelenței

ARSENESCU GEORGESCU CĂTĂLINA
Președinte Național

PERSONALITATEA DECENNIULUI ÎN ROMÂNIA

LAUDATIO Doctorica

COLEGIUL MEDICILOR NEAMȚ

D-nei
PROFESOR DOCTOR
CĂTĂLINA ARSENESCU
GEORGESCU

NEAMȚUL NAȚIONAL RECUNOSCĂTOR

ECO - EUROPA

Ambasada Meritocrației în România

ARSENESCU GEORGESCU CĂTĂLINA
Președinte Național

Primus Inter Pares - Spiritus Emeritus Rector

LAUDATIO Doctorica

OMAGIUL Excelenței

Diplomă

SE ACORDĂ

Cătălina Arsenescu Georgescu

diploma de membru de onoare
al A.C.I. Afaceri Comert Industrie

"Ubi concordia, ibi victoria"

A.C.I.

ȘOIMII
SĂNĂTĂȚII

DIPLOMĂ

ACORDATĂ
Profesor universitar-doctor Cătălina Arsenescu-Georgescu
Membru titular al Academiei Române de Științe Medicale
CARDIO MEDICA
Pentru Statutul Laureat în orașul: Iași
din Ranking-ul Șoimii Sănătății 2023

9,8/10 p.rcsi

Ranking-ul Iași elaborat pe baza opiniilor cardiaci

ECO - EUROPA

AMBASADOR
EMERIT

ARSENESCU GEORGESCU CĂTĂLINA

SOVEREIGN ORDER OF SAINT JOHN OF JERUSALEM
KNIGHTS OF MALTA
ORDO HOSPITALIS SUPREMUS SANCTI IOANNIS

GRAND MAGISTRIAL HOUSE

Certificate of Excellence

BY THE SIGNATURE AND THE CONSTITUTIONAL AUTHORITY AS GRAND MASTER OF THE ORDER STATE AND BY THE POWER INVESTED IN

WE
WE GRANTED
the TITLE OF EXCELLENCE
WITH GOLD MEDAL
TO HIS EXCELLENCE

Lady Cătălina Arsenescu Georgescu

AS A SPECIALIST IN THE FIELD OF

Primăvara
hematologiei române

DIPH

Diplomă
de excelență

Se acordă doamnei Prof. Dr.

Cătălina Arsenescu Georgescu

Președinte FEDI 2021
Președinte ACDH

EMINESCU ȘI CULTURA CA DESTIN

Invitat*:* prof.univ.dr. **Ioan Milică** directorul general al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu”, Iași

***Motto*:**
„Bibliotecile nu adună cărți, ci timpi ai gândirii.”

ML: ***Bună ziua, stimați telespectatori, bun găsit tuturor! Ne aflăm în preajma Zilei Culturii Naționale, 15 ianuarie, o zi care ne invită, an de an, la reflecție asupra identității noastre culturale, asupra valorilor care ne definesc și ne așează în dialog cu lumea. Nu întâmplător Ziua Culturii Naționale coincide cu data nașterii poetului Mihai Eminescu, personalitatea tutelară a culturii române moderne, poet, gazetar și gânditor, a cărui operă continuă să ne impresioneze. În acest context am invitat la dialog despre Eminescu, dincolo de manuale și clișee, despre actualitatea gândirii sale, despre cultură ca formă de responsabilitate și despre rolul spiritului critic într-o societate modernă, un specialist în discurs public și istoria ideilor, profesor universitar doctor Ioan Milică, cu o activitate academică și managerială solidă, care se impune drept una dintre vocile autorizate ale cercetării filologice și ale gândirii culturale contemporane. Cadru didactic la Universitatea „Alexandru Ioan***

Cuza" din Iași, unde activează în cadrul Facultății de Litere, Ioan Milică este specialist în stilistica limbii române, lingvistică generală și poetica imaginarului. Formarea sa universitară și postuniversitară, completată de stagii de cercetare în Germania, Belgia și Norvegia, îl plasează într-un dialog firesc cu marile tradiții filologice europene, esențial pentru o lectură comparată a operei eminesciene.

Din 2018, domnul profesor Milică este și director general al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu" din Iași, instituție simbol a culturii academice românești. În această calitate a susținut un amplu proces de modernizare, digitalizare și deschidere internațională, păstrând totodată respectul profund față de tradiția cărții și a lecturii. Viziunea sa asupra bibliotecii, ca spațiu al continuității culturale, al inovației tehnologice, oferă un cadru fertil pentru înțelegerea lui Eminescu ca autor ancorat, simultan, în spiritul național și în marile curente europene de idei.

Opera științifică a profesorului Ioan Milică include mai multe volume de referință și, mai recent, „Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei", lansată în 2023. O lucrare remarcabilă care analizează publicistica eminesciană cu instrumentele moderne ale științei limbajului. Cartea propune o perspectivă originală asupra lui Eminescu gazetarul, relevând mecanismele retorice, forța ideilor și actualitatea discursului său în contextul formării opiniei publice moderne. Distins cu Premii pentru Excelență în Management Cultural, domnul profesor reunește rigoarea cercetătorului, claritatea profesorului și pasiunea umanistului. Prezența sa într-o emisiune dedicată lui Eminescu oferă nu doar un exercițiu de erudiție, ci și o invi-

tație la reflectare asupra modului în care valorile culturale autentice pot fi repuse în dialog cu Europa și cu lumea de astăzi.

Bun venit, domnule profesor, la o nouă întâlnire la Tele Moldova Plus și după această punere în temă a telespectatorilor noștri, vă propun să începem dialogul. 15 ianuarie a fost instituită ca Ziua Culturii Naționale, nu doar pentru a marca nașterea poetului Mihai Eminescu, ci pentru a oferi un reper asupra culturii noastre. Dincolo de ceremonii, rămâne întrebarea esențială: ce facem cu această zi? Cum ar trebui să fie înțeleasă Ziua Culturii Naționale din perspectiva unui intelectual, om al universității, al instituțiilor culturale, ca moment festiv sau ca exercițiu de evaluare și asumare?

IM: Stimată doamnă Magdalena Lupu, permiteți-mi întâi să vă salut, să-i salut pe telespectatori, să le urez „La mulți ani!" și să vă mulțumesc mai cu seamă pentru cartea de vizită, foarte onorantă pe care mi-ați făcut-o. Întorcându-mă la întrebare, cred că una dintre chestiunile care ar trebui discutate în prezent ține de felul în care ne racordăm la trecut și ce înțelegem din trecut pentru a plănui viitorul. Lucrul acesta, din păcate, nu se așează în mod firesc în societatea românească. Avem o relație problematică cu trecutul, o relație nesigură cu viitorul și una foarte incertă și nebuloasă cu ceea ce se va întâmpla în anii următori. Memoria culturală a unui popor este, din punctul meu de vedere, un reper care trebuie urmărit cu atenție în toate straturile sociale și mai cu seamă trebuie urmărit cu atenție la nivelul factorilor de decizie. Cultura este un ornament, dar ea în sine este fibra esențială a devenirii unui neam. Oamenii educați, oamenii care învață să cunoască și să interpreteze critic realitatea, oamenii care se preocupă nu doar de amăgirile vieții, ci și de felul în care viitorul

poate fi proiectat, ar trebui să aibă un cuvânt mai greu de spus în modul în care sunt făcute, cel puțin în orizontul intenției, planurile privind evoluția culturală a românilor. În momentul de față avem, două realități. Pe de o parte o realitate a ornamentului, a festivismului, pe care o vizităm ciclic, 15 ianuarie, 15 iunie și alte date din calendar. Și, pe de altă parte, avem o nepăsare față de aceste repere, nepăsare care se traduce prin multiple tipuri de activități și acțiuni. Personal nu cred că Eminescu ar trebui sărbătorit odată sau de două ori pe an. Personal cred că Eminescu ar trebui citit, scriitorii trebuie citiți, lectura este fundamentală. Cred că Eminescu trebuie înțeles în contextul epocii sale și dacă îl privim în contextul epocii sale vom înțelege de ce este un mare scriitor, un gânditor remarcabil, un spirit cultural european autentic și un mare patriot din punctul meu de vedere.

ML: ***Critica literară l-a definit pe Eminescu drept expresia integrală a spiritului românesc, dar și ca autor care depășește strict granițele naționale, așa cum ați spus. Constantin Noica îl numea „omul deplin al culturii române". O formulă frumoasă, dar care cere explicație, mai ales pentru publicul de astăzi. Ce justifică această poziție singulară a poetului? Ce înseamnă, din perspectiva dumneavoastră, această deplinătate? Și de ce Eminescu rămâne axul simbolic al Zilei Culturii Române?***

IM: Este important să remarcăm că toate popoarele au astfel de simboluri de care se atașează pe termen lung și pentru noi Eminescu a devenit un astfel de reper. Pot răspunde întrebării dumneavoastră adăugând faptul că același Constantin Noica a depus eforturi foarte mari spre a fi aduse la lumină manuscrisele eminesciene și avea credința că fiecare rând scris de Eminescu

trebuie să vadă lumina tiparului, indiferent de forma de maturare în care se află, de la însemnările fugare până la textele rămase definitive. Lucrul acesta în cultura română s-a întâmplat în decurs de 100 de ani și nu cred că procesul este încheiat. Încă nu avem o imagine completă a tuturor pieselor care trebuie să intre în tablou astfel încât să înțelegem ce a însemnat Eminescu pentru cultura română în orizontul acestei deplinătăți. Personal, explicația pe care eu o pot avansa intuitiv este că unul dintre cele mai remarcabile daruri pe care acest scriitor minunat le-a lăsat românilor este limba pe care o folosim astăzi. Textul eminescian, indiferent de forma în care el există, că vorbim despre poezie, dramaturgie, traducere de text științific sau text publicistic, dă mărturie despre acest efort impresionant și emoționant totodată, prin care scriitorul parcurge de unul singur un drum foarte sterp și ascuțit către a ridica orice cuvânt al limbii din colbul lim-bajului popular la înălțimile rarefiate ale gândirii înalte. Lucrul acesta nu este la îndemâna oricui și limba pe care o vorbim astăzi, atâta vreme cât nu o mai amestecăm și cu alte tipuri de influențe, este unul din darurile pe care acest scriitor l-a lăsat în mod discret și tăcut românilor. Limba română e ceva deplin, e ceva care ne definește, e parte a esenței noastre identitare, este până în capăt mijlocul prin care reușim să spunem și să simțim că suntem români.

ML*: L-am așezat pe Eminescu în manuale, în busturi, în ceremonii. Există riscul ca poetul să fie tratat exclusiv ca patrimoniu, dar Eminescu însă scria despre „recea cumpăn'a gândirii" și despre spiritul critic. Cum putem trece de la Eminescu-icoană la Eminescu-conștiință vie, care ne pune și astăzi întrebări incomode?*

IM: Tranziția nu este greu de făcut și aș puncta mai întâi faptul că, da, Eminescu este un obiect de patrimoniu și trebuie să rămână asta, trebuie să se întâmple cu toți marii scriitori ai unui neam, să fie supuși unei atenții colective constante și regenerative. În fond, un scriitor fără cititor își pierde valoarea, prestigiul și importanța culturală. Deci Eminescu trebuie să rămână element, entitate a patrimoniului național. Totodată însă, acest patrimoniu va fi lesne trecut în umbra timpului și în negura uitării, dacă el nu este frecventat, dacă nu este pus în valoare, dacă nu este scos la lumină. Nu este suficient, mă întorc la gândul de mai devreme, să ne întâlnim de două ori pe an cu acest patrimoniu. Mai important, din punctul meu de vedere, este să îl decanonizăm pe Eminescu, să îl trecem dincolo de litera stearpă a manualelor școlare, să înțelegem vitalitatea gândirii și puterea ei de pătrundere, și cu aceste instrumente să ne punem noi mai departe întrebări. Eminescu, pe mine personal, lecturându-i textele de presă, m-a ajutat să înțeleg cât de complicate erau realitățile vremii în care Eminescu trăiește. Ele seamănă și nu seamănă cu cele ale zilelor noastre, în mod evident, pentru că a trecut mai bine de 150 de ani. Dar cu toate acestea, sistemul de valori prin prisma căruia scriitorul devine publicist — „recea cumpăn'a gândirii", ca să vă întorc înapoi versul — rămâne vie și e pusă la lucru. Cred că asta ar trebui predat în școală, de pildă, în momentul în care citim textul eminescian. Nu ca o decorație ce aparține secolului al XIX-lea, ci ca un instrument viu de antrenare a gândirii și a limbajului de zi cu zi.

ML: ***Eminescu a trăit drama omului modern prins între absolut și istorie, așa cum ați spus, ideal și realitate, o dramă profund europeană. Formarea intelectuală a lui Eminescu,***

contactul cu filozofia germană și cu romantismul european sunt adesea menționate, dar rar explicate pe larg. În ce fel drama interioară a poetului, atât de prezentă în poezie și gândirea sa, îl apropie de marile spirite ale culturii europene?

IM: Cred că putem porni acest mic fir de discuție. Nu sunt sigur că îl putem discuta pe larg, pentru că e o întrebare foarte importantă cea pe care o adresați. Însă putem observa că Eminescu se formează în orizontul marii culturi europene. La vremea în care Eminescu începe să scrie în limba română, cultura română avea puține vârfuri care să se prezinte cu demnitate în ochii culturii europene. Eminescu face acest salt enorm printr-o operă poetică pe care, de altfel, el nu a editat-o în forma sa de volum. După cum știm, primul volum de poezii este editat de Titu Maiorescu după criza de sănătate din 1883. Chiar acele puține texte și îmi place să cred că până la urmă chiar și un text, dacă ar fi trăit până în zilele noastre, el ne-ar fi arătat cât de mare a fost amplitudinea și cât de adâncă a fost reverberația gestului poetic creator eminescian. Însă Eminescu, pentru că era un cititor formidabil, a trăit întotdeauna în orizontul cărții și al scrisului. Tot ceea ce înțelegem din textele sale este tributar acestei solide culturi europene, care transcende granițele lite-raturii în sensul de ficțiune, pentru că Eminescu a absorbit lecturi științifice foarte variate și foarte valoroase. Eminescu a studiat legislație, Eminescu a studiat medicină. Toate aceste cunoștințe se topesc în pagina de ziar în texte surprinzătoare, moderne în gândire și foarte atent șlefuite în planul limbajului pe care autorul îl folosește. George Călinescu spune undeva că Emi-nescu avea talentul de a face marile abstracțiuni inteligibile omului de rând. Și într-adevăr, lucrurile așa stau cu aceste texte, pentru că, deși

cititorului comun îi lipsește, de pildă, orizontul filozofic al temeliei mitologice care construiește Scrisoarea I, ca să mă raportez doar la acest text, cititorul înțelege textul. Îi poate aprecia frumusețea, îi poate aprecia armonia, strălucirile ritmului, îi poate aprecia adâncimea ideilor și rafinamentul lor. Prin urmare, sarcina unui mare scriitor ca patrimoniu cultural, este să ne aducă aminte că suntem o națiune în interiorul unui concert de națiuni. Europa nu s-a schimbat din această perspectivă, ca și în secolul al XIX-lea, tot un concert al națiunilor se află la ordinea zilei. E adevărat că repertoriile acestor cântece și ale acestor armonii sunt distincte, deosebite, dar în fond și noi ne punem în mod poate conștient, poate inconștient, întrebări legate de identitatea noastră în plan european. Și observăm că aceste întrebări tulbură profund societatea românească la multiple planuri de manifestare. E o dramă, ca să închei, e o dramă care transcende planul individual al creației lui Eminescu și se proiectează în plan colectiv, al orizontului inconștient al civilizației românești.

ML: ***Dincolo de lirism, Eminescu a fost un observator lucid al societății, așa cum ați spus, un spirit critic care nu a ocolit conflictul. Publicistica eminesciană, deși mai puțin cunoscută publicului larg, oferă o radiografie lucidă a societății secolului al XIX-lea. Ce câștigăm în înțelegerea lui Eminescu și a culturii române dacă-l citim și ca jurnalist, nu doar ca autor al „Luceafărului”?***

IM: E o întrebare grea pentru mine. Am zăbovit cu publicistica eminesciană, sunt câteva mii de pagini dense, vreme de multă vreme, peste zece ani, și pot să apreciez că la capătul lecturilor pe care le-am făcut, Eminescu nu s-a despărțit niciodată de scriitor atunci când a intrat în lumea presei. El nu a devenit

ziarist în sensul în care înțelegem noi astăzi cuvântul, o persoană angajată la o redacție să informeze asupra noutăților și să comenteze realitățile zilei. Eminescu pătrunde cu ochi magnetic de scriitor în redacție, el interpretează lumea conform sensibilității sale și viziunii sale. În unele pagini din publicistica sa, poezia stă și pândește la colțul rândului. Filozofia te întâmpină pe neașteptate în paragraful următor, iar înțelepciunea populară și literatura folclorică pășesc timid printre aceste texte. Avem de fapt acolo un mozaic care ne arată o minte complicată și complexă, o minte absorbită de totalitate, o minte care își propunea în fond să ofere prin textele sale un fel de călăuză identitară pentru cititori. Eminescu își forma cititorii. Eminescu avea o pedagogie a actului jurnalistic, dacă pot să spun așa, pedagogie de care el nu s-a despărțit pe toată durata vieții sale și putem verifica lucrul acesta nu doar prin prisma textelor tipărite, ci și prin prisma manuscriselor.

ML: ***Și la bază a stat tot poezia, tot...***

IM: Nu cred că ar fi putut fi altfel, pentru că în epoca respectivă, vorbim de epoca, de început, a presei moderne... Presa modernă românească începe cu 1880, cu ziarul „Universul". Eminescu este printre primii chemați odată ce apar partidele politice, după 1860, să lucreze în redacție. Și scriitorii au fost oameni de avangardă în această privință. Sunt celebre amintirile de epocă, prin care Eminescu este plasat în redacții alături de Slavici și de Caragiale. Și, în general, redacțiile erau populate cu oameni ai condeiului. Eminescu numește acești oameni ai con-deiului cu o atitudine așa sceptică „proletari ai condeiului", oameni care trăiesc din scris. Acești oameni ai condeiului aveau și veleități literare și nu toți dintre ei ajungeau să fie cu adevărat scriitori.

Dar lucrând în redacție, confruntându-se cu elementele de zi cu zi, oamenii aceștia aveau o bună înțelegere a realității, în tot cazul mai bună decât omul care stă în ogor și se îngrijește ca ai săi să aibă de mâncare, da? Eminescu este deci un om foarte conectat la realitate. Este un comentator teribil de pretențios al evenimentelor zilei. În multe cazuri nu a avut dreptate. Nu e cazul să îi punem această etichetă a opiniei infailibile, pentru că nu a fost așa. Dar vom vedea că rămâne statornic și loial concepției sale de a vedea evoluția societății românești. Și cred că ar fi important astăzi, pentru că ne desparte deja mai bine de un secol și aproape jumătate de momentul Eminescu-gazetarul, să revizităm aceste texte. Am putea înțelege multe despre cum s-a format societatea românească, de ce există în societatea românească falii, falii sociale, falii mentalitare, falii etnice. Proza publicistică eminesciană oferă astfel de întrebări și potențiale răspunsuri.

ML: ***Eminescu avertiza asupra formelor fără fond, asupra degradării limbajului și critica superficialitatea discursului public, teme surprinzător de actuale. Ce relevanță mai are această critică astăzi într-o lume dominată de zgomot, de slogan și emoție superficială?***

IM: Cred că relevanța nu s-a schimbat. În sensul că trăim, ca și oamenii acelor vremuri, senzația că civilizația pare să accelereze în direcții pe care noi nu le înțelegem deplin, nu le vrem, nu le dorim. Iau un exemplu din realitatea cotidiană. Suntem prinși în capcana rețelelor de socializare și în capcana inteligenței artificiale. Dar nu predăm în școală cum se utilizează aceste instrumente, nu avem o perspectivă critică asupra întrebuințărilor și din acest contact brutal, violent, cu o tehnologie care pare dezlănțuită la nivel global, dar pe care nu o putem absorbi și nu o

putem metaboliza cultural în mod eficient și rapid, trăim în senzația aceasta, în orizontul unui sfârșit de lume, în orizontul formelor fără fond, prea importăm de la alții în loc să construim noi ceva. E la ordinea zilei acest discurs.

ML: ***Nu există o pregătire în acest sens.***

IM: Și prin urmare aș spune că ideea eminesciană a formelor fără fond, care rezonează în multe privințe cu formele fără fond maioresciene – Eminescu merge însă un pic mai departe – ar putea fi revizitată pentru a găsi în a doua parte a secolului al XIX-lea dovezi ale faptului că spiritul critic în cultura română începea să se formeze și să avem scriitori reflexivi. Scriitori care nu mai îmbrățișează ideea că limbajul spune întotdeauna adevărul. Eminescu este unul dintre primii scriitori care interoghează foarte sever această idee. Ca să simplific un pic lucrurile, putem ajunge să credem că limbajul i-a fost dat omului ca să-și ascundă gândurile, nu? Și observăm lucrul acesta în societatea contemporană, observăm acest dublu discurs între cum ar trebui să fie și cum facem de fapt. Lucrul acesta e observat și de Eminescu în perioada anilor 1880. Prin urmare, paralela conceptuală are rost, dar repet, realitățile sunt diferite, deosebite. România în formare de atunci are alt tip de sedimente de curățat decât România europeană cu orizont de prosperitate pe care ne-o dorim acum.

ML: ***Așadar, pentru Eminescu, limba nu era doar un simplu instrument de comunicare, ci un spațiu al ființei, o adevărată patrie spirituală. Cum se leagă Ziua Culturii Naționale de responsabilitatea față de „dulcea limbă românească”, mai ales în mediul academic și educațional?***

IM: Cred că profesorii sunt cei dintâi chemați să își pună această întrebare. Ați pus o întrebare foarte importantă: „Încotro ne îndreptăm cu limba română”? Iar răspunsul e de căutat numai decât în felul în care alcătuim manualele școlare, neuitând că e important să adoptăm un criteriu cronologic, să vedem lucrurile în desfășurarea lor. E important cum ne apropiem în universitate, în liceu, în școala gimnazială, chiar și în cea primară, de scriitorii care au fost ultra-vizitați și prin asta au tins să-și piardă prospețimea. Trebuie să avem un respect, cred eu, personal mai mare pentru limba pe care o folosim. Dacă îmi permiteți o observație mai degrabă, e o analogie, cea mai importantă activitate a omului este activitatea de a vorbi. Ea întrece în complexitate și durată orice tip de activitate omenească. Dacă nu respecți cea mai importantă activitate a vieții tale și o bagatelizezi și o strici în mod nevoit sau voit, lucrul acesta va avea repercusiuni asupra felului în care te reprezinți în ochii celorlalți. Or, Eminescu pledează tocmai în favoarea acestei idei, că trebuie să ne cunoaștem limba, să ne cunoaștem rădăcinile și în raport cu aceste rădăcini să ne înscriem în orizontul lumii noi, în ritmurile noastre. Nu e greșită deloc această idee, numai că diferența începe să apară când ritmurile pe care le vrem noi, cele interioare, nu coincid cu ritmurile sociale de zi cu zi, care sunt foarte alerte. Și atunci apare senzația aceasta că lumea o ia înainte, că eu rămân în urmă ca individ, apar nostalgiile și neputința.

ML: ***„Toate-s vechi și nouă toate.” Eminescu niciodată nu opunea identitatea națională deschiderii către lume. Cum reușește să fie în același timp profund românesc și universal, fără contradicție?***

IM: Contradicțiile există. Eminescu însă știe să le așeze într-un dialog foarte fertil. Pentru că dacă îi citim, de pildă, textele poetice, vom vedea topit în aceste texte un enorm rezervor de idei, simboluri, motive și valori ale culturilor europene ale timpului său. Eminescu aduce acasă, în limba și în cultura română, o lume europeană care era, până în acel moment, puțin cunoscută oamenilor educației ai timpului. Or, această contribuție este foarte lesne trecută cu vederea. Eminescu încearcă să creeze, de fapt, un dialog între românitate și europenitate. Și acest dialog este, fără îndoială, ca și astăzi, un dialog tensionat. Pe de o parte creditățm anumite idei, pe de altă parte discreditățm altele. Tensiunea aceasta de fond nu a dispărut. Își schimbă însă suprafețele atunci când fie pedalăm în mod nesăbuit către naționalism suveranist lipsit de orice luciditate, sau invers, fie îmbrățișăm, fără niciun fel de rezervă și fără niciun spirit critic, orice idee nesăbuită care vine din altă parte a lumii. Asta arată absența gândirii critice la nivel colectiv. Și cred că rostul unor programe culturale solide la noi este tocmai să sedimenteze un model de a educa oamenii să își consolideze gândirea critică. Fără acest ingredient, schimbările lumii, așa cum se petrec ele în ritmurile în care se petrec, vor stinge multe dintre visele și aspirațiile oamenilor.

ML: ***Mediul universitar rămâne unul dintre puținele spații unde cultura este transmisă sistematic și nu ocazional. Cum este receptat poetul de către studenții de astăzi și ce dificultăți observați, în relația lor cu opera eminesciană vizavi de ceea ce ați spus acum aici?***

IM: Nepredând, propriu-zis, studii literare, sunt profesor la Catedra de Lingvistică, nu am contact direct cu studenții, astfel încât să știu chiar de la firul ierbii cum se discută textele în lecții.

Dar știu cu siguranță că, an de an, și este remarcabil lucrul acesta, la Iași se desfășoară Colocviul Național Studențesc Mihai Eminescu, care are loc la Facultatea de Litere, unde vin studenți din toată România, care se întâlnesc și intră în competiție pentru a oferi cele mai bune interpretări și exegeze ale textului eminescian. Asta ne arată că în Universitate Eminescu încă trăiește, își găsește locul printre autorii despre care discutăm, este încă de interes și trebuie să vă spun că mulți dintre studenții care iau premii la aceste concursuri anuale ajung mai apoi să se așeze foarte bine în cultură. Eminescu este pentru ei, cel puțin așa interpretez eu, o piatră de încercare. Dacă reușești să pătrunzi în labirintul lumii sale, e un semn că gândirea ta critică funcționea-ză și că te vei descurca bine. Ar trebui să dăm un test eminescian tuturor politicienilor înainte de a-i angaja în serviciul public. Dar nu un test din acesta de recitare, pentru că aici recitatori sunt mulți și din păcate și nefericiți, ci un test de înțelegere a realităților despre care autorul vorbește.

ML: ***Biblioteca Centrală Universitară poartă numele lui Eminescu și concentrează, dacă putem spune așa, o memorie culturală impresionantă. Ce rol joacă, revin, Biblioteca în menținerea interesului pentru valorile clasice într-o epocă digitală și cu tendințe de globalizare?***

IM: Biblioteca Universitară din Iași, pe care Eminescu a slujit-o ca director între 1874 și 1875, a primit numele poetului în 1958. Cred că această emblemă onomastică onorează biblio-teca și păstrează vie ideea că Eminescu a fost bibliotecar în Iași. A fost bibliotecar în mai multe rânduri, dar nu vorbim astăzi despre asta. Spre deosebire de vremea în care Eminescu era bibliotecar, iar biblioteca însuma două camere și câteva zeci de mii de volu-

me, astăzi biblioteca universitară în general și Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu“ în particular, tind să se îndrepte către ideea că tezaurul cultural deținut trebuie transpus, așezat pe o autostradă digitală. Un enorm patrimoniu de peste 2,5 milioane de documente tinde să rămână închis la cheie – ați lucrat în bibliotecă și cunoașteți foarte bine sistemul de bibliotecă – tinde să rămână închis la cheie dacă el nu este scos la lumină, valorificat. Iar din punctul meu de vedere, digitalizarea poate oferi această oportunitate strategică, scoate la lumină și în conștiința cititorilor prezentului, valori ale trecutului. Iar experimentul a funcționat foarte bine pentru că multe dintre textele tipărite pe care noi le-am prelucrat digital și le-am pus în acces la dispoziția marelui public, sunt foarte căutate astăzi, au mii de citiri. Când o carte veche de 100-150 de ani, sau ca să merg mai în spate, de 200-300 de ani, are sute și mii de vizualizări, pentru mine acesta este semnul că ea trăiește o viață nouă. Înseamnă că mi-am făcut bine meseria și le mulțumesc colegilor mei pentru că înțeleg această idee funda-mentală. Biblioteca trebuie să fie o lume a prezentului, să se adapteze la realitate, neuitând totuși oamenii care lucrează acolo, începând de la director până la cel care administrează patrimoniul material, că biblioteca nu a fost niciodată a noastră, nu este a noastră, este a cititorilor și ei sunt cei dintâi chemați să o valorifice. Și trebuie să o valorifice în termenii și cu instrumentele pe care ei le au la îndemână. Eu sunt foarte atașat de carte. Îmi place enorm să citesc în aroma aceasta de cerneală tipărită. Dar asta nu înseamnă că experiența mea trebuie să devină modelul ultim și pentru altcineva. Lectura este un act cultural democratic și lupta pe care ar trebui să o ducem mai apăsat în 2026 este să încurajăm sistematic și de la nivel guvernamental lectura, să citim, să ne propunem să citim, dar nu

să citim ca să ne distrăm. Asta putem face oricum. Să citim ca să ne formăm mintea, să transformăm mintea, cum spune Eminescu, într-un laborator de idei și de imagini.

ML: ***Iată un al doilea test care ar trebui dat guvernanților. Ziua Culturii Naționale este marcată prin evenimente, conferințe, expoziții, dar uneori fără continuitate. Cum se poate transforma această zi într-un demers coerent și nu punctual, așa cum se întâmplă de obicei?***

IM: M-am gândit de mai multe ori la o astfel de perspectivă și n-am un răspuns foarte bine cristalizat. Însă ceea ce pot să vă spun este că avem nevoie în decursul unui calendar anual de momente-reflector, care să lumineze mai bine lucrurile. 15 ianuarie, 15 iunie, 31 august, Ziua Limbii Române, ca să iau simboluri importante. Odată ce momentele stau sub reflector, ele ar trebui mai apoi susținute de o infrastructură coerent gândită și noi avem o mare problemă națională cu această infrastructură culturală. Dacă citim barometrele culturale, vom vedea că, din punct de vedere statistic, consumul de cultură la noi este o cenușăreasă în raport cu alte preocupări omenești. Din punctul meu de vedere, cultura trebuie să fie o chestiune de securitate națională. Educația și cultura, ca și sănătatea și justiția, trebuie să stea pe același rang în privința securității naționale. Pentru că un popor fără cultură, un popor fără educație, este pradă ușoară vitregiilor istorice. Și mă opresc aici.

ML: ***După ce Ziua Culturii Naționale trece, rămâne întrebarea continuității. Ce ar trebui să rămână în noi, pe termen lung, în educație și în instituțiile de profil, după întâlnirea cu Eminescu? Emoția, gândul critic, dorința de lectură sau poate o mai mare grijă față de cultură, așa cum ați spus?***

IM: Nu se termină niciodată întâlnirea cu Eminescu. Îmi aduc aminte de ceea ce spunea conducătorul meu de doctorat, domnul profesor Irimia, unul dintre cei mai reputați eminescologi, care într-un text mărturisea că întâlnirea cu Eminescu i-a schimbat viața. Și la vremea când citeam ceea ce spusese și scrisese profesorul Irimia, nu puteam înțelege cum adică întâlnirea cu un scriitor îți poate schimba viața. Ori, lucrurile așa stau, în sensul că dacă petreci suficient de mult timp adâncit în orizontul acestor texte, ele vin și te transformă. Și în fond, noi ca profesori – eu sunt profesor de limba română, am lucrat și ca profesor de limbă și literatură română la gimnaziu și liceu – noi ca profesori ar trebui să știm să trezim în elevii și studenții pe care educăm flacăra aceasta foarte puternică a curiozității în raport cu obiectele numite cărți. Lecturile superficiale, lecturile performate așa cum ne invită astăzi tehnologia modernă, făcute rapid în regim fast-food, sunt poate utile pe moment, dar ele nu pot zidi o ființă interioară. Lecturile decantate, așezate, răbdătoare, făcute cu interes și pasiune, cu fișa și pixul, sau cu inteligența artificială care să-ți rezume idei și să ți le organizeze cum vrei tu, pot ajuta oamenii să se înțeleagă mai bine, să îi accepte pe ceilalți așa cum sunt, să devenim mai toleranți, mai buni. Am o perspectivă ușor idealistă și naivă asupra acestui lucru. Cred în faptul că iluminismul nu s-a sfârșit, deși toate semnele pledează că e încheiat visul iluminist, acela de a educa masele și de a răspândi flacăra științei de carte printre oameni.

ML: ***Spuneați de inteligența artificială, dar n-a pătruns încă până în ultimul cătun. Ce ne facem cu tinerii de acolo, cu oamenii de acolo? Mai avem cale lungă până când acei oameni vor ști să utilizeze inteligența artificială. Dar Eminescu a***

scris cândva „Ce-ți doresc eu ție, dulce România!”, un vers care nu este doar o poezie, ci și un program de gândire. Ziua Culturii Naționale pare să ne ceară an de an să ne întrebăm ce dorim de fapt culturii noastre. Ce ar trebui să ne dorim cu adevărat: continuitate, profunzime, vizibilitate sau poate mai multă responsabilitate?

IM: Poemul pe care l-ați menționat, din punctul meu de vedere, este un poem festiv nereprezentativ pentru ceea ce scrie Eminescu, pentru puterea și strălucirea gândirii și sensibilității sale. Cu toate acestea, întrebarea este foarte bună, nu? Mai ales acel „dulce” din „dulce România” ar trebui să ne intereseze, pentru că astăzi tindem să vedem o România amară, o România lipsită de culoare, de gust, de miros. Nu ne mai place să trăim în țara noastră, ne-am cam săturat de țara noastră. Aceasta este observația pe care o fac ori de câte ori privesc așa prin lentila presei de informare către țară. Lucrul acesta nu este adevărat din punctul meu de vedere. Ceea ce trebuie să rămână cu adevărat amorsat în exercițiul cultural pe care ni-l propunem, ține de ceea ce ați spus dumneavoastră, în primul rând de responsabilitate. Trebuie să educăm responsabil oamenii și să fim educați responsabil. Nu pot spera, sunt tată a doi copii, nu pot spera ca odraslele mele să aibă un viitor mai bun, dacă eu nu mă educ pentru acel viitor, nu pot plasa totul în răspunderea școlii, nu? Să spun că doar școala e responsabilă pentru asta. Responsabilitatea începe de la individ. Mai apoi responsabilitatea aduce continuitate, pentru că trebuie să fii statornic în ce faci, să te preocupe ceea ce faci și dacă mergi în continuitate, ajungi la un moment dat și la spirit critic. Pentru că îți pui întrebări: E bine? Nu e bine ce fac? Care e drumul pe care merg? Cum procedez?

Și așa mai departe. Ori spiritul critic aduce exact ceea ce ar trebui să aducă și anume iluminare interioară. Să știi că anumite lucruri, cum spune Sfântul Apostol Pavel, sunt posibile, dar nu sunt de folos. Și nu are rost să te apleci către ele. Ori, chestiunea aceasta rămâne încă un deziderat. Mai avem de lucrat acolo, așa cum ați spus, și, după mine, cultura este o responsabilitate individuală. Fie că ne place, fie că nu, de aici pornesc lucrurile.

ML: ***Și pentru că ați venit în studio cu ultima lucrare, „Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei", arătați-o la cameră și spuneți-ne două vorbe despre această lucrare pe care noi am prezentat-o, dar din exterior, nu din perspectiva autorului.***

IM: Vă spun trei vorbe: e foarte bună. Glumesc. Nu o spun eu, o spun cei care au citit-o și au scris despre ea. Pentru mine, însă, e o carte care a născut un fel de obsesie interioară, pentru că nu m-am despărțit complet de orizontul eminescian și lucrez în continuare la un alt volum. Un volum care ar trebui să – tot în această zonă desigur – ar trebui să ne facă să înțelegem că limba pe care o folosim are implicații enorme asupra felului în care percepem realitatea. Cuvintele sunt foarte puternice, sunt unelte foarte puternice și dacă îi tot spui unui om că ești slab, nu ești bun de nimic, ești vai de capul tău, ești un amărât, un sărac, o slugă, omul fundamental va ajunge, dacă nu are spirit critic, să creadă că așa este. Dacă tot spune unul și altul că așa e, așa trebuie să fie. După mine, o educație culturală solidă și Eminescu pledează pentru asta în textele sale publicistice, ține și de o educație lingvistică solidă. Să ne cunoaștem istoria limbii, să ne cunoaștem istoria neamului, să ne cunoaștem rădăcinile, trunchiul, tulpinile, frunzele, și abia apoi să ne întrebăm cum mai crește copacul acesta. Recomandăm telespectatorilor noștri să

caute lucrarea și să o citească. Am înțeles că se găsește și pe internet. Se poate cumpăra de la editura Universității din București, online, curierul aduce cartea la ușă. Numai să ai curiozitate și dorință.

ML: ***Dorința de a citi să fie! Ni s-a făcut semn că timpul pentru emisiune a trecut. Vă reamintim, stimați telespectatori, că invitatul ediției de astăzi al emisiunii noastre a fost profesorul universitar doctor Ioan Milică, directorul general al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu“ din Iași, instituție simbol a culturii academice românești, așa cum spuneam la începutul întâlnirii noastre și din dialog am reținut că Ziua Culturii Naționale nu ne cere doar să-l omagiem pe Eminescu, ci să-l citim cu răbdare și cu onestitate, pentru că adevărata cultură nu se consumă într-o zi, ce se clădește în timp prin cuvânt, memorie și discernământ. Iar Eminescu rămâne, dincolo de timp, o conștiință care ne cheamă la profunzime. Vă mulțumesc, domnule profesor! Vă mulțumesc și dumneavoastră celor de acasă! Până la o nouă întâlnire, toate cele bune!***

IM: Vă mulțumesc mult pentru invitație!

Iași, 2026

BREVIAR:

Dialogul cu prof. univ. dr. **Ioan Milică**, directorul general al Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu”, prilejuit de Ziua Culturii Naționale (15 ianuarie, ziua de naștere a lui Mihai Eminescu), explorează relevanța operei și gândirii eminesciene în societatea contemporană. Subliniază necesitatea de a depăși festivismul și a aborda cultura ca pe o formă de responsabilitate, printr-o lectură critică și continuă a valorilor care definesc identitatea națională, în dialog cu cultura europeană.

Puncte cheie ale discuției:

- **Ziua Culturii Naționale: de la festivism la reflecție critică**
  - Ziua de 15 ianuarie ar trebui să fie un moment de evaluare și asumare, nu doar o celebrare ciclică.
  - România are o relație problematică cu trecutul și una incertă cu viitorul; memoria culturală este esențială pentru a planifica.
  - Cultura nu este un ornament, ci fibra esențială a devenirii unui neam, iar oamenii educați ar trebui să aibă un cuvânt mai greu de spus în evoluția culturală.
  - Eminescu nu ar trebui sărbătorit ocazional, ci citit și înțeles în contextul epocii sale, pentru a-i aprecia valoarea ca scriitor, gânditor și patriot european.
- **Eminescu: „Omul deplin al culturii române” și darul limbii**

- Eminescu a devenit un reper simbolic pentru români, iar efortul de a aduce la lumină toate manuscrisele sale este încă în desfășurare.
- Cea mai remarcabilă contribuție a lui Eminescu este limba română pe care o vorbim astăzi, pe care a ridicat-o de la nivelul limbajului popular la înălțimile gândirii înalte.
- Limba este o parte esențială a identității românești, mijlocul prin care ne afirmăm ca români.

- **De la „Eminescu-icoană" la „Eminescu-conștiință vie"**
  - Deși Eminescu este și trebuie să rămână un obiect de patrimoniu, este crucial să fie „decanonizat", scos de sub litera stearpă a manualelor școlare.
  - Vitalitatea gândirii sale ar trebui utilizată ca instrument pentru a ne pune întrebări despre realitățile prezente. Publicistica sa, în special, relevă complexitatea vremii și relevanța sistemelor sale de valori.
- **Drama omului modern și conexiunea europeană**
  - Eminescu s-a format în orizontul marii culturi europene, fiind un cititor formidabil și un absorbant al unor lecturi științifice variate (legislație, medicină).
  - Opera sa poetică și publicistică demonstrează o cultură europeană solidă, transcendentă ficțiunii.
  - Talentul său de a face marile abstracțiuni inteligibile oamenilor de rând îi conferă o dimensiune universală.

- Drama sa interioară, a omului modern prins între absolut și istorie, se proiectează la nivel colectiv, în întrebările de identitate ale națiunii române în concertul european.

- **Eminescu jurnalistul și critica „formelor fără fond”**
  - Publicistica eminesciană, deși mai puțin cunoscută, oferă o radiografie lucidă a societății din secolul al XIX-lea.
  - Eminescu nu a fost un ziarist în sensul modern, ci un scriitor care a interpretat lumea conform viziunii sale, îmbinând poezia, filozofia și înțelepciunea populară în textele sale.
  - Textele sale gazetărești aveau o „pedagogie a actului jurnalistic”, formând cititorii și oferind o călăuză identitară.
  - Critica sa asupra „formelor fără fond”, degradării limbajului și superficialității discursului public rămâne surprinzător de actuală într-o lume dominată de zgomot și emoție superficială.
  - Eminescu a fost printre primii scriitori care au interogat sever ideea că limbajul nu spune întotdeauna adevărul, observând un „dublu discurs” între intenție și realitate.

- **Responsabilitatea față de limba română și cultura ca securitate națională**
  - Ziua Culturii Naționale trebuie să ne amintească de responsabilitatea față de „dulcea limbă românească”,

mai ales în mediul academic și educațional. Profesorii au rolul cheie de a insufla respectul pentru limbă.

- Cunoașterea limbii și a rădăcinilor este esențială pentru a ne integra în ritmurile lumii moderne.
- Cultura și educația ar trebui să fie considerate chestiuni de securitate națională, la fel ca sănătatea și justiția, deoarece un popor fără cultură și educație este vulnerabil.

- **Rolul bibliotecii și al lecturii în epoca digitală**
  - Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu" din Iași, unde Eminescu a fost director, își propune să transpună tezaurul cultural (peste 2,5 milioane de documente) pe o „autostradă digitală".
  - Digitalizarea valorifică patrimoniul, oferindu-i o nouă viață în conștiința cititorilor actuali, cu mii de vizualizări pentru cărțile vechi.
  - Lectura este un act cultural democratic și trebuie încurajată sistematic la nivel guvernamental, nu pentru divertisment, ci pentru formarea minții și dezvoltarea gândirii critice.
- **Continuitate, responsabilitate și spirit critic**
  - Întâlnirea cu Eminescu nu se termină niciodată; lectura profundă are puterea de a transforma.
  - Este necesar să cultivăm „flacăra curiozității" în raport cu cărțile și să promovăm lecturile decantate, nu cele superficiale.

- Visul iluminist de a educa masele și de a răspândi știința de carte este încă valabil.
- Ceea ce trebuie să rămână din Ziua Culturii Naționale este, în primul rând, responsabilitatea individuală. Aceasta duce la continuitate, care la rândul ei generează spirit critic și, în cele din urmă, „iluminare interioară".

- **„Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei"**
  - Profesorul Ioan Milică a menționat lucrarea sa recentă, lansată în 2023, o analiză a publicisticii eminesciene prin instrumentele moderne ale științei limbajului, care relevă forța ideilor și actualitatea discursului său. Cartea subliniază importanța unei educații lingvistice și istorice solide pentru a înțelege evoluția societății.

Iași, 2026

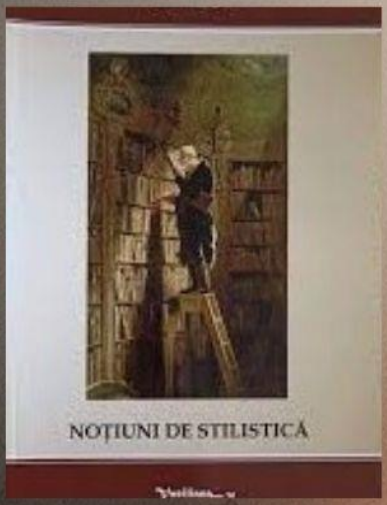
NOȚIUNI DE STILISTICĂ

IOAN MILICĂ
FABRICA DE FRAZE
EMINESCU
ÎN LUMEA PRESEI

Ioan Milică

Constantin Sălăvăstru
PUTERE.
GÂNDIRE.
DISCURS
Ioan Milică
STIL
ȘI
EXPRESIVITATE

DESPRE EMPATIE, EDUCAȚIE ȘI ÎMBĂTRÂNIRE ACTIVĂ

Invitat: prof. univ. dr. habil. **Daniela-Tatiana Șoitu**, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Motto:
„O societate se judecă după felul în care îşi respectă vârstnicii.”

ML: ***Bună ziua, stimați telespectatori și bun găsit tuturor! Într-o lume care se schimbă cu o viteză uneori amețitoare, există oameni care reușesc nu doar să țină pasul, ci să creeze direcții noi. Oameni care transformă cunoașterea în sprijin pentru comunitate, iar experiența în inspirație pentru generații întregi. Astăzi avem bucuria de a o prezenta pe doamna profesor universitar doctor Daniela Tatiana Șoitu, de la Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice, Departamentul de Sociologie, Asistență Socială și Resurse Umane, din cadrul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Una dintre cele mai puternice și articulate voci ale sociologiei aplicate și asistenței sociale din România. Doamna profesor construiește punți între cercetare și viața reală, între universul academic și nevoile oamenilor, fie ei tineri, vârstnici, vulnerabili sau profesioniști.***

Formată în domeniul socio-psihopedagogiei încă din anii '90, completând cu două mastere, studii aprofundate, stagii internaționale și un doctorat dedicat protecției persoanelor vârstnice, profesor Daniela Șoitu a devenit un reper în cercetarea vulnerabilității sociale, a cursului vieții, a îmbătrânirii active și a intervențiilor integrate în comunitate. Dar forța profesională a doamnei nu se limitează la sala de curs. Ea a coordonat sau a fost parte esențială în proiecte europene de mari dimensiuni, programe dedicate îngrijirii pe termen lung, inovării sociale, politicilor de sănătate, educației pentru profesiile de ajutor sau formării ecosistemelor de practică. În multe dintre aceste inițiative a deținut roluri cheie: coordonator național, expert internațional, membru în comitetele de management, responsabil de formare, coordonator de mobiltăți academice sau inițiator de programe educaționale. Contribuția sa rămâne la fel de consistentă în aria editorială. Este redactor-șef al Analelor Universității din Iași, secția Sociologie și Asistență Socială din 2008, autor și coordonator de carte, de volume, inițiator al Colecției „Academia Practică" a Editurii Universității și unul dintre principalii promotori ai culturii academice aplicate, orientate spre nevoile profesiilor sociale. Publicațiile sale acoperă teme precum medierea, cursul vieții, vulnerabilitatea, etica profesională, cooperarea internațională, politicile sociale, sănătatea și demnitatea vârstnicilor. În plan social, doamna Tatiana Șoitu este o voce tot mai influentă în dezbaterea despre îmbătrânire, demografie și viitorul serviciilor sociale. Participă constant la conferințe internaționale, reprezintă Universitatea „Cuza" în rețelele academice europene și promovează un model integrat de îngrijire, unul bazat pe cola-

borare, respect, demnitate și adaptare la schimbările rapide ale societății contemporane.

Să-i spunem bun venit la întâlnirea de astăzi, mulțumesc că ați acceptat invitația noastră și vă propun să începem dialogul.

DTS: Bună ziua, mulțumesc de invitație, bine v-am găsit. Mă onorează invitația, dar și prezentarea aceasta exhaustivă și foarte generoasă în ce mă privește.

ML: ***Într-o societate aflată în permanentă transformare, așa cum spuneam, transformare demografică, îmbătrânirea nu mai este doar o realitate statistică, ci o provocare culturală, economică și etică. Ați dedicat ani de cercetare înțelegerii cursului vieții și promovării abordării demne, active și inclusive a vârstei a treia. Cum putem reconstrui imaginea îmbătrânirii, astfel încât să devină un câștig pentru societate și nu o povară?***

DTS: Mulțumesc de întrebare, foarte interesant formulată, cumva la fel de interesant cu ce se întâmplă la noi în societate și, în fapt, și în celelalte țări care se confruntă cu o îmbătrânire demografică la nivel european, dar și global. Preocupându-mă de 25 de ani mai aprofundat de această temă, am îndrăgit-o, încercând să identific resursele din mai multe perspective cu privire la ce înseamnă o societate pentru toate generațiile din perspectiva cooperării, a colaborării dintre toți cei care sunt, activează, contribuie la un moment dat în societate. Dacă ne referim la persoanele care au împlinit o anumită vârstă, asociată vârstei pensionării sau retragerii din activitatea plătită, ele rămân membre active ale comunității dacă își doresc. Acum, îmbătrânirea este un proces individualizat. Putem povesti despre tendințe, despre curente la nivelul societății, dar consider mai potrivită o

abordare centrată pe persoane, pe categorii de persoane și atunci ne interesează nevoile lor, ne interesează dorințele lor.

ML: ***Așadar, îmbătrânirea este o continuitate și nu o ruptură.***

DTS: Așa este. Îmi amintesc că Voltaire spunea că „îmbătrânirea este singura cale de a trăi mai mult", deci de a trăi. Iar atunci când primim urările aniversare de „La mulți ani", în fapt, acceptăm să ajungem în această etapă a vieții.

ML: ***Universitatea „Cuza" este un reper al educației românești, iar aniversările sale au devenit prilejuri de reafirmare a tradițiilor și lansare a unor inițiative inovatoare. De-a lungul timpului ați contribuit la numeroase evenimente academice majore, reunind profesioniști din țară și străinătate. Ce înseamnă pentru dumneavoastră momentele aniversative ale Universității și cum se reflectă ele în comunitatea academică?***

DTS: Universitatea este o cetate a cunoașterii, dar nu ar trebui să fie o cetate în sensul medieval, cu ziduri înalte și de nepătruns. Și atunci, aceste momente aniversare sunt o ocazie pentru cei care lucrează la universitate să se identifice organizațional și profesional, ceea ce îi va ajuta să se simtă mai bine și să fie mai productivi. Dar, în același timp, să aibă și mai multe interacțiuni, mai multe activități cu cei care pot beneficia de această cunoaștere, cu comunitatea și cu cei care mai pot contribui la realizarea acestei cunoașteri: participanți la cercetare, reprezentanți ai administrației publice, organizații neguvernamentale, iar în ce privește tematica de care mă ocup, inclusiv organizații ale furnizorilor de servicii sociale, organizații ale persoanelor vârstnice, organizații civice de altă natură, dar care pot interacționa și să producă cunoaștere.

ML: ***Este un prilej de a crea legături între facultăți și partenerii naționali, internaționali și studenți. Și studenți în același timp.***

DTS: Cumva prețuind trecutul și modelele care au ajutat la parcursul universității de până acum, contribuind, analizând, utilizând resursele din prezent și cumva construind pentru viitor cu toți actorii – așa este: studenți, personal academic și comunitate.

ML: ***Studiul cursului vieții și al tranzițiilor personale a devenit fundamental pentru înțelegerea societăților actuale. În lucrările și proiectele coordonate ați reanalizat modul în care deciziile, evenimentele și contextul creează un traseu unic pentru fiecare individ. Ce înseamnă cursul vieții ca instrument de analiză socială și cum poate ajuta perspectiva acestuia la înțelegerea realităților sociale de astăzi?***

DTS: Mulțumesc, de asemenea, pentru această întrebare. La nivel social se utilizează adesea generalizări, stereotipuri, exprimări care etichetează de tipul „vârstnicii sunt într-un anume fel" sau „tinerii, copiii sunt într-un anume fel", ignorându-se elementele care au influențat parcursul și momentul în care se află fiecare dintre aceste categorii. Cursul vieții e o perspectivă sociologică care ne ajută să înțelegem mai bine ce se întâmplă în viața unei persoane, a unui grup, în funcție de cohorta din care face parte, cohortă – grup care a experimentat aceleași realități istorice, economice, politice. Dar nu ne interesează doar nivelul acesta social, al relațiilor sociale și al influențelor economice și politice, ci și relațiile pe care le-a dezvoltat persoana cu alte persoane și modul în care a dezvoltat aceste relații.

ML: ***Să înțelegem realitatea și să anticipăm cumva ce se va întâmpla cu individul viitor, nu? Așa înțeleg.***

DTS: Da, și să înțelegem și cum a ajuns, ce a influențat devenirea acelei persoane până la un moment dat, evitând generalizările și astfel inclusiv răspunsurile pe care le dăm pot fi mai potrivite, mai în acord cu așteptările și în activitatea de...

ML: ***La catedră rămâneți mentor, formator, modelând nu doar cunoștințe, ci și caractere. Studenții vă descriu ca un profesor exigent, dar foarte apropiat de ei, foarte apropiat de oameni. Ce anume considerați esențial în relația profesor-student în domeniul asistenței sociale?***

DTS: Îmi place cuvântul „relație", pentru că, din punct de vedere psihosocial, fiecare dintre noi are un statut. Eu sunt profesor, ei sunt studenți și statutul acesta este analizat din perspectivă relațională. Fiecare statut are anumite roluri. Pentru fiecare rol avem anumite valori, așteptări, credințe și atunci chiar mi se întâmplă să lucrez cu studenții cărora le predau asistența socială a persoanelor vârstnice sau familia vârstnică să analizăm care sunt rolurile asociate statutului de student și rolurile asociate statutului de pensionar sau rolurile asociate unui tânăr și rolurile asociate unui vârstnic pentru a avea o înțelegere inter-generațională, mai cooperantă a acestor aspecte. Și, în general, relația este bazată pe respect, cooperare și îndeplinirea cu bună-credință a rolurilor noastre.

ML: ***Să înțeleg așa: că relația socială, că asistența socială este o profesie a relațiilor și că profesorul este un model pentru student. Eu așa văd lucrurile în prezentare.***

DTS: Sau încearcă să-i ajute să facă față cât mai bine rolurilor profesionale. Nu doar să știe, dar să știe să și facă. În sensul acesta: să se apropie de beneficiari, de oameni, să interacționeze, să comunice și să ia decizii.

ML: ***Ați organizat, coordonat sau inspirat numeroase conferințe naționale, internaționale și evenimente dedicate sistemelor de îngrijire pe termen lung. Ce rol au evenimentele științifice în dezvoltarea unei comunități și de ce sunt acestea atât de importante?***

DTS: Spre exemplu, de când mă preocupă mai mult tematica aceasta a îngrijirii pe termen îndelungat, înțelegând că speranța de viață a crescut, dar nu neapărat speranța de viață sănătoasă – la noi în țară e în jur de 59,3. Pe măsură ce se înaintează în vârstă, nu este exclusă o stare de sănătate mai puțin dorită și când spun „sănătate", mă refer la sănătatea fizică, mentală, emoțională, socială și de mediu. Și de când am început să mă preocup mai mult, am căutat parteneri în comunitate și acum 10 ani, când am început, am găsit partenerii economici, Asociația Directorilor de Centre de Îngrijire pentru Vârstnici, alți parteneri interesați, cu care am... Ministerul Muncii, autoritățile locale, cu care am început să organizăm întâlniri anuale, să discutăm împreună ce se întâmplă și cum putem contribui la o mai bună pregătire a acestei potențiale deteriorări a sănătății pentru cei înaintați în vârstă și cu limitări funcționale.

ML: ***Digitalizarea schimbă rapid lumea muncii, iar impactul asupra persoanelor vârstnice și al celor vulnerabile devine o preocupare majoră în cercetarea internațională. Cum vedeți această transformare? Cum schimbă transformarea digitală***

înțelegerea vulnerabilității? Lucrurile sunt foarte greu de depășit, mai ales de la o anumită vârstă în sus.

DTS: Așa este. Am lucrat în ultimul timp la un capitol pentru o carte cu privire la influența digitalizării asupra vârstnicilor și cât de bine suntem, cât de pregătiți suntem pentru aceasta și aș spune o concluzie de la nivel global: „Din păcate, digitalizarea adâncește inegalitățile existente", este o exprimare a unui raport al Organizației Mondiale a Sănătății care spune că „inechitățile offline sunt amplificate de inechitățile online". Adică acolo unde sunt riscuri și vulnerabilități sociale, ele se adâncesc într-o lume a digitalizării, poate din cauza costurilor, dar și din cauza unei educații care uneori poate nu e atât de flexibilă și care să vină în întâmpinarea nevoilor oamenilor de a învăța abilitățile digitale. Sunt multe aspecte aici. Într-un alt studiu pe care l-am făcut cu studenții cu care studiem un curs „Familia vârstnică", l-am realizat anul trecut. I-am invitat să intervieveze persoane în vârstă cu privire la utilizarea tehnologiilor digitale și am con-cluzionat că există multă pricepere în utilizarea tehnologiei de tip telefoane, tabletă, laptop pentru comunicare, dar nu neapărat, nu sunt cunoscute neapărat alte aspecte care țin de siguranța online, de generarea de conținut online, de ce înseamnă protejarea dreptului la propria imagine și pentru că îmi amintesc de vârstnici care țin permanent deschisă o rețea socială pentru a câștiga niște bani. Iar aceasta este o expunere care presupune multe riscuri.

ML: ***De altfel am întâlnit situații când mulți vârstnici au rămas fără bani în cont, tot așa, pe naivități, cu rețeaua deschisă, fără securizarea conturilor. Dar ați spus de cartea și de studiul pe care l-ați făcut în legătură cu digitalizarea. Dacă ne mai spuneți, dacă o puteți prezenta publicului.***

DTS: Lucrăm acum la o carte pe care o trimitem către Springer, către editura internațională Springer, cu contribuții ale unor colegi din peste 40 de țări. Carte prin care reliefăm dificultățile cu care se confruntă persoanele în vârstă, din punct de vedere al pieței muncii. Aici o...

ML: ***Altă temă foarte importantă.***

DTS: Merită dezbătută detaliat. Sunt foarte multe aceste provocări. Unele vin din prejudecăți cu privire la incapacitatea persoanelor vârstnice de a învăța și sunt prejudecăți adesea. Studiile nu arată o incapacitate de a învăța.

ML: ***Chiar dacă au continuitate în profesia lor***.

DTS: Dacă au continuitate în profesia lor, ne ajută rezultatele cercetărilor din țările nordice, unde persoanele care rămân angajate până aproape de pensie au mai bune competențe digitale și sunt mai integrate social.

ML: ***Medierea contextuală este o altă temă, este un concept pe care l-ați dezvoltat și rafinat în cărți și cursuri, punând accent pe dialog și transformarea conflictelor. De ce medierea este atât de importantă pentru profesiile socio-umane?***

DTS: În fapt, medierea, ca modalitate de prevenire și soluționare a disputelor, a neînțelegerilor, a conflictelor în diversele lor etape, o văd utilă în aproape toate mediile și domeniile, dar pentru profesiile sociale e foarte util să fie știută și să fie știut cum să fie aplicată, pentru că determină profesioniștii să asculte ambele părți, poate aflate într-o dispută, să asculte nevoile și să găsească soluții împreună cu cei care se confruntă cu o situație.

Medierea presupune o abordare neutră, cu foarte multă deschidere spre ce spune fiecare aflat într-o dispută.

ML: ***Și se adresează familiilor, vârstnicilor, tinerilor, tuturor categoriilor de vârstă și socio-profesionale.***

DTS: Da, așa este. Cred că ar fi utilă învățarea strategiilor, a abilităților de mediere de către toți profesioniștii care lucrează cu persoane vulnerabile, dar nu numai.

ML: ***În multe situații, nu conflictul este problema, ci lipsa unei platforme de dialog.***

DTS: A cuiva care să acorde aceeași atenție fiecăruia, fiecăruia dintre cei aflați într-o dispută și să arate înțelegere, de asemenea fiecăruia, și încredere în potențialul lor de a găsi soluții.

ML: ***Cercetarea despre îngrijirea pe termen lung este una dintre direcțiile dumneavoastră de expertiză. În proiectele europene recente ați analizat soluții sustenabile și inovative pentru sistemele actuale. Ce element esențial sau elemente lipsesc din sistemul de îngrijire a vârstnicilor, să zicem, chiar din România?***

DTS: În aceste analize am încercat să înțelegem ce se întâmplă în România, ce se întâmplă în alte țări, dacă și alte țări s-au confruntat cu această nevoie de a acorda îngrijiri pe termen îndelungat și s-au confruntat, ce soluții au găsit și ne-am întors la nevoile și situația României pentru a vedea ce soluții avem, putem gândi pentru aici. Și am lucrat împreună cu un institut de cercetare de pe lângă Ministerul Muncii, cu studii aprofundate, întrebând și vârstnicii și furnizorii, dar de asemenea și actorii politici, de politici sociale. E nevoie de o mai multă colaborare, ca să

răspund scurt, și de disponibilitate de a aborda această îngrijire pe termen lung, nu doar din perspectivă medicală, pentru că nevoile nu sunt doar medicale, sunt și sociale și știm care este impactul singurătății asupra sănătății. În acest moment se discută la nivel național o nouă strategie pentru îngrijire pe termen lung și îngrijiri paliative, dar doar din perspectivă medicală. Noi avem nevoie de o colaborare a actorilor instituționali și cu contribuții poate academice, dar și dinspre organizațiile persoanelor vârstnice, pentru a contura o abordare integrată focalizată pe persoană și nevoile ei.

ML: ***Iar acest lucru să se facă cu profesioniști și să înceapă mult mai devreme decât perioada aceea de a se ajunge la îngrijiri paliative.***

DTS: E nevoie de implicarea atât a persoanei care va atinge acea vârstă, dar nu doar. Îmi amintesc de modelul Japoniei care a făcut aceste analize și o strategie începând din anii '80, 1980, deci de aproape 50 de ani, 45 de ani, o strategie pe termen lung. Avem și noi nevoie de o astfel de strategie cumva și din perspectiva cursului vieții. Cine sunt vârstnicii de acum, cei de peste timp? Pentru că, dacă mă mai îngăduiți o clipă, sunt persoane care se exprimă public cu privire la amenințarea îmbătrânirii în 2050, în 2070, despre câți vor fi.

ML: ***Deja sunt statistici că vor fi mult mai mulți decât în perioada aceasta.***

DTS: Așa este. Dar i-am întrebat pe studenți: „Cine vor fi vârstnicii din 2070?"

„Mulți dintre ei." Dintre ei: „În ce an suntem acum, ce vârstă veți avea în 2070?" Deci aș milita pentru o înțelegere din această

rațională a lucrurilor, nu spre aruncarea de, știu eu, nu spre utilizarea unei înțelegeri defavorizante vârstnicilor de acum, care în 2070, dacă depășesc vârsta celei mai lungi vieți de persoane.

ML: ***Așadar, avem nevoie de o strategie națională pe termen lung cu standarde clare și evaluări continue, deci o strategie națională, care nu există la ora actuală.***

DTS: Din punct de vedere social, există strategia, dar acoperă mai mult partea socială. Există strategia de îmbătrânire activă și îngrijire pe termen lung, dar nu e suficient. E nevoie de o colaborare între domeniile social și medical.

ML: ***Din punct de vedere economic, din punct de vedere... știu, medical, etic, deci trebuie să cuprindă mai multe laturi.***

DTS: Trebuie să cuprindă mai multe laturi, inclusiv perspectiva financiară a acoperirii acestor costuri. Și sunt aici mai multe variante, sperăm să fie și aplicate.

ML: ***Sigur, deocamdată sunt în faza de proiecte.***

DTS: Multe, da, și sunt multe analize. Pe noi ne-ar interesa o perspectivă de acoperire reală a riscului de îngrijire de lungă durată. Acum fiecare cetățean care lucrează din cei peste șase milioane din România achită o contribuție de 25% pentru con-tribuții sociale și 10% pentru contribuții de sănătate. Riscul acesta de îngrijire pe termen îndelungat nu e clar acoperit de niciuna dintre aceste asigurări. Și aș vedea mai multe soluții aici, fie pornind de la asigurările existente, să fie inclus acest risc pentru a fi asigurat, fie de gândit alte formule.

ML: ***Există un sistem național de asigurare, dar nu de stat. Asigurare pe cont propriu pentru sănătate.***

DTS: Sunt într-adevăr și asigurările private, dar aici vorbim de un fenomen care e un fenomen, va cuprinde mai multe persoane, deci ar putea constitui o preocupare la nivel național, dincolo de buna grijă individuală pentru o bătrânețe sigură, frumoasă și funcțională.

ML: ***Educația pentru sănătate, pentru reziliență și pentru autonomie este un domeniu care vă preocupă prin cercetare și programe europene. Cum poate universitatea să contribuie la o societate mai sănătoasă?***

DTS: Uitați, într-un proiect în care universitatea noastră este parte, o alianță a universităților europene pentru conturarea unui campus european de universități și orașe, printr-o echipă a universității noastre coordonăm activitatea tuturor celor nouă universități și a celor 60 de parteneri sociali implicați din nouă țări, cu privire la un campus sănătos. Deci putem porni de la noi de acasă preocuparea pentru sănătatea studenților, a angajaților din universități și nu doar a profesorilor, ci și a personalului administrativ. Și avem și o dimensiune pentru cercetare și intervenție în orașele din care fac parte, unde sunt aceste universități. Aceasta este o dimensiune practică și mai sunt dimensiuni de studiu și cercetare și aș face trimitere la programul de masterat internațional pe care l-am gândit în cadrul acestui proiect: „Lifelong Well-being and Healthy Aging". El este în engleză: „Starea de bine pe parcursul vieții și îmbătrânirea sănătoasă", care pregătește – aceasta este responsabilitatea universității – nu? Să pregătească specialiști.

ML: ***Se pare că este și proiectul Uniunii Europene de anul trecut sau din 2024.***

DTS: Există o preocupare de acest gen cu proiectul acesta. Suntem în a doua etapă, în al cincilea an de preocupare constantă și colaborare între universități.

ML: ***În primul proiect și în acesta, Universitatea „Cuza" este partener sau coordonator de proiect?***

DTS: Coordonează acest masterat.

ML: ***Pentru 26 de universități din Europa.***

DTS: Pentru 9 universități și alți 60 de parteneri sociali, care includ autorități locale, ONG-uri, dar și autorități naționale, agenții de dezvoltare regională, spitale.

ML: ***Felicitări, felicitări, chiar sunt lucruri deosebite care se știu mai puțin. Formarea asistenților sociali presupune atât cunoștințe teoretice, cât și dezvoltarea unor competențe practice sensibile. Care este competența cel mai greu, cel mai dificil de dezvoltat la studenții dumneavoastră?***

DTS: Noi avem bucuria de a fi provocați în fiecare an de schimbările pe care le sesizăm și în societate, dar și în rândurile studenților cu care lucrăm și atunci e greu de realizat o ierarhie, dar ne preocupă stimularea dorinței lor de a fi buni profesioniști, de a cunoaște, de a avea cunoștințe, dar și de a ști să lucreze efectiv, să aibă abilități care țin de domeniul de studiu și abilități transversale. Abilități care țin de domeniul de studiu: să știe să evalueze, să identifice riscul vulnerabilităților sociale, să lucreze cu persoanele vulnerabile, dar să și știe să lucreze în echipă, să cunoască o limbă străină, să își cultive abilitățile digitale. Și e o provocare și pentru noi, pentru că și noi e nevoie să ne dezvoltăm

noi abilități de inter-relaționare cu ei pentru a duce mai aproape îndeplinirea obiectivelor de învățare pe care ni le propunem.

ML: ***Asta presupune foarte multă practică. Trebuie să cunoască omul. Trebuie să cunoască, știu eu, modalitățile de lucru cu omul, contextul, consecințele, toate acestea.***

DTS: Așa este, ei au, dacă ne referim la studenții de la specializarea asistență socială și masteratele asociate, ei au ore dedicate practicii săptămânal pentru a interacționa cu diverse categorii vulnerabile, dar am introdus mulți dintre noi această dimensiune practică și în cadrul cursurilor și seminariilor. Sunt invitați, nu spun „obligați", dar asta s-ar putea înțelege, sunt invitați, spre exemplu, să realizeze interviuri cu persoane vârstnice, să gândească împreună un plan de îngrijire și asistență, adică nu doar să știe teoretic ce se întâmplă.

ML: ***Și asta înseamnă un punctaj în favoarea lor la...***

DTS: Da, punctajul este prevăzut special pentru această parte, iar pe lângă aceasta mai sunt campanii pe care le realizăm, diverse activități împreună cu categorii de beneficiari.

ML: ***În ultimii ani Universitatea „Cuza" a devenit parte din rețelele europene de prestigiu privind programele legate de sănătate și bunăstare. Coordonați proiecte europene importante așa cum ați spus în cadrul emisiunii de astăzi. Ce aduce nou internaționalizarea pentru studenți și profesori și ce schimbă această dinamică în viața universitară?***

DTS: Poate fi o... de fapt este o provocare, nu o mai lăsăm la condiționat „optativ", este o provocare, dar și o acțiune cu multe câștiguri pentru fiecare dintre ei. Acum există libertatea de a

căuta un loc de muncă oriunde în Europa și atunci consider că noi avem responsabilitatea de a ne pregăti studenții pentru a găsi un loc de muncă oriunde în Europa. Și pornind de aici, de la ocupații identificate în Registrul European, am gândit cu partenerii din celelalte 8 universități, programe prin care să-i formăm împreună pe studenți pentru a deveni specialiști în lucrul cu persoane vârstnice și vulnerabile, dar și pentru prevenire, pentru pregătirea unei îmbătrâniri sănătoase. Și atunci programul de masterat pe care l-am gândit presupune un modul de început la noi, la Universitate, Universitatea „Cuza" și din al doilea semestru, studenții care au o pregătire anterioară în domeniul medicinii urmează această linie de studiu de sănătate și studiază un semestru la Universitatea din Salamanca și înțeleg care sunt factorii care produc cancer și cum se lucrează cu pacienții cu această boală. În al treilea semestru merg la Universitatea Pavia și înțeleg mai bine gerontostiințele și cum se lucrează cu persoanele vârstnice, putând în semestrul al patrulea să realizeze lucrarea de licență la oricare dintre universități. Deci cumva internaționalizarea e o acțiune, nu doar un deziderat. Studenții... noi lucrăm cu profesori în gândirea în comun, profesori din alte universități în gândirea în comun a unui program de studiu, predăm la alte universități, studenții au posibilitatea să învețe la alte universități și mai mult decât atât să obțină diplome de la mai multe universități. Și dacă îmi dați voie, aș mai spune și de linia de studiu pe asistență socială: după ce încep la noi, studenții pot continua în Finlanda, la Universitatea Turku, în semestrul al doilea. În semestrul al treilea, în funcție de ce au studiat la licență, pot merge la Universitatea Jena, unde află mai multe despre psihologie și sport, viață sănătoasă pentru pregătirea îmbătrânirii, pot merge la „Coimbra", vechea Universitate „Coimbra" din Portu-

galia, să afle perspective globale cu privire la îmbătrânire și sănătate, sau pot merge la Poitiers în Franța, care e și coordonatoarea proiectului Universitatea, unde pot afla mai multe despre tehnologiile utilizate în evaluarea sănătății și cum să lucreze cu toate acestea.

ML: ***Toate acestea se întâmplă în realitate, nu sunt numai proiecte, sunt reale și vin și din partea celor de acolo, din Finlanda, din Elveția, studenții spre noi în România. Pe alt gen de cursuri, nu?***

DTS: Da, da. Și nu doar prin mobilitățile obișnuite Erasmus. Noi suntem acum la a patra cohortă de studenți la acest program de masterat. Primele două au absolvit. Și deja mulți studenți din alte țări, și din România, din alte țări europene, dar avem și din Asia, și din Africa, din America de Sud avem în anul acesta o studentă. Deci e un program internațional.

ML: ***Sunteți de admirat pentru susținerea unor asemenea programe.***

DTS: Și instituția ne ajută cu tot sprijinul, universitatea și...

ML: ***Înseamnă tot ce ați spus, o conectare cu partenerii din Europa, cu proiecte de cercetare din Europa la standarde noi. Universitatea devine un loc deschis unde participă și delegații sau studenți din alte țări din Europa.***

DTS: Așa este.

ML: ***Ați fost mereu preocupată de împletirea cercetării cu practica. Intervenția socială eficientă nu poate exista fără o observare atentă a realităților comunitare. Cum putem reduce distanța dintre profesioniști și beneficiarii de servicii sociale?***

DTS: Dacă ne referim la asistenții sociali, ei au un statut, au și un colegiu profesional și sunt mulți și bine pregătiți. Dacă ne referim la locurile de muncă deschise de către autoritățile publice locale sau de către alte instituții care sunt obligate să angajeze asistenți sociali, aici ar fi o mare problemă. E loc de mai multă deschidere. Și de înțelegerea rolului unui asistent social, care adesea este cufundat în activități birocratice, în realizarea de hârtii, documente, dosare, rămânându-i prea puțin timp să interacționeze direct cu beneficiarul. Mai mulți specialiști angajați și mai mult timp pentru interacțiunea directă cu beneficiarul, aș vedea ca fiind nu doar benefic, ci imperativ.

ML: ***Da, asta trebuie să fie o... relație construită cu grijă, că beneficiarul nu este doar un dosar. Am citit pe undeva, în timp ce mă documentam, că e o persoană, iar profesioniștii trebuie să rămână implicați, nu doar informați.***

DTS: Așa este și mai mult decât atât, să aibă încredere în potențialul beneficiarului de a analiza ce i se întâmplă și de a veni cu soluții, că și aceasta este o etapă mai dificilă în formarea profesională.

ML: ***Se poate vorbi despre o etică a îmbătrânirii?***

DTS: Se poate vorbi. Mă întreb, care sunt perspectivele la care vă referiți, la prelungirea cu orice preț a vieții, la încetarea vieții, la... Sunt multe studii realizate aici pentru „tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte", ca să ne amintim de...

ML: ***Da, pe Bojor sau pe ceilalți care au scris mult despre acest lucru.***

DTS: Cred că pot fi chiar mai multe emisiuni cu specialiști din mai multe domenii care să contribuie la conturarea unui răspuns la această întrebare, dar consider că e foarte important să ne acceptăm vârsta, ori ce număr ar exprima ea, 20, 80.

ML: ***Deci, etica îmbătrânirii presupune respect, autonomie și echitate.***

DTS: Desigur, dacă ne gândim la asigurările sociale și la ce se întâmplă la dezbaterile de acum din România, echitatea ar putea fi situată pe primul loc și, de asemenea, este asociat respectul intragenerațional, nu doar intergenerațional.

ML: ***Ce rol joacă spiritualitatea în menținerea sănătății și a echilibrului la vârstnici în general?***

DTS: Alegerile sunt personale, dar... Aceasta este o etapă din viață în care căutăm mai curând sensul celor trăite și al vieții de până atunci și atunci aș zice că lucrurile realizate, viața trăită are un sens, o răsplată sau o pedeapsă în altă parte sau în funcție de credința fiecăruia. Îmi amintesc că suntem într-o țară creștină, de aceea am zis această perspectivă. Poate bucura această, inclusiv neputința din etapa bătrâneții, oferind speranță și împlinire pentru toate experiențele plăcute sau mai puțin plăcute trăite.

ML: ***Așadar, am găsit așa: că spiritualitatea, indiferent de forma ei, oferă sens, liniște și reziliență. Este un factor de protecție des ignorat de politicile publice.***

DTS: Da, pentru că abordarea în politicile publice este adesea laică, dar din cercetările pe care le-am făcut noi, spiritualitatea și manifestarea ei prin instituțiile asociate, biserica sau, oferă foarte multe oportunități în cazul în care autoritățile locale nu

oferă aceasta, oferă foarte multe posibilități vârstnicilor de a rămâne activi, de a se simți utili, de a cinsti memoria înaintașilor, dar și de a-și găsi sensul și de a merge mai departe în sensul de reziliență.

ML: ***Privind spre viitor, cercetarea socială se extinde tot mai mult. Care sunt direcțiile de cercetare pe care doriți să le dezvoltați în anii următori?***

DTS: Mi-aș dori să pot continua ce am început deja. Pare, chiar dacă discutăm despre vârstnici, o temă de viitor. Discutăm despre o îmbătrânire sănătoasă. Ea se pregătește din primii ani de viață, din perspectiva cursului vieții, nu doar odată cu înaintarea dosarului de pensionare. Suntem cumva efectul parcursului nostru, al deciziilor noastre, al modului în care am reacționat la evenimentele prin care am trecut și care ne-au marcat și al preocupării pentru această etapă de vârstă.

ML: ***Viitorul va fi despre colaborare, digitalizare și bunăstare pe tot parcursul vieții, așa să gândim, da?***

DTS: Sigur că da, abordând teme de actualitate în contextele actuale. Cumva să fim pregătiți pentru ce urmează.

ML: ***Pentru lucruri frumoase, pentru partea plină a paharului. Ce mesaj ați transmite tinerilor cercetători care intră acum în domeniul științelor sociale?***

DTS: Dacă își cultivă interesul pentru temele pe care vor să le abordeze, vor ajunge la rezultate frumoase și vor avea încântarea că vor ști mai multe, mai bine și în folosul lor și al celorlalți.

ML: ***Așadar, să continue. Că științele sociale nu sunt doar o profesie, ci un mod de a privi lumea. Și pentru că ne apro-***

piem de final și ne fac semne în studio că trebuie să încheiem dialogul, vă rog să prezentați lucrările cu care ați venit și la un moment dat ar fi trebuit să vă întreb și despre congresul la care ați participat săptămâna aceasta. Ați condus un panel și aveți acolo programul.

DTS: Așa este, am participat la un eveniment național care a adus împreună reprezentanți din ecosistemul cunoașterii, să spunem, Congresul Național de Îmbătrânire Activă, unde universitatea noastră, prin câțiva dintre noi, oferă sprijinul conceptual și academic. De asemenea, parte din cercetările în domeniul îngrijirii de lungă durată, dar și al propunerilor, sunt cuprinse în acest format ușor de utilizat de către studenți, care are și exemple și fișe și, probabil, trebuie să încheiem. Multe dintre lucrări sunt disponibile în biblioteci, spre exemplu, revista despre care ați amintit, iarăși este disponibilă gratuit online pe site-ul facultății noastre, volumul „Vârsta a treia", cursurile pentru studenți, dar și volume apărute la edituri internaționale.

ML: ***Iată, stimați telespectatori, am avut bucuria de a sta de vorbă cu una dintre cele mai respectate personalități ale lumii academice ieșene, Prof. univ. dr. habil. Daniela-Tatiana Șoitu**, **Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, cercetător, coordonator de proiecte internaționale și mentor de studenți pentru generații de profesii internaționale și mentori întregi. Am vorbit despre îmbătrânire activă, despre viața universitară, despre proiecte internaționale, despre viitorul cercetării în științele sociale.***

Mulțumim, doamna profesor, pentru prezența în emisiunea noastră și vă mai așteptăm la dezbateri și pe alte teme.

DTS: Eu vă mulțumesc cu mare drag și interes.

ML: ***Vă mulțumim și dumneavoastră celor de acasă. Până la o nouă întâlnire, toate cele bune!***

DTS: La revedere!

BREVIAR:

Interviu cu prof. univ. dr. **Daniela Tatiana Șoitu** de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Filosofie și Științe Social-Politice. Discuția se axează pe ***expertiza sa în sociologia aplicată și asistența socială***, abordând teme precum îmbătrânirea demografică, vulnerabilitatea socială, cursul vieții, îngrijirea pe termen lung și rolul universității în societate.

Tema principală: Redefinirea îmbătrânirii ca un avantaj societal și dezvoltarea soluțiilor integrate pentru bunăstarea pe tot parcursul vieții, prin cercetare academică aplicată, educație și colaborare internațională.

Principalele idei și argumente:

- **Prezentarea prof. dr. Daniela Tatiana Șoitu:** Este descrisă ca una dintre cele mai influente voci în sociologia aplicată și asistența socială din România. S-a format în socio-psihopedagogie, specializându-se în protecția persoanelor vârstnice și cercetarea vulnerabilității sociale, a cursului vieții și a îmbătrânirii active. A coordonat numeroase proiecte europene de anvergură, având roluri cheie în domenii precum îngrijirea pe termen lung, inovația socială și politicile de sănătate. Contribuțiile sale editoriale includ rolul de redactor-șef și inițierea colecției „Academia Practică”.
- **Îmbătrânirea ca provocare și oportunitate:**
  - Îmbătrânirea nu este doar o realitate statistică, ci o provocare culturală, economică și etică.

- Este un proces individualizat, o continuitate, nu o ruptură, iar societatea ar trebui să o vadă ca pe un câștig, nu ca pe o povară.
- Necesită o abordare centrată pe persoană, nevoile și dorințele sale.

- **Rolul Universității „Alexandru Ioan Cuza”:**
  - Momentele aniversare ale universității sunt ocazii de identificare profesională și organizațională pentru personal, dar și de construire de legături cu comunitatea, partenerii naționali și internaționali și studenții.
  - Universitatea este o „cetate a cunoașterii” deschisă colaborării.
- **Perspectiva cursului vieții (life course):**
  - Este un instrument sociologic fundamental pentru înțelegerea parcursului individual și de grup, evitând generalizările și stereotipurile.
  - Ajută la înțelegerea influențelor istorice, economice și politice, precum și a relațiilor interpersonale, pentru a oferi răspunsuri personalizate.
- **Relația profesor-student în asistența socială:**
  - Se bazează pe respect, cooperare și îndeplinirea rolurilor cu bună-credință.
  - Asistența socială este o profesie a relațiilor, iar profesorul este un model care îi ajută pe studenți să dezvolte nu doar cunoștințe, ci și abilități practice de interacțiune, comunicare și luare de decizii.

- **Importanța evenimentelor științifice:**
  - Contribuie la dezvoltarea comunității și la pregătirea pentru provocările viitorului, cum ar fi îmbătrânirea populației și nevoia de îngrijire pe termen lung.
  - Stimulează colaborarea între mediul academic, autorități și furnizorii de servicii sociale.
- **Digitalizarea și vulnerabilitatea:**
  - Digitalizarea adâncește inegalitățile existente (inegalitățile offline sunt amplificate de cele online).
  - Există o lipsă de educație digitală privind siguranța online și protejarea datelor personale, expunând persoanele vârstnice la riscuri.
  - Studiile arată că persoanele vârstnice pot învăța abilități digitale, mai ales dacă au continuitate în activitatea profesională.
  - Se lucrează la o carte internațională despre influența digitalizării asupra vârstnicilor pe piața muncii.
- **Medierea contextuală:**
  - Este esențială pentru profesiile sociale, ca modalitate de prevenire și soluționare a disputelor.
  - Promovează ascultarea activă, neutralitatea și găsirea de soluții împreună cu părțile implicate, abordând nevoile tuturor categoriilor de vârstă.

- **Sistemul de îngrijire pe termen lung din România:**
  - Necesită o colaborare mai amplă între domenii (medical, social, economic) și actori instituționali, inclusiv contribuții academice și din partea organizațiilor vârstnicilor.
  - Abordarea actuală este prea medicalizată, ignorând nevoile sociale și impactul singurătății.
  - E nevoie de o strategie națională integrată, cu standarde clare și evaluări continue, care să acopere real riscul de îngrijire de lungă durată (care nu este clar inclus în asigurările sociale și de sănătate existente).
- **Contribuția universității la o societate mai sănătoasă:**
  - Prin proiecte precum „campusul sănătos" al alianței universităților europene, care vizează bunăstarea studenților și a personalului.
  - Prin programe de masterat internaționale, precum „Lifelong well-being and healthy aging", care pregătesc specialiști pentru o îmbătrânire sănătoasă și pentru lucrul cu persoane vulnerabile, oferind studenților posibilitatea de a studia în mai multe țări și de a obține diplome multiple.
- **Reducerea distanței dintre profesioniști și beneficiari:**
  - Asistenții sociali sunt adesea copleșiți de birocrație, având prea puțin timp pentru interacțiunea directă cu beneficiarii.

- Este imperativă angajarea mai multor specialiști și alocarea de timp suficient pentru relația directă, considerând beneficiarul o persoană, nu doar un dosar.

- **Etica îmbătrânirii și spiritualitatea:**
  - Etica îmbătrânirii implică respect, autonomie și echitate (inclusiv intragenerațională).
  - Spiritualitatea oferă sens, liniște și reziliență în etapa bătrâneții, fiind un factor de protecție ignorat de politicile publice, dar care oferă oportunități de activitate și integrare socială.

- **Direcții viitoare de cercetare:**
  - Continuarea studiilor despre îmbătrânirea sănătoasă, cu accent pe pregătirea acesteia încă din primii ani de viață, din perspectiva cursului vieții.
  - Viitorul cercetării sociale va fi despre colaborare, digitalizare și bunăstare pe tot parcursul vieții.

- **Mesaj pentru tinerii cercetători:** Să-și cultive interesul pentru temele alese, deoarece științele sociale nu sunt doar o profesie, ci un mod de a privi lumea, aducând rezultate valoroase pentru ei înșiși și pentru ceilalți.

Iași, 2025

NOTA:

Prof.univ.dr. habil. Daniela-Tatiana Şoitu (nume anterior căsătoriei: Gîrleanu)

- Specialist în ştiinţe sociale,
- Conducător de doctorat în domeniul Asistenţă Socială (din 2019);
- Teza de abilitare: Persoana în societate. Contexte şi resurse pentru dezvoltare şi cercetare în asistenţa socială (2018)
- Profesor în Departamentul de Sociologie şi Asistenţă Socială al Facultăţii de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice din Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“ din Iaşi.
- Teza de doctorat: Forme specifice de intervenţie în protecţia socială a persoanelor vârsta a treia în domeniul Sociologie (2004).
- Experienţă internaţională de formare-cercetare;
- A dezvoltat cursuri pentru disciplinele: Consiliere în asistenţa socială, Asistenţa Socială a persoanelor vârstnice, Negociere şi medierea conflictelor în asistenta socială, Sistemul de asistenţă socială, Consiliere şi orientare în carieră (nivel de studii: licenţă) şi Consiliere pentru dezvoltare personală, Strategii alternative de soluţionare a disputelor, Medierea contextuală a disputelor, Medierea victimă-agresor, Domenii de acţiune ale caritătii creştine, Familia vârstnică, Consilierea cuplului, Abilităţi de viaţă, Life course approach and lifelong Well-being (pentru programe de masterat).
- Redactor şef : Analele Ştiinţifice ale Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iaşi. Secţiunea Sociologie şi Asistenţă Socială (din 2008);
  www.asas.fssp.uaic.ro
- Coordonator Colecţie Academia practică, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza“ din Iaşi
- Coordonator şi expert în proiecte de cercetare-dezvoltare internaţionale şi naţionale.

Proiecte in desfăşurare:

1) 2024-2027: Work Package Leader: “Good Health and Well-being”, Coordinator of EC2U LIFELINE master program; Scientific coordinator of EC2U GLADE Virtual Institute for Good Health and Well-being - European Universities Alliances: European Campus of City-Universities - EC2U; EPLUS2020-AG, ERASMUS-EDU-2023-EUR-UNIV-1;Grant Agreement number: 101124589-EC2U, Finanţator: Comisia Europeană – EACEA; www.ec2u.eu
2) 2023-2025, Team member, In MOTION: Better agINg at hOMe: an internaTIONal living lab on lifehabits and health, Universite Poitiers, Programme d’Appui auz projets pour une Recherche Internationale – PARI; Laboratorul Impacts de la Universitatea Sherbrooke, Campus de Moncton, Canada și Institutul de Cardiologie din Montréal, Canada; Programme d’Appui auz projets pour une Recherche Internationale – PARI, 2023-2025; 72.200 Eur.
3) 2024-2027, Team member, TRAJECTORY - transition to retirement: a journey through an interdisciplinary and participative approach a round healthy lifehabits and well-being, Universite Poitiers, Laboratorul Impacts de la Universitatea Sherbrooke, Campus de Moncton, Canada și Institutul de Cardiologie din Montréal, Canada.
4) 2022-2026: National Coordinator of Research Network Cost Action 21107: Work Inequalities in Latter Life redefined by digitalization – DIGI-net; Member of the Management Committee; Diginet.eu;

Proiecte încheiate recent

1) 2020-2023: Work Package Leader: "Good Health and Wellbeing". European Universities Alliances: European Campus of City-Universities - EC2U; Coordonator Ştiinţific al Institutului Virtual GLADE: Good Health and Well-being; Coordonator al programului de master Lifeline: Lifelong well-being and Healthy Ageing; Finanţator: Comisia Europeană
2) 2021-2023: Scientific Coordinator in UAIC of H2020 SwafS Project RI4C2: Research and Innovation for Cities and Communities; Finanţator: Comisia Europeană; www.ec2u.eu
3) 2017-2021: Coordonator al Modulului: Eastern European Perspectives. Scoala internaţională de vară pentru studenţi străini JASSY, UAIC, CNFIS-FDI (VINCIT 2,3,4) www.uaic.ro/jassy

4) 2018-2021: Manager for UAIC team: Modification of the educational module - EDE certificate for providers of long-term care for seniors; Erasmus +; Key Action 2 - Cooperation for Innovation and the Exchange of Good Practices; KA202 - Strategic Partnerships for vocational education and training Project number 2018-1-CZ01-KA202-048076.

5) 2016 - 2021: Coordonator stagii de predare şi mobilităţi de studiu Erasmus + şi SEE în Facultatea de Filosofie şi Ştiinţe Social-Politice, UAIC 2018-2019: Cercetător ştiinţific I: Contract PSCD MMJS nr. 3677/28.09.2018. Metodologie de monitorizare continuă a calității îngrijirii în instituțiile ce furnizează servicii de îngrijire de lungă durată

6) 2015-2019: Management Committee Member: European Concerted Research Action COST Action IS1409: Gender and health impacts of policies extending working life in western countries - Coordonator al reţelei din România şi Membru în comitetul de coordonare european (http://www.cost.eu/COST_Actions/isch/IS1409)

7) 2015-2017: European Humanitarian Action Partnership: ERASMUS-ENW–EUHAP; Director proiect echipa UAIC, 2016-2017; Project manager of CompEd: Comparing collaboration in education and practice in the health and welfare fields, SEE Small size bilateral cooperation projects (EEA Financial Mechanism 2009-2014);

Co-iniţiator şi co-organizator al conferintelor internaţionale

- GLADE Conferences (din 2022): Conferinte ale Institutului Virtual Good Health and Well-being; www.ec2u.eu
- RTSS - Recent Trends in Social Sciences (din 2012, la doi ani, ediţiile I -VI)
- ISoLTC (Integrated System of Long-term Care) (anual, din 2017)
- Planning Research in Social Care and Social Sciences (bianual, din 2015)

Publicaţii recente

1) Alisoun Milne, Mo Ray, Sarah Donnelly, Sarah P. Lonbay, Lorna Montgomery, Francesca Corradini, Daniela Șoitu, Eeva Rossi, Sointu Riekkinen-Tuovinen, Giulia Notari & Janet Carter Anand (07 Feb 2024): Admission of an older person into a care home in Europe:

exploring the dimensions of a 'Healthy Transition' and the potential role of social work, European Journal of Social Work, DOI: 10.1080/13691457.2024.2308593 To link to this article: https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2308593

2) Flynn, M; Varlamova, M; Sejdiu, S; Pajlaic, Z; Kulla, G; Mesquita, A; O'Neill, M; Previtali, F; Mikulionienė, S; Krutuliene, S; Soitu, D; Ozturkkal, B; Orhun, E; PireciSejdiu, N; Kasnak, E; Tofan, C. (2024) Employers' interventions to support older workers in the adaptation of digitalisation: a scoping review. International Platform of Registered Systematic Review and Meta-analysis Protocols. INPLASY2024120030 INPLASY Protocol 7162 – INPLASY; doi: 10.37766/inplasy2024.12.0030

3) Vodă, A.I., Bortoş, S., Şoitu, D. (2023). Knowledge Ecosystem: A sustainable Theoretical Approach. European Journal of Sustainable Development, Volume 12, Issue 2, June 2023, pp. 47-53; ISSN 2239-5938; DOI: 10.14207/ejsd.2023.v12n2p47; https://ecsdev.org/ojs/index.php/ejsd/issue/view/51

4) Netedu, A., Şoitu, D. (2022) Ensuring good health and well-being for all. A comparative analysis of the targets of the third unsdg's objective in 7 european countries. Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (serie nouă). Sociologie şi asistenţă socială, tom XV no.1, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, ISSN print 2065-3131, pp. 5-28. DOI: 10.47743/ASAS-2022-1-680; https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/680/593

5) Măirean, C., Punei, M.-O., Şoitu, D., Trimpop, R., Schmitz, L. (2022) Physical and mental health in a sample of romanian students. Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (serie nouă). Sociologie şi asistenţă socială, tom XV no.1, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, ISSN print 2065-3131, pp. 65-76; DOI: 10.47743/ASAS-2022-1-683; https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/683/596;

6) Şoitu, D., Moron, N. (2022) European Joint Studies for Master Students – Limits and solutions. Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (serie nouă). Sociologie şi asistenţă socială, tom XV no.1, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, ISSN print 2065-3131, pp. 139-150; DOI: 10.47743/ASAS-2022-1- 89; https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/689

7) Șoitu, D., Š. Hošková-Mayerová, F. Maturo (Editors) (2021). Decisions and Trends in Social Systems. Innovative and Integrated Approaches of Care Services. Vol 198, Springer International Publishing, eBook ISBN: 978-3-030-69094-6; Softcover ISBN: 978-3-030-69093-9 DOI: 10.1007/978-3-030-69094-6

8) Șoitu, D., Matei, A. (Coord.) (2020). Îngrijirea de lungă durată. Practici, măsuri, politici, Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iași, ISBN: 978-606-714-621-9

9) Șoitu, D., Șoitu, C. (2020). Romania in Extended Working Life Policies. International Gender and Health Perspectives, Ní Léime, A., Ogg, J., Rašticová, M., Street, D., Krekula, C., Bédiová, M., Madero-Cabib, I. (Editors). Springer Open, Switzerland, pp. 385-394. ISBN 978-3-030-40984-5 ISBN 978-3-030-40985-2 (eBook); https://doi.org/10.1007/978-3-030-40985-2_30

10) Șoitu, D. (2020). Social Work System and Social Innovations in Romania. Challenges and Opportunitiesîn Qualitative and Quantitative Models in Socio-Economic Systems and Social Work, J.L. Sarasola Sanchez Serano et.all (eds). Springer Nature Switzerland AG 2020, pp. 17-24 DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-18593-0_2; ISBN 978-3-030-18593-0

11) Șoitu, D. (2020). Researching Ageing by the Life Course Perspective în Qualitative and Quantitative Models in Socio-Economic Systems and Social Work, J.L. Sarasola Sanchez Serano et.all (eds). Springer Nature Switzerland AG 2020, pp. 83-88; https://doi.org/10.1007/978-3-030-18593-0_7, ISBN 978-3-030-18593-0

12) Șoitu, D. (2018). The integrated social design of future long-term care. Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (serie nouă). Sociologie şi asistenţă socială, tom XI no.1, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, ISSN print 2065-3131, pp. 5-15. Disponibil la:

https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/456

13) Șoitu, D., Johansen, K.-J. (2017). The space of innovation and practice on welfare, health and social care education and practice in Romania and Norway. Analele Ştiinţifice ale Universităţii "Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi (serie nouă). Sociologie şi asistenţă

socială, tom X no.1, Editura Universităţii "Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, ISSN print 2065-3131, pp. 5-17. Disponibil la: https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/456

14) Autoare a cărţilor: Consiliere în asistenţa socială (Editura UAIC, Iaşi, 2002); Vîrsta a treia (Editura Institutul European, Iaşi, 2006), a numeroase articole şi studii în domenii pe care le predă şi cercetează. Membră în: European Social Work Research Association (ESWRA), International Sociological Asociatiation (TG 04: Sociology of Risk and Uncertainty şi RC11: Research Commitee on Sociology of Ageing); Asociaţia Consilierilor Români; Societatea Sociologilor din România.

Daniela Șoitu

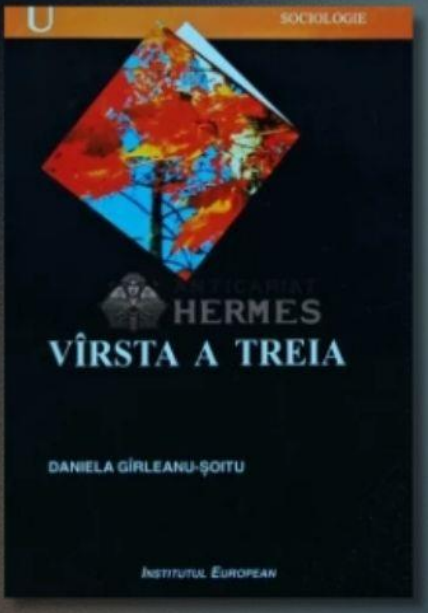

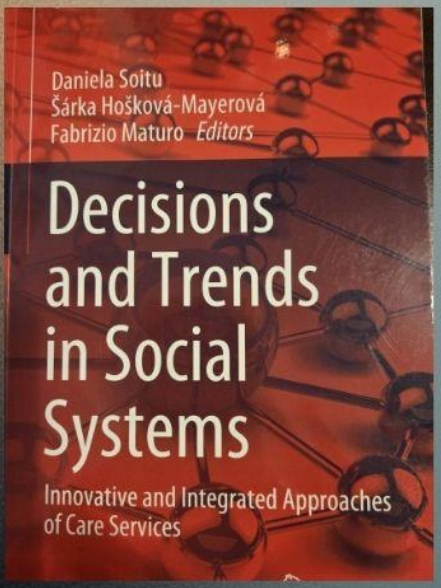
Daniela Soitu
Šárka Hošková-Mayerová
Fabrizio Maturo Editors
Decisions and Trends in Social Systems
Innovative and Integrated Approaches of Care Services

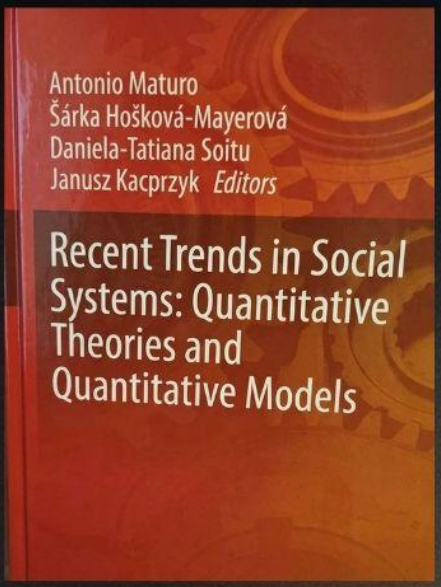
Antonio Maturo
Šárka Hošková-Mayerová
Daniela-Tatiana Soitu
Janusz Kacprzyk Editors
Recent Trends in Social Systems: Quantitative Theories and Quantitative Models

Noi perspective asupra cursului vieții
Daniela Șoitu
Adina Rebeleanu
(coordonatori)
cost
EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA" IAȘI

RITURI DE TRECERE ÎN CULTURA TRADIȚIONALĂ

Invitat: cercetător științific principal gradul I doctor **Adina Hulubaș,**
Departamentul de Etnologie, Filiala Iași, Academia Română

***Motto*:**
„Tradițiile nu ne țin în trecut, ci ne ajută să traversăm timpul.”

ML: ***Din punct de vedere calendaristic, ne aflăm încă în plină iarnă. Este adevărat, fără zăpezile și troienele de altădată. Numai că mai există un alt calendar al credințelor magice, al ritualurilor și semnelor care ne spun că primăvara își face intrarea încă în plină iarnă, dovadă fiind obiceiurile și tradițiile pe care cultura populară le menționează încă din negura istoriei. Despre unele dintre aceste tradiții și obiceiuri vom vorbi astăzi cu cercetător științific doctor Adina Hulubaș, din Departamentul de Etnologie al Filialei Iași a Academiei Române, antropolog și etnolog din noua generație de cercetători, cu studii doctorale și post doctorale, cu stagii de documentare în antropologie culturală la Paris și la Institutul de Cultură și Cercetare Umanistică „Nicolae Iorga” de la Veneția. Invitata la emisiunea de astăzi este preocupata de acest interesant domeniu încă din anii studenției, la Facultatea de***

Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, unde a susținut și doctoratul cu teza „Trasee inițiatice în folclorul literar românesc", s-a dedicat cercetării antropologiei culturale românești în context european, publicând lucrări de specialitate, studii și comunicări reunite în volumele unor manifestări științifice internaționale de prestigiu din țară și străinătate. Să menționăm faptul că două dintre volumele publicate au fost distinse cu Premiul Academiei Române în anii 2011 și 2014.

Bun venit la întâlnirea noastră și să începem dialogul chiar de la acest calendar al credințelor populare care prevestește primăvara în chiar plină iarnă. Ce evenimente etnofolclorice ne așteaptă?

AH: Vă mulțumesc pentru prezentarea foarte generoasă. Să începem prin a va spune că suntem în Ziua Sfântului Haralambie. Acum când înregistrăm emisiunea este Sfântul Haralambie și el deschide seria sărbătorilor din luna februarie. Fiind un protector împotriva bolilor năprasnice, în perioadele în care molimele se răspândeau cu repeziciune, se ridicau biserici cu acest hram, al Sfântului Haralambie. Astăzi este 10 februarie, dar massmedia și social media, cum se spune modern, chiar și magazinele din jurul nostru ne tot presează că vine 14 februarie, ziua Sfântului Valentin.

În urmă cu 15 ani, poate n-am auzit de Dragobete, dar s-au gândit niște oameni inimoși să se opună acestui curent eminamente comercial dedicat Sfântului Valentin. Ironia este că cele două sărbători au origine comună. Rădăcinile se împletesc, pentru că este o sărbătoare celtică și, peste tot pe unde au trecut celții, au ajuns și pe la noi prin secolul al IV-lea, au rămas niște reminiscențe. Dragobetele este o sărbătoare măruntă, ca dovadă că

nu am auzit de ea până de curând. Este întâlnită în Oltenia, în câteva sate din Dobrogea, în Transilvania Meridională, în unele sate din Mehedinți și foarte puțin prin Galați. Dacă suprapunem harta drumului pe care celții l-au făcut prin Europa, o să vedem că sunt exact acele zone pe care ei le-au cucerit, inclusiv cultural. Dragobete, ca nume, ne derutează, pentru că e nefiresc. Au fost tot felul de propuneri de etimologii, cea mai amuzantă fiind a dacologilor, care cred că acest nume ar veni de la „trago" (țap) și „bete" (picioarele țapului). Evident că bietele animale n-au nici o legătură cu această zi. Mai este și interpretarea etimologică a numelui sărbătorii Sfântului Ioan Botezătorul de pe 24 februarie, care ar avea o legătură cu obritenia, care, prin multiple evoluții fonetice, ar fi ajuns la „dragobete", dar Rodica Zafiu, distinsa profesoară de la București, cred că are cea mai multă îndreptățire științifică să spună că această denumire vine de la rădăcina slavă „dragu", de la cineva care ne este drag. Nu degeaba este o sărbătoare a iubirii, dar vom vedea ulterior că este a iubirii dintre păsări. Sufixul „-bete", foarte des întâlnit în zona Olteniei și prin Vestul Munteniei, avem „carcalete", „juvete", chiar și „moromete" ca nume. Deci acest sufix a ajuns și în zona antroponimelor, numelui de persoane. Dragobete este o sărbătoare măruntă, cum spuneam, se suprapune chiar cu mărțișorul, nu are dată fixă: 24 februarie, 28 februarie, 1 martie, 3 martie, până chiar și de ziua de Blagovești, pe 25 martie, unele sate o atestă.

ML: ***Între temele dumneavoastră de cercetare se numără și riturile de trecere, acele praguri pe care le întâlnim în mitologia românească, legate de credințe și obiceiuri. Putem consi-***

dera aceste momente calendaristice și ca rituri de trecere ce prevestesc primăvara?

AH: În special mărțișorul. Volumul pe care l-ați menționat, *Riturile de trecere*, a avut o participare internațională. Colegi de-ai noștri din mediul academic european au semnat diverse studii, plecând de la teoria lui Arnold Van Gennep. Trebuie să menționez că, împreună cu colega mea, Ioana Repciuc, am publicat acest volum care s-a bucurat de o primire bună și în spațiul internațional. Cum spuneam, primăvara este o perioadă de trecere, de aceea avem atâtea rituri de protecție. Mărțișorul este un talisman de primăvară; locul în care noi îl puneam în mod originar erau zonele corpului care se pot foarte ușor deteriora, să zicem, care pot suferi accidente: în jurul încheieturii mâinii, la gât. În Bucovina, feciorii îl mai puneau și la pălărie, așa, ca să fie mândri.

Ce este mărțișorul? Este un șnur împletit din două culori care vorbesc despre vitalitate: roșul sănătății și pielea albă, nearsă de soare. Dar aceasta răsucire a firelor este foarte importantă. Savantul ieșean Petru Caraman spunea că funia pe care o vedem, inclusiv pe porțile maramureșene sau în jurul bisericilor, reprezintă, de fapt, doi șerpi și ar fi protectori. Nu ne referim la șarpele malefic din creștinism, ci la doi șerpi ai locului, spiritul casei. Știm că nu avem voie să omorâm șarpele casei. Această încercuire cu firul răsucit, de fapt, ne așază sub protecție. Știm foarte bine că sunt multe viroze primăvara, totul este în schimbare, vremea este capricioasă și atunci mărțișorul are puterea magică de a ne da și sănătate, și bucurie de viață.

ML: ***Cele mai multe dintre aceste tradiții amintesc de eternul sentiment omenesc al iubirii, în care oamenii cred și speră că forțele binefăcătoare ale naturii îi vor ajuta să-și împli-***

nească visele să treacă prin viață mai ușor. Mă refer la sărbătoarea de Dragobete cu care practic se deschide calendarul tradițiilor de primăvară. Cum să privim și să evaluăm astăzi asemenea obiceiuri?

AH: Presiunea comercială nu este de ignorat. Cu siguranță, trebuie să rămânem în contact cu valoarea culturală a sărbătorii, cu semnificația originară. Așa cum credeau celții, în această perioadă se împerechează păsările care nu migrează. Oamenii au luat exemplu de la înaripatele care începeau să-și pregătească cuibul și să depună ouă, pentru că tinerii care erau la vârsta căsătoriei se întâlneau, inclusiv la romani. Deci, este o sărbătoare care merge câteva milenii în urmă, până la Lupercalii. Tinerii se adunau, culegeau flori, ceea ce făceau și tinerii din Oltenia, și își puneau muguri la urechi care se chemau „dragobeți", și în felul acesta logodnele de peste an erau pregătite, începând cu 24 februarie, în satele unde această sărbătoare era marcată în această zi. Evident că ritmul naturii este cel corect pentru omul tradițional. De aceea, sărbătoarea se mai cheamă și „logoditul păsărilor", așa cum păsările stau cioc în cioc în această perioadă, tot așa își doresc și oamenii iubirea aceea statornică. Încă mai sunt și în zona Iașului porți care au păsări cioc în cioc, afrontate, le spunem noi, specialiștii, sau pe florăria de sub acoperiș, ba chiar și sus pe cahla de la acoperiș, pe unde iese aerul din pod.

ML: ***La noi, Dragobetele este asimilat cu un fecior frumos.***

AH: Această poveste a lui Dragobete, ca fiu al Dochiei, este una cultă. Din păcate, e dezamăgitor, știu, dar în secolul al XIX-lea, când ideea de națiune trebuia construită și fundamentată, Dimitrie Bolintineanu a scris un poem epic, eroic care se cheamă „Traianiada", și acolo o menționează pe Evdochia, respectiv

Baba Dochia, care este însoțită de zeul Dragobete. Nimic altceva nu știm despre el. Este o dorință de a avea un panteon dacic pentru a ne fundamenta și la nivelul acesta spiritual ascendența, dar important este să respectăm natura cu sau fără un zeu de primăvară, să nu tulburăm ritmul păsărilor, inclusiv prin tăierea abuzivă a spațiilor verzi, și să învățăm să trăim cu bucuria lor, de a o lua mereu de la capăt.

ML: ***Ați coordonat la Editura Universității „Al. I. Cuza" o lucrare intitulată „Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei – 50 de ani de la înființare". Vorbiți-ne vă rog despre această monumentală operă cu care Filiala Iași a Academiei Române se mândrește pe bună dreptate.***

AH: Cartea, care a apărut în urmă cu 3 ani, a fost un dublu moment aniversar. Am sărbătorit jumătate de secol de când Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei a fost fondată de profesorul Ion H. Ciubotaru și, în același timp, l-am sărbătorit pe fondatorul ei, care a împlinit 80 de ani în același an, în 2020.

ML: ***Frumos! O tradiție care merită povestită și păstrată pentru viitoarele generații, într-un volum apreciat de toată lumea***.

AH: Lucrarea are o structură mai puțin academică, să-i zicem, pentru că ne-am dorit să-l conducem pe cititor în culisele acestei științe. Ce a însemnat munca de teren în anii '70-'80, când aparatura cântărea zeci de kilograme, când nu existau modalități de a ține legătura cu cel plecat pe teren și ei dispăreau cu săptămânile pe drumuri cu noroaie, dar se întorceau cu...

ML: ***Documente foarte valoroase.***

AH: Valoroase, pe care continuăm să le valorificăm, ca dovadă că au apărut 20 de volume specializate pe specii folclorice și pe teme esențiale pentru cultura tradițională.

ML: ***Pornind de la acest imens tezaur de valori și documente adunate în timp de echipe de cercetători cu un profesionalism cum rar mai întâlnești, întrebarea care se pune se referă la modul cum transmitem tradiția astăzi? Dumneavoastră chiar vorbiți într-un anumit context de „Erori comune în percepția publică a culturii tradiționale, despre efecte ale vidului educațional”. Ce se poate face pentru a rezolva o asemenea problema de educație națională?***

AH: Primul pas este să instruim profesorii, pentru că accesul la informația riguros științifică nu este atât de lesnicios cum ne-am putea aștepta. Proiectele Erasmus+ sunt, de exemplu, o ocazie foarte bună ca profesorii să descopere strategii pe care UNESCO le-a implementat cu mare succes. Există această mo-dalitate de predare care face ca fiecare oră, că e de matematică sau că e de informatică, ori de română sau de engleză, să conțină un element de cultură tradițională locală. Cu ocazia aceasta, elevii pot să-și întrebe familia, bunicii, și comunicarea între generații se îmbunătățește, iar respectul de sine crește.

O altă modalitate este cea pe care, încă din 2015, noi încercăm să o susținem, și anume să organizăm anual la Academia Română o conferință de etno-didactică, așa îi spunem, unde profesorii vin și ne vorbesc despre strategii didactice care au funcționat. Trebuie să atragem generația tânără către domeniul culturii tradiționale. Să le explicăm că nu este ceva ce ține exclusiv de trecut sau de muzeu. Dimpotrivă, valorile pe care bunicii noștri le așezau în centrul existenței lor ne ajută și în ziua de astăzi, și sunt

tot felul de trucuri să facem acest lucru. O profesoară de română de la un colegiu din Roman, de exemplu, ne-a povestit că le-a cerut elevilor să facă un joc video după basmul *Harap Alb*. Aceasta este limba lor pe care trebuie să o vorbim, și tehnica de predare se dovedește a fi una câștigătoare și pentru profesori, și pentru elevi.

ML: ***Spuneți că la fiecare oră să fie introduse elemente din tradițiile românești. În Curricula școlară, programa cuprinde acest lucru?***

AH: Tocmai acesta este obstacolul pe care trebuie să-l depășim: faptul că avem programe foarte încărcate, curricule făcute de niște oameni care stau undeva la vârf, și nu au contact cu populația școlară. Nu știu ce așteptări au elevii și ce limite. Și atunci profesorul este suveran la oră. Vă dau un exemplu care a funcționat în străinătate: la ora de trigonometrie, elevii au învățat să construiască o scară tradițională. Aceasta este o abilitate care poate prinde bine oricând în viață, iar ei și-au dat seama că formulele acelea seci de matematică au aplicare în viața reală.

ML: ***Urmează să fie adoptată o nouă Lege a educației. Poate e un bun prilej de a face propuneri pentru amendarea acestui proiect de lege, care am înțeles că este în dezbatere publică.***

AH: Din păcate, încă din anul 2015 am încercat să avem un dialog cu Ministerul Educației. În urma primei conferințe de etno-didactică, am trimis un memoriu pe care l-am semnat cu toți participanții de la conferință și le-am explicat că trebuie să schimbăm discursul. Nu mai putem veni în fața tinerilor cu formulări precum „*Miorița* este chintesența spiritualității româ-

nești", fără să le explicăm despre ce este vorba clar, și de ce e valoros. Ne-au răspuns foarte greu, de trei ori mai târziu decât în termenul legal, iar dialogul a fost al surzilor. Deci, din păcate, tot ceea ce putem face noi este să apelăm la strategia UNESCO de jos în sus, să schimbăm lucrurile din miezul realității către vârf, pentru că dacă ne punem speranța în autorități, vom rămâne doar cu speranța.

ML: ***Da, dar trebuie și o legiferare ca să știți cum sa procedați!***

AH: Sunt foarte multe cursuri opționale. Cu ocazia acestei conferințe, am cunoscut profesori pasionați de la țară și din mediul urban care, prin cursuri opționale, reușesc să atragă elevii și să fie expliciți în a transmite informația de cultură tradițională. Deci, schimbările se fac prin oameni mai mult decât prin legi.

ML: ***Astăzi ne confruntăm cu un fenomen de care alte popoare au avut parte cu mult timp înaintea noastră: trecerea de la cultura patriarhală tradițională la civilizația urbană. În acest context dumneavoastră chiar vă întrebați, Cât de urbană poate fi etnografia orașului românesc? Ce răspuns ați găsit în legătură cu acest aspect?***

AH: Este un proiect post doctoral care a fost finanțat de către Ministerul Educației. Acest demers mi-a dat ocazia să stau de vorbă cu orășenii și să descopăr mai multe despre așa-zisa noastră civilizație urbană. Ei bine, suntem încă o civilizație rurală, pentru că nu mai târziu de anii '60 au fost strămutați cu forța zeci de mii de oameni în orașele noastre, construite așa, într-un ritm accelerat industrial. Evident că prima generație de orășeni nu va șterge cu buretele rânduiala pe care au moștenit-o de la bătrâni.

Poate în aparență suntem orășeni cu toții, dar dacă vă uitați în jur în Iași, veți observa o multitudine de gesturi magice. Când mergem la piață, vedem comercianții că își ating fața cu banii primiți prima dată, auzim apoi urări la spital cu formula „să vă fie de leac", care e, de fapt, pentru încheierea descântecului. Încă se mai dau mânecile moașei în maternități, după naștere, adică un prosop și un săpun, pentru că acest obicei vine din perioada în care se năștea acasă, cu o *bunică*, descântătoarea satului. Suntem o civilizație rurală și acest lucru este o mare șansă pentru noi. De fiecare dată când ieșim în străinătate, îi uimim pe colegii noștri, pentru că vorbim despre practici care se întâmplă în zilele noastre, săptămâna trecută, luna trecută, ori ei lucrează doar pe bază de arhive de acum 300 de ani și cumva găsesc la noi o verigă lipsă pentru civilizația actuală.

ML: ***Am reținut printre preocupări și cea referitoare la arhitectura țărănească din Moldova. După cum știți, există un proiect, acela de realizare a Muzeului Satului Moldav la Grădina Botanică „Anastasie Fătu" din Iași. Cum pot sprijini specialiștii un asemenea proiect, mai ales din perspectiva respectării autenticității viitoarelor exponate? Și mă refer la case, mobilier, la organizarea habitatului țărănesc. Și, pentru că ați venit și cu o lucrare, dacă am reținut eu bine, tot legată de arhitectura satului românesc, spuneți câte ceva despre aceasta.***

AH: Cartea *Arhitectura țărănească din Moldova* este rezultatul unei munci de 8 ani, în care am valorificat atât fotografiile, cât și informațiile din Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei, strânse începând cu anul 1970, cât și cele din 2017 – 2019. Volumul este o prezentare mai mult vizuală, datorită celor peste 600 de documente fotografice, a evoluției arhitecturii țărănești,

de la casa cu o singură încăpere până la cea cu tindă și o încăpere, și aceea cu două încăperi și tindă mediană. De asemenea, protecția magică a primit un spațiu bine meritat în volum, pentru că în gospodărie nu trebuiau să ajungă duhurile rele și de aceea vom vedea aici fotografii cu șarpele casei la poartă sau chiar pe pereții casei, imagini cu rândunelele, care trebuie să aducă iubire în sânul familiei. Evident, păsările sunt și fizic prezente pe lângă gospodării, iar toate superstițiile legate de stricarea cuibului de rândunele și de berze sunt analizate în context internațional. Este un volum de la care se poate pleca atunci când avem ideea unui muzeu în aer liber, dar specialiștii nu au fost consultați. Ceea ce pot să vă spun este că aș susține o revitalizare a arhitecturii țărănești, pentru că nu mai găsim pe teren case cu o singură încăpere sau cu tindă și o încăpere pe care să le putem strămuta, așa cum Dimitrie Gusti a făcut în anii '30 la București, când a făcut Muzeul Satului. Este o idee frumoasă, dar impracticabilă.

ML: ***Eu am reținut că în colectivul de organizare sau din acest colectiv face parte si vicepreședintele Academiei Române, academician Victor Spinei, istoric. Nu-i târziu să aveți un dialog cu dumnealui pe această temă, ar fi păcat să se plece la drum cu minusuri în acest proiect.***

AH: Tristețea vine din faptul că se joacă doar o carte electorală prin această idee a unui muzeu al satului moldav. Evident, se pregătesc candidaturile pentru primăria Iașilor. Cultura tradițională cade victimă, inclusiv acestor interese politice. Manipularea comercială este îndeaproape urmată de manipularea politică. Vedeam tot felul de figuri politice îndoielnice care își trag pe ele o cămașă țărănească, mimând că sunt de-ai noștri și merită votul. Cu domnul academician Victor Spinei am avut o colabo-

rare deosebit de interesantă atunci când am studiat, în cadrul unui proiect dedicat migrației, comunitățile de români din Italia, din Spania, din Franța și din Germania, pentru a descoperi dacă acolo ei își mai păstrează obiceiurile la momentele acestea sărbătorești, cum sunt cele de peste an sau cele familiale, sau dacă instituțiile țării gazdă, care sunt foarte moderne, nu le-au schimbat modul de a gândi. Evident, concluzia este că românii continuă să țină Paștele ortodox și să facă scăldătoarea de după botez cu toate acele ingrediente magice.

ML: ***Memoria colectivă este o componentă a antropologiei culturale. Cum selectează astăzi această memorie colectivă între adevăratele valori și intervențiile așa-zis înnoitoare ale celor ce se erijează în creatori de folclor contemporan?***

AH: Tocmai pentru a rezista acestor trenduri care apar avem nevoie de o informație etnografică pe care o putem controla și o putem verifica științific. Mă gândesc acum la amploarea pe care au luat-o „Ziua Universală a Iei". Purtăm orice bluziță importată din China și India și avem impresia că suntem mândri că suntem români. Evident, programa școlară nu prevede informații despre portul popular, despre faptul că trebuia să fie respectat specificul zonal, vârsta persoanei care purta cămașa, statutul ei marital, dacă era bogată sau săracă, pentru că altița pe care am înscris-o la UNESCO numai fetele cu stare și-o puteau permite să o coase. Costau mult firul colorat și fluturii, paietele pe care le mai puneau, și bundița.

Toate aceste elemente trebuie cunoscute, trebuie aduse mai aproape de public, altminteri suntem foarte vulnerabili în fața manipulării de care vorbeam.

ML: ***Luna martie este deosebit de bogată în evenimente legate de tradiții și obiceiuri de primăvară, începând cu Mărțișorul și Dochia cea răutăcioasă și terminând cu Buna Vestire, o sărbătoare religioasă complementară cu alte tradiții precreștine. De unde o asemenea bogăție de evenimente etnofolclorice?***

AH: Este o perioadă de trecere. Cum bine spuneați, trecem de la un ciclu cosmic la altul și, întotdeauna când se încheie o perioadă și începe alta, suntem în pericol față de amenințările negative din jur. La nuntă se trăgea cu pușca și se făcea gălăgie ca să alunge spiritele. Acum claxonăm, vedeți asta. Este memoria culturală pe care o invocăm inclusiv prin cutii de conservă trase de mașini. Asta fac americanii, într-adevăr, dar zgomotul, ceea ce ne deranjează pe noi, se crede că deranjează și spiritele rele.

Se cheamă aculturație fenomenul prin care luăm de la alții ceea ce la noi n-a fost niciodată. Cert este că memoria culturală face presiune asupra noastră să păstrăm anumite practici. Petardele care înnebunesc animalele de companie și chiar și pe noi de Anul Nou vin din această spaimă, că acum, când începe o alta perioadă, suntem vulnerabili și putem fi atacați. De aceea, primăvara este atât de încărcată cu talismane și cu gesturi menite să alunge răul. Pe 9 martie, de exemplu, este eliberată căldura din pământ. Se spune că cei 40 de mucenici bat cu toiegele lor în pământ ca să iasă căldura și, odată cu ea, vegetația să-și reia ciclul. La fel fac și copiii și tinerii noștri cu maiul sau cu nuiaua de alun, pentru că, în mentalitatea aceasta străveche, soarele părea că slăbește și trebuie ajutat să capete din nou putere și să încălzească pământul care ne ține în viață.

ML: ***Chiar dacă civilizația urbană ne acaparează tot mai mult și depindem de tehnologia modernă a informației, nu puțini sunt cei care rămân optimiști în legătură cu destinul civilizației și culturii populare, acea veșnicie a satului de care vorbea Lucian Blaga ca o emblema a identității românești. Dumneavoastră ce părere aveți?***

AH: Veșnicia satului vine din faptul că oamenii au făcut foarte multă observație empirică și au văzut, ca să mă exprim eminescian, că „ce e val, ca valul trece". Rânduiala tradițională rămâne însă un stâlp al existenței noastre. Chiar dacă vin tot felul de valuri moderne, tehnologizate, comercializate, politice peste noi, valorile despre care vă vorbeam că trebuie să ajungă și la tinerii noștri vor însemna întotdeauna o temelie solidă. Basmele, de exemplu, sunt o pedagogie arhaică. Vă dau un exemplu rapid: frații cei mari, când pleacă din împărăție să aducă înapoi soarele și luna, nu salută bătrâna de la marginea tărâmului și, în felul acesta, ei ratează transmiterea informației. Și prin faptul că nu erau bine crescuți, să le zicem așa, se întorc rușinați, cu nasul mâncat de vulpe, spre distracția tuturor. În schimb, mezinul, care este cel mai isteț, îi spune „Sărut mâna, maică!", și ea îi răspunde „Bine, ai făcut că m-ai salutat, că am să te învăț ce să faci de acum ca să fie bine". Copiii noștri nu mai știu să salute astăzi. Poate că trebuie să ne întoarcem la povești.

ML: ***Pentru că suntem spre final și trebuie să încheiem într-o notă optimistă, vă rog să transmiteți un mesaj celor care cred în efectul purificator și chiar tămăduitor al datinilor și obiceiurilor strămoșești.***

AH: Mesajul este să ne întrebăm bunicii, să ne bucurăm de ei cât îi mai avem, să ne întrebăm părinții și, în felul acesta, să

înțelegem că informația culturală trebuie să treacă prin noi. Suntem datori să o preluăm și să o lăsăm mai departe, pentru că natura și bogăția aceasta culturală cu care ne mândrim oriunde în lume a ajuns până astăzi și nu trebuie să se oprească în anii 2000.

ML: ***Vă mulțumesc mult de tot pentru prezența în emisiune. Vă mulțumim și dumneavoastră, celor de acasă. Până la o întâlnire viitoare, toate cele bune!***

Iași, 2023

BREVIAR:

Această emisiune, având-o ca invitat pe cercetătorul științific doctor **Adina Hulubaș** de la Departamentul de Etnologie al Academiei Române, Filiala Iași, abordează relevanța și transmiterea tradițiilor etnofolclorice românești în contextul modernității. Discuția se concentrează în special pe obiceiurile legate de trecerea de la iarnă la primăvară.

Principalele puncte discutate:

1. **Calendarul credințelor populare și pregătirea primăverii:**

- **Sfântul Haralambie (10 februarie):** Deschide seria sărbătorilor din februarie, considerat un protector împotriva bolilor grave, fapt dovedit de bisericile ridicate sub hramul său în vremuri de epidemie.
- **Dragobete vs. Sfântul Valentin:**
  - Deși Dragobetele este o sărbătoare „măruntă" (atestată în special în Oltenia, Dobrogea, Transilvania meridională și Mehedinți), a fost „redescoperită" ca o replică autohtonă la curentul comercial al Sfântului Valentin.
  - Cele două sărbători au rădăcini comune celtice, având o vechime de milenii (Lupercalia romană).
  - **Etimologia Dragobete:** Cea mai plauzibilă teorie (Rodica Zafiu) indică o rădăcină slavă, „drag", legată de iubire, și sufixul „bete" comun în regiune.

- **Semnificația originală:** Sărbătoarea „logoditul păsărilor“, când păsările își fac cuibul și se împerechează; oamenii tineri imitau acest rit, adunând flori și pregătind logodnele.

2. **Mărțișorul și riturile de protecție:**

- Mărțișorul este un talisman de primăvară, un rit de trecere, menit să ofere protecție împotriva bolilor și a schimbărilor capricioase ale vremii.
- Șnurul împletit (roșu pentru sănătate, alb pentru piele arsă de soare) simbolizează vitalitatea și protecția (asemănător cu doi șerpi protectori, spiritul casei).
- Era purtat la încheieturi, la gât sau pe pălării pentru a proteja zonele vulnerabile ale corpului.

3. **Provocările transmiterii culturii tradiționale:**

- **Vidul educațional:** Există „erori comune în percepția publică a culturii tradiționale“ și un gol în educație.
- **Obstacole în curriculum:** Programele școlare sunt încărcate și elaborate de la distanță, fără contact cu realitățile și nevoile elevilor, limitând includerea elementelor tradiționale.
- **Manipularea comercială și politică:** Tradițiile sunt vulnerabile în fața intereselor comerciale (ex: Ziua Universală a Iei, unde orice bluză e confundată cu ia autentică) și politice (ex: proiecte electorale, politicieni care mimează apartenența la popor).

4. **Soluții pentru păstrarea și transmiterea tradițiilor:**

   - **Instruirea profesorilor:** Accesul la informație științifică riguroasă pentru cadrele didactice, prin proiecte Erasmus+ și strategii UNESCO.
   - **Integrarea transversală:** Includerea elementelor de cultură tradițională locală în toate orele (matematică, informatică, română, engleză) pentru a îmbunătăți comunicarea intergenerațională și respectul de sine al elevilor.
   - **Conferințe de etnodidactică:** Organizarea anuală de către Academie pentru a permite profesorilor să împărtășească exemple de succes.
   - **Atragerea generației tinere:** Explicarea faptului că tradițiile nu sunt doar de trecut/muzeu, ci valori actuale. Utilizarea metodelor moderne (ex: jocuri video inspirate din basme) pentru a vorbi "limba lor".
   - **Schimbare de jos în sus:** Deoarece dialogul cu Ministerul Educației a fost dificil, se propune o strategie de schimbare prin inițiative locale, profesori pasionați și cursuri opționale.

5. **Perenitatea culturii rurale în spațiul urban:**

   - Civilizația urbană românească este încă „rurală“ în esență, datorită migrațiilor forțate din anii '60.
   - Multe gesturi și credințe magice persistă în mediul urban (ex: atingerea feței cu primii bani la piață, urări la spital, obiceiuri legate de naștere).

- Această persistență a practicilor tradiționale, încă vii, este o șansă unică pentru cercetătorii români și uimește colegii internaționali.

6. **Arhiva de folclor și proiecte muzeale:**

- **Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei:** O „operă monumentală " fondată de profesorul Ion H. Ciubotaru acum 50 de ani, un „imens tezaur" de documente valoroase valorificate în 20 de volume specializate.
- **Cartea "Arhitectura Țărănească din Moldova":** Rezultat al unei munci de 8 ani, o prezentare vizuală a evoluției arhitecturii și a elementelor de protecție magică.
- **Proiectul Muzeului Satului Moldav (Iași):** Criticat de Adina Hulubaș ca fiind o „idee frumoasă, dar impracticabilă" și posibil un „as electoral". Ea subliniază lipsa consultării specialiștilor și dificultatea de a găsi case autentice pentru relocare, susținând o revitalizare a arhitecturii țărănești mai degrabă decât o reconstrucție inadecvată.

7. **Memoria colectivă și semnificația tradițiilor de primăvară:**

- Bogăția sărbătorilor etno-folclorice de primăvară (Mărțișor, Baba Dochia, Mucenici, Blagovestenia) se datorează faptului că este o perioadă de tranziție cosmică, de la un ciclu la altul, când oamenii se simt vulnerabili

și necesită rituri de protecție (ex: zgomote de Anul Nou, talismane de primăvară).

- Tradițiile sunt "o pedagogie arhaică" care transmit valori esențiale (ex: basmele care subliniază importanța salutului și a bunelor maniere).

Mesaj Final: Dr. Adina Hulubaș îndeamnă la dialogul intergenerațional, invitând oamenii să-și întrebe bunicii și părinții despre tradiții, pentru a înțelege și a prelua această bogăție culturală, asigurându-se că memoria culturală nu se oprește în anii 2000 și rămâne o temelie solidă a existenței, în ciuda „valurilor" moderne.

Iași, 2023

NOTA:

O parte din activitatea științifică a dnei dr. Adina Hulubaș

a) Teza de doctorat

- **T1**: Adina Hulubaș-Barnia căsătorită Ciubotariu, *Trasee inițiatice în folclorul literar românesc. Structuri stilistice*, aflată la Biblioteca Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași (nepublicată, bază pentru lucrări ulterioare).

b) Cărți publicate (C1-C5) și capitole în volume colective (D1-D10)

- **C1**: Adina Hulubaș, *Trasee iniţiatice în folclorul literar românesc. Structuri stilistice*, Iași, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2009, 347 p. (Premiu „Gheorghe Brătianu" al Academiei Române – Filiala Iași, 2011).
- **C2**: Adina Hulubaș, *Obiceiuri de naştere din Moldova: tipologie şi corpus de texte*, Iași, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2012, 416 p. (Premiu „Bogdan Petriceicu Hasdeu" al Academiei Române, 2014).
- **C3**: Adina Hulubaș, *Credinţe despre naştere în contextul urban din Moldova. Memoria tradiţională*, Iași, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2014, 210 p.
- **C4**: Adina Hulubaș, *Arhitectura ţărănească din Moldova. Tipologie şi corpus de documente*, Iași, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2019, 514 p. (Premiu „Restitutio" la Târgul de carte „Recolta editorială", Iași, 2020).
- **C5**: Adina Hulubaș, *Îndeletniciri tradiţionale din Moldova. Tipologie, corpus de texte şi documente. Postfaţă de Academician Sabina Ispas. Prelucrarea digitală a imaginilor Mihai Panainte*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2024, 254 p.
- **D1**: *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Concordanţe postume*. Vol. I-IV, coordonator Dumitru Irimia, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2006, 2373 p. (membră în echipă).
- **D2**: *Dicţionarul limbajului poetic eminescian. Semne şi sensuri poetice II. Elemente primordiale*, coordonator Dumitru Irimia, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", 2007, 296 p. (membră în echipă).

- **D3**: Adina Hulubaș, Ioana Repciuc (editori), *The Rites of Passage Time after Time. Riturile de trecere în actualitate*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, 394 p.
- **D4**: Adina Hulubaș, *Rites of Passage in the Folklore Archive of Moldova and Bucovina*, în Adina Hulubaș, Ioana Repciuc (editori), *The Rites of Passage Time after Time*, Iași, 2016, p. 143-162.
- **D5**: Adina Hulubaș (editor), Dumitru Irimia, *Studii de stilistică şi poetică. Introducere de Ioan Milică*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2017, 794 p.
- **D6**: Ioana Repciuc, Adina Hulubaș (editori), *Arhiva de Folclor a Moldovei şi Bucovinei – 50 de ani de la înființare*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2020, 398 p.
- **D7**: Alexandru-Laurențiu Cohal (coord.), *Din clasă, acasă. Ghid de identitate culturală românească*, Iași, Editura Palatul Culturii, 2020, 110 p. (coautoare).
- **D8**: Adina Hulubaș, *Alt decor, acelaşi prag. Punerea în scenă a riturilor de integrare în contextul migrației*, în *In honorem Sabina Ispas. Cunoaşterea „culturii profunde”. Paradigme actuale*, vol. coord. de Ioana-Ruxandra Fruntelată et al., Bucureşti, Editura Etnologică, 2021, p. 309-316.
- **D9**: Adina Hulubaș (coautor), *INTANGIBLE: Digitizing Intangible Cultural Heritage amidst the Digital Shift. Handbook for professionals*, Iași, Editura Palatul Culturii, 2023.
- **D10**: Adina Hulubaș, “Cosmic Christianity”: Romanian immigrants and cultural layers of their religious system, în *Immigrant Christianities from Romania to Italy: Religion, Migration and Transnationalism*, Marco Gugliemi (editor), Londra, Palgrave Macmillan, 2025 (în print).

c) Articole/studii în reviste de specialitate internaționale (R1-R37)

- **R1**: Uman şi vegetal în lirica lui Nichita Stănescu, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară”, 2002–2003, p. 185-190.
- **R2**: Adina Hulubaș, *De la Pegas la calul feciorului*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei”, nr. V, Iaşi, 2005, p. 203-210.
- **R3**: Adina Hulubaș, *Ipostaze ale drumului inițiatic în folclorul literar românesc*, în „Anuarul Muzeului de Etnografie al Moldovei”, nr. VI, Iaşi, 2006, p. 191-208.

- **R4**: Adina Hulubaș, *Implicații mitice ale inițierii feminine*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei", nr. VII, Iași, 2007, p. 109-136.
- **R5**: Adina Hulubaș, *Credinţe şi practici magice din ciclul obiceiurilor de naştere cercetate de Simeon Florea Marian şi continuitatea lor*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei", nr. VII, Iaşi, 2007, p. 203-210 (preluat în „Buletin ştiinţific", Chişinău, 2007, p. 86-92).
- **R6**: Adina Hulubaș, *Reflexe ale cultului solar în inițierea masculină*, în „Anuar de lingvistică şi istorie literară", 2007-2009, Bucureşti, 2009, p. 273-291.
- **R9**: Adina Hulubaș, *The Persistency of Romanian Birth Beliefs*, în „Philologica Jassyensia", an VII, nr. 1 (13), 2011, p. 73-82.
- **R10**: Adina Hulubaș, *Romanian Beliefs and Rites of Pregnancy with Special Reference to Moldova*, în „Folklore", vol. 122, nr. 3, 2011, Londra, p. 264-282.
- **R13**: Adina Hulubaș, *The Socio-Cultural Effects of Banning Traditional Midwives from Attending Homebirth in Romania*, în „Journal of Ethnology and Folkloristics", Vol. 5, No. 2, 2011, Tartu, p. 81-90.
- **R16**: Adina Hulubaș, *Cuptorul și pragul - repere sacre în spațiul casnic: obiceiuri la naştere*, în „Anuar de Lingvistică și Istorie Literară", tom LII, 2012, p. 137-154.
- **R20**: Adina Hulubaș, *Romanian Childbirth Beliefs in the Midst of the City*, în „Philologica Jassyensia", nr. 2 (18), 2013, Iași, p. 133-150.
- **R22**: Adina Hulubaș, *Self-Induced Serenity. A Psycho-Social Approach to Superstitions*, în „Bulletin of Integrative Psychiatry", nr. 1(64), Iași, 2015, p. 47-58.
- **R24**: Adina Hulubaș, *Sides of a Coin: Postpartum Depression and Ritual Confinement Anxieties*, în „Bulletin of Integrative Psychiatry", nr. 1(68), Iași, 2016, p. 87-98.
- **R25**: Adina Hulubaș, *In-Between Societies: Romanian Urbanites and Their Cultural Demeanour*, în „Philologica Jassyensia", nr. 2(24), 2016, p. 217-224 și nr. 1(25), 2017, p. 165-175.

- **R27**: Adina Hulubaș, *Fondarea Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei. Context istoric și continuitate*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei", XVI, 2016, Iași, p. 431-452.
- **R28**: Adina Hulubaș, *A Psychological Function of Sacrifices in Romanian Construction Rites*, în „Buletin de Psihiatrie Integrativă", an XXIII, nr. 3(74), 2017, p. 89-98.
- **R33**: Adina Hulubaș, *Taking hold of the future: active childbirth beliefs in Romania (in the homecountry and in migration)*, în „Folklore. Electronic Journal of Folklore", no. 80, 2020, p. 191-214.
- **R37**: Adina Hulubaș, *Self-perception through customs among Romanian immigrants*, în „Cambio. Rivista sulle trasformazioni sociali", vol. 10, nr. 21, 2022, p. 51-61.

d) Studii în volume ale manifestărilor științifice internaționale (Vi1-Vi16)

- **Vi1**: Adina Hulubaș, *Iniţierea. Definiri europene şi tipare folclorice româneşti*, în *Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară şi etnofolclorică românească şi contextul european*, vol. îngrijit de Luminiţa Botoşineanu et al., Iaşi, Editura Alfa, 2009, p. 597-613.
- **Vi2**: Adina Hulubaș, *Unitatea riturilor iniţiatice în imaginarul românilor de pretutindeni*, în *Românii din afara graniţelor ţării. Istorie, cultură, spiritualitate*, Iaşi, Casa Editorială Demiurg, 2010, p. 272-277.
- **Vi3**: Adina Hulubaș, *Magia prin contagiune şi practicile rituale de naştere*, în „Caietele ASER", nr. 6, 2010, p. 289-295.
- **Vi4**: Adina Hulubaș, *O privire asupra deprinderilor culturale populare în contextul trecerii de la viaţa rurală la cea urbană*, în *Integrare europeană/ identitate naţională; plurilingvism/ multiculturalitate – limba şi cultura română: evaluări, perspective*, vol. îngrijit de Luminiţa Botoşineanu şi Ofelia Ichim, Roma, Editura Aracne, 2014, p. 333-340.
- **Vi5**: Adina Hulubaș, *Cât de urbană poate fi etnografia oraşului în România?*, în *The Romanian Language and Culture: Internal Approaches and External Perspectives*, proceedings, Iaşi, 2014, edited by Luminiţa Botoşineanu and Ofelia Ichim, Roma, Aracne Editrice, 2015, p. 525-536.
- **Vi7**: Adina Hulubaș, *The Broken Mirror: Eastern-European Migrant's Attempt at recreating Home in Host Societies*, în *Enticing*

Cultures. Travel and Intercultural Communication in Europe, edited by Oana Coceanu, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2016, p. 69-81.

- **Vi9**: Adina Hulubaș, *Securing the Future of Intangible Cultural Heritage in Romania. Benefits and Subsequent Risks*, în *Intangible Cultural Heritage: Safeguarding Experiences in Central and Eastern European Countries and China*, edited by Hanna Schreiber, Warsaw, National Heritage Board, 2017, p. 412-420 (și traducere în poloneză).
- **Vi12**: Adina Hulubaș, *A View on Active Construction Rites from Romania*, în *Hidden Charms 2. Transactions of the conference 2018*, edited by John Billingsley et al., Hebden Bridge, Northern Earth Publishing House, 2019, p. 12-19.
- **Vi16**: Adina Hulubaș, *Aflarea viitoarei meserii – o practică de integrare socială a pruncului*, în „Arhivele Olteniei", Serie nouă, Nr. 38, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2024, p. 321-328.

e) Proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare (P1-P5)

- **P1**: CNCSIS *Dicționarul limbajului poetic eminescian* la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2005-2007 (membră).
- **P2**: CNCS-UEFISCDI PN-II-RU-PD-2011-3-0086 *Situația actuală a memoriei colective în cazul obiceiurilor de naştere din Moldova*, 2011-2013 (director de proiect).
- **P3**: CNCS-UEFISCDI PN-III-P1-1.2-PCCDI-2017-0116, *Migrație și identitate în spațiul cultural românesc. Abordare multidisciplinară*, 2018-2020 (membră).
- **P4**: ERASMUS+ Programme 2021-2027 „INTANGIBLE: Digitizing Intangible Cultural Heritage amidst the digital shift", nr. 2021-1-RO01-KA220-VET-000034794, finanțat de Comisia Europeană, 2022-2023.
- **P5**: UNESCO Community-based teaching and learning of Ukraine's living heritage in Romania, implementat de Jesuit Refugee Service – Romania, 2023-2025.

f) Alte lucrări și contribuții științifice (E1-E26+)

- **E1**: Adina Hulubaș, Rădăcini arhaice ale liricii lui Mihai Eminescu, în „Transilvania", nr.5-6, 2003, p. 145-147.

- **E2**: Adina Hulubaș, O valoare magică a vocalelor, în „Convorbiri Literare", nr. 2, 2005, p. 76-77.
- **E3**: Adina Hulubaș, Codrul Borzei – valori matriciale, în „Dacia literară", nr. 5, 2006, p. 50-53.
- **E5**: Adina Hulubaș, Lut și suflet, în „Revista Română", nr. 3, 2009, p. 42-43.
- **E6**: Adina Hulubaș, Credințe apotropaice și de protecție a pruncului nebotezat în Moldova, în „Datina", nr. 57, 2010, p. 29-30.
- **E8**: Adina Hulubaș, Credințe și practici magice din ciclul obiceiurilor de naștere cercetate de Simeon Florea Marian și continuitatea lor, susținută la Simpozionul „Simeon Florea Marian", Academia Română, 2007.
- **E9**: Adina Hulubaș, Inițierea. Definiri europene și tipare folclorice românești, la simpozionul „Distorsionări în comunicarea lingvistică, literară și etnofolclorică românească și contextul european", Iași, 2008.
- **E11**: Adina Hulubaș, Magia prin contagiune și practicile rituale de naștere, la Conferința națională „Științe, tehnologii și arte tradiționale", Sibiu, 2010.
- **E12**: Adina Hulubaș, Unitatea riturilor inițiatice în imaginarul românilor de pretutindeni, la Conferința internațională „Românii din afara granițelor țării", Iași-Chișinău, 2010.
- **E13**: Adina Hulubaș, Privire comparativă asupra obiceiurilor de naștere din Moldova și de la sud de Dunăre, la „Colocviile «C. Brăiloiu»", București, 2011.
- **E15**: Adina Hulubaș, Gândirea analogică. Magie și modelare a destinului în practicile rituale de naștere, în „Echidistanțe", nr. 10, 2011, p. 39-74.
- **E17**: Adina Hulubaș, *Romanian Haunted Places – the Buried Unbaptised Children (Moroi)*, la Simpozionul Nord-Celtic-Baltic de Folclor, Tartu, 2012.
- **E21**: Adina Hulubaș, O privire asupra deprinderilor culturale populare în contextul trecerii de la viaţa rurală la cea urbană, la Simpozionul Internațional „Integrare europeană/ identitate națională", Iași, 2013.

- **E24**: Adina Hulubaș, *The Broken Mirror: Eastern-European Migrants' Attempt at recreating Home in Host Societies*, la Conferința internațională „Going East", Iași, 2015.
- **E26**: Adina Hulubaș, *Predarea Mioriței în școală – deficiențe conceptuale şi propuneri de soluţii*, la „Atelierul etno-didactic: Cum și de ce poate fi predat folclorul", Iași, 2015.

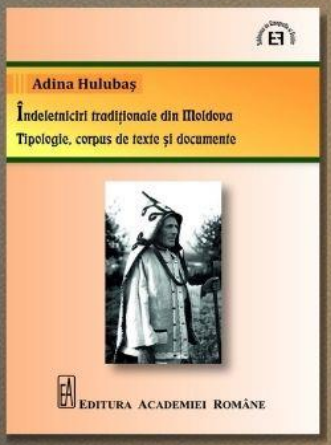

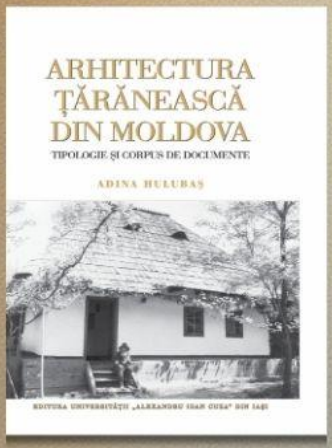

Adina Hulubaș

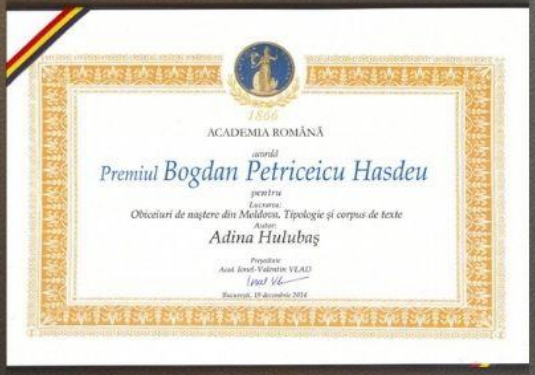

DIN ENERGIA LOCULUI SPRE ENERGIA NAȚIUNII

Invitat*:* ing. **Sorin Năcuță,** deputat în Parlamentul României

Motto:
„Energia sursă de viață și destin!“

ML: ***Bună ziua, stimați telespectatori și bun găsit la o nouă ediție dedicată valorilor care construiesc, oamenilor care nu se mulțumesc doar să vorbească despre schimbare, ci o produc pas cu pas prin fapte și responsabilitate. Invitatul nostru de astăzi este un om pentru care energia reprezintă nu doar o profesie, ci un destin. Inginer prin formație, specialist în instalații și management energetic, Sorin Năcuță și-a transformat experiența tehnică într-o viziune politică despre eficiență, echilibru și dezvoltare. Aflat la al doilea mandat de deputat, el reprezintă județul Iași cu discreția profesionistului care lucrează temeinic și cu rigoarea omului care știe că soluțiile nu se găsesc la televizor, ci în legi bine făcute și în proiecte duse până la capăt. În primul său mandat, Sorin Năcuță s-a remarcat printr-o activitate intensă. A inițiat sau a fost coautor la proiecte privind reforma administrației publice, dezvoltarea***

economică, antreprenoriatul, infrastructura, protecția mediului, sănătatea și educația, fiind și membru al Comisiei pentru Politică Economică, Reformă și Privatizare și vicepreședinte al Comisiei pentru Antreprenoriat și Turism. Este un promotor al conceptului de România care produce, pledând pentru investiții inteligente și parteneriat public-privat care să reactiveze economia locală. În prezent, membru al Comisiei Parlamentare pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională și al Comisiei pentru Tehnologia Informației și a Comunicațiilor, își continuă misiunea cu o viziune mai matură, concentrată pe eficientizarea instituțiilor publice, crearea de noi locuri de muncă și dezvoltarea regională echilibrată. În plan politic rămâne fidel valorilor liberale: responsabilitate, transparență și muncă în folosul comunității. Nu e un politician al vorbelor mari, ci al faptelor concrete, al proiectelor realizabile. „Nu am venit în politică pentru imagine, ci pentru rezultate", spune adesea Sorin Năcuță, convins că adevărata reformă nu se face prin declarații, ci prin legi care rezistă în timp și prin proiecte care schimbă vieți. Vom vorbi astăzi despre Moldova care se ridică, despre contextul economic actual, despre autostrăzi, energie, investiții, despre municipiul Pașcani care renaște cu oameni care nu și-au pierdut încrederea. Așadar, vă invit, stimați telespectatori, să descoperim împreună un parlamentar cu vocație de constructor și un om care crede că viitorul se clădește și nu se așteaptă.

Să-i spunem bun venit la întâlnirea de astăzi și să-i mulțumim că a acceptat invitația noastră. Vă propun să începem dialogul. Contextul economic actual este unul dificil. Inflația rămâne ridicată, costurile vieții cresc, iar deficitul bugetar pare

să depășească din nou ținta convenită cu partenerii europeni. În același timp, România se confruntă cu o datorie publică tot mai mare și cu presiuni pe buget din cauza crizelor succesive: pandemie, război, energie, reforme întârziate. Cum evaluați situația financiară a țării în acest moment? Este România într-un risc de dezechilibru sau încă ne putem redresa printr-o administrare corectă?

SN: Bună ziua, mulțumesc pentru invitație și mulțumesc și pentru prezentarea frumoasă pe care mi-ați făcut-o. Nici eu nu puteam să o fac la fel de bine. Sigur, dezbaterea aceasta pe situația financiară a României este amplă, este de o perioadă bună în spațiul public. Da, România mulți ani, să spunem, a fost, sau guvernările din ultimii ani au fost foarte permisive, să spun, cu cheltuirea banilor, atât cei angajați pe cheltuielile publice, dar și pe investiții. Este adevărat că investițiile sau banii cheltuiți pe investiții produc dezvoltare economică și au, într-o perspectivă, un efect benefic asupra economiei, dar atunci când angajezi foarte multe cheltuieli, e ca și într-un buget al familiei. Când te întinzi la foarte multe cheltuieli, la un moment dat intri în incapacitate de plată. Din fericire, România n-a ajuns în acest impas, în incapacitate de plată, dar ar putea ajunge dacă nu ia unele măsuri de reducere a cheltuielilor publice și de reeșalonare a acestor cheltuieli cu investițiile. Știm cu toții că, din dorința de a face lucruri bune în comunități, în România s-au implementat foarte multe proiecte, unele care poate puteau aștepta un moment mai favorabil și atunci angajamentele României pe cofinanțare și pe aceste proiecte, pe finanțarea guvernamentală, au fost foarte mari și au creat o problemă de deficit. Nu în ultimul rând, pentru că au fost niște campanii electorale în anii care au trecut,

s-au făcut, să spunem, niște concesii privind atât salariile bugetare cât și pensiile sau recalcularea pensiilor pe un principiu care nu avea acoperire în termeni reali în bugetul de pensii și atunci România a fost nevoită să se împrumute foarte mult pentru a asigura aceste plăți. Nu am scăpat de această problemă. Premierul Ilie Bolojan și actualul guvern fac eforturi să ducă la capăt proiectul acesta de reașezare fiscală a României. Din păcate, unele măsuri au putut fi aplicate imediat și spun din păcate pentru că ele se referă mai degrabă la efortul pe care trebuie să-l facă cetățeanul, cetățenii și apoi sistemul bugetar. Măsurile acestea pentru reorganizare administrativă, pentru restructurarea cheltuielilor necesită timp și niște bariere administrative, legislative. Am văzut ce s-a întâmplat, de exemplu, cu legea pentru modificarea pensiilor speciale. Ca atare, este nevoie de voință, este nevoie de consens în actuala coaliție pentru ca aceste măsuri să fie implementate, duse până la capăt, pentru ca România să se reașeze pe un traseu, spun eu, normal, din punct de vedere financiar și arhitectural.

ML: ***Deci, înțeleg așa, domnule deputat, bugetul public trebuie să fie așezat pe investiții și nu pe consum și să se creeze un echilibru între prudență și curajul de a cheltui banii publici.***

SN: Da, dacă am urmărit, sau dacă cetățenii care au urmărit ultimele declarații și ultimele măsuri ale Guvernului au constatat că s-a ajuns acum la măsurile pentru o restructurare a aparatului bugetar, care generează costuri foarte mari. Apoi s-a convenit, să spunem așa, inclusiv reducerea numărului de parlamentari proporțional cu populația actuală a României, populația reală, să spunem, înregistrată la ultimul recensământ. Deci, măsurile merg

până la vârful aparatului de stat, inclusiv cu demnitarii, dar pentru asta, repet, trebuiesc depășite niște bariere.

ML: Guvernul condus de Ilie Bolojan a intrat în atenția publică printr-un ton ferm și o agendă declarată de reforme: restructurarea aparatului administrativ, așa cum ați spus, digitalizarea serviciilor publice, limitarea risipei bugetare și o mai mare eficiență în investițiile statului. Reformele sale par curajoase, dar cu riscuri politice. Cum vedeți acest început de guvernare? Este direcția corectă a României pentru viitor? Are Guvernul Bolojan susținerea reală în Parlamentul României? Mă refer și la reformele administrative care urmează, în special cele legate de reorganizarea administrativ-teritorială?

Sigur, s-a pornit la drum. Acest guvern a pornit la drum cu susținere largă, să spunem, a partidelor parlamentare: PNL, PSD, USR și UDMR și minorități. Evident că unele partide nu sunt de acord cu unele măsuri, dar asta nu e o problemă. Toate măsurile acestea până la urmă se iau cu un consens în alianță, adică, cu siguranță, Partidul Național Liberal și premierul Ilie Bolojan au o viziune asupra lucrurilor, Partidul Social Democrat are o viziune nuanțată, cum altfel, și celelalte partide. Important este ca acest program de guvernare și măsurile propuse să se contureze într-o formă agreată de toți partenerii de guvernare să fie puse în aplicare. Evident că în tot acest timp și în tot acest parcurs mai apar și șicane politice din partea partidului PSD care are, trebuie să recunoaștem, o majoritate în Parlament și atunci nu poate fi scos din această ecuație și trebuie să ținem cont și de părerea acestui partener. Atitudinea lor este influențată și de alegeri, de congresul care urmează să se întâmple astăzi și atunci declarațiile lor le putem pune și pe această temă, dar eu sper ca

după acest congres și Partidul Social Democrat să-și redefinească poziția și atitudinea, să-și corecteze atitudinea în interiorul guvernării și lucrurile să se întâmple într-un calendar mai accelerat. Asta așteaptă cetățenii și...

ML: ***De ce, dacă puteți menține unitatea coaliției?***

SN: Eu sunt ferm convins că nu există altă soluție, nici de guvernare cu alte partide, în acest moment. Alegerile anticipate nu-și au sens, că, probabil, cel mai probabil, ecuația în interiorul Parlamentului ar fi aceeași și ar fi o cheltuială inutilă și de timp și de bani. Cred că trebuie mai multă înțelepciune și mai mult consens.

ML: ***Zilele trecute ne-a vizitat secretarul general NATO, însoțit de o însemnată delegație de experți pe probleme ale industriei de apărare. Asta în contextul retragerii din țară a unor forțe militare americane. Ca membru în Comisia Parlamentară pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională, ce ne puteți spune despre garanțiile de securitate pentru România ca țară aflată în flancul de est al NATO?***

SN: Subiectul acesta cu retragerea unor trupe de pe teritoriul României, cred că a fost speculat politic de opoziție mai degrabă. Am văzut în ultimii ani că partidele acestea de opoziție și-au făcut un obicei de a crea temeri, frici în societate, unele nejustificate. Sigur, această decizie este unilaterală, este doar decizia președintelui Trump și a Statelor Unite și ține doar de strategia militară și de securitate a Statelor Unite. Ea nu afectează în niciun fel securitatea actuală a României; rămân trupe importante ale Statelor Unite pe teritoriul României, și la Deveselu, și la Turda, și la Mihail Kogălniceanu. Doar că poate fi, să spunem,

interpretat într-un semnal la nivel internațional că retragerea unor trupe din Europa înseamnă o schimbare de abordare a politicii de securitate a Statelor Unite, ceea ce nu este total neadevărat în sensul că aceste trupe vor fi, am văzut deja știrile, mutate în alte zone mai fierbinți din punct de vedere al securității.

ML: ***Da, retragerea de trupe americane din România și din alte țări europene, nu numai din România. Așa cum ați spus, unii analiști văd aceasta ca o mișcare strategică a Statelor Unite, alții o consideră ca un simplu proces de rotație militară, parcă așa se spune.***

SN: Această rotație era firească, se întâmpla, doar că un contingent din acesta mutat într-o misiune, în Polonia, cred, nu s-a mai reîntors la baza din România. Trupele acestea nu se mai află pe teritoriul României, chiar dacă acum se spune altceva că urmează să se retragă. Ele sunt plecate deja, pentru că au fost într-o altă misiune și nu s-au mai întors la bază. Dar această rotație a soldaților de pe teritoriul statelor terțe, trupe americane vorbesc, este normală.

ML: ***Eu vreau să merg mai departe cu întrebarea: cum priviți, ca parlamentar, ca membru al unui partid pro-european, pro-atlantic, această situație? Există motive de îngrijorare pentru securitatea României?***

SN: Nu, am precizat-o și la început și o precizez din nou. Noi am avut dezbateri în cadrul Comisiilor Reunite, am avut dezbateri și cu reprezentanții Ministerului Apărării, cu cei care se ocupă de relația cu NATO și cu Parteneriatul Româno-American și asigurăm românii, în calitatea noastră de membri ai Comisiei de Apărare, că nu există niciun risc, nicio vulnerabilitate, iar

dacă, ferească Dumnezeu, s-ar întâmpla să avem nevoie, cu siguranță Statele Unite își vor respecta angajamentele.

ML: ***Important e că baza de la Mihail Kogălniceanu continuă să existe, iar România devine un punct cheie în flancul estic, așa cum ați spus. Urmează alegeri parțiale în mai multe localități din țară. Un test politic înaintea ciclului electoral viitor. Întrebarea este: cum vedeți aceste alegeri? Sunt doar o repetiție tehnică sau un barometru al încrederii în actuala coaliție de guvernare? Ce semnal credeți că vor da rezultatele pe scena politică***?

SN: Orice tip de alegeri este un barometru, să spunem, al situației politice din acel moment. Acum întâmplarea face că aceste alegeri sunt cumva obligatorii, pentru că se întâmplă alegeri la București, capitala României, un municipiu, o zonă extrem de importantă care nu poate fi lăsată fără primar, fără administrație și atunci este obligatoriu ca la București să fie alegeri. Și pentru că tot se fac alegeri la București, evident, s-a luat decizia să fie alegeri peste tot acolo unde e nevoie. Avem și noi o comună, Comuna Vânători din județul Iași, unde pe 7 decembrie vor fi alegeri pentru primari. Sigur, acum dacă vorbim de rezultatele sondajelor, ele sunt diferite. După cum ați văzut, Bucureștiul are un anumit tipic și, cu siguranță, profilul alegătorilor este altfel decât în comune sau în teritoriu, în provincie. Vom vedea fiecare cum își face campania. Eu sunt ferm convins că la București domnul Ciucu are șansele cele mai mari să câștige primăria, pentru că are cel mai mare număr de voturi ca primar primit la sectorul 6.

ML: ***Dar în sondaje văd că e pe locul 3, nu?***

SN: Sondajele depind de cine le face. Și oricum, diferența nu este mare, să spunem, între primii trei candidați. Cu siguranță, în funcție de cum își face fiecare campania, va fi și rezultatul. Și noi sperăm că la Vânători, ieri am stabilit deja candidatul pe domnul Asoltanei Vasile. Este un cetățean al comunei cu, să spunem, o bogată experiență administrativă, pentru că a lucrat peste 20 de ani în primăria comunei, este un fermier serios în zonă și cred că are șanse reale să câștige primăria la aceste alegeri.

ML: ***Dacă vom reuși să arătăm prin fapte, drumuri, școli, spitale, investiții locale, că liberalismul produce rezultate, atunci electoratul, va ști, cred eu, să evalueze corect unde pune ștampila. Deci, alegerile parțiale nu schimbă majorități, dar pot da un semnal important pentru direcția viitoare a țării. Vă propun, domnule deputat, să coborâm de la sfera strategiei naționale spre viața de zi cu zi a oamenilor din județul Iași și din municipiul Pașcani, unde dumneavoastră ați rămas un sprijin constant și un liant între administrație și cetățean, să zicem. În Iași și în zona municipiului Pașcani se conturează tot mai multe șantiere. Se vorbește despre autostrăzile A7 și A8, despre drumuri județene modernizate, dar și despre investiții în infrastructura locală. În acest proces, oamenii așteaptă mai puține promisiuni și mai multe lucruri finalizate. Ce se întâmplă concret în prezent în privința acestor proiecte și cât de aproape suntem de transformarea lor în realitate?***

SN: În România, după 1989, să spunem, foarte multe societăți socialiste au dispărut, unele în mod firesc, altele poate din cauza proastelor guvernări. Mulți români au fost nevoiți să se adapteze, mulți au emigrat, unii s-au reprofilat, alții au încercat să-și facă

propriile afaceri, dar de o bună vreme, trendul acesta s-a schimbat. Lucrurile s-au așezat, spun eu, pentru România. Am intrat în Uniunea Europeană, am avut acces la bani pentru investiții, chiar și pentru mediul antreprenorial și, nu în ultimul rând, pentru infrastructură. Infrastructura care joacă un rol extrem de important, spun eu, în dezvoltarea economică. Iașul are șansa acum, prin cele două mari proiecte, A7 și A8, să genereze sau să crească economic pe baza acestor proiecte. Sigur că am auzit cu toții și știm că premierul Ilie Bolojan și-a asumat public finanțarea celor două proiecte. A trecut din împrumuturi, pe PNRR, două capete importante ale autostrăziilor A7 și A8. Iar pe A8, capătul acesta de la Târgu Neamț la Iași-Ungheni și capătul de A7 de la Pașcani la Suceava le-au trecut la finanțare printr-un program "SAFE", celălalt decât PNRR. Un program care cuprinde inclusiv mobilitatea, să spunem, mobilitatea militară și aceste proiecte vor fi finanțate, au finanțare asigurată. Deci din punctul acesta de vedere, mă aștept ca până la finalul anului 2026 să circulăm integral pe autostrada A7 și până în 2030, spun eu, așa, mai optimist, poate până de la Iași la Târgu Mureș.

ML: ***Așadar, A7 este deja în execuție pe mai multe tronsoane.***

SN: Un singur tronson are o problemă, să spunem, tronsonul, capătul final de la Pașcani, acolo este o contestație pe autorizație de mediu, pe un centru de bătrâni care era afectat, să spunem, de proiect. Cred că urmează să se pronunțe instanța pe contestație și lucrările se vor finaliza și acolo. Practic, acolo lucrările au fost sistate momentan, dar e singurul tronson unde lucrările nu se desfășoară în prezent. Ba dimpotrivă, am văzut că pe celelalte, executanții au accelerat ritmul. Cred că la sfârșitul acestei luni se va circula integral de la București până la Focșani. Pe traseul

acesta săptămânal, undeva în zona Mizil-Buzău, există o întrerupere pentru că acolo mai au ceva de rezolvat cu un pod. Și tronsonul acesta până la Focșani, inclusiv, va fi dat în folosință probabil până în 1 decembrie, dar și pe celelalte tronsoane, de la Focșani până la Mircești, să spunem, se lucrează intens. Eu chiar văd utilajele și efortul executanților, astfel încât atât Pașcaniul, nod al celor două autostrăzi, dar și Iașul, municipiul Iași, vor fi conectate prin aceste autostrăzi la restul României.

ML: ***Și odată cu această conectare vor apărea și beneficiile pentru localitățile de pe traseu.***

SN: Adică vor fi atractive pentru investitori, pentru investiții și s-a demonstrat de-a lungul timpului, ca istorie, că în lungul acestor autostrăzi se dezvoltă. Și Pașcani cândva un...

ML: ***...Puternic centru industrial, ușor-ușor a început să-și recapete dinamismul. S-a vorbit mult despre parcul industrial, despre revenirea investițiilor private. Care este stadiul acestui proiect și cât de realistă este ideea ca municipiul Pașcani să devină din nou un pol economic pentru zona de nord a județului Iași?***

SN: Să știți că semnalele sunt bune, pentru că în ultima perioadă în municipiul Pașcani s-a inaugurat o fabrică de medicamente. Astăzi PackMaya face investiții într-o nouă fabrică de drojdie uscată și chiar am văzut anunțul de angajare că au nevoie de forță de muncă. S-a deschis un nou magazin Dedeman, s-a depus un PUZ pentru un întreg cartier rezidențial, au apărut construcții noi, blocuri de locuințe. Asta înseamnă că Pașcaniul devine atractiv pentru investitori.

ML ***Și am înțeles că și cei de la Consiliul Județean susțin construcția acestui parc industrial și au luat decizii importante legate de această investiție.***:

SN: De fapt, politica de la nivelul administrației județene este una care susține dezvoltarea economică prin programul acesta de parcuri industriale, pentru că sunt mai multe proiecte de acestea demarate de Consiliul Județean. Unul dintre ele, poate cel mai mare din județ, este cel de la Pașcani, chiar în intersecția celor două autostrăzi. Cel de la Pașcani va fi mai mare decât cel de la Lețcani. Proiectul, din ce știu eu, este în etapa de avizare la Minister pentru titulatura de Parc Industrial. Au obținut avizul de la Ministerul Agriculturii pentru schimbarea destinației, pentru că se face schimbarea de pe o pășune, acolo în parc industrial și sper ca în cursul anului viitor, Consiliul Județean va demara lucrările pentru construcția acestui parc industrial.

ML: ***Dezvoltarea parcului industrial și modernizarea noului nod feroviar sunt considerate esențiale pentru relansarea economică a regiunii. Pașcaniul cândva susținea și mai susține încă partea privind educația. Educația rămâne o preocupare majoră pentru comunitate, mai ales că în orașele medii, unde tinerii tind să plece spre centre universitare și în străinătate, în Pașcani există câteva școli de tradiție. Ce măsuri legislative sau administrative susțineți pentru ca tinerii din zonă să aibă acces la educație competitivă și la șanse reale de carieră?***

SN: Da, Pașcaniul, ca și municipiul Iași, ca și alte localități din județul Iași, au făcut dovada că au un sistem de educație, să spun, de bună calitate. Nu știu dacă știți, dar directorul anului pe educație a fost nominalizată și premiată doamna Orășanu, directorul Colegiului Tehnic „Unirea”, unul dintre cele mai mari

colegii din județ, Colegiul Tehnic Unirea Pașcani, tocmai pentru eficiența, să spunem, managementului de acolo, managementul educațional și pentru rezultatele acestui colegiu. Este un exemplu, să spun, dar exemplele sunt multe și rezultatele de la testele naționale, de la evaluări, de la bacalaureat arată că Inspectoratul Județean și sistemul de educație din județul Iași este la un standard înalt, spun eu. Evident, avem mult de lucrat pentru a-l aduce la performanțele din Uniunea Europeană sau din sistemele mai cu istorie din Uniunea Europeană, dar România este pe un drum bun în ceea ce privește sistemul de educație. Acum, dacă ne referim ce fac parlamentarii pentru a încuraja sistemul de educație...

ML: ... ***Ca să rămână acasă tinerii pregătiți în școlile de la Pașcani sau din județul Iași.***

SN: Să știți că pe mandatul trecut și chiar și pe mandatul acesta sunt suficiente inițiative. Una dintre aceste inițiative de care va beneficia și Iașul este cea legată de școlile verzi. Sunt un alt capitol, mă refer aici, la învățământul dual și la acele — nu găsesc termenul — consorții, să spunem, asocieri între mediul de afaceri, școală și universități. Și din ce știu, un proiect manageriat de USAMV Iași este în derulare cu fonduri europene. Noi am încercat și la Pașcani să propunem un astfel de proiect, doar că ele au fost în număr de 8 pentru toată țara și nu s-a acceptat să fie două într-un județ și în alt județ să nu fie niciunul. Competiția a fost câștigată, să spunem, de municipiul Iași. Asta nu e neapărat rău. Dar proiecte din acestea de încurajare a tinerilor să rămână în țară sunt proiecte pentru tineri studenți, pentru start-up-uri, sunt proiecte care încurajează, să spunem, tinerii. Mai mult de atât, datorită evoluției economice a României, a crescut

foarte mult și nivelul de salarizare. Într-un top făcut de Ziarul Financiar, am văzut că Iașul este, cred că pe locul 3 sau 4 la nivelul salarizării. Și mulți tineri angajați. Este drept că Iașul, având un profil — municipiul Iași — având un profil universitar, salarizarea, cel puțin în domeniul IT, cred că ridică standardul. Dar să știți că am încercat să văd sau să înțeleg care este nivelul de salarizare la societățile de producție din județ și am constatat că s-au aliniat, să spunem așa, la nivelul de salari-zare. Chiar am avut surpriza să constat că în mediul antre-prenorial sunt salarii chiar la fel ca în IT sau mai mari în funcție de interesul patronului, administratorului pentru a-și păstra tinerii bine pregătiți sau profesioniști. Există o migrație, sau un trend pe migrație, de 2 ani de zile, o migrație pozitivă, se întâmplă mai acut în zona de vest, adică o repatriere a românilor. Nu este mai puțin adevărat că România mai acceptă și cetățeni din Asia în general pentru a asigura forța de muncă, dar nu este semnifica-tivă în raport cu repatrierea românilor. Mă aștept ca prin infrastructură, prin dezvoltare economică, acești tineri sau familii de români să fie încurajați să se repatrieze.

ML: ***Prin proiectele inițiate, atât în mandatul trecut, cât și în mandatul actual, susțineți crearea unor parteneriate, dacă am înțeles bine, între liceele tehnice și firmele locale, astfel încât elevii să învețe meserii cerute de economie. Doar așa credeți că se poate opri exodul plecării tinerilor?***

SN: Nu doar atât. Occidentul este și un mit. Sunt foarte mulți tineri care nu cunosc realitatea corectă din țările Uniunii Europene și au rămas cu acea poveste că dacă nu ai un loc de muncă bun aici, te duci în afară, ai de trei, de cinci ori salariul mai mare. Nu se mai întâmplă lucrul acesta. Am și eu din familie patru

membri care lucrează de foarte mult timp în afară. Una dintre surorile mele s-a repatriat, a venit în țară, pentru că și-a găsit o variantă la fel de bună ca în afară, cu același nivel de salarizare și e și cu familia la un loc. Deci, din punctul acesta de vedere, foarte mulți, și dacă urmărim pe paginile de socializare, constatăm că foarte mulți români din afară recunosc că nivelul de trai în România a crescut foarte mult, a ajuns aproape la același standard cu cel din Occident și se gândesc serios dacă nu se întorc în țară. Sigur, România trebuie să asigure niște condiții, trebuie să dea garanții de stabilitate, de securitate și, în primul rând, de dezvoltare economică.

ML: ***Balanța între rural și urban. Ruralul a rămas mult, mult, mult în urmă. Vârstnici, tineri. Dar în afară de emigrarea...***

SN: Asta a românilor în afară, există o mișcare, să spunem, a cetățenilor tineri din zona rurală către urbanul mare. E un proces firesc, ne uităm în jurul Iașului cât s-au dezvoltat comunele din zona metropolitană, au devenit practic adevărate orașe, dar asta nu înseamnă că e foarte rău. Bun, nu e foarte bun pentru zonele rurale, pentru sate, pentru că se depopulează, dar important e că tinerii aceștia își găsesc referința, își găsesc viitorul în România în continuare, rămânând și aproape de locurile natale. Eu vă spun că se întâmplă și fenomenul acesta: după o anumită vârstă, te gândești serios dacă mai stai într-o zonă puternic urbanizată sau te muți înapoi în zona natală. Eu sunt unul dintre aceste cazuri, vă spun drept.

ML: ***V-ați mutat unde? Sau v-ați făcut casă și la...?***

SN: Sunt în curs să-mi fac o casă în satul natal.

ML: ***În activitatea dumneavoastră tehnică ați lucrat peste 25 de ani în domeniul energetic. Acum problema energiei este la ordinea zilei. Avem resurse, dar plătim scump energia consumată. Ce trebuie făcut pentru o reașezare firească a lucrurilor? Cum vedeți tranziția României spre energia verde?***

SN: Tranziția verde este un proces pe care și l-a asumat România, alături de statele membre ale Uniunii Europene, și nu este cel mai rău lucru. Ba dimpotrivă, trebuie să avem o atitudine responsabilă și înțeleaptă, pentru că resursele acestea clasice, combustibilii fosili, nu sunt o resursă inepuizabilă, asta în primul rând. În al doilea rând, trebuie să facem această tranziție, în primul rând, pentru sănătatea noastră și pentru sănătatea planetei, să spun așa, pentru că această intervenție a omului asupra naturii, asupra planetei, produce efecte greu de reparat sau ireversibile și se vede cel puțin...

ML*: Iată, tăiatul pădurilor, sigur.*

SN: Și atunci, sigur, toate aceste măsuri asumate sunt bune, dar ele trebuie făcute cu echilibru. Deci, în primul rând, nu trebuie să sacrifice resursa umană, iar efortul financiar trebuie să fie unul echilibrat și eșalonat. Eu o spun ca specialist. Pentru că ne putem hazarda, să spunem, că închidem toate centralele pe cărbune sau pe gaz la un moment dat și așteptăm doar proiectele de energie solară.

ML: ***Dar se pare că s-au închis destule pe cărbune.***

SN: Explic imediat dacă avem timp. Din punctul acesta de vedere și viziunea actualei guvernări s-a nuanțat, dacă ați văzut. Au făcut o renegociere cu Comisia Europeană pentru a prelungi termenele acestea pentru închiderea capacităților pe cărbune. E

adevărat, s-au mai închis capacități pe cărbune, dar s-au redeschis altele și s-au compensat. Acum, unele proiecte din acestea sunt în întârziere datorită diferiților factori, să spunem așa, și aceasta a creat o problemă în sistemul energetic național pentru că nu poți dezechilibra foarte mult sistemul energetic fără riscul unui blackout, cum a fost în...

ML: ***Să sperăm că nu vom ajunge, nu?***

SN: Poți să ajungi într-o situație din aceasta, dacă dezechilibrul acesta este foarte mare, ceea ce s-a întâmplat și în Spania. Al doilea lucru care contribuie, să spun, la prețurile acestea mari în România este lipsa de conexiune, cu o conexiune magistrală importantă cu Vestul Europei, pentru că undeva în Austria și Slovacia se întrerupe circulația curentului electric între noi și Vestul Europei, ceea ce face ca piețele sau prețurile să fie diferite. Acum există o presiune a Comisiei Europene asupra acelor două țări pentru investiții serioase și pentru realizarea acestor conexiuni și sper să se realizeze. Acesta e un punct care urmează să se rezolve. Iar al treilea lucru, trebuie să știm cu toții că în prețul energiei electrice, aproape 70% nu este prețul real al energiei produse. Energia în România se produce la un preț rela-tiv mic. Costurile cresc foarte mult pentru că sistemul energetic și statul român este, să spunem, avid. Deci, costurile sunt introduse.

ML: ***Și nici nu s-a mai făcut nimic în infrastructură.***

SN: S-a făcut, se face în continuare, doar că toate aceste lucruri suprapuse ne-au adus în situația aceasta când avem un preț foarte mare la curentul electric. Nu cel mai mare din Europa, dar suntem în top. Eu cred că prin finalizarea proiectelor de investiții — că sunt foarte multe proiecte pe producția energiei electrice

— mă refer aici la reactoarele 3 și 4 de la Cernavodă, mă refer aici la conversia centralelor pe cărbune de la Mintia, de la Işalnița, de la Iernut, pe gaz. Aceste centrale vor crea capacități mari de producție a energiei electrice și atunci piața se va echilibra.

ML: ***România poate fi un exemplu în producerea energiei regenerabile dacă investițiile se fac inteligent, așa cum ați spus dumneavoastră. Ca specialist în energetică, știți mai bine decât oricine cât de importantă este eficiența con-sumului public. Municipiul Pașcani, ca multe alte localități din țară, se confruntă cu pierderi mari în rețelele de apă și termoficare. Ce soluții există pentru administrațiile locale să devină mai eficiente economic și mai puțin dependente de bu-getul central?***

SN: Municipiul Pașcani trebuie să vă reamintesc că nu mai are sistem de termoficare, sistemul de termoficare este închis din 2019, deci nu mai are această problemă, această presiune, să spunem, a subvenției, a compensărilor. O are în schimb municipiul Iași. Referitor la rețelele de apă, într-adevăr, pierderile sunt substanțiale, dar operatorul are în derulare un proiect POIM important la Pașcani, atât pentru extindere cât și pentru înlocuirea rețelelor principale, acolo unde de fapt sunt marile pierderi. În următorii 3-4 ani. Anul acesta cred că se finalizează proiectul acesta POIM, dar APA Vital are și alte investiții în municipiul Pașcani și administrația locală colaborează, spun eu, bine, cu operatorul. Operatorul face și altă aducțiune de apă pentru că cea mai mare problemă a municipiului Pașcani nu sunt pierderile pe rețea, ci întreruperile în furnizarea apei potabile. Și am avut și câte 4-5 zile întreruperi la avarii însemnate pe rețeaua de aducțiune. Deși e o rețea relativ nouă, implementată prin 2017-2018, se pare că are niște probleme de execuție și de calitatea conduc-

telor și trebuie găsită o variantă. Apa Vital are în lucru un proiect de captare a apei din Siret și de tratare pentru zona industrială.

ML: ***Pentru că din studio ne-a făcut semn că timpul aproape a trecut pentru emisiunea noastră, câteva întrebări scurte. Cum se simte diferența dintre primul mandat și al doilea mandat, ca ritm, ca responsabilitate și ca rezultat?***

SN: Sunt foarte mulți colegi tineri veniți în noul mandat și îi văd foarte dornici. Deja am, împreună cu câțiva colegi, 34 de inițiative legislative.

ML: ***Cum se lucrează într-o comisie parlamentară unde se discută pe mai multe voci, orientări politice? Tot pe scurt.***

SN: Tot pe scurt. Deci se lucrează dificil, să spunem, dar majoritatea decide.

ML: ***Cum evaluați colaborarea dintre PNL și partenerii de guvernare?***

SN: Nu tocmai corectă, dacă ne referim la PSD, dar eu v-am spus, mă aștept ca după Congres, atitudinea Partidului Social Democrat în actul de guvernare să se schimbe.

ML: ***Dacă ar fi să definiți mandatul în trei cuvinte, care ar fi acelea?***

SN: În primul rând, ***oportunitate*** — ca să reprezint județul și cetățenii. Doi: ***implicare,*** pentru că mi-am dorit. Și trei: ***onestitate,*** cinstit cu mine și cu cetățenii.

ML: ***Iată, stimați telespectatori, invitatul nostru de astăzi a fost inginerul Sorin Năcuță, deputat în Parlamentul României. Din dialogul cu domnul deputat a rezultat limpede că dez-***

voltarea nu se face doar prin bugete și planuri, ci cu oameni care cred în destinul lor și îl construiesc cu răbdare. De la energia comunităților locale până la energia unei națiuni în schimbare, România are nevoie, mai mult ca oricând, de seriozitate și continuitate. Iar dumneavoastră, domnule deputat, ați dovedit că ambele pot merge mână în mână. Vă dorim succes în continuarea mandatului și în transformarea acestor proiecte în realități care să se vadă, să se simtă și, de ce nu, să împlinească năzuințe de mult așteptate. Vă mulțumesc foarte mult!

SN: Eu vă mulțumesc foarte mult și îmi exprim disponibilitatea de a mai participa la emisiuni, pentru că chiar doresc să transmit lucrurile acestea și lucrurile bune care se întâmplă în Parlamentul României.

ML: ***Mulțumesc și dumneavoastră, celor de acasă, până la o nouă întâlnire, toate cele bune!***

BREVIAR:

În această emisiune s-a discutat despre situația economică și politică a României, cu un accent deosebit pe dezvoltarea regională a județului Iași și a municipiului Pașcani. Invitatul**, Sorin Năcuță,** deputat în Parlamentul Romaniei, aflat la al doilea mandat, își împărtășește viziunea de inginer și specialist în energetică, transformată într-o abordare politică pragmatică, axată pe eficiență, echilibru și rezultate concrete.

1. **Despre Sorin Năcuță - introducere**

- **Profil:** Inginer de formație, specialist în instalații și management energetic, cu peste 25 de ani experiență în domeniul energetic.
- **Activitate politică:** Deputat pentru județul Iași la al doilea mandat. Se definește ca un promotor al „României care produce", pledând pentru investiții inteligente și parteneriate public-private.
- **Valori:** Fidel valorilor liberale (responsabilitate, transparență, muncă în folosul comunității), concentrat pe fapte concrete și proiecte realizabile, nu pe vorbe mari sau imagine.
- **Implicare parlamentară:** Membru al Comisiei pentru Politică Economică, Reformă și Privatizare (primul mandat), vicepreședinte al Comisiei pentru Antreprenoriat și Turism. În prezent, membru al Comisiei pentru Apărare, Ordine Publică și Siguranță Națională și al Comisiei pentru Tehnologia Informației și Comunicațiilor.

2. **Contextul economic actual al României**

   - **Provocări:** Inflație ridicată, costuri de trai în creștere, deficit bugetar care depășește țintele europene și o datorie publică în creștere, exacerbate de crize succesive (pandemie, război, energie) și reforme întârziate.
   - **Cauze:** Guvernări anterioare permisive cu cheltuielile publice (inclusiv pe investiții care, deși benefice pe termen lung, au generat deficit), concesii privind salarii bugetare și recalcularea pensiilor fără acoperire reală.
   - **Soluții propuse:** Reducerea cheltuielilor publice, reeșalonarea investițiilor, reorganizarea administrativă și restructurarea aparatului bugetar, reducerea numărului de parlamentari. Aceste măsuri necesită timp, voință și consens politic.
   - **Evaluare:** România nu este în incapacitate de plată, dar riscă un dezechilibru major dacă nu ia măsuri corecte și nu reașează bugetul pe investiții, nu pe consum, cu un echilibru între prudență și curaj.

3. **Guvernarea și Coaliția actuală (Ilie Bolojan)**

   - **Obiective:** Restructurarea administrativă, digitalizarea serviciilor publice, limitarea risipei bugetare și creșterea eficienței investițiilor de stat.
   - **Susținere și provocări:** Guvernul a pornit cu o susținere largă a partidelor parlamentare, dar se confruntă cu „șicane politice“ din partea PSD, mai ales în contextul congresului intern al acestora.

- **Viziune:** Este nevoie de mai multă înțelepciune și consens în cadrul coaliției, deoarece nu există o altă soluție de guvernare viabilă în acest moment, iar alegerile anticipate ar fi inutile.

4. **Securitatea națională și NATO**

- **Retragerea trupelor americane:** Năcuță consideră că subiectul a fost speculat politic. Este o decizie unilaterală a SUA, bazată pe strategia lor militară, care nu afectează securitatea României. Trupe americane semnificative rămân în bazele de la Deveselu, Turda și Mihail Kogălniceanu. Rotația trupelor este un proces normal.
- **Garanții:** În calitate de membru al Comisiei de Apărare, Năcuță asigură românii că nu există riscuri sau vulnerabilități, iar SUA își vor respecta angajamentele. Baza de la Mihail Kogălniceanu rămâne un punct cheie pe flancul estic al NATO.

5. **Alegerile parțiale locale**

- **Semnificație:** Orice tip de alegeri reprezintă un barometru al situației politice. Acestea sunt obligatorii în anumite localități (ex: București) și se desfășoară și în județul Iași (comuna Vânători).
- **Impact:** Rezultatele pot da un semnal important pentru direcția viitoare a țării, arătând dacă liberalismul produce rezultate concrete (drumuri, școli, spitale, investiții locale).

6. **Dezvoltarea regională (județul Iași și municipiul Pașcani)**

- **Context:** După 1989, multe societăți socialiste au dispărut, ducând la emigrare și reorientare profesională. Acum, cu intrarea în UE și accesul la fonduri, trendul s-a schimbat, accentul fiind pe infrastructură.

- **Proiecte de infrastructură (autostrăzile A7 și A8):**

- Cruciale pentru creșterea economică a Iașului.

- Premierul Bolojan a asigurat finanțarea prin PNRR și alte programe.

- A7 (Ploiești-Pașcani-Suceava) se așteaptă să fie finalizată până la sfârșitul anului 2026. Un tronson (Pașcani) este temporar blocat de o contestație de mediu, dar alte segmente progresează rapid. Conectarea București-Focșani este iminentă.

- A8 (Târgu Mureș-Iași-Ungheni) are finanțare asigurată pentru segmente cheie, cu o estimare optimistă de finalizare până în 2030.

- Beneficii: Pașcani și Iași vor fi conectate la restul României, devenind atractive pentru investitori și dezvoltare economică.

- **Revitalizarea municipiului Pașcani:**

- Progrese: Inaugurarea unei fabrici de medicamente, investiții PackMaya într-o fabrică de drojdie uscată, deschiderea unui magazin Dedeman, dezvoltări rezidențiale.

- Parcul Industrial: Susținut de Consiliul Județean Iași, planificat să fie cel mai mare din județ, amplasat la intersecția A7 și A8. Proiectul este în etapa de avizare și se așteaptă demararea lucrărilor anul viitor.

7. **Educație și retenția tinerilor**

- **Calitatea educației:** Iașul și Pașcaniul demonstrează un sistem educațional de bună calitate (ex: Colegiul Tehnic Unirea Pașcani).
- **Măsuri legislative:** Inițiative pentru „Școli verzi", învățământ dual și consorții (parteneriate) între mediul de afaceri, școli și universități (ex: proiect USAMV Iași) pentru a adapta educația la cerințele pieței muncii.
- **Condiții pentru rămânerea tinerilor:**

- Creșterea salariilor în România (Iașul se află pe locul 3 sau 4 la nivel național).
- Proiecte de încurajare pentru tinerii studenți și start-up-uri.
- Nivelul de trai în România a crescut, ajungând aproape de standardul occidental, ceea ce încurajează repatrierea românilor (observându-se o „migrație pozitivă").

- **Migrația urban-rural:** Tinerii se mută din rural spre urbanul mare (comunele din zona metropolitană Iași se dezvoltă rapid), dar există și un fenomen de revenire a oamenilor la satele natale la o anumită vârstă.

8. **Sectorul energetic și tranziția verde**

- **Angajament:** România s-a angajat, alături de UE, în tranziția verde, un proces necesar pentru sănătatea planetei și a oamenilor.

- **Provocări și soluții:**

- Echilibru: Tranziția trebuie făcută echilibrat, fără a sacrifica resursa umană și cu efort financiar eșalonat. Guvernul a renegociat cu Comisia Europeană termenele pentru menținerea capacităților pe cărbune.

- Dezechilibre în sistem: Închiderea rapidă a unor centrale a generat probleme, existând riscul de black-outuri în cazul unor dezechilibre majore.

- Conexiuni: Lipsa unei conexiuni magistrale importante cu Vestul Europei (întreruperi în Austria și Slovacia) duce la prețuri diferite pe piața europeană. Se exercită presiune pentru realizarea acestor conexiuni.

- Costuri: Aproape 70% din prețul energiei electrice nu este costul real de producție, ci taxe și costuri impuse de stat.

- Investiții: Finalizarea proiectelor precum reactoarele 3 și 4 de la Cernavodă și conversia centralelor pe cărbune (Mintia, Işalnița, Iernut) la gaz va crește capacitățile de producție și va echilibra piața, permițând României să devină un exemplu în energia regenerabilă.

9. **Eficiența consumului public local (Pașcani)**

   - **Termoficare:** Municipiul Pașcani nu mai are sistem centralizat de termoficare din 2019.
   - **Rețele de apă:** Pierderi substanțiale, dar operatorul APA Vital implementează un proiect POIM de extindere și înlocuire a rețelelor principale.
   - **Probleme cu aprovizionarea cu apă:** Principala problemă este legată de întreruperile frecvente în furnizarea apei potabile, cauzate de probleme de execuție și calitatea conductelor la rețeaua de aducțiune. APA Vital lucrează la un proiect de captare și tratare a apei din Siret pentru zona industrială.

10. **Reflecții asupra mandatului de deputat**

    - **Diferențe între mandate:** Al doilea mandat aduce mai mulți colegi tineri și dornici de implicare, rezultând un număr mare de inițiative legislative (34 în colaborare).
    - **Lucrul în comisie:** Dificil, dar deciziile sunt luate de majoritate.
    - **Colaborarea în coaliție:** Nu este întotdeauna „tocmai corectă“ cu PSD, dar Năcuță speră la o schimbare de atitudine după congresul acestora.
    - **Definiția mandatului:** Oportunitate, implicare, onestitate.

Emisiunea subliniază că dezvoltarea României și a comunităților sale depinde de acțiuni concrete, seriozitate și continuitate, încredințată oamenilor care își construiesc destinul cu răbdare și viziune.

Iași, 2025

Sorin Năcuță

